

Logan. 895-6

Domus S. S. Adelliaidis et Caietani.

<36610196190016

<36610196190016

Bayer. Staatsbibliothek

graym 895-6

PRÆLECTIONES
THEOLOGICÆ
DE
GRATIA
ACTUALI

QUAS

CUM IN ALMA ET ARCHIEPISCOPALI
UNIVERSITATE SALISBURGENSI, TUM IN
INCLYTO STUDIO EXEMTÆ CONGREGA-
TIONIS BENEDICTINO BAVARICÆ

AUDITORIBUS SUIS

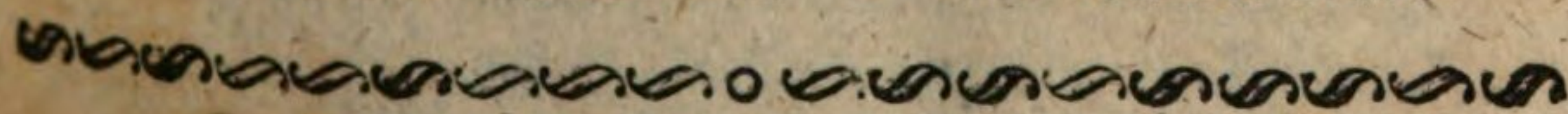
EXPOSUIT

P. HERMANN. SCHOLLINER,
BENEDICTINUS OBERALTACENSIS,

SS. Theologiæ Doctor & Dogmatico-Speculativæ in
eadem Universitate Professor Publ. Ord. Celsissimi & Reveren-
dissimi Archiepiscopi & S. R. I. Principis Salisburgensis Con-
siliarius Ecclesiasticus, Congregationis Majoris
Academicæ Præses.

T O M U S V I.

SUPERIORUM PERMISSU & APPROBATIONE.

AUGUSTÆ VINDEL. & OENIPONTI
SUMPTIBUS JOSEPHI WOLFF.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

Approbatio Censoris.

Tractatus hic Theologicus de Gratia actuali, non solum nec fidei, nec bonis moribus repugnat, sed varias difficultates perspicua claritate doctrinaeque soliditate accurate pertractat, publico conspectu, usu, & plausu dignus. Augustæ Vindel. die 21. Novemb. 1765.

Henricus Sigismundus de Fercher,

SS. Theologiæ Doctor, Ecclesiæ Cathedralis Augustanæ Canonicus Capitularis, Serenissimi Elect. Palatini, ac Rev. & Ser. Principis & Episc. Augustani, Landgravii Hassiæ, Consiliarius Ecclesiasticus, & Vicarius in Spiritualibus Generalis, Decanus Capituli Monheimensis & Parochus Civitatis Wembdinganæ.

Franciscus Josephus de Handl,

SS. Theol. Lic. Rev. & Sereniss. Princ. & Episc. Augustan. Consil. Eccles. Maj. Pœnit. & Libr. Cens. nec non Insign. Eccles. Colleg. ad S. Maurit. Canon. & Paroch. mppria.

Approbatio

S. Facultatis Theologicae.

Non sine speciali Divini Numinis gratia
Clarissimus Author harum Prælectionum Theologicarum de Gratia actuali feliciter adeo inter Scyllam & Charybdim verificavit, ut in salebrofa hacce materia nec ad dexteram, nec ad sinistram declinans, viam Regiam, id est, Catholicam fidei, morumque regulam accurate observaverit, huncque Theologicae suae Doctrinae foetum reddiderit dignissimum, qui ad ulteriorem sui Authoris gloriam, & Legentium instructionem juris publici fiat. Ita censeo Salisburgi 23. Julii 1766.

P. RUPERTUS GUTRATH,

Benedictinus San-Petrensis, SS. Theologiae Doctor, ejusdemque in Speculativo-Dogmaticis Prof. Ord. Celsiss. ac Rev. Archiep. & S. R. I. Principis Salisb. &c. Confiliar. Eccles. S. Facultatis p.t. Decanus, mppr.

CONSPECTUS.

Numerus designat paginam.

DE GRATIA ACTUALI

CAPUT I.

De gratiæ actualis notione, divisione,
& variis circa eam erroribus.

§. I.

De gratiæ notione & natura. Pag. 3.

§. II.

De multiplici gratiæ divisione. 9

§. III.

De diversis circa gratiæ actualis necessitatem ex-
ortis erroribus.

Errores Pelagianorum. 14

- - Semipelagianorum. 17

- - Lutheri atque Calvini. 19

- - Jansenii & Quesnelli. 20

§. IV.

De mente S. Augustini in disputationibus de
gratia.

RESOLUTIO I. Pelagiani agnoverunt gratiam
habitualement, quamvis non legitimo & ex omni
parte catholico sensu. 23

CONSPECTUS.

RESOLUTIO II. *Gratiæ nomine, quam S. Augustinus velut necessariam adversus Pelagianos propugnavit, intellexit actualem internam, non mere versatilem, sed potissimum eam, quæ intrinsece efficax est.* 36

CAPUT II.

De gratiæ Christi necessitate ex parte intellectus.

§. I.

De necessitate gratiæ ad cognoscendas veritates naturales.

RESOLUTIO I. *Homo etiam lapsus aliquas veritates naturales cum speculativas, tum practicas sine gratia supernaturali cognoscere valet.* 47

RESOLUTIO II. *Etiam si nulla adsit physica impossibilitas veritatem quamlibet naturalem seu speculativam, seu practicam cognoscendi; sine gratia tamen moraliter impossibile est, ut unus idemque homo veritates omnes, sive divisim, sive collective sumtas cognoscat, Et quasi omniscius evadat.* 52

§. II.

De necessitate gratiæ ad cognoscendas veritates supernaturales.

RESOLUTIO I. *Veritates supernaturales ob-*
jective

CONSPECTUS.

jective tates sine revelatione saltem externa apprehendi nequeunt. 58

RESOLUTIO II. *Supposita tamen revelatione saltem externa veritates objective supernaturales viribus naturæ cognosci possunt.* 59

RESOLUTIO III. *Ad actum fidei, seu assensum veritatibus supernaturalibus præstandum, necessaria est gratia interna, non solum illustrans intellectum, sed & movens voluntatem.* 60

RESOLUTIO IV. *Ad ipsum fidei initium, seu pium credulitatis affectum, absolute necessaria est gratia supernaturalis interna.* 67

CAPUT III.

De necessitate gratiæ ex parte voluntatis.

§. I.

An ad opus naturale moraliter bonum gratia supernaturalis necessaria sit? 81

RESOLUTIO I. *Sine gratia fidei opera quædam naturalia moraliter bona peragi possunt, nec omnia infidelium opera sunt peccata.* 89

RESOLUTIO II. *Sine gratia sanctificante & habitu charitatis opera quædam naturalia moraliter bona a peccatore peragi possunt:*

CONSPECTUS.

possunt : ideoque non singula ejus opera sunt peccata.

101

RESOLUTIO III. *Sine gratia actuali supernaturali quædam opera naturalia moraliter bona, saltem facilia, & quando gravis non instat tentatio, ab homine lapsa exerceri possunt.*

109

§. II.

De necessitate gratiæ ad servandam totam legem naturæ.

RESOLUTIO I. *Homo lapsus singula legis naturæ præcepta sive collective, sive divisim spectata sine gratia supernaturali ne quidem quoad substantiam observare potest.*

117

RESOLUTIO II. *Ad servanda omnia legis naturæ præcepta collective sumta pro hoc statu naturæ elevatæ homini lapsa necessaria est gratia sanctificans & actualis.*

127

RESOLUTIO III. *Pro hoc statu naturæ elevatæ Deus ut auctor naturæ affective & effective efficaciter super omnia diligi nequit sine gratia actuali supernaturali.*

129

§. III.

CONSPECTUS.

§. III.

De necessitate gratiæ ad superandas tentationes & vitanda peccata omnia.

RESOLUTIO I. *Homo lapsus gravem tentationem e motivo naturaliter honesto sine gratia superare nequit.* 147

RESOLUTIO II. *Homo lapsus peccata gravia contra legem naturæ per longum tempus vitare nequit, nisi gratia sanctificante & actuali adjectus.* 152

RESOLUTIO III. *Homo etiam justus ad omnia peccata venialia per integrum aut longum vitæ tempus evitanda singulari opus habet privilegio: quod quidem an alicui mortalium præter B. V. Mariam concessum fuerit, certo definiri nequit.* 158

§. IV.

De necessitate gratiæ ad omne opus supernaturale.

RESOLUTIO. *Sine gratia supernaturali interna, etiam voluntatem movente, nullum opus salutare & supernaturale peragi potest.* 167

CONSPECTUS.

§. V.

De necessitate gratiæ pro ipsa præparatione ad gratiam.

RESOLUTIO I. *Faciens quod est in se solius naturæ viribus nec de condigno, nec de congruo meretur gratiam supernaturalem.*

174

RESOLUTIO II. *Nulla dispositio naturalis seu positiva, seu negativa, sufficiens est ad gratiam præparatio.*

178

RESOLUTIO III. *Homini per solas naturæ vires facienti quod est in se Deus nullo pacto confert gratiam supernaturalem: sed istud axioma intelligendum est de homine, faciente quod est in se per vires gratiæ prævenientis.*

185

§. VI.

De necessitate gratiæ ad perseverandum in bono usque ad finem.

193

RESOLUTIO. *Perseverantia finalis tam in adultis, quam parvulis est magnum & singulare donum, a gratiis ordinariis distinctum.*

197

CAPUT

CONSPECTUS.

CAPUT IV.

De Gratia sufficiente.

§. I.

De gratiæ sufficientis exsistentia & natura.

Systemata varia Catholicorum. 212

Systema Calvinii & Jansenii. 217

RESOLUTIO I. *In hoc lapsæ naturæ statu admittenda est, & exsistit gratia vere, proprie ac comparate ad præsentem concupiscentiam & tentationes superandas sufficiens.* 219

RESOLUTIO II. *Quamvis gratia sufficiens tribuat potestatem bene operandi, in isto tamen lapsæ naturæ statu ad actualem operationem, & ad ipsam quoque orationem, necessaria est gratia efficax.* 230

§. II.

De gratiæ sufficientis collatione quantum ad justos.

RESOLUTIO. *Iustis omnibus, quando urget obligatio præcepti, quod solis naturæ viribus impleri non potest, confertur gratia relative sufficiens ad observandum mandatum, & oppositam concupiscentiam superandam. adversus Jansenium.* 265

§. III.

CONSPECTUS.

§. III.

De collatione gratiæ quantum ad infideles & peccatores.

RESOLUTIO. *Adultis omnibus usu rationis præditis, etiam infidelibus & peccatoribus, utcunque obduratis & excæcatis, actu conferuntur gratiæ sufficientes, quibus ad fidem, justificationem & salutem se disponere possint.*

275

CAPUT V.

De Gratia efficaci.

§. I.

De extrinseca gratiæ efficacia secundum recentiores.

Referuntur varia Systemata.

304

RESOLUTIO I. *Efficacia gratiæ non est solum extrinseca, ab adventitio liberi arbitrii consensu petita. contra Molinam.*

307

RESOLUTIO II. *Efficacia gratiæ non consistit in contemperatione aut dispositione subiecti, vel circumstantiis naturalibus. contra Vasquez.*

319

RESO-

CONSPECTUS.

RESOLUTIO III. *Gratiæ efficacia non desumitur e consensu voluntatis in circumstantiis congruis præstando, & per scientiam mediam præviso. contra Suaresium & Congruistas.* 326

RESOLUTIO IV. *Efficacia gratiæ non consistit in quodam gratiarum plurium cumulo, quarum alicui indeterminatæ homo consensurus prævidetur. contra Thomassinum & Simmonet.* 340

§. II.

De intrinseca gratiæ efficacia secundum Augustinianos & Thomistas.

RESOLUTIO. *Gratia independenter a præviso contingente consensu, vel circumstantiis congruis ex se & ab intrinseco efficax est.* 342

§. III.

De gratiæ intrinsece efficacis natura.

Recensentur diversæ hypötheses. 365

RESOLUTIO I. *Gratia ex se efficax non solum moraliter, sed physice hominis consensum efficit.* 366

RESO-

CONSPECTUS.

RESOLUTIO II. *Gratia efficax non consistit in qualitate creata, transeunte, seu accidente absoluto.* 371

RESOLUTIO III. *Gratia efficax nihil aliud esse videtur quam delectatio, seu dilectio a Deo inspirata, oppositam concupiscentiam vincens.* 372

Epistolæ Prosperi & Hilarii ad S. Augustinum. 383

PRÆ-

PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ

DE

DIVINA GRATIA.

Postquam Tomo IV. de Legibus, earumque prævaricatione, quam peccatum dicimus, præprimis autem de grandi illa originis labe, primi parentis vitio in omnem posteritatem transfusa: & Tomo V. de maximo illo redemptionis beneficio, e Christi incarnatione ac meritis in nos redundante, pro modulo meo pertractavi; congruo nunc ordine agendum venit **DE GRATIA DEI SALVATORIS**, materia in se quidem amplissima, multisque difficultatibus implicita, sed præ reliquis fere omnibus maxime necessaria & cultu dignissima. Hic enim contemplari licebit omnipotentem Dei misipientis manum, qui inflicta humano generi per Adamum vulnera medicinalis gratiæ dono curare, & ad saluberrimarum legum

P. Scholliner Theol. Tom. VI. A ob-

observantiam, quibus ad amissam Patriam coelestem jus recuperari valet, in vinculis charitatis nos pertrahere dignatur; ut vel hoc pacto jugum suum suave, & onus leve demonstret, atque efficiat. Sane CHRISTUS Redemptor, piissimus ille est Samaritanus, qui genus humanum in primo parente originali justitia spoliatum, in donis naturalibus vulneratum, & ob sanctificantis gratiæ, quæ vita est animæ, jacturam, semivivum relictum, oleo & vino gratiæ suæ infusæ in pristinum fere statum, & aliquatenus feliciorum restituit, quoniam, *ubi abundavit delictum, ibi superabundavit & gratia*, copiose in hominem lapsum effusa. Equidem profundum ingredimur Pelagus, scopulis undique & Syrtibus formidandum, ubi deplorandum fecere naufragium, quotquot suæ rationi nimium confisi altum tentarunt. Igitur ut scyllam inter & charybdim ad portum veritatis securius appellere contingat, magnum illum gratiæ Doctorem S. AUGUSTINUM ductorem sequi tutissimum erit, qui & ipse PAULUM, vas illud electionis, fideliter secutus, non sine singulari gratia de gratia scripsit. Et tamen cum utroque non raro exclamare oportebit: *O altitudo!* ut autem omnia suo ordine fiant, præcipuas de gratia quæstiones duobus Tomulis absolvere constitui, priore de actuali, altero de habituali, & quæ eo pertinent, tractaturus, utroque in sua capita, his in paragraphos divisus: & I. quidem de gratiæ actualis notione, natura, divisione, & diversis

DE GRATIÆ NOTIONE ET NATURA. 3

versis circa eam erroribus. II. De gratiæ Christi necessitate ex parte intellectus. III. De ejusdem necessitate ex parte voluntatis. IV. De gratia sufficiente, ejusque distributione. V. De efficaci acturus. Deus Author gratiæ vela sancto Spiritu favente inflare, & cursum dirigere dignetur.

DE GRATIA ACTUALI.

CAPUT I.

DE GRATIÆ ACTUALIS NOTIONE,
DIVISIONE, DE VARIIS CIRCA
EAM ERRORIBUS.

§. I.

De gratiæ notione & natura.

Notissimum quidem est gratiæ vocabulum, & diversas tamen habet notiones. I. Enim apud sacros profanosque scriptores significat elegantiam, venustatem, qua aliquis ornatus aliorum facile favorem, benevolentiamque sibi conciliat. Ita de CHRISTO dicitur Psalmo XLIV. *speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis.* Sic & Poetis familiare est de homine elegantis formæ & indolis asserere, omnes in eo charites, seu gratias residere. II. Accipitur pro ipso favore ac benevolentia, quam quis sibi apud alterum conciliat. Ita de Josepho Æ-

gyptio dicitur Gen. XXXIX. *invenit gratiam coram Domino suo*, id est, placuit, acceptus erat illi. III. Pro ipsa gratitudine seu gratiarum actione. Sed missa hac significatione, quæ huc non pertinet,

- 2 Propius ad scopum nostrum gratia sumitur IV. pro beneficio, dono, auxilio, creaturæ rationali liberaliter & gratis a Deo concessio, seu indebito, quod nullo justitiæ aut mercedis titulo exigere poterat, de quo loquitur PAULUS ad Rom. XI. *si gratia, jam non ex operibus* (seu præcedentibus meritis) *alioquin gratia jam non est gratia.* Atque hoc sensu gratia dici potest omne beneficium gratis a Deo concessum, sive ad ordinem naturæ pertineat, sive eundem excedat & superet. Certe PELAGIUS hujus vocis ambiguitate abusus Episcoporum in Synodo diospolitana simplicitatem elusit, & damnationem effugit, quando gratiæ necessitatem confessus, eo tamen nomine nil nisi donum creationis & liberi arbitrii intellexit, quod utrumque homo nullo titulo erat promeritus; cum Deus illum aut in nihilo suo relinquere, aut ad unum instar bruti necessario operantis determinare potuisset. Sub hac acceptione comprehendi etiam possunt dona illa naturalia formæ elegantis, ingenii perspicacis, sanitatis, roboris &c. quæ naturæ, saltem lapsæ, & huic individuo sunt indebita, adeoque gratis a Deo concessa.

Sed

Sed proprie & stricte in ordine ad præ- 3
 sens institutum gratiæ vocabulo intelligitur
 auxilium seu beneficium creaturæ rationali
 a Deo concessum, & ad æternam beatitudi-
 nem consequendam ordinatum; cumque hæc
 vires naturæ sibi relictæ excedat, eo ipso se-
 quitur, de beneficio supernaturali sermonem
 esse. Et istud quidem donum, si considere-
 tur ut Angelis & homini innocenti ante la-
 psum concessum, & ad beatitudinem conse-
 quendam necessarium, dicitur *gratia creato-
 ris*: ut autem concessum homini post pecca-
 tum, *gratia Salvatoris*, medicinalis, repa-
 rans &c. appellatur, de qua modo.

Hæc igitur gratia communiter definiri so- 4
 let, *donum supernaturale, homini lapso intui-
 tu meritorum Christi gratis a Deo concessum,
 & ad æternam beatitudinem consequendam or-
 dinatum.* Dicitur 1. *donum* per modum ge-
 neris, quo cum aliis beneficiis convenit. 2.
Supernaturale, eo quod naturæ exigentiam
 superet, & vires suppeditet ad opera, qui-
 bus natura sibi relictæ impar esset, efficien-
 da. v. g. ad assensum veritatibus & Mysteriis
 Christianæ Religionis præbendum, quæ nul-
 la intellectus creati vi pervestigari, imo ne
 quidem cogitari possent. 3. *Homini lapso*:
 qui primævam illam integritatem, & facili-
 tatem supernaturaliter agendi amisit, & for-
 tiore jam auxilio indiget, quam Adamus &
 Angeli: & ad differentiam gratiæ illius in
 statu innocentiae. 4. *Intuitu meritorum Chri-
 sti.*

si. Per primum Adæ peccatum, in posteros omnes transfusum, jus omne ad gratiam & gloriam amisimus, æternæ damnationis rei, nisi intercessisset Christus Mediator Dei & hominum, qui in assumpta carne nostra mortali, eam, quam nulla creatura poterat, satisfactionem condignam Deo obtulit, debitum peccati expunxit, suaque passione jus ad æternam hæreditatem & gratias eo necessarias ut causa princeps promeruit, quas Deus non nisi propter Christum liberaliter confert. Differt etiam per hoc a gratia status innocentiae, quæ non intuitu Christi secundum nostrum concipiendi modum tunc nondum prævisi, sed ex liberalitate creatoris concessa fuit. 5. *Gratis a Deo concessum.* Jam enim constat ex dictis, hominem, præfertim lapsum, nullo titulo illud a Deo exigere potuisse. Deum autem causam principalem efficientem esse omnis gratiæ, per se patet; omne enim datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est descendens a Patre luminum. Jacobi I. 17. 6. *Ad æternam beatitudinem consequendam ordinatum.* Hæc enim est causa finalis & scopus noster ultimus, ad quem creati, & post lapsum reparati sumus. Itaque gratia est semen gloriæ, quatenus hominem elevat, movet, & disponit ad opera meritoria, cui promissa est intuitiva Dei visio & vita æterna. Hinc AUGUSTINUS Epist. 95. *gratia est, inquit, qua prædestinati vocamur, justificamur, & glorificamur.*

Quod

Quod physicam attinet gratiæ naturam, 5
 pro diverso in Philosophia præmisso systemate
 in diversa abeunt Theologi; qui enim acci-
 dentibus, ut vocant, absolutis, a substantia
 realiter distinctis, assueverunt, in horum
 numero etiam gratiam collocant, eamque
 cum plerisque Thomistis actuosam & super-
 naturalem qualitatem esse contendunt, quæ
 voluntatem ad agendum physice moveat,
 hominisque consensum efficiat. Alii ex ad-
 verso, qui eliminatis accidentibus ipsas sub-
 stantias immediate operari statuunt, gratiam
 dicunt esse ipsosmet actus intellectus, super-
 na veritate collustrati, & voluntatis sancta
 delectatione ad verum bonum incitata: quo
 sensu ab AUGUSTINO definitur Lib. IV. ad
 bonif. cap. 5. *Inspiratio sanctæ dilectionis, ut
 cognita sancto amore faciamus.* Quemadmo-
 dum enim in nobis ipsis, naturaliter quidem,
 sed deliberate operantibus experimur, ut ni-
 hil agamus, nisi quod verum judicamus, ni-
 hilque eligamus, nisi quod bonum apparet,
 nosque præ opposito magis delectat, ita &
 ad actum salutarem, qui sine gratia fieri ne-
 quit, duo requiruntur. I. Ut superna veritas
 nobis manifestetur. II. Ut verum bonum
 nobis suave fiat, & præ falso ac apparente
 magis nos delectet, seu verbis AUGUSTINI
 Lib. II. de pecc. meritis. cap. 17. *ut innotescat,
 quod latebat, & suave fiat, quod non delectabat:*
 quod ipsum gratiæ munus ejusque
 natura est. Nempe intellectus noster per
 peccatum corruptus & ignorantiae tenebris in-

volutus supernas veritates apprehendere & cognoscere nequit, nisi coelesti lumine collustratur, & veritas mentis oculis per revelationem distincte proponatur: voluntas nostra ad omne malum proclivis & bono creato avide inhians, verum & increatum bonum non appetit, nisi coelesti quadam delectatione ad illud pertrahatur.

- 6 Itaque in horum Theologorum sententia, gratia ex parte principii & causæ efficientis spectata, est ipse Deus, superna veritate proposita intellectum illustrans, & voluntatem ad bonum eligendum sancta delectatione trahens: ex parte autem subjecti & formaliter considerata, est ipsa anima illustrata, verum supernum apprehendens & approbans, & cum delectatione eligens, seu ex charitate operans. Quoniam vero intelligere & velle nostrum, etiam supernaturale, operationes vitales sunt, quas Deus in nobis efficit, utpote *qui operatur in nobis velle & perficere*; hinc sequitur, gratiam non solum moraliter, sed vere physice in nobis & nobiscum operari; Illam enim motionem moralem per modum finis, in lege, doctrina, exemplo forinsecus insonante consistentem, nec ipse PELAGIUS, hostis gratiæ infensissimus, negare ausus est, ut videre est apud AUGUSTINUM lib. de gratia Christi cap. 10. & infra dicetur pluribus.

§. II.

De multiplici gratiæ divisione.

Gratia actualis, de qua hic unice sermo, ⁷
alia est *externa*, *interna* alia; illa est beneficium, quod homini confertur exterius quoad corpus vel sensus corporeos, in ordine tamen ad finem hominis supernaturalem v. g. prædicatio Evangelii, exempla Christi atque sanctorum, piæ adhortationes, miracula, terrores, *interna* autem, illa ipsa est immediate a Deo submissa illustratio mentis, & pia affectio voluntatis: hæcque vel est gratis data, vel gratum faciens. *Gratis data*, non ideo sic dicta, quod gratuita & nullo titulo debita sit; cum id omni gratiæ, & gratum facienti commune sit, sed quia est supernaturale beneficium, non ad propriam recipientis, sed alterius salutem directe concessum, cuiusmodi gratiarum munera commemorat PAULUS I. ad Corinth. XII. 7. seq. *unicuique datur manifestatio spiritus ad utilitatem* (aliorum) *alii quidem per spiritum datur sermo sapientiæ*, seu profunda rerum divinarum notitia cum facilitate eas aliis proponendi. 2. *Alii autem sermo scientiæ secundum eundem spiritum*, id est rerum inferiorum cognitio, per quam invisibilia Dei manifesta reddere, & hac ratione alios ad Dei agnitionem perducere valeat. 3. *Alteri fides in eodem spiritu*: non quidem fides Theologica, quæ est gratum faciens, sed sumpta pro excellenti noti-

notitia dogmatum Religionis & singulari dono alios in iisdem imbuendi. 4. *Alii gratia sanitatum*, id est, donum curandi infirmos ad fidem confirmandam & propagandam. 5. *Alii operatio virtutum*, seu donum patrandi miracula pro firmanda Religione. 6. *Alii Prophetia*, hoc est donum res occultas ab hominum cognitione remotas, absentes aut primum futuras cognoscendi, & manifestandi. 7. *Alii discretio spirituum*, seu intima cordis alieni penetrandi, & intentiones hominum ac fines actionum dijudicandi. 8. *Alii genera linguarum*, seu donum diversis linguis nulla adhibita opera loquendi, aut unum idioma ita proferendi, ut diversarum linguarum auditores differentem intelligant. 9. *Alii interpretatio sermonum*, seu donum obscuros sermonum, maxime autem scripturae sensus exponendi: quæ quidem gratiarum munera peccatoribus aliquoties concedi, vel ex Prophetia *Caiphæ* notissimum est. *Gratia gratum faciens* illa est, quæ ad propriam recipientis salutem directe confertur.

- 8 Hæc ipsa gratia interna gratum faciens alia est *præveniens*, alia *concomitans*, alia *subsequens*. *PRÆVENIENS*, quæ etiam dicitur *excitans*, *operans*, est subita quædam illustratio mentis, & pia inclinatio voluntatis, quæ omnem nostram deliberationem antevertit, & hominem de Deo, & bono opere tunc minime cogitantem quasi e somno excitat, quamque Deus in nobis sine nobis, consen-
- tien-

tientibus, operatur; non quod homo gratia præventus mere passive se habeat, velut inanime instrumentum, utpote cum hæc ipsa perceptio gratiæ sit ipsum hominis intelligere, & actus ejusdem vitalis a principio elicitive procedens: sed quod homo non libere, sed necessario illam illustrationem mentis & motionem voluntatis percipiat. Et hæc quidem gratia semper est efficax; quia semper habet effectum indeliberatum, cum homo excitatus per gratiam non possit non percipere illustrationem.

Ubi homo pium ejusmodi motum intra 9 se advertit, ac percipit, & ejusdem sibi conscius fit, neque mentem, ut potest, libere ab eodem avertit, tunc succedit gratia *concomitans*, etiam *cooperans* & *adjuvans dicta*, quæ eum facit illustrationi immissæ deliberate immorari, & pios quosdam actus aut saltem proposita cum eadem operatur, atque ita hominem adjuvat, ut prævenienti gratiæ libere consentiat. Hinc facile colligitur, hanc gratiam concomitantem respectu hujusmodi effectus intermedii aliquando esse efficacem, etsi respectu effectus ultimi, & perfecte operantis v. g. integræ conversionis, aut intensi actus charitatis, quandoque sit solum sufficiens.

Quando igitur homo gratia excitante 10 præventus per vires gratiæ concomitantis eidem deliberate immoratur, & pios quosdam actus intermedios vel proposita elicit, sive

five ut loquimur, facit, quod est in se, tunc illi, quem serio & efficaciter vocat Deus, conceditur gratia SUBSEQUENS, seu victrix illa delectatio, quæ obstacula omnia superat, & formata prius proposita ad plenum effectum deducit, dum homini verum bonum præ apparente magis placet, illud practice eligit, & suaviter in actum erumpit, aut tentationi resistit. Exemplo sit avarus, cui de proximi sublevanda miseria subito Deus immittit illustrationem, quæ eum ad affectum misericordiæ excitat. Hæc est gratia *præveniens*: quam illustrationem si sponte non respuat, tunc per vires gratiæ *concomitantis* concludit, honestissimam & Lege naturæ ac Christiana præceptam esse eleemosynam, quam & indigentibus elargiri proponit. Si egeno forte occurrenti stipem pro virium suarum facultate elargitur, hoc ipsum erit effectus gratiæ *subsequentis*, *consummantis*, *perficientis*; cum enim in ipsa operis executione major reperiatur difficultas, fortiore etiam opus est gratia.

- II Triplex hæc gratiæ divisio non otiosum est Theologorum commentum, sed quoad rem & ipsum nomen in sacris litteris fundata, & modo loquendi Ecclesiæ consentanea. De Prima enim dicitur Psalm. LVIII. 11. *misericordia ejus præveniet me.* De altera Psalm. XCIII. 18. *Misericordia tua Domine adjuvabat me.* De posteriore Psalm. XXII. 6. *Misericordia tua subsequetur me.* Sed & Ecclesia publi-

publice orare consuevit: *Actiones nostras quæsumus Domine aspirando præveni & adjuvando prosequere &c. Tua nos quæsumus Domine gratia semper præveniat & sequatur &c. &c.* ita pariter TRIDENTINUM Concilium Sess. VI. 6. „ Disponuntur autem (peccatores) ad ipsam „ justitiam, dum excitati divina gratia & „ adjuti fidem ex auditu concipientes libere „ moventur in Deum &c. „ Ut taceam S. AUGUSTINUM, in quo hæc ipsa vocabula passim occurrunt.

Celeberrima autem omnium est divisio gratiæ in *sufficientem*, seu auxilium *sine quo non* potest homo supernaturaliter operari, & cum quo potest. Et in *efficacem*, seu auxilium, *quo fit*, ut homo operetur: sed quoniam de utraque magna est in scholis contentio, proprio loco de illa inferius pertractabitur.

§. III.

De diversis circa gratiæ actualis necessitatem exortis erroribus.

In ipso Evangelicæ prædicationis exordio de **12**
gratuita gratiæ concessione semina litium jam sparsa fuerunt, quando inter Judæos & Paganos recens ad fidem conversos disputari cæpit de merito vocationis ad Evangelium, contendentibus Judæis, ipsis solis ob præteritam legis Mosaicæ observantiam & facta Patri-

Patribus eorum promissa debitam fuisse Evangelii prædicationem & vocationem ad salutem: quibusdam ipforum simul asserentibus, Christi gratiam haud sufficere, nisi cum Evangelica simul etiam lex vetus observetur. Ex adverso prætendebant Pagani, sibi ob meliorem legis naturæ observantiam, a qua deslexissent sæpe Judæi, eandem vocationem debitam fuisse. Utrorumque jactantiam repressit S. PAULUS bina ad Rom. & Galat. Epistola, ubi demonstrat, utrosque peccatores & indignos fuisse, Deumque nullo præcedentium operum respectu, sed gratis ad fidem, justificationem & gloriam vocasse, quoscunque liberrime voluit, & gratiam non secundum merita conferri.

- 13 Præcipuus tamen gratiæ inimicus exstitit PELAGIUS initio sæculi V. e Britannia seu magna seu minore, parum interest, oriundus, professione Monachus: quamvis & ipse antecessores ORIGENEM, THEODORUM Mopsuestenum, RUFINUM Aquilejensem habuisse tradatur, cujus quidem varios errores Synodus diospolitana anno 415. celebrata & AUGUSTINUS Epist. 106. recenset, qui huc omnes non pertinent. Quantum vero ad gratiam, capitale ejus dogma fuit, liberum hominis arbitrium, utpote nulla peccati originalis labe vulneratum, absque omni gratia sufficere ad implendam legem sive naturalem sive scriptam, ad abstinendum ab omni peccato, & vitam æternam consequendam.

A Pa-

A Patribus autem Catholicis fortiter impugnatus, ut ad fucum faciendum erat idoneus, varia admisit gratiarum genera, quæ tamen ipsæ liberi arbitrii viribus comparari possent. Ideo Pelagiani erroris summam SS. Patres isto elogio exprimunt: *gratiam Dei secundum merita hominis dari.*

Itaque I. admisit gratiam, quam vocabat *possibilitatis*, in ipsa hominis natura, & libero arbitrio sitam, qua posset tam bonum, quam malum velle & agere, absque ulteriori gratiæ internæ & supernaturalis auxilio. 14

II. Admisit gratias quasdam *externas*, ut legem, doctrinam, exempla Christi aliorumque ad imitandum proposita.

III. Admisit etiam gratiam quamdam *internam* & mentis illustrationem, qua Deus cordis oculos aperit, quam tamen non nisi ad *facilius* operandum, non autem simpliciter necessariam dicebat.

IV. Aliquando & gratiam internæ illustrationis ex parte intellectus *necessariam* falsus est, nullam tamen ex parte *voluntatis* motionem.

V. Admisit & gratiam, quam vocabat remissionem peccatorum, sed non nisi secundum merita liberi arbitrii conferendam, quoniam secus Deum acceptorem Personarum fore existimavit.

VI. Aliud gratiæ genus posuit in regeneratione per Baptismum, & adoptione in filium Dei, qua regnum Dei possit adquiri.

VII.

VII. Gratiam adpellabat vitam æternam, seu naturalem beatitudinem. Distinguebat autem *vitam æternam* naturæ viribus obtinendam a *regno cælorum*, quod non nisi baptizatis à CHRISTO promissum fuit; ideoque etsi peccatum originale negaret, necessitatem tamen baptismi etiam quoad parvulos admittit, sine eo a regno Dei excludendos.

15 Triplex igitur hæresis Pelagianæ status considerandus est. In PRIMO omnem gratiam *internam* cum ex parte intellectus, tum voluntatis negavit, solum arbitrium præsupposita cognitione præceptorum, sive per lumen naturæ sive per prædicationem Evangelii aut exempla ad bonum operandum valere contendens. In SECUNDO admisit aliquam gratiam *internæ illustrationis* ad *facilius*, non ad simpliciter operandum necessariam. In TERTIO denique confessus est gratiam absolute *necessariam*, quæ mentem interius *illustraret*; eo tamen adigi nunquam potuit, ut admitteret gratiam necessariam, quæ voluntatem ad bonum eligendum & prosequendum alliceret & inclinaret.

16 Istis erroribus, quos cum Pelagio acerrime propugnabat COELESTIUS & JULIANUS Episcopus Eclanensis, Augustino quondam familiaritate junctus, totum se opposuit strenuus gratiæ vindex AUGUSTINUS, HIERONYMUS, PROSPER, alique, quin & plura Concilia & summi Pontifices suis Canonibus atque decretis serpentem hæresin suppresserunt,

runt, quæ tamen haud sine semine fuit, peperit enim Britannus ille coluber (ita a S. PROSPERO appellatur PELAGIUS) semipelagianos; qui etsi crudum illum errorem quodammodo temperassent, ab omni tamen errore sibi haud temperarunt. Cum enim Aduemetini quidam in Africa & Massilienses in Gallia Monachi tantam in S. AUGUSTINI libris gratiæ necessitatem inculcari animadverterent, ut liberum arbitrium penitus eliminari falso sibi persuaderent, in oppositam eidem sententiam, duce præprimis CASSIANO & FAUSTO Regiensi Episcopo declinarunt.

Docebant autem I. Gratiam Christi in-¹⁷ternam adjuvantem non solum ad delendum originale peccatum, sed alia quoque pietatis opera, tantum non ad initium fidei, necessariam esse; hanc quippe & primum credulitatis affectum, seu credendi desiderium e liberi arbitrii viribus repetebant, ita ut initium salutis non ex Deo, sed ex homine sit. Ideo commune hoc erat illorum adagium: *meum est velle credere: Dei autem gratiæ est adjuvare.* Docebant II. omnes quidem per gratiam Christi vocari: quod vero unus vocantem sequatur, alter renuat, e libero voluntatis arbitrio provenire. III. Quod Evangelium quibusdam prædicetur, non vero aliis, causam esse præscientiam Dei, qua illos, non istos credituros esse prænovit. IV. Illos solum ad gratiam, & gloriam prædestinari, quos Deus præscivit vocationi ad

P. Scholliner Theol. Tom., VI B fidem

fidem consensuros, & in accepta justitia perseveraturos, cæteros reprobari. V. Prædestinationem & perseverantiam non esse singularia gratiarum munera, sed in cujusque liberi arbitrii viribus situm esse, perseverare si velit. VI. Prædestinationem etiam parvulorum non esse gratuitam, sed ex eorum conditionatis meritis, per scientiam mediam prævisis, quæ sibi comparaturi fuissent, si diutius vivere contigisset. Vicissim aliorum parvulorum reprobationem decerni propter prævisa eorum peccata, quæ in ætate adulta perpetrassent, atque ideo & gratiam Baptismi istis negari, prioribus concedi.

18 Errores istos in Insula Lirinensi & Massiliæ sparsos primi fere omnium detexerunt PROSPER quidam, & HILARIUS, uterque Laicus, & datis ad Augustinum Episcopis perscripserunt, quos ipse geminis libris *de Prædestinatione sanctorum, & de dono perseverantiæ* doctissime confutavit, & Catholicum dogma constantissime propugnavit, quem postea strenue secutus est S. PROSPER Aquitanus, qui Semipelagianorum reliquiis se opposuit editis libris *Responsionum ad Capitula Galorum*, ad objectiones VINCENTII, probabilius notissimi illius Lirinensis, ad excerpta Genuensium, & contra Collatorem, hoc est CASSIANUM, ac elegantissimo carmine *de ingratia*. Gratiae vindicem se quoque demonstravit S. FULGENTIUS, Ruspensis Episcopus, quorum omnium opuscula, quantum ad gratiam

tiam pertinet, quinque tomulis collegit, & utilissimo plane instituto typis Romanis seorsim imprimi curavit D. Petrus Franciscus FOGGINUS anno 1754. seq. Promiserat vir celeberrimus ac de Theologia optime meritus & sextum tomulum, quo Decreta Romanorum Pontificum ad eandem materiam pertinentia comprehensa forent: qui an lucem jam aspexerit, me ignorare profiteor.

Unum hic observari velim, viris illis, 19 doctrina & pietate conspicuis, CASSIANO, inquam, FAUSTO, VINCENTIO, aliisque, qui in propugnandis erroribus humani quid passi fuerunt, non ideo hæreseos formalis labem aspergendam esse; quia eo tempore, quo istæ agitabantur controversiæ, veritas nondum ipsis satis videbatur eliquata, quippe nondum Ecclesiæ judicio definita, quod demum contigit in Concilio ARAUSICANO II. an. 529. aliisque, ac novissime in TRIDENTINO: cui tam piæ illæ animæ haud dubie se lubenter subdidissent, & intellectum in obsequium fidei captivassent.

LUTHERUS atque CALVINUS, quod gra- 20 tiæ efficaciam cum libero arbitrio combinare nescirent, in oppositos prioribus errores inciderunt, Ut enim PELAGIUS libero nimirum tribuit arbitrio, ita LUTHERUS nihil eidem detulit, illud post Adæ peccatum plane extinctum, rem esse de solo titulo, nec nisi ad peccandum valere, hominem lapsum mandata ne quidem cum gratia servare posse,

hominem etiam justum in quolibet & bono opere peccare, affirmans. CALVINUS eliminata pariter liberi arbitrii indifferentia tantam gratiæ efficaciam asseruit, quæ hominem ad agendum bruti instar necessitet; ut ille sub gratiæ motione sponte quidem, sed non libere operetur, nec aliud, seu bonum, seu malum agere possit, nisi ad quod a Deo est prædestinatus. Unde consequitur Deum se solo in homine, mere passive se habente, bonum operari, aut malum, sicque peccare. Ita verum est, quod ait Poëta. *Dum stulti vitant vitia, in contraria currunt.*

- 21 Parum a Calvino discessit Cornelius JANSENIUS, Lovaniensis quondam Doctor, Iprensis postea Episcopus, probe discernendus ab alio JANSENIO, Gandavenfi Episcopo, qui plerasque BAJI propositiones damnatas adoptavit in libro, post obitum Authoris edito, cui titulus: *Augustinus Jansenii*: ubi veram Augustini de gratia mentem, quæ tamdiu latuisset, a se denique detectam fuisse promittit: quamvis in fine operis Ecclesiæ judicio sua scripta submittat. At vero aliud visum Romanis Pontificibus Innocentio X. & successoribus, qui famosas quinque propositiones ex ejusdem libro excerptas, tanquam falsas & hæreticas proscripserunt. Sunt autem istæ. 1. Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus secundum præsentem, quas habent, vires, sunt impossibilia, deest quoque illis gratia, qua possibi-
- lia

lia fiant. II. Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur. III. Ad merendum vel demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione. IV. Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare. V. Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, & sanguinem fuisse.

Tandem Pascasius QUESNELLUS, con- 22
gregationis oratorii Gallicani Presbyter, Jansenii errores non solum innovavit, sed multis adauxit in libro, quem inscripsit: *novum Testamentum cum reflexionibus moralibus super quemlibet versum*, Gallica primum lingua editum, e quo centum & unam propositiones extractas profligavit CLEMENS XI. in famosa constitutione, *unigenitus*, anno 13. labentis sæculi edita. Unde sequentes errores notari merentur.

I. Gratiam non nisi efficacem admittit & omnem sufficientem negat prop. 9. - 24.

II. Sine hac efficaci gratia impossibile est divina servare mandata, quod colligitur e propositionibus 1. - 4. 38 - 40.

III. Gratiam primo homini fuisse debitam & naturalem. prop. 34. 35. 37.

IV. Ante fidem & remissionem peccatorum nullam dari gratiam. prop. 26. - 28.

Quas autem turbas Jansenii & Quesnelii affectu cum in Belgio, tum in Gallia excitaverint, & a Romani Pontificis judicio ad generale Concilium provocaverint, dicti Appellantes, adscitis in causæ patrocinium multis doctissimis viris, Episcopali etiam insula ornatis, longum hic foret recensere. Quare alii consulendi sunt, qui hanc Ecclesiasticæ historiæ partem ex instituto pertractarunt. Hæc interea de erroribus circa gratiam Dei exortis succincte tradidisse sufficiat; cum ex AUGUSTINI effato nosse hæreticorum errores, eos sit refutasse.

§. IV.

De mente S. Augustini in disputationibus de gratia.

23 Quoniam in Quæstionibus de gratia S. AUGUSTINI, acerrimi ejusdem vindicis, præcipua semper in Ecclesia fuit auctoritas, & heterodoxi non solum, sed Catholici quoque in suis, quas cuderunt hypothefibus eam pro se certatim arripiunt: hinc operæ pretium arbitror, ut breviter saltem inquiram, qua de gratia, habituali, an actuali mere sufficiente AUGUSTINUS cum PELAGIO & Semipelagianis decertaverit. Sunt enim non pauci, qui existimant, PELAGIUM gratiam habituales negasse, hancque ut agnosceret,

sceret, ab AUGUSTINO laboratum fuisse. Sunt & alii, gratiæ ab intrinseco efficacis otores, qui Augustinum, dum gratiæ necessitatem tantis studiis urget, gratiæ nomine solum versatilem seu sufficientem, cujus efficacia a libero hominis consensu pendeat, intelligendum esse contendunt.

RESOLUTIO I. Pelagiani agnoverunt ²⁴ gratiam habitualement, quamvis non legitimo & ex omni parte catholico sensu.

PARS I. *Prob. I.* Hic error negatæ gratiæ habitualis nec ab AUGUSTINO, neque a Conciliis unquam Pelagianis objectus fuit: ergo signum est, quod eum non foverint, aut certe non prodiderint.

Prob. II. Qui omnes, aut certe præci- ²⁵ puos admittunt gratiæ habitualis effectus, illi gratiam habitualement negasse censendi non sunt: atqui Pelagiani si non omnes, præcipuos saltem gratiæ habitualis effectus admiserunt, ergo &c. *min. prob.* admiserunt I. peccatorum in adultis absterfionem. Sic enim agebat JULIANUS apud S. AUGUSTINUM Lib. II. oper. imperfecti: „ Gratia Christi „ pro efficacissima potestate medicinæ, quæ „ criminibus admoveatur, diversas species reatuum unius vi consecrationis abstergit - - „ gratia infusa semel uno virtutis suæ compendio atque impetu diversa delet crimina. „

Admiserunt II. per eam gratiam hominem ²⁶ innovari, naturam instaurari, & regenerari.

rari. Ajebat enim JULIANUS: „ gratia Chri-
 „ sti, quos fecerat condendo bonos, facit
 „ innovando meliores. „ Scripsit PELAGIUS
 epist. ad Demetriadem: „ *instaurati* per Chri-
 „ sti gratiam & in meliorem hominem rena-
 „ ti sumus. „ Et JULIANUS apud S. AU-
 „ GUSTINUM Lib. VI. cap. 10. „ Deus par-
 „ vulis nihil de proprio tam boni quam mali
 „ merentibus gloriam *regenerationis* attribuit,
 „ hoc ipso eos ad suam curam, ad suum jus,
 „ ad suum dominium pertinere docet, quod
 „ eorum voluntatem ineffabilis prævenit be-
 „ neficii largitate.

27 Requirebant eam III. ad *fidem* parvulis in
 Baptismo infusam. Ita enim scribit AUGUSTI-
 NUS Lib. III. de peccat. merit. cap. 2. „ Co-
 „ gebantur enim parvulos baptizatos in cre-
 „ dentium numero deputare, & auctoritati
 „ sanctæ Ecclesiæ ubique consentire, quæ
 „ fidelium nomine eos non censet indignos,
 „ quibus justitia Christi etiam secundum istos
 „ (Pelagianos) prodesse non nisi credenti-
 „ bus posset. „

28 Fatebantur eam IV. necessariam ad *justi-*
ficationem. Ita enim loquitur JULIANUS a-
 pud S. AUGUSTINUM Lib. II. operis imper-
 fecti: „ Ideo ait Apostolus, *ex multis deli-*
 „ *ctis in justificationem*, id est, ex multis de-
 „ lictis liberatos homines ad gloriam perdu-
 „ cit justificationis indultæ.

29 Et V. etiam ad *sanctificationem* in Chri-
 sto; testatur enim S. AUGUSTINUS Lib. III.
 de

de peccat. merit. & remiss. cap. 6. se Carthagine ex ore PELAGII audivisse, „ non ideo parvulos baptizari, ut remissionem accipiant peccatorum, sed ut sanctificentur in Christo. „ PELAGIUS enim, ut notum est, originale peccatum in parvulis negabat, quamvis illos baptizandos esse docuerit; quia licet sine baptismo perfrui possent vita æterna, a regno tamen coelorum ex Christi effato fuissent exclusi, ad quod non nisi sancti admittuntur.

Dicebant VI. per gratiam tribui *unctio-* 30
nem S. Spiritus. Pelagiani enim duo in Christo spectabant officia. 1. Quod esset JESUS, hoc est, *Salvator*, & 2. quod esset CHRISTUS, seu *unctus*: Ideoque volebant, eum respectu adultorum esse *Jesum*, qui eos a peccatis salvaret, respectu autem parvulorum esse Christum, propter unctionem bonorum, quæ eis baptismo conferebantur. Id constat e S. AUGUSTINO lib. I. contra Julianum cap. 4. & contra eos ita scribit cap. 6. „ Unde etiam matres quotidie toto orbe terrarum non ad Christum tantum, id est, unctum, sed ad Christum Jesum, id est, etiam Salvatorem cum parvulis currunt. „

Profitebantur VII. per gratiam tribui *ad-* 31
optionem, teste AUGUSTINO lib. II. ad Bonifacium cap. 6. ita Pelagianos alloquente: „ Regenerationis lavacro *adoptari* ex filiis hominum filios Dei non negatis, imo etiam prædicatis. „

32 Dicebant VIII. per gratiam homines effici *templa Dei*. Ita enim PELAGIUS scripsit in II. ad Corinth. cap. 5. „ Tribus modis in-
 „ esse Deum legimus; secundum infinitatem
 „ omni creaturæ; secundum sanctificatio-
 „ nem & peculiarem inhabitationem in san-
 „ ctis; secundum plenitudinem divinitatis in
 „ Christo. „

33 Dicebant denique IX. etiam *hæreditatem* regni cœlestis per gratiam tribui. Nam apud S. AUGUSTINUM lib. I. de peccat. merit. & remiss. cap. 1. ideo parvulos baptizari a-
 „ junt, „ ut spiritualem procreationem non
 „ habentes creentur in Christo, & ipsius re-
 „ gni cœlorum participes fiant eo modo filii
 „ & hæredes Dei, cohæredes autem Chri-
 „ sti. „

34 *Prob. III.* Hos omnes effectus quasi conglobatos adstruebant Pelagiani, usurpan-
 tes verba S. CHRYSOSTOMI homilia de ba-
 ptizatis apud S. AUGUSTINUM lib. I. contra
 Julianum cap. 6. „ Non enim tantum sunt
 „ liberi, sed & sancti: non tantum sancti,
 „ sed & justi: non solum justi, sed & filii:
 „ non solum filii, sed & hæredes: non so-
 „ lum hæredes, sed & fratres Christi: nec
 „ tantum fratres Christi, sed & cohæredes:
 „ non solum cohæredes, sed & membra:
 „ non tantum membra, sed & templum:
 „ non tantum templum, sed & organa spiri-
 „ tus. - - - Hac de causa etiam infantes
 „ baptizamus, cum non sint coinquinati
 „ pec-

„ peccato (Personali) ut eis addatur san-
 „ ctitas, justitia, adoptio, hæreditas, fra-
 „ ternitas Christi, ut ejus membra sint. „
 Ergo Pelagiani si non omnes, certe tamen
 præcipuos gratiæ habitualis effectus admit-
 tebant, adeoque ipsam quoad substantiam
 non inficiabantur.

Prob. IV. Controversia, quæ S. AUGU- 35
 STINO cum PELAGIO de gratia intercessit,
 tota versabatur de gratia actuali, non habi-
 tuali, quod ex ipsomet AUGUSTINO colligi-
 tur, qui lib. de gratia Christi cap. 47. hunc
 in modum scribit: „ Quapropter quantum
 „ attinet ad istam de divina gratia & adju-
 „ torio quæstionem, tria illa, quæ apertif-
 „ sime distinxit, attendite: posse, velle, ef-
 „ se, (agere) id est possibilitatem, volun-
 „ tatem, actionem. Si ergo consenserit no-
 „ bis (Pelagius,) non solum possibilitatem
 „ in homine, etiamsi nec velit nec agat be-
 „ ne; sed ipsam quoque voluntatem & a-
 „ ctionem, id est, ut bene velimus, & be-
 „ ne agamus, quæ non sunt in homine, ni-
 „ si quando bene vult & bene agit: si, ut
 „ dixi, consenserit etiam ipsam voluntatem
 „ & actionem divinitus adjuvari, & sic ad-
 „ juvari, ut sine illo adjutorio nihil bene ve-
 „ limus & agamus, eamque esse gratiam
 „ Dei per Jesum Christum Dominum nostrum,
 „ in qua nos sua, non nostra justitia justos
 „ facit, ut ea sit vera nostra justitia, quæ
 „ nobis ab ipso est; nihil de adjutorio gra-
 „ tiæ

„ tiæ Dei, quantum arbitror, inter nos con-
 „ troversia relinquetur. „ Atqui superfui-
 set adhuc alia controversia de gratia, si Pela-
 gius habitualement negasset. ergo &c.

36 PARS II. *Prob.* Ex eodem AUGUSTINO,
 qui citato libro de gratia Christi cap. 30. ita
 scribit: „ Istam quippe gratiam, qua justifi-
 „ camur, id est, qua *charitas Dei diffunditur*
 „ *in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus*
 „ *est nobis*, in Pelagii & Coelestii scriptis,
 „ quæcunque legere potui, nusquam eos in-
 „ veni, quemadmodum confitenda est, con-
 „ fiteri. Prorsus nusquam eos adverti, si-
 „ cut agnoscendi sunt, agnoscere filios pro-
 „ missionis, de quibus dicit Apostolus, *Non*
 „ *ii qui filii carnis, hi filii Dei, sed filii pro-*
 „ *missionis deputantur in semen.* Quod enim
 „ promittit Deus, non facimus nos per ar-
 „ bitrium, seu naturam, sed facit ipse per
 „ gratiam. „ Itaque Pelagiani confessi qui-
 dem fuerunt gratiam habitualement, sed non
 eo modo, quo catholice confitenda est;
Primo enim voluit Pelagius, hominem adul-
 tum naturæ viribus gratiam habitualement pro-
 mereri, & per opera justificari, ut testis est
 AUGUSTINUS lib. de gratia Christi cap. 31.
 „ Nempe manifestum est, eum (Pelagium)
 „ dicere gratiam secundum merita dari,
 „ quamlibet eam, vel qualem libet signifi-
 „ cet, quam tamen aperte non exprimit.
 „ Nam cum eos remunerandos dicit, qui
 „ bene utuntur libero arbitrio, & ideo me-
 „ reri

„ reri Domini gratiam debitum eis reddi fa-
 „ tetur. Ubi est ergo illud Apostoli ad Rom.
 „ III.24. *Iustificati gratis per gratiam ipsius.* „

Secundo voluit, gratiam dari solum, „ ut
 „ ignoscat commissa præterita, non ut adju-
 „ vet ad futura vitanda, „ ut ait AUGUSTI-
 NUS hæresi 88. Ideoque & Concilium MI-
 LEVITANUM can. 3. Pelagium damnavit as-
 ferentem, *gratiam, qua iustificamur, valere*
ad remissionem peccatorum quæ commissa sunt,
non vero ad adiutorium, quo non committan-
tur. Nempe PELAGIUS etiam in postremo
 suæ hæreseos statu constanter negavit, gra-
 tiam internam, quæ voluntatem ad agen-
 dum moveat, necessariam esse, etiamsi con-
 cesserit, cum ea fieri facilius, quod per na-
 turam absolute fieri potest.

Atque hoc temperamento oppositæ par-
 tes conciliari, & objectiones haud difficulter
 solvi posse videntur.

Celeberrimus THOMASSINUS undique 37
 coacervatis S. Augustini testimoniis proban-
 dum sibi sumsit, hunc S. P. non nisi habi-
 tualem gratiam adversus Pelagium propu-
 gnasse, quæ quidem argumenta compendio
 refert Natalis ALEXANDER Hist. Eccles. sæc.
 V. pag. m. 62.

I. S. Augustinus gratiam, a Pelagianis
 confitendum, dicit, 1. sanare, reparare,
 renovare naturam: 2. Esse bonam volunta-
 tem, qua iustitiam diligimus, quæ bona vo-
 luntas nihil est aliud quam charitas. 3. Ef-
 fe

se vitam animæ, qua nos Deus a mortuis excitat. 4. Efficere, ut Christi sarcina sit levis, ut mandata ejus gravia non sint. 5. Voluntatem liberare a peccato, & per hanc fieri in nobis, ut non peccare delectet. 6. Esse victricem delectationem, & suavitatem a Spiritu S. donatam, qua concupiscitur adversus carnem fortiore robore charitatis, qua non cedit malæ concupiscentiæ, vincente delectatione justitiæ. 7. Esse charitatem, qua id, quod diligendum est, diligitur, quæ est affectionalis qualitas insidens animæ, quæ in terra & in coelo eadem est, sed illic tantum plena erit, quando videbimus Deum sicuti est.

RESP. Hæc omnia de gratia efficaci aptissime intelliguntur. Nam 1. illa saltem disponit ad sanandam &c. naturam. Et licet non sanet, reparet &c. *habitu*, præstat tamen id actu, eoquod faciat hominem actu a creatura averti, & ad Deum incommutabile bonum per amorem converti. Expellit quoque peccatum ab actu ita diligentis, etsi non semper reatum expellat ex anima diligentis, nisi amor in - & extensive summus fuerit. 2. Illa omnia verissima sunt de gratia actuali efficaci; per hanc enim actu bene volumus, quia facit nos velle, justitiam diligimus, & nihil est aliud, quam *inspiratio sanctæ dilectionis*. 3. Est vita animæ *inchoative*, quia homo Deum per gratiam actu diligens, jam incipit vitam habere in Christo. 4. Gra-

4. Gratia actualis efficax infallibiliter facit, ut mandata fervemus, & cum delectatione fervemus. 5. Liberat voluntatem a peccato, quia facit, ut eam actu peccare non delectet. 6. Ejus efficacia, ex dicendis, constat in victrici delectatione. Quodsi vero ista, quæ sub numero 6. opponit Thomassinus, de sola gratia habituali intelligenda forent, sequeretur, semel justificatum nunquam amplius peccaturum; quia victrix illa delectatio & suavitas a Spiritu S. donata iustum faceret concupiscere adversus carnem *fortiore* robore charitatis, quæ non cederet malæ concupiscentiæ, vincente delectatione iustitiæ; sicut certissimum est, hominem gratia intrinsece efficaci donatum infallibiliter nunquam peccare. 7. Gratia efficax, vere est charitas *actualis*, qua quod diligendum est diligitur, quia facit hominem certissime bonum verum præ falso diligere, & est actus vitalis ipsius animæ, quæ in terra & in cœlo eadem est, utpote quæ nunquam excidit, & Beati in Patria non solum habitu, sed & actu necessario diligunt, *necessitate antecedente*: dum viatores per gratiam intrinsece efficacem libertate antecedente, sed *necessitate consequente* necessario diligunt, eo ipso, quod hoc eos amplius delectet, quam ejus oppositum.

II. Opponit THOMASSINUS testimonia Augustini, quibus probare intendit, gratiam quæ conceditur parvulis in Baptismo, ejusdem

dem plane speciei esse cum illa gratia, qua factum est, ut homo Christus nullum habere posset peccatum, ut loquitur AUGUSTINUS in Enchiridio. cap. 36. (in mea editione hic non nisi 35. capita complectitur) & provocat ad aliud testimonium Lib. de Prædest. SS. cap. 15. ubi: „ Ea gratia fit ab initio „ fidei suæ homo quicumque Christianus, „ qua gratia ab initio suo homo ille factus „ est Christus, de ipso spiritu & hic re- „ natus, de quo est ille natus &c. „ Atqui hæc omnia de gratia habituali intelligenda sunt. *ergo.*

RESP. Gratia, qua parvuli corpori Christi per Baptismum inferentur, utique habitualis est, quia alterius actualis, quæ consistit in actibus deliberatis intellectus & voluntatis, ante usum rationis capaces non sunt. Quando vero parvuli illi in Christo regenerati ad ætatem adultam perveniunt, insuper & actuali indigent, quæ ad singulos pietatis actus necessaria est, ut tumultuantem carnis concupiscentiam fortiore charitatis delectatione vincant. Hinc ait AUGUSTINUS Lib. I. de peccat. merit. & remiss. cap. 39. „ Parvulus, si post Baptismum vixerit, at- „ que ad ætatem capacem præcepti pervenire potuerit, ibi habet concupiscentiam, „ cum qua pugnet, eamque adjuvante Deo „ superet, si non in vacuum gratiam ejus „ suscepit, si reprobatus esse noluerit. „ Itaque gratiam, qua ab initio fidei homo fit
Chri-

Christianus, non in eo comparat AUGUSTINUS cum gratia CHRISTI, quod sit *habitualis*; secus enim sequeretur, gratiam Christi, qua factus est homo, fuisse accidentalem, quod est Nestorianum, sed in eo, quod utraque sit *gratuita*, & ex nullis prævisis meritis. Sic enim cit. loc. scribit AUGUSTINUS. „ Est etiam præclarissimum lumen „ prædestinationis & gratiæ ipse Salvator, „ ipse mediator Dei & hominum, homo „ Christus Jesus: qui ut hoc esset, quibus „ tandem suis vel operum vel fidei præcedentibus meritis, natura humana, quæ „ in illo est, comparavit? - - - Sicut ergo „ prædestinatus est ille unus, ut caput nostrum esset; ita multi prædestinati sumus, „ ut membra ejus essemus, humana hic merita conticescant. „

III. Objicit THOMASSINUS. Illam gratiam Augustinus propugnat, 1. Quæ non omnibus datur. 2. Quæ tribuit, ut mandata facere valeamus. 3. Quæ non merita sequitur, sed ipsa merita facit. 4. Quæ bonos discernit a malis. 5. Quæ homines oves facit mitissimas & obedientissimas. 6. Quæ aufert cor lapideum & dat cor carneum. 7. Qua qui instructus est, habet aures audiendi, id est, donum obediendi. 8. Quæ Dei lex est in corde fidelium scripta. 9. Qua fit, ut non simus sub lege, sed sub gratia. 10. Quæ est spiritus, non servitutis & timoris, sed adoptionis filiorum. II.

P. Scholliner Theol. Tom. VI. C Quæ

Quæ doctrina est altius & interius cum ineffabili suavitate a Deo infusa, non ostendente duntaxat veritatem, verum etiam impertiente charitatem. 12. Quæ vera sapientia est, quam S. Augustinus cum luce, cum flamma, cum fame & siti comparat. 13. Quæ pondus est, quo in Deum ferimur, vinculum quo illi adhæremus. 14. Quæ filios Dei agit & regit. 15. Quæ tandem prædestinationis effectus est. Atqui hæc gratia est habitualis. *ergo &c.*

RESP. nego *min.* Singula enim de gratia actuali efficaci rectissime exponuntur. 1. Gratia efficax non omnibus etiam justis datur, secus nullus eorum amplius peccaret. Non fuit data Petro in tentatione, secus Christum non negasset. 2. Hæc tribuit, ut mandata facere valeamus, seu velimus, & certissime faciamus. Cæterum Augustinus & aliam gratiam actualem sufficientem docuit, qua fit, ut *valeamus*, seu *possimus* fervare mandata, etiamsi cum ea sola nullus fervet, libere peccato consentiens. 3. Hæc gratuito confertur, merita antecedit, & illa *facit*, in peccatore *remote* & dispositive, in justo *proxime*. 4. Bonos *actu*, non *habitu* discernit a malis; quia cum hac nullus male agit. 5. Hæc facit ex lupo agnos, ex Saulo Paulos, ex persecutore vas Ecclesiæ. 6. Facit homines saxeos, instar ceræ mollissimos, & cum summa promptitudine currere viam mandatorum Dei, in quibus *delectantur*
sicut

sicut in omnibus divitiis. 7. Hac luminosissima & flagrantissima charitate inspirati intus audiunt vocem Pastoris & sequuntur, victrice delectatione tracti. 8. Est lex, non forinsecus insonans, ut erat gratia externa Pelagii, sed in corde scripta digito Dei, suavissime, sed certissime moventis. 9. Per hanc non sumus sub lege solum docente, sed sub gratia movente. 10. Hæc est spiritus amoris, qua disponimur ad adoptionem filiorum Dei, quæ nobis in justificatione confertur. 11. Est illa doctrina, non externa Pelagii, quæ non solum monstrat facienda per illustrationem mentis, quam neque Pelagius in tertio statu suæ hæreseos necessariam admisit, sed per charitatem *actuale*, voluntatem insuperabiliter, hoc est, infallibiliter inclinantis. 12. Est vera sapientia, est animæ lux, hæc facit hominem esurire & sitire iustitiam: hæc facit hominem efficacissime desiderare fontem vitæ. 13. Hæc pondus est amoris, quo *actu* in Deum ferimur. 14. Hac gratia suavissime aguntur, ut certissime agant. 15. Hæc in Prædestinatis, quibus omnia cooperantur in bonum, prædestinationis effectus est, sed non in omnibus. Id enim vero falsissimum est, quod S. AUGUSTINUS illam *solum* gratiam propugnauerit, quæ Prædestinatis propria est: secus de sola gratia perseverantiæ fuisset locutus, quæ nulli alteri, sed iis solum confertur. Sed neque gratia habitualis in *omnibus* effectus prædestinationis est; secus

quisque semel justificatus, e numero prædestinatorum foret, quod nec THOMASSINUS dixerit, multi enim reprobi, quoad vivunt, & gratias efficaces, imo & habituales non raro consequuntur. Sed quia temporales sunt, in ea usque ad vitæ finem non perseverant. Igitur *dist.* S. AUGUSTINUS loquitur de gratia, quæ prædestinationis effectus est, in *aliquibus, conc. in omnibus, nego.* In prædestinatis ergo gratia habitualis, quatenus cum morte conjungitur, effectus est prædestinationis, sed non *unicus*; nam & gratia efficax ex gratuita intentione glorificationis concessa, in iis, quos Deus ab æterno e massa damnationis liberare voluit, una cum tota gratiarum serie prædestinationis effectus est.

40 RESOLUTIO II. Gratia nomine, quam S. Augustinus velut necessariam adversus Pelagianos propugnavit, intellexit actuale internam, non mere versatilem, sed potissimum eam, quæ intrinsece efficax est.

Prob. I. pars I. Gratiam externam, in natura, lege, exemplo sitam, non solum admisit PELAGIUS, sed aliquam quoque internam, saltem ex parte intellectus, agnovit, ut patet ex AUGUSTINO, lib. de gratia & lib. arbit. cap. 13. „ Dicunt, ait, Pelagiani, etiam gratiam Dei, quæ data est „ per fidem Jesu Christi, quæ neque lex est „ neque natura, ad hoc tantum valere, ut „ peccata præterita remittantur, non ut futura „ tura

„ tura vitentur, vel repugnantia superen-
 „ tur. E quibus verbis denuo patet, Pela-
 gianos gratiam habitualement, qua peccata
 adultorum remittuntur, agnovisse.

Prob. II. S. AUGUSTINUS illam gratiam 41
 propugnabit, qua cor hominis ad fidem &
 justificationem disponitur: atqui hæc est a-
 ctualis, non habitualis, *ergo. maj. prob.* Lib.
 II. ad Bonifacium cap. 9. hunc in modum
 scribit: „ Quod scriptum est: hominis est
 „ præparare cor, & a Domino responsio lin-
 „ guæ, non bene intelligendo falluntur, ut
 „ existiment, cor præparare, hoc est, bo-
 „ num inchoare, sine adjutorio gratiæ Dei
 „ ad hominem pertinere. Absit, ut sic in-
 „ telligant filii promissionis, tamquam cum
 „ audierint Dominum dicentem: sine me
 „ nihil potestis facere, convincant eum di-
 „ centes: Ecce sine te possumus cor præ-
 „ parare. - - Absit ut sic intelligant, ni-
 „ si superbi sui arbitrii defensores, & fidei
 „ catholicæ desertores. Ideo quippe di-
 „ ctum est: Hominis est præparare cor, &
 „ a Domino responsio linguæ; quia homo
 „ præparat cor, non tamen sine adjutorio
 „ Dei, qui tangit cor. In responsione au-
 „ tem linguæ, id est, in eo, quod præpa-
 „ rato cordi lingua divina respondit, nihil
 „ operis habet homo, sed totum est a Do-
 „ mino Deo. Nam sicut dictum est: Ho-
 „ minis est præparare cor &c. &c. Ita et-
 „ iam dictum est: Aperi os, & implebo il-
 lud.

„ lud. Quamvis enim nisi adjuvante illo,
 „ sine quo nihil possumus facere, os non
 „ possumus aperire, tamen nos aperimus il-
 „ lius adjumento & opere nostro, implet
 „ autem illud Deus sine opere nostro. „

42 *Prob. III.* S. AUGUSTINUS illam gra-
 tiam necessariam adversus Pelagianos asse-
 ruit, quæ ad singulos actus salutares datur,
 quod illi negabant: atqui hæc est actualis;
 secus infideles & peccatores nunquam pos-
 sent ad justificationem disponi. Item de-
 fendit gratiam, quam etiam iusti ad im-
 plendam legem & vincendas tentationes a
 Deo petere & expectare debent: atqui non
 petunt illi gratiam habitualement, quam jam
 habent, ergo actualement. Utrumque asser-
 tum patet e S. AUGUSTINO epistola 106.
 „ Fateatur, gratiam Dei & adiutorium et-
 „ iam ad singulos actus dari. „ & lib. de
 „ grat. & lib. arbitrio cap. 4. „ Victoria
 „ qua peccatum vincitur, nihil aliud est,
 „ quam donum Dei, in isto certamine adju-
 „ vantis liberum arbitrium. Propter quod
 „ dicit & coelestis magister: Vigilate & o-
 „ rate, ut non intretis in tentationem - - -
 „ Non autem intrat in tentationem, si vo-
 „ luntate bona vincat concupiscentiam ma-
 „ lam. Nec tamen sufficit arbitrium volun-
 „ tatis humanæ, nisi a Domino victoria con-
 „ cedatur oranti, ne intret in tentationem.
 „ Quid vero evidentius quam Dei ostenditur
 „ gratia, ubi quod oratur, accipitur? „

Pr ob.

Prob. II. pars I. S. AUGUSTINUS eam 43
 plerumque defendit gratiam, quæ non solum tribuit posse, sed ipsum velle & perficere, quæ ipsum hominis consensum infallibiliter, & propria sua virtute atque victrici delectatione efficit: atqui hæc non est gratia versatilis, sed ab intrinseco efficax, *ergo. maj. prob. verbis ejusdem lib. de gratia Christi cap. 10.* „ Sed nos eam gratiam volumus aliquando fateatur (Pelagius,) quæ futuræ gloriæ magnitudo non solum promittitur (per prædicationem forinsecus insonantem) verum etiam creditur & speratur; nec solum revelatur sapientia, verum etiam & amatur; nec suadetur solum omne quod bonum est, verum & persuadetur. *Non enim omnium est fides II. Thessal. III. 2.* qui audiunt per scripturas Dominum regnum coelorum promittentem: aut omnibus persuadetur, quibuscunque suadetur, ut veniant ad eum qui dicit. *Venite ad me omnes, qui laboratis.* Quorum autem sit fides, & quibus persuadetur ut ad eum veniant, satis ipse demonstravit, ubi ait Joan. VI. 44. *Nemo venit ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum.* Et Paulo post, cum de non credentibus loqueretur, dixi, inquit, vobis, quia *nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo.* Hanc debet Pelagius gratiam confiteri, si vult non solum vocari, verum etiam esse Christianus. „ & cap. 12. „ Hæc autem gratia, qua vir-

„ *tus in infirmitate perficitur*, prædestinatos
„ & secundum propositum vocatos ad sum-
„ mam perfectionem glorificationemque per-
„ ducit. Qua gratia agitur, non solum ut
„ facienda noverimus, verum etiam ut co-
„ gnita faciamus, nec solum ut diligenda
„ credamus, verum etiam ut credita dili-
„ gamus. cap. 13. Hæc gratia si doctrina
„ dicenda est, certe sic dicatur, ut altius
„ & interius eam Deus cum ineffabili sua-
„ vitate credatur infundere, non solum per
„ eos, qui plantant & rigant extrinsecus,
„ sed etiam per se ipsum, qui incrementum
„ suum ministrat occultus, ita ut non osten-
„ dat tantummodo veritatem, verum etiam
„ impertiat charitatem. Sic enim docet
„ Deus eos, *qui secundum propositum vocati*
„ *sunt*, simul donans & quid agant scire,
„ & quod sciunt agere. „ Hoc certe non
præstat gratia versatilis, quæ cum omnibus
semper præsto sit, non eundem in omnibus
effectum obtinet. Legatur & totum cap.
14. libri citati, ubi de eadem gratiæ effica-
cia, quæ non solum posse, sed ipsum agere,
tribuit, pertractat. Sed & cap. 24. ait:
„ Legant & intelligant, intueantur atque
„ fateantur, non lege atque doctrina forin-
„ secus insonante, sed interna atque occul-
„ ta, mirabili & ineffabili potestate operari
„ Deum in cordibus hominum non solum ve-
„ ras revelationes, sed etiam bonas volunta-
tes. Denique cap. 35. scire cupit, an Pelagius
„ credat aliquod adjutorium bene agendi
„ ad-

„ adjunctum naturæ atque doctrinæ per in-
 „ spirationem flagrantissimæ & luminosissimæ
 „ charitatis. „ Hanc utique non inspirat
 versatilis gratia, sed efficax, oppositam con-
 cupiscentiam victrici delectatione extin-
 guens.

Prob. II. Certum nunc est adversus Jan- 44
 senium, gratias sufficientes urgente præfer-
 tim tentatione Justis non denegari: atqui
 secundum AUGUSTINUM carent aliquando
 gratia: ergo carent efficaci, & de hac S.
 Pater disputavit. *min. prob.* Lib. II. de pec-
 cator. merit. & remiss. cap. 19. ita loquitur:
 „ Nos autem quantum concessum est sapia-
 „ mus & intelligamus, Dominum Deum
 „ bonum ideo etiam sanctis suis ad alicujus
 „ operis justitiam aliquando non tribuere
 „ vel certam scientiam, vel VICTRICEM DE-
 „ LECTATIONEM, ut cognoscant, non a se
 „ ipsis (etiam cum gratia sufficiente) sed
 „ ab illo esse lucem, qua illuminentur tene-
 „ bræ eorum, & suavitatem, qua det fru-
 „ ctum suum terra eorum. „ Hanc fla-
 grantissimam & luminosissimam charitatem Pe-
 trus, licet justus, tunc non habuit, quan-
 do ter Christum negavit, ut idem AUGUSTI-
 NUS observat lib. de gratia & lib. arbitrio.
 cap. 17. „ Charitatem Apostolus Petrus
 „ non habuit, quando timore ter Dominum
 „ negavit. Et tamen quamvis parva &
 „ imperfecta non deerat, quando dicebat
 „ ad Dominum: *animam meam pro te pono;*

„ putabat enim se posse (in effectu) quod
 „ se velle sentiebat. „

45 *Prob. III.* S. AUGUSTINUS duplex ad-
 jutorium distinguit, unum *sine quo* etiam ho-
 mo innocens non poterat salutem operari,
 & cum quo poterat, & Angeli sancti actu
 operati fuerunt: alterum *quo* infallibiliter
 fit, ut homo operetur. Et istud homini la-
 pso necessarium esse contendit. lib. de corre-
 ptione & gratia. Atqui hoc adjutorium,
 quo homo *indeclinabiliter*, hoc est, *infallibili-*
ter agitur, & sine quo non agit, non est
 gratia mere sufficiens, sed ab intrinseco effi-
 cax, ut suo loco ostendam, *ergo.*

46 *Prob. IV.* Nisi gratiam efficacem, quæ
 sua virtute operationem certissime efficit,
 AUGUSTINUS tantopere commendasset, non
 poterant turbari Monachi Adrumetini, &
 conqueri, quasi periclitaretur libertas homi-
 nis, & immerito corripiantur, qui gratia ef-
 ficaci destituti, sine qua nemo agit, bene
 non operantur. Atqui tamen hæc illorum
 fuit querela, quam AUGUSTINUS repressit
 Lib. de correptione & gratia cap. 2. scribens:
 „ Non se itaque fallant, qui dicunt: *Ut*
 „ *quid nobis prædicatur atque præcipitur, ut*
 „ *declinemus a malo & faciamus bonum, si*
 „ *hoc nos non agimus, sed id velle & operari*
 „ *Deus operatur in nobis?* Sed potius intel-
 „ ligant, si filii Dei sunt, Spiritu Dei se agi,
 „ ut quod agendum est, agant, & cum e-
 „ gerint, illi, a quo aguntur, gratias agant:
 „ &

„ & ad hoc eis ostenditur quid agere de-
 „ beant, ut quando id agunt, sicut agen-
 „ dum est, id est, cum dilectione & dele-
 „ ctatione justitiæ, suavitatem quam dedit
 „ Dominus, ut terra eorum daret fructum
 „ suum, accepisse se gaudeant. Quando
 „ autem non agunt, sive omnino non fa-
 „ ciendo, sive non ex charitate faciendo:
 „ orent, ut quod nondum habent accipiant.
 „ Quid enim habebunt, quod non accepturi
 „ sunt, aut quid habent, quod non accepe-
 „ runt? „ Hæc utique querela contra gra-
 „ tiam versatilem inepte mota fuisset, quæ
 non dat ipsum agere, nec voluntatem agit,
 sed solum tribuit posse. Easdem omnino que-
 relas a Massiliensibus motas fuisse adversus
 gratiam Augustinianam, quas in hanc usque
 diem recoquunt Molinistæ, quasi tollatur li-
 bertas, fatalis inferatur necessitas, & quæ-
 dam desperandi occasio tribuatur, abunde
 patet e geminis PROSPERI & HILARII lit-
 teris ad AUGUSTINUM perscriptis. Igitur
 gratiam non versatilem, quæ ab adventitio
 voluntatis consensu efficaciam suam obtinet,
 sed ab intrinseco efficacem, & in delecta-
 tione victrice repositam S. AUGUSTINUS pro-
 pugnavit, eamque Pelagius & Semipelagia-
 ni oppugnarunt.

OBJIC. I. Ex immediate dictis sequere- 47
 tur, Theologos illos, qui Augustinianum de
 gratia systema impugnant, damnatam resu-
 scitare Semipelagianorum hæresin: quæ ta-
 men

men censura orthodoxis theologis, quorum opinionem Ecclesia non damnat, inuri non potest. Ergo aliam gratiam, mere sufficientem, quam omnes Catholici tuentur, non intrinsece efficacem, AUGUSTINUS defendit. sequela antecedentis *prob.* AUGUSTINUS eam defendit gratiam, quæ ut dogma fidei tenenda esset: atqui ex prius dictis defendit ab intrinseco efficacem, quam post Semipelagianos etiam Theologi bene multi hodie impugnant. Ergo negarent gratiam de fide tenendam, sicque Semipelagianum errorem instaurarent.

RESP. *Dist. Ant.* sequeretur &c. Si Augustinianum de gratia systema *quoad substantiam* impugnarent, *conc.* si salva substantia illud impugnant *quoad modum*, & quæ de fide credenda sunt, pariter cum Augustino defendant, *nego.* Duo quippe AUGUSTINUS docuit. I. Gratiam internam cum ex parte intellectus, tum voluntatis ad singulos actus salutares, ipsumque fidei & justificationis initium necessariam esse, & gratiam sive actualem sive habitualem non ob merita naturalia præcedentia, sed gratuito dari. Et hoc erat dogma fidei, quod & anti-Augustiniani hodie religiose profitentur. II. Eandem gratiam, quam in hoc statu naturæ lapsæ necessariam esse inculcat, non mere versatilem, sed ab intrinseco efficacem esse existimavit: hoc autem ut fidei dogma non propugnavit, sed hanc mentem suam esse, infini-

infinite pene in locis demonstravit. Hinc & Massilienses, quamquam sibi adversantes, velut hæreticos non traduxit, sed suam sententiam illis persuadere, & sinistras sequelas inde defumtas eximere conatus fuit.

CAPUT II.

DE GRATIÆ CHRISTI NECESSITATE EX PARTE INTELLECTUS.

Quoniam *verum*, quod intellectus objectum est, duplex considerari potest, *naturale* unum, *supernaturale* alterum, ideo §. I. de necessitate gratiæ ad cognoscendas veritates naturales, cum speculativas, tum practicas: §. II. de ejusdem gratiæ necessitate ad cognoscendas veritates supernaturales, ipsumque actum fidei, pertractabitur.

§. I.

De necessitate gratiæ ad cognoscendas veritates naturales.

Proprium & immediatum intellectus nostri 48
objectum esse, verum, & omni homini innatam esse sciendi cupidinem, a propria cujuscunque experientia certum est ac evidens. Veritas autem alia est *naturalis*, seu propositio, quam propria homo intellectus sui acie absque extrinseco quodam & super-
natu-

naturali auxilio cognoscere & investigare potest. v. g. existit hic mundus: alia *supernaturalis*, quæ nativam intelligendi vim transcendit, nec sine gratia elevante cognosci potest; eoquod neque ex sensuum testimonio, neque ex idea quadam congenita ejus habeatur perceptio. v. g. Dei filius incarnatus, est hominis lapsi Redemptor. Utraque vel est *speculativa*, in cujus perceptione ac judicio affirmante aut negante animus acquiescit, nec eam ad ulteriorem actionem dirigit. v. g. existit Deus, creator omnium. Vel est *practica*, in cujus contemplatione & assensu mens non sistit, sed eam ad operationem moralem ordinat. v. g. Deus ens primum & perfectissimum, cui me totum debeo, debitis officiis honorandus est.

- 49 Veritates naturales, de quibus hic unice agitur, vel *singillatim*, & *divisim*, vel omnes simul & *collective* spectari possunt. Si priore modo accipiantur; hunc sensum faciunt, quod aliqua vel quælibet veritas seorsim ab altera cognosci valeat, ita ut nulla sit *determinata*, quæ intellectus aciem fugiat. Posteriore autem modo spectatæ hunc sensum efficerent: omne verum naturale ab uno eodemque homine cognoscitur, ita, ut nulla ex omnibus eundem lateat, sed totam ille rerum compagem plene perspectam habeat. Cum autem ex dictis de peccato originali supponatur, nativam hominis lapsi intelligendi vim, etsi non plene ademptam, ignorantia

tiae tamen tenebris obfuscata fuisse; hinc isto loco quaeritur: an homo in isto statu sine gratia speciali aliquas veritates naturales, aut omnes divisim, vel etiam collective sumtas naturaliter cognoscere valeat.

RESOLUTIO I. Homo etiam lapsus ali- 50
quas veritates naturales cum speculativas
tum practicas sine gratia supernaturali cognoscere valet.

Prob. I. pars de veritatibus speculativis. I. Evidens est contra scepticos, & nemo prudentum dubitat, se, imo & alia extra se existere, nec alio opus est, nisi sensuum testimonio, & intima cujusque conscientia ad hanc veritatem percipiendam.

II. Prima & summa veritas naturalis est, existere Deum, ens necessarium & causam rerum omnium, atqui haec ipsa naturali rationis lumine ita cognosci potest ex effectu, ut gentes Deum ignorantes *inexcusabiles* dicantur a PAULO ad Romanos I. 18.

III. Ipsi, si qui vere dantur Athei, in multis naturalibus disciplinis excellunt, & veritatibus cognitae ad primum verum impugnandum abutuntur, qui utique de nulla gratia supernaturali sibi blandiuntur.

IV. Sensus singuli, nisi plane fuerint extincti aut sopiti, objectum suum naturale & proportionatum attingere possunt; sic oculus videre, auris audire valet. Ergo & intellectus, verum naturale, quod est objectum

ctum ejus proprium & connaturale, cognoscere potest. Utriusque ratio hæc est; quia Deus, sensuum & animæ conditor, hunc in objectum tendendi nisum nec frustra indere, nec iterum congruenter adimere potuit, quamdiu naturam hominis conservare voluit; fecus enim non homines, qui per rationem ab aliis discernuntur, sed bruta, vel stipites & saxa foremus.

§ I. *Prob. II.* pars de veritatibus practicis.

I. Ad has præprimis pertinet lex naturæ & prima illa morum principia de diligendo Deo, se ipso, & proximo, quæ ita cordibus hominum inscripta sunt, ut nulla unquam oblivione inde deleri possint, ut suppono e Prælectionibus de legibus. Hinc iterum PAULUS gentes lege scripta destitutas *inexcusabiles* appellat; quoniam cum cognovissent Deum (speculative,) non sicut Deum glorificaverunt (practice,) debitum eidem cultum exhibendo.

II. Quemadmodum prima principia speculativa v.g. quodlibet est, vel non est, in homine rationis usu prædito immobilia & perpetua sunt, atque ad multas alias veritates eruendas serviunt: ita etiam prima principia moralia, v.g. quod tibi non vis fieri, nec alteri feceris, ex hominis mente eradicari nequeunt, nisi penitus obbrutuerit, & humanam naturam exuerit. Sed nolo in re clara & certa longior esse.

OBJIC.

OBJIC. contra Partem I. Nulla veritas, 52
etiam naturalis, cognosci potest sine prævia
cogitatione: atqui ad omnem cogitationem
in hoc statu naturæ lapsæ requiritur gratia;
*non enim sumus sufficientes cogitare aliquid a
nobis, quasi ex nobis, sed omnis sufficientia no-
stra ex Deo est*, ut loquitur PAULUS II, ad
Corinth. III. 5.

II. Omne verum de fursum est, descen-
dens a Patre luminum; ergo ad ejus cogni-
tionem opus est gratia.

III. Ex originali peccato intellectui hu-
mano inflicto hæret ignorantiae vulnus,
quod per gratiam tenebras nostras illumi-
nantem sanari debet, ergo &c. per quæ e-
nim quis peccat, per eadem merito punitur:
peccavit autem Adamus inordinata sciendi
cupidine: Igitur per subtractionem scientiæ
& substitutam ignorantiam merito punitus
fuit.

RESP. ad I. *Dist. min.* Ad omnem cogi-
tationem *salutarem & supernaturalem*, de qua
loquitur PAULUS, requiritur gratia, *concedo*,
ad omnem cogitationem *naturalem*: *subdist.*
requiritur gratia *naturalis*, seu concursus Dei
ordinarius, *concedo*, *supernaturalis* gratia
Christi, *nego*.

RESP. ad II. *dist. ant.* Omne verum est
a Patre luminum, vel ut Authore naturæ,
vel ut Authore gratiæ, *concedo*. semper ut
Authore gratiæ, *subdist.* quoad verum *super-
naturale*, *concedo*. quoad *naturale*, *nego*. Cum

Deus sit primum & summum verum in omni genere, omnis etiam veritatis est Author, qui per rationem & legem naturæ cordibus inscriptam *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.*

RESP. ad III. Intellectui humano inflatum est vulnus ignorantiae: ita tamen, ut lumen rationis & vis nativa intelligendi diminuta, non autem penitus extincta fuerit; eoquod natura humana, quæ in vi intelligendi & volendi essentialiter consistit, quoad substantiam integra permanferit.

53 OBJIC. contra II. Partem. Concilium MILEVITANUM II. can. 4. docet: utrumque Dei donum est, & scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus. Atqui ad dilectionem operis indigemus gratia: ergo & ad ejus cognitionem.

II. Concilium ARAUSICANUM II. can. 9. dicit: *Divini muneris est, cum recte cogitamus.* Atqui dum veritatem naturalem practice cognoscimus, recte cogitamus; ergo divini muneris seu gratiæ supernaturalis hoc est.

III. Idem Concilium can. 22. docet:
 „ Nemo habet de suo, nisi peccatum &
 „ mendacium, si quid autem habet homo
 „ veritatis & justitiæ, ab illo fonte est,
 „ quem debemus sitire in hac Eremo, ut
 „ ex eo quasi guttis quibusdam irrorati non
 „ deficiamus in via. „ Ergo veritas omnis
 a Deo

a Deo est, ut nostro fine ultimo, qui est Author gratiæ.

IV. Ipsa Dei ut Authoris naturæ cognitio, quæ inerat gentilibus, a Deo provenit: consequenter ex gratia; quia, ut ait PAULUS Rom. I. 19. *Deus illis manifestavit.* Imo AUGUSTINUS Epist. 120. docet, ne hoc quidem esse nobis tribuendum, quod nos scimus Deum, sed eam quoque scientiam illius misericordiæ tribuamus. *ergo.*

RESP. ad I. & II. Allegata Concilia loquuntur de veritatibus *præcticis, supernaturalibus*, ad justificationem & æternam salutem disponentibus, quas semi- & Pelagiani, contra quos agebant, sine gratia cognosci posse existimabant. Patet hæc Responsio ex can. 7. Arausicano: „ Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod NB. *quod ad salutem pertinet vitæ æternæ*, cogitare ut expedit, absque illuminatione & inspiratione Spiritus S. &c. hæretico fallitur spiritu. „

RESP. ad III. Sensus est, quod homo lapsus per liberum arbitrium sibi soli sufficiat ad peccandum, tanquam prima causa deficiens: non autem, quod sine gratia in omni actione necessario peccet, vel quod in ordine ad vitam æternam omnes hominis sine gratia exercitiæ operationes ad illum finem supernaturalem inutiles sint.

RESP. ad IV. *Distinguo.* Deus illis manifestavit per supernam revelationem, *nego.*

per Ideam inditam aut vim luminis naturalis e creaturarum cognitione ad notitiam creatoris pervenientis, *concedo*. S. AUGUSTINUS loco alleg. loquitur de cognitione Dei supernaturali; exponit enim ibi illud Matthæi 25. *nescio vos*. Denique & ipsa vis nativa intelligendi, gratia conditoris appellari potest.

54 RESOLUTIO II. Etiam si nulla adsit physica impossibilitas veritatem quamlibet naturalem seu speculativam seu practicam cognoscendi; sine gratia tamen moraliter est impossibile, ut unus idemque homo veritates omnes sive divisim sive collective sumtas cognoscat, & quasi omniscius evadat.

Prob. I. Pars. Nulla est e veritatibus naturalibus, si modo ex parte objecti & medii illud attingendi mere naturalis sit, quæ non sit proportionata intellectui humano, omnis veri capaci & cupido; sic prima illa veritas de existentia Dei creatoris ab unoquoque usu rationis prædito & attendere volente cognosci potest: ergo multo magis aliæ veritates non adeo sublimes, nec adeo a sensibus remotæ. Dixi: *si modo ex parte objecti & medii mere naturales sint*. Quædam enim objectum habent naturale quidem, sed naturali medio attingi nequeunt: v. g. secreta cordis humani, priusquam manifestentur per signa ad hoc instituta; quia sensus nostri ad intima cordis alieni non penetrant: absentia nimiumque remota, quo sensus nostri

stri non pertingunt v. g. determinatus stellarum numerus, quia ad illam distantiam non se extendit visus nostri acies: effectus innumeri, quorum causa nos latet v. g. fluxus & refluxus maris, syderum motus, ipsumque universi systema, quorum quidem hypotheticas non tamen certas omnino & convincentes rationes dare possumus.

De veritatibus moralibus eadem est ratio, si quidem tales sint, quæ vel prima constituunt morum principia universalis v. g. bonum faciendum, malum fugiendum, Deum, se, & proximum ordinate esse diligendum &c. aut ex iis proxime deduci possunt, utpote quorum nulla dari potest invincibilis ignorantia: quam multæ autem veritates practicæ particulares & a primis principiis longius remotæ plerosque lateant, ex ipsa Authorum contraria invicem sentientium varietate haud obscure colligitur.

Prob. Pars II. Quando plurima obstant 55
impedimenta, viribus naturæ vix ac ne vix quidem superanda, quo minus veritates omnes collective sumptæ cognosci queant, tunc sine gratia moraliter impossibile est earum habere notitiam; atqui ita est: *ergo.*
min. prob. enumerando hæc impedimenta:
1. Congenita est homini lapso ignorantia & difficultas ad miseriam justæ damnationis pertinens, ut loquitur AUGUSTINUS lib. I. retract. cap. 9. 2. Immensa veritatum naturalium & moralium copia cum angusta

mentis capacitate comparata, suis limitibus circumscripta; non enim omnia possumus omnes. Ideo sapienter ait Ecclesiastes cap. VIII. ult. *intellexi, quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem eorum, quæ fiunt sub sole. Et quanto plus laboravit ad quærendum, tanto minus inveniat, dixerit sapiens se nosse, non poterit reperire.* 3. Vitæ brevitās, de qua vere Hypocrates aphorismo I. *vita brevis, ars longa, occasio præceps, experientia laboriosa, judicium difficile.* 4. Corporis infirmitas multiplex, quæ ex ipso veritatis indagandæ studio, speculatione, viriumque intensione contrahitur, de qua sapientiæ IX. 15. *corpus, quod corrumpitur, adgravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.* 5. Innumera vitæ civilis officia, curæ domesticæ, privata fastidia, naturæ necessitates, tempestatis vicissitudines, affectuum & passionum tumultus, sensuum oblectamenta &c. ita hominem distrahunt, & a veritatum investigatione revocant, ut eidem semper vacare moraliter impossibile merito dicatur. Ut cunque aliquis multa sciat, plura semper supersunt, quæ ignorat.

56 OBJIC. I. Propter vulnus malitiæ voluntati inflictum homo lapsus nequit velle omne bonum morale divisim spectatum: ergo neque intellectus propter vulnus ignorantiae omne verum naturale divisim cognoscere potest.

II. Quæ-

II. Quælibet facultas naturalis cum solo concursu Dei ordinario objectum suum naturale attingere potest; sic oculus percipere potest omnem colorem, auris omnem sonum. Atqui veritates naturales etiam simul sumtæ sunt objectum connaturale facultatis intellectivæ: ergo ab eadem possunt attingi.

III. Non obstantibus impedimentis supra recensitis homo singulas veritates cognoscere saltem physice potest: ergo & omnes collective sumtas; quia earum cumulus non facit eas esse improporcionatas. *ergo.*

RESP. ad I. Si de potentia morali sermo sit, *concedo* totum, si de potentia physica, *nego* consequentiam. Disparitas est; quia multo major est difficultas in practico boni exercitio, quam speculativa veri cognitione, quod continuo in nobis experimur, ut proinde sæpe cum Ovidio fateri cogamur

*Video meliora proboque,
deteriora sequor.*

Ratio ulterior est, quia voluntati multo profundius vulnus per peccatum inflictum fuit propter illam a summo bono aversionem, & ad bonum fucatum propensionem vehementem, quam intellectui; cujus exemplum habemus in dæmonibus, qui moraliter loquendo nec bonum naturale agere possunt, etsi naturales veritates perspectissimas habeant. Hoc & in peccatoribus videmus, qui per vitiosos habitus majorem semper dif-

ficultatem contrahunt bene operandi, quin nativa intellectus eorum perspicacia & naturalis scientia minuatur.

RESP. ad II. *Dist. maj.* Nisi ab extrinseco occurrant impedimenta, quæ physicam potentiam retardant, *concedo.* si occurrant, *nego*; Neque enim oculus omnem colorem, vel auris omnem sonum percipit, si nimia fuerit distantia: & ita pariter de intellectu varie distracto & impedito dicendum.

RESP. ad III. *Nego consequent.* Neque enim a sensu diviso ad collectivum argumentatio valet. Si Hercules & illum & istum & alium seorsim superat, non sequitur eum tribus simul sumtis prævalere; quoniam nec Hercules contra duos. Quo enim plures sunt attingendæ veritates, eo plures occurrunt difficultates, quæ naturales ejus vires impediunt & enervant, ut iisdem penetrandis & capiendis haud par sit intellectus limitatus; nam pluribus intentus minor est ad singula sensus.

§. II.

De necessitate gratiæ ad cognoscendas veritates supernaturales.

57 Veritas triplici modo supernaturalis dici potest. I. Solum ex parte objecti, cujusmodi sunt omnia mysteria naturalem caput excedentia, quibus non ob veracitatem

tem Dei revelantis, sed ob authoritatem humanam assensus præstatur v. g. si puer credat realem Christi in Sacramento Altaris præsentiam propter solam instructionem parentum, cui fidem humanam adhibet. 2. Non ex parte objecti, sed solum ex parte motivi. v. g. si quis credat existitisse quemdam SIMONEM Magum, quod quidem est factum historicum naturale, sed ideo solum credat; eo quod Deus illud in Actis Apostolorum divinitus inspiratis revelavit. 3. Ex parte objecti & motivi simul. Sic credimus, tres esse in una natura divina Personas consubstantiales, ob solam authoritatem Dei revelantis.

Ut veritas quædam supernaturalis cognoscatur eidemque assensus præbeatur, tria requiruntur: 1. Ut illa intellectui repræsentetur saltem ab extrinseco per prædicationem: & sic fides habetur ex auditu. 2. Ut intellectus per gratiæ interioris lumen illustretur ad percipiendam prædicati cum subiecto connexionem. 3. Ut voluntas per gratiam inclinata intellectum jam illustratum ad assensum permoveat. Utrumque prius etiam admisit PELAGIUS in tertio saltem suæ hæreseos statu: gratiam autem ex parte voluntatis, saltem ut absolute necessariam, continuo negavit, quamvis eam ad facilius credendum conducere admiserit. Itaque actum fidei, seu actuale assensum veritati supernaturali præstitum, antecedit 1. my-

D 5

sterii

sterii repræsentatio saltem extrinseca. 2. Interna illustratio ad illud rite percipiendum. 3. Ipsa ejusdem adperceptio seu cognitio. 4. Deliberatio de præstando vel negando assensu. 5. Velleitas quædam & desiderium assentiendi a voluntate suggestum, quod dicitur pius credulitatis affectus. 6. Demum sequitur ipse assensus veritati propositæ propter infallibilem Dei revelantis veracitatem ab intellectu per voluntatem inclinato præstitus. In hoc ergo Pelagiani errabant, quod supposita veritatis supernaturalis repræsentatione & interna intellectus illustratione a gratia necessario proveniente, ille suis viribus eidem assentiri posset sine ulla ex parte voluntatis prævia motione, quæ a gratia delectante & alliciente proveniret: Semipelagiani autem in eo, quod etsi ad consummatum fidei actum, seu ipsum assensum, & illustrationem ex parte intellectus. Et piam inclinationem ex parte voluntatis a gratia supernaturali ortam, necessariam esse fatebantur, simul tamen contenderent, primum desiderium credendi, seu credulitatis affectum, non a gratia præveniente, sed e liberi arbitrii viribus provenire; hinc una omnium illorum vox: *meum est velle credere, Dei autem gratiæ est adjuvare*: atque ita initium fidei, justificationis, & salutis ex homine esse.

59 RESOLUTIO I. Veritates supernaturales objective tales sine revelatione saltem externa apprehendi nequeunt.

Prob.

Prob. Quidquid naturaliter apprehendimus, illud nobis innotescit vel per sensus, vel per ideam congenitam; atqui veritas supernaturalis cum sub sensus non cadat, per eos nobis innotescere nequit; nec datur illius idea congenita, quod patet a propria, & tot aliorum ignorantium experientia. Ergo sine revelatione saltem externa & alterius instructione apprehendi nequit. Hoc est, quod vult PAULUS ad Romanos X. *quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante? &c.*

RESOLUTIO II. Supposita tamen revelatione saltem externa veritates objective supernaturales viribus naturæ cognosci possunt.

Prob. I. Supposita hac revelatione intellectus naturaliter acquirit notitiam terminorum, horumque inter se nexum apprehendit: atqui his cognitis fidem saltem humanam ejusmodi veritati supernaturali adhibere potest, ergo &c. sic multas hæretici credunt veritates supernaturales & quidem sine gratia, fide solum humana ex præjudicio educatoris orta, fides enim supernaturalis, cui hæresis e diametro opponitur, in illis non existit, ut communis est theologorum doctrina. Ideoque hæretici a PAULO dicuntur circa fidem naufragasse. Ratio est, quamvis objectum sit supernaturale, & ratione sui intellectui naturali impropotionatum, ratione tamen motivi, quod humanum &

& naturale est, naturalem cum eodem proportionem habet. Quemadmodum ergo credimus existere Romam, licet non propriis oculis visam, sed auditu perceptam: ita & veritates supernaturales, quæ ex auditu innotescunt, supposita terminorum notitia naturaliter apprehendere possumus.

61 RESOLUTIO III. Ad actum fidei, seu assensum veritatibus supernaturalibus præstandum, necessaria est gratia interna, non solum illustrans intellectum, sed & movens voluntatem. *contra Pelagianos.*

Prob. I. Pars e S. Scriptura. CHRISTUS Joan. VI. docet: *Hoc est opus Dei ut credatis - - - & nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum.* Matth. XI. 27. *Nemo novit filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi filius, & cui voluerit filius revelare.* Ideoque cum PETRUS CHRISTUM filium Dei vivi professus esset, *beatum eum* Christus prædicavit dicens Matth. XVI. 17. *quia caro & sanguis (seu natura) non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est.* Denique PAULUS ad Epheseos II. 8. *Gratia estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis; Dei enim donum est, non ex operibus (naturalibus) ne quis gloriatur.*

62 *Prob. II. Traditione.* Nam plurima Concilia & Romani Pontifices oppositam PELAGII opinionem, ubi primum emerfit, condemnarunt, clarissime omnium Concilium ARAUSICANUM II. can. 7. sic definiens. „ Si
„ quis

„ quis per naturæ vigorem bonum aliquod,
 „ quod ad salutem pertinet vitæ æternæ,
 „ cogitare ut expedit, aut eligere, five fa-
 „ lutari, id est, Evangelicæ prædicationi
 „ consentire posse confirmat, absque illu-
 „ minatione & inspiratione Spiritus S. qui
 „ dat omnibus suavitatem in consentiendo
 „ & præbendo veritati, hæretico fallitur
 „ spiritu, non intelligens vocem Dei in Ev-
 „ angelio dicentis: *sine me nihil potestis face-*
 „ *re*, & illud Apostoli II. ad Corinth. III. 5.
 „ *non quod idonei sumus cogitare aliquid a no-*
 „ *bis, quasi ex nobis, sed omnis sufficientia no-*
 „ *stra ex Deo est.* „ Idem declaravit Conci-
 „ lium TRIDENTINUM Sessione VI. can. 3.

Prob. III. e S. AUGUSTINO, qui & i- 63
 ple aliquando ante Episcopatum in eodem
 errore versatus, ad veritatem se perductum
 fuisse testatur his S. CYPRIANI verbis ex lib.
 III. testimon. ad Quirinum: *In nullo glorian-*
dum, quando nostrum nihil est: quam quidem
 sequelam S. CYPRIANUS deduxerat ex istis
 S. PAULI verbis I. ad Corinth. IV. 7. *Quid*
habes, quod non accepisti? si autem accepisti,
quid gloriaris, quasi non acceperis? „ quo
 „ præcipue testimonio, verba sunt AUGU-
 „ STINI lib. de prædest. Sanct. cap. 3. et-
 „ iam ipse convictus sum, cum similiter er-
 „ rarem, putans fidem, qua in Deum cre-
 „ dimus, non esse donum Dei, sed a nobis
 „ esse in nobis & per illam nos impetrare
 „ Dei dona, quibus temperanter & iuste &
 „ pie vivimus in hoc sæculo. „

Prob.

64 *Prob. IV. ratione dogmatica.* Si homo lapsus sine gratia supernaturali per solas liberi arbitrii vires credere posset, tunc salutis initium esset a naturali merito, & homo credens se ipsum ab alio non credente discerneret, & adversus illum gloriari posset: atqui hoc est contra S. scripturam, manifeste autem adversus S. PAULUM, qui vocationem ad fidem & salutem gratuitum Dei donum esse constanter docet. Sic loco paulo ante cit. *quis enim te discernit? quid autem habes &c. ergo &c. maior indubitata est; fides enim est totius justificationis & salutis initium secundum eundem PAULUM: accedentem ad Deum oportet credere: & sine fide impossibile est placere Deo; hæc enim est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.*

65 *Prob. II.* Pars, quod etiam gratia requiratur movens voluntatem. I. De LYDIA purpuraria Act. XVI. dicitur: *Deus aperuit illi cor, intendere his, quæ dicebantur a Paulo: seu inclinavit voluntatem, ut vellet attendere.* II. Concilium MILEVITANUM II. can. 4. definit: „ Quisquis dixerit, eandem „ gratiam Dei per Jesum Christum Dominum „ nostrum propter hoc nos tantum adjuva- „ re ad non peccandum, quia per ipsam „ nobis revelatur & aperitur intelligentia „ mandatorum, ut sciamus quid appetere, „ quid vitare debeamus, non autem per il- „ lam nobis præstari, ut quod faciendum „ cognovimus, etiam facere diligamus & valea-

„ valeamus, anathema sit. - Utrumque Dei
 „ donum est, & scire quid facere debea-
 „ mus, & diligere ut faciamus; ut ædifi-
 „ cante charitate scientia non possit inflare.
 „ Sicut autem de Deo scriptum est: *qui do-*
 „ *cet hominem scientiam*; ita etiam scriptum
 „ est: *charitas ex Deo est.* „ Ergo cum &
 actus fidei sit aliquod opus, & dilectio ad
 voluntatem pertineat, sequitur, voluntatis
 motionem a gratia provenientem ad fidem
 concurrere debere.

Prob. III. e S. AUGUSTINO, qui lib. 66
 de gratia Christi cap. 12. & sequent. ita do-
 cet. „ Qua gratia agitur, non solum ut
 „ facienda noverimus, verum etiam ut co-
 „ gnita faciamus: nec solum ut diligenda
 „ credamus, verum etiam ut credita dili-
 „ gamus. Hæc gratia, si doctrina dicenda
 „ est, certe sic dicatur, ut altius & inte-
 „ rius eam Deus cum ineffabili suavitate
 „ credatur infundere, non tantum per eos,
 „ qui plantant & rigant extrinsecus, sed et-
 „ iam per se ipsum, qui incrementum suum
 „ ministrat occultus, ut non ostendat tan-
 „ tummodo veritatem, verum etiam imper-
 „ tiat charitatem. „

Prob. IV. Ratione. Ut intellectus ve- 67
 ritatibus supernaturalibus assentiatur, a vo-
 luntate ad assensum inclinari debet: ut au-
 tem voluntas intellectum ad hoc inclinet,
 ipsa per gratiam moveri debet; suppte enim
 natura ad aliquid supernaturale non fertur:
 ergo

ergo requiritur & gratia ex parte voluntatis, *Prob. ant.* quoad I. partem. e S. Patribus. AMBROSIUS in Epist. ad Romanos cap. 4. ait: „ credere aut non credere voluntatis „ est; neque enim cogi potest ad id, quod „ non manifestum est. „ AUGUSTINUS lib. „ de Prædest. sanct. cap. 5. *Fides in voluntate est: & lib. de dono perseverantiæ: fides sine voluntate esse nequit.* *Prob. ant.* quoad 2. part. Intellectus, utcunque illustratus, veritatibus, quæ evidentes non sunt, non necessario assentitur, sed libere; secus actus fidei non esset meritorius: ergo a voluntate ad id moveri debet. Hæc enim inter assensum scientificum, & fidelem differentia est, quod veritatibus naturalibus, si evidenter demonstratæ fuerint, assensum necessario præstet, & quidem necessitate tam consequentis, quam consequentiæ, ut loquuntur logici: Econtra vero veritatibus revelatis, quæ utut certæ semper tamen obscuræ sunt, nec intellectum convincunt, assensum suum, si ita voluntas velit, denegare possit, ut constat in hæreticis formalibus. Hinc S. AUGUSTINUS tractat. 16. in Joannem ait: „ Intrare quisque in Ecclesiam potest nollens: accedere ad altare potest nollens: at „ credere non potest nisi volens. „

- 68 OBJIC. contra Resolutionis partem I. S. AUGUSTINUS de Tyriis & Sydoniis ad Christi prædicationem & miracula, si illam audire & ista videre contigisset, ejusdem effa-
to

to credituris differens, addit lib. de dono persever. cap. 14. „ Ex quo apparet, habere quosdam in ipso ingenio divinum „ *naturaliter* munus intelligentiæ, quo inducantur ad fidem, si congrua suis mentibus vel audiant verba, vel signa conspiciant. „ Ergo supposita solum revelatione externa, nulla opus est interna gratia ad assensum, qui naturaliter præstari potest.

II. Intellectus humanus propriis suis viribus assentiri potest omnibus veritatibus sufficienter sibi propositis; quia omne verum intra latitudinem sui objecti proprii continetur. Atqui veritas supernaturalis per externam revelationem proposita fuisse supponitur: ergo eidem naturaliter assentiri, consequenter credere potest.

III. Hæretici credunt quosdam fidei Articulos, & quidem sine gratia fidei, quæ ab eorum mente exulat. *ergo.*

RESP. ad I. S. AUGUSTINUS hoc unum vult, quod aliqui visis miraculis & audita prædicatione Evangelii naturali ingenio magis idonei sint ad ponderanda motiva credibilitatis, quæ tamen non actum fidei *divinæ*, sed *humane* ob moralem certitudinem efficiunt; secus enim sequeretur, ne quidem gratiam internæ illustrationis necessariam fore, quam tamen ipse PELAGIUS agnovit. Quod autem AUGUSTINUS gratiæ internæ illustrantis necessitatem propugnaverit, in-

dubium est cum ex aliis ejus, tum ipso hoc libro; ait enim loco cit. ante verba in objectione adducta: „ Sed quoniam ut crederent, non erat eis datum: etiam unde crederent, est negatum. „ Ubique enim vocationem ad fidem ex gratuita prædestinatione derivat. Et paulo post verba objecta addit: „ Verum quod dixit Dominus de „ Tyriis & Sydoniis aliquo alio modo potest „ fortassis intelligi; neminem tamen venire „ ad Christum, *nisi cui fuerit datum*, & iis „ dari, *qui in illo electi sunt ante constitutionem mundi*: procul dubio confitetur, a quo „ non surdis auribus cordis eloquium divinum auribus carnis auditur. „ Nimirum a prædestinatis saltem ad fidem, licet forte non ad gloriam.

RESP. ad II. *Dist. maj.* Si sint veritates evidentes, aut in eodem ordine naturali cum intellectu: *concedo*. si sint veritates obscuræ & rationis humanæ captum exsuperent, cujusmodi sunt mysteria Religionis Christianæ, *nego maj.* Ratio distinctionis patet ex num. 67. Veritatibus enim non evidentibus intellectus non necessario sed libere assentitur: & ut libere assentiatur, superiore motivo, nempe lumine fidei, persuaderi & allici debet.

RESP. ad III. *Dist. ant.* Hæretici credunt Articulos fidei, assensu firmo, certo, cui nullum subsit dubium & errandi periculum, adeoque fide salutari & divina, *nego.*
fide

fide humana & fallibili ex parte motivi, *concedo*. Etiam si enim hæretici forte credant Articulum quemdam, *quia* Deus revelavit, non tamen infallibiliter certi sunt, *quod* Deus revelaverit id ipsum, quod ipsi credunt. Ecclesiæ enim, quæ credenda proponit, infallibilitatem negant; traditiones divinas explodunt; & verbum Dei scriptum, quod an genuinum habeant, certo haud sciunt, fallibili sua ratione exponunt, sicque continuo errandi periculo subjacent.

RESOLUTIO IV. Ad ipsum fidei initium, 69 seu pium credulitatis affectum, absolute necessaria est gratia supernaturalis interna. *contra Semipelagianos.*

Prob. I. e S. scriptura. PAULUS ille gratiæ Doctor de se ipso fassus est I. Corinth. VII. 25. *Misericordiam consecutus sum a Domino, ut sim FIDELIS.* & ad suos Philipenses I. 29. *Vobis donatum est a Christo, non solum, ut credatis in eum, verum etiam, ut patiamini pro eo.* Quæ verba hoc commentario illustrat S. AUGUSTINUS de prædest. sanct. cap. 2. „ Utrumque ostendit Dei donum, quia utrumque dixit esse donatum. Nec ait, ut *plenius & perfectius* credatis in eum, sed ut credatis in eum: Nec se ipsum misericordiam consecutum, ut *fidelior*, sed ut *fidelis* esset: quia sciebat, non se initium fidei suæ prior rem dedisse Deo, & retributum sibi ab illo ejus augmentum, sed ab eo se factum fidelem, a quo & Apostolus factus est. „

Alludit hic AUGUSTINUS ad illa Pauli ejusdem verba ad Romanos XI. 35. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei? quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.* Si voluntas credendi primo ex nobis est, tunc eodem AUGUSTINO observante, „ initium „ fidei nostræ priores damus Deo, ut retri- „ buatur nobis supplementum ejus, & si „ quid aliud fideliter poscimus. Et ipsum „ igitur initium fidei nostræ, ex quo, nisi „ ex ipso est? „

- 70 Manifestum etiam præ reliquis est argumentum ex his PAULI verbis I. ad Corinth. IV. 7. *Quis enim te discernit? quid autem habes, quod non accepisti?* atqui si initium fidei non ex gratia, sed ex naturali voluntate esset, posset homo inflatus erga alterum dicere, discernit me fides mea, justitia mea, voluntas mea credendi, quam non a Deo, sed a me ipso habui. Denique II. Corinth. III. 5. *Non quod simus sufficientes cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis, sed omnis sufficientia nostra ex Deo est,* qui, ut idem ait ad Philipp. II. *operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate.* In quæ verba iterum AUGUSTINUS loco cit. „ Attendant hic, „ & verba ista perpendant, qui putant ex „ nobis esse fidei cæptum, & ex Deo esse „ fidei supplementum. Quis enim non videat prius esse cogitare, quam credere? „ nullus quippe credit aliquid, nisi prius „ cogitaverit esse credendum. Quamvis enim „ nim

„ nim raptim, quamvis celerrime credendi
 „ voluntatem quædam cogitationes antevo-
 „ lent, moxque illa ita sequatur, ut quasi
 „ conjunctissima comitetur, necesse est ta-
 „ men, ut omnia, quæ creduntur, præve-
 „ niente cogitatione credantur. Quod er-
 „ go pertinet ad Religionem atque pietatem,
 „ de qua loquebatur Apostolus, *si non su-*
 „ *mus idonei cogitare aliquid quasi ex nobismet*
 „ *ipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est*, pro-
 „ fecto non sumus idonei credere aliquid
 „ quasi ex nobismet ipsis, quod sine cogita-
 „ tione non possumus, *sed sufficientia nostra,*
 „ *qua credere incipiamus, ex Deo est.* „

Prob. II. e traditione SS. Patrum, ad 71
 quam jam provocavit S. AUGUSTINUS lib.
 de dono persever. cap. 19. adducens CYPRIA-
 NUM, AMBROSIIUM, GREGORIUM Nazian-
 zenum: quorum testimoniis evincit, nihil a
 nobis esse, in quo gloriari possimus, sed i-
 psum cogitare & velle in nobis a Deo esse.
 Sed Concilium Arausicanum II. can. 5. de-
 finit. „ Si quis sicut augmentum, ita et-
 „ iam initium fidei, ipsumque credulitatis
 „ affectum, quo in eum credimus, qui justi-
 „ ficat impium, & ad regenerationem S.
 „ Baptismi pervenimus, non per gratiæ do-
 „ num, id est, per inspirationem Spiritus S.
 „ corrigentem voluntatem nostram ab infi-
 „ delitate ad fidem, ab impietate ad pieta-
 „ tem, sed naturaliter nobis inesse dicit, A-
 „ postolicis dogmatibus adversarius compro-

„ batur S. Paulo docente, *confidimus*, quia
 „ qui cœpit in nobis bonum opus, perficit us-
 „ que in diem Domini nostri Jesu Christi:
 „ & illud: vobis datum est a Christo, non so-
 „ lum ut credatis in eum, sed etiam ut pro
 „ illo patiamini. &: gratia salvi facti estis,
 „ & hoc non ex vobis; Dei enim donum
 „ est. „ Paria leguntur in Concilio TRI-
 DENTINO Sess. VI. can. 3.

72 *Prob. III.* Ratione I. Hic error, *gra-
 tiam secundum merita naturalia dari*, a Conci-
 lio DIOSPOLITANO, ipso consentiente PELA-
 GIO, damnatus fuit: atqui si per naturales
 vires homo lapsus potest velle credere, &
 propter hunc credulitatis affectum Deus fi-
 dem largitur, tunc hanc & subsequentes
 gratias, ipsamque salutem, naturaliter me-
 retur: ergo Semipelagianorum error jam in
 radice proscriptus fuit.

73 II. Justificationis & totius salutis initium
 non potest haberi a natura; cum totum sit
 supernaturale, & unice e CHRISTI meritis
 ac libera Dei prædestinantis voluntate pro-
 veniat: atqui fides ipsumque credendi desi-
 derium est justificationis & salutis initium:
 ergo non ex natura, sed ex gratia haberi
 potest: *min. prob.* AUGUSTINUS lib. de præ-
 dest. Sanct. cap. 7. ubi ad illa PAULI ad Ga-
 latas II. 16. verba: *nos in Christo credimus,*
ut justificemur ex fide Christi, hæc addit; „ A-
 „ postolus ideo dicit, ex fide justificari ho-
 „ minem, non ex operibus; quia ipsa pri-
 „ ma

„ma datur, ex qua impetrantur cætera,
 „quæ proprie dona nuncupantur, in quibus
 „iuste vivimus. „

III. Si in cujuslibet potestate situm est, 74
 velle credere, tunc frustra a Deo donum fi-
 dei petitur, & pro accepto grates referun-
 tur: atqui Ecclesia hujusmodi orationes pro
 infidelibus, ut convertantur ad fidem, non
 frustra fundit, *ergo* &c. hoc argumentum
 est S. AUGUSTINI lib. de dono persever.
 cap. 33. „Quando enim non oratum est in
 „Ecclesia pro infidelibus atque inimicis e-
 „jus, ut crederent? si autem hoc ab ipso
 „quidem poscit Ecclesia, sed a se ipsa sibi
 „dari putat, non veras sed perfunctorias
 „orationes habet; quod absit a nobis.
 „Quis enim veraciter gemat, desiderans
 „accipere, quod orat a Domino, si hæc a
 „se ipso se sumere existimet, non ab
 „illo? „

OBJIC. Contra IV. Resolutionem e S. 75
 scriptura, quæ multis in locis insinuat, in
 negotio conversionis primas esse hominis
 partes, & intuitu primæ voluntatis ac di-
 spositionis, Deum deinde suas gratias con-
 ferre.

Sic I. dicitur Psalm. IX. 11. *Non dereli-
 quisti quærentes te Domine.*

II. Proverb. XVI. 9. *Cor hominis disponit
 viam suam, sed Domini est dirigere gressus
 ejus.*

III. Zach. I. 3. *Convertimini ad me, ait Dominus, & ego convertar ad vos.*

IV. CHRISTUS Matth. VII. 7. monet : *Petite & dabitur vobis, quærite & invenientis, pulsate & aperietur vobis.*

V. Matth. XXV. in parabola de talentis ait : *dedit unicuique secundum propriam virtutem.* Atqui per talenta intelliguntur gratiæ.

VI. PAULUS ad Romanos VII. 18. *velle adjacet mihi, perficere autem non invenio : ergo velle hominis, gratiam præcedit.*

RESP. in genere. His aliisque textibus solum firmari arbitrii libertatem, non autem excludi gratiæ prævenientis necessitatem. Ita Concilium TRIDENTINUM Sess. VI. can. 5. „ cum dicitur : *convertimini ad me, & ego convertar ad vos*, libertatis nostræ admonemur ; cum Respondemus : *converte nos Domine ad te, & convertemur, Dei gratia nos præveniri confitemur.* „

RESP. ad I. *dist.* Non relinquit Deus quærentes per gratiam prævenientem, *concedo.* per vires naturæ, *nego.*

RESP. ad II. Cor hominis præventum gratia excitante disponit viam suam : Domini est dirigere gressus per gratiam adjuvantem & subsequenter.

Ad III. eadem est Responsio.

RESP. ad IV. Cum ipsa oratio salutaris opus sit gratiæ, sensus est, petenti, pulsanti

fanti per vires gratiæ prævenientis, concedendas fore gratias uberiores.

RESP. ad V. In parabolis præcipue attendendum est ad scopum a Christo intentum, qui loco citato non alius est, quam pro mensura beneficiorum reddendam fore Iudici rationem. Quædam alia solent adjici pro solo ornatu, e quibus argumentum dogmaticum confici nequit.

RESP. II. Vel talentorum nomine intelliguntur *gratiæ gratum facientes*? & tunc sensus est, eas conferri secundum propriam virtutem, non *naturalem*, sed præviam dispositionem a gratia provenientem. Aut talentorum nomine intelliguntur *gratiæ gratis datæ*? & tunc non inepte dici posset, quod Deus intuitu prævii meriti naturalis eas aliquando conferat; quemadmodum non nulli Patres existimant, SYBILLIS intuitu suæ virginitatis donum Prophetiæ concessum fuisse.

RESP. ad VI. Loquitur PAULUS de voluntate per gratiam jam præventa, quæ tamen ad perfectam operis salutaris executionem adhuc indiget gratia efficaciter cooperante & perficiente; Ipse enim fatetur, Deum *operari in nobis velle & perficere pro bona voluntate*.

OBJIC. II. In S. litteris Varia prostant 76 exempla, ubi gratia concessa fuit intuitu præcedentis bonæ voluntatis.

Sic I. DAVID habuit bonam voluntatem Deo exstruendi templum II. Regum VIII. 18. quæ tamen non fuit a Deo, utpote qui ejus structuram reservavit filio Salomoni.

II. ZACHÆUS propter desiderium Christi meruit illum hospitio excipere Lucae XIX.

III. Latro in cruce propter suam petitionem: *Domine memento mei &c.* dignus fuit, ut a Christo audiret: *Hodie mecum eris in Paradiso.*

IV. CORNELIUS Centurio per suas elemosynas & preces in statu infidelitatis effusas meruit, ut a PETRO instrueretur in fide Act. X.

V. Denique PAULUS I. ad Tim. I. fateatur, *se misericordiam a Deo fuisse consecutum, quoniam ex ignorantia Christum persecutus fuisset. ergo.*

RESP. ad I. Illa voluntas bona, quæ ex parte Dei erat voluntas signi, Davidi a Deo inspirata fuerat, qui tamen voluntate beneplaciti operis executionem fieri voluit a Salomone.

RESP. ad II. Desiderium videndi Christum gratia erat excitans, Zachæo inspirata a Christo, qui illum gratis ad fidem prævie destinaverat; ait enim loco cit. *venit filius hominis QUÆRERE, & saluum facere, quod perierat.* Ut ergo Christum quæreretur, prævie ipse a Christo quæsitus fuit.

RESP.

RESP. ad III. Hæc ipsa petitio Latronis a Christo inspirata fuerat, qui prædixit, *eum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum.*

RESP. ad IV. CORNELIUS jam habuerat fidem *implicitam*, de quo ait S. AUGUSTINUS lib. de prædest. sanct. cap. 7. *non sine aliqua fide donabat & orabat.* Quoniam igitur per vires gratiæ prævenientis fecerat, quod poterat, Deus illi ulteriorem gratiam & fidem *explicitam* non denegavit. De his omnibus ita statuit Concilium ARAUSICANUM II. can. 25. „ Manifestissime credendum est, quod & illius latronis, quem Dominus ad Paradisi patriam revocavit, & Cornelii centurionis, ad quem Angelus Domini missus est, & Zachæi, qui ipsum Dominum suscipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, sed divinæ largitatis donum.

RESP. ad V. Cum ignorantia PAULI non fuerit invincibiliter erronea, nec a peccato eum excusaverit, non potuit illa gratiæ esse meritoria; sed inde solum intelligitur, Paulum præ aliis veniam consecutum fuisse; quoniam peccatum ipsius ex *infirmirate* magis, quam *malitia* ortum traxerat.

OBJIC. III. Plurimi Patres ante AUGUSTINUM tradiderunt, sola legis naturalis observantia gentiles Philosophos Deum legitime coluisse, & quodammodo Christianos fuisse: primum in opere salutis esse naturale homi-

hominis velle cui deinceps gratia a Deo retribuat. Cujusmodi sunt S. JUSTINUS Martyr, IRENÆUS, CLEMENS Alexandrinus, CHRYSOSTOMUS, HILARIUS Pictaviensis &c. unde Semipelagiani inferebant, AUGUSTINUM, qui omnia tribuit gratiæ, hoc in dogmate aliquid innovasse, & a Patrum priorum semita deflexisse.

RESP. I. cum S. AUGUSTINO lib. de prædest. Sanct. cap. 14. „ Quid opus est, „ ut eorum scrutemur opuscula, qui, prius- „ quam ista hæresis oriretur, non habuerunt „ necessitatem in hac difficili ad solvendum „ quæstione versari, quod procul dubio facerent, si respondere talibus cogerentur. „ Unde factum est, ut de gratia Dei, quid „ sentirent, breviter quibusdam scriptorum „ suorum locis & transeunter attingerent. „

RESP. II. Cum ante Pelagium nemo gratiæ Christi necessitatem impugnasset, multi autem essent, qui arbitrii libertatem oppugnabant; ideo Patres illi in hujus, non illius defensione immorari consueverunt, nolentes contra hostem non visum certare. Hinc ut alibi loquitur S. Augustinus: Vobis Pelagianis nondum existentibus securius loquebantur, & in Ecclesia Dei loquentes non aliter intelligebantur, quam Ecclesia & fideles crediderant.

78 OBJIC. IV. Si ad ipsum fidei initium gratia præveniens requiritur, tunc plane inutile est liberum hominis arbitrium, quod vires

vires suas exferere nequit, nisi per gratiam moveatur: sicque Augustinus gratiæ necessitatem vindicans, arbitrii sustulit libertatem.

II. Si nemo sine gratia salutis suæ initium habere potest, tunc Deus, omnes homines salvos facere volens, gratiam tantopere necessariam omnibus deberet largiri: atqui non omnibus largitur; cum multi damnentur; *ergo*.

III. Si absque gratia initium fidei haberi nequit, tunc illi saltem inexcusabiles sunt, qui defectu gratiæ non credunt, ut sunt parvuli ante Baptismum decedentes, & adulti, quibus Evangelium nunquam fuit prædictum. Atqui in AUGUSTINI principiis nullus infidelium, sive parvulorum sive adultorum, justam habent excusationis causam, qui totum salutis negotium a libera & gratuita Dei prædestinatione derivat, *ergo*.

IV. Si gratiam tam necessariam Deus non omnibus confert, quibus autem eam largitur, sine præcedente merito confert, tunc aut cæcus est munerum suorum dispensator, aut iniquus Personarum acceptor: atqui istæ sequelæ admitti nequeunt. Ergo nec earum principium.

RESP. ad I. Equidem haud facilis est liberi arbitrii cum gratia præsertim efficaci concordia, hæcque re ipsa scopulus fuit, in quem incidentes plurimi, fidei & veritatis jacturam passi fuerunt. In forma *dist. ant.*
ia-

inutile est liberum arbitrium *se solo* ad actiones *salutares* seu supernaturales, *concedo*. inutile est ad actiones *naturales*, aut etiam supernaturales, sed cum gratia elevante & adjuvante, *nego*. Etiam si igitur liberum hominis lapsi arbitrium actiones supernaturales sine gratia exercere nequeat, id quod nec Angeli nec homo innocens sine gratia sufficiente poterat; cum illa tamen potest & liberrime operatur, quia ex delectatione contrariam concupiscentiam vincente operatur. Sed ista liberi arbitrii cum gratia efficaci concordia magis elucebit ex dicendis de gratia efficaci. Absit autem, quod Molinistæ non nulli criminantur, ut AUGUSTINUS gratiæ necessitatem propugnans, in oppositum errorem incidisse, & libertatem arbitrii sustulisse dicatur; *hanc* enim acerrime defendit adversus Manichæos: *illam* contra Pelagianos, medio semper Ecclesiæ tramite tutus incedens.

RESP. ad II. *Dist. maj.* Gratiam tantopere necessariam *saltem sufficientem* omnibus deberet largiri, *concedo*. etiam *efficacem*, *nego maj.* *Dist. min.* atqui non omnibus confert *efficacem*, *concedo*. *sufficientem*, *nego*: quamvis autem & reprobis quibusdam gratiam efficacem interdum largiatur, eam tamen non omnibus omnino hominibus omni tempore confert; quia per peccatum originale omnes amisimus jus ad æternam salutem, & media illam assequendi necessaria: quod aliqui-

quibus gratuito restituit, aliis non injuste denegat. Ut autem Deus dici possit omnes homines salvos facere velle, fat est, quod pretium Redemptionis infinitum pro omnibus quoad sufficientiam Christus obtulerit, & Pater acceptaverit, & quod omnibus sufficientia remedia præparaverit, imo omnibus adultis ratione utentibus actu conferat, ut suo loco dicetur.

RESP. ad III. *Dist.* sequelam *maj.* quoad parvulos. Sunt inexcusabiles a peccato *personali, concedo.* ab *originali, quod ipsa nati-
vitat*is forte contrahunt, *nego.* Hoc enim est causa *reprobationis* eorum *negativæ*; cum defectu usus rationis personaliter peccare nequiverint. Quantum ad adultos, *nego* sequelam *maj.* Etsi enim quidam illorum Evangelii prædicationem externam & explicitam nunquam perceperint, in primo tamen instanti morali usus rationis per gratiam sufficientem immediate a Deo illustrati fuerunt, ut ad illum, ceu ultimum finem, se convertere possent, ut tenebantur. Quod si per hujus gratiæ prævenientis vires fecissent, quod erat in ipsis, Deus ad eos misisset vel prædicatorem, vel Angelum, aut ipse eos interius immediate plenius instruxisset; ut ab exemplo Cornelii centurionis probat S. THOMAS. Quoniam vero primæ illi illustrationi libere repugnarunt, jam peccatum personale contraxerunt, & propterea inexcusabiles sunt.

RESP.

RESP. ad IV. Nego utramque sequelam. Eo ipso enim, quod nullus hominum, qui e damnata peccati massa oriuntur, meritum aut jus ullum habuerit gratiam exigendi, Deus, cujus stat pro ratione voluntas, quosdam inde liberrime & gratuito selegit ad gloriam & gratiam: alios sine injuria in ea reliquit; cum omnes deserere potuisset. Hoc argumentum jam dudum diluit S. PAULUS, de gratuita prædestinatione differens ad Romanos IX. *an non habet potestatem figulus, ex eodem luto facere aliud quidem vas in honorem, & aliud in contumeliam?*

CAPUT III.

DE NECESSITATE EX PARTE VOLUNTATIS.

79 Quemadmodum intellectus objectum est *verum*, ita voluntatis est *bonum*, non phyficum, sed morale, illudque vel *naturale*, vel *supernaturale*, ad æternam nempe salutem conducens. Sicut autem intellectui per peccatum originale inflicturn est vulnus *ignorantiæ*, ut nec supernaturales, nec etiam omnes veritates naturales sine gratia cognoscere valeat; ita & voluntas experta est vulnus *malitiæ*, per quod a Deo averfa magnam sentit difficultatem ad verum bonum, multo autem vehementiorem proclivitatē ad bonum apparens & falsum, erronee ab intellectu propositum, aut propria li-
ber-

bertate electum, nisi per gratiam ad veri boni prosecutionem inclinetur. Etiam si autem præcedente capite de necessitate gratiæ ex parte voluntatis ad assensum fidei propter connexionem quædam præmissa fuerint, hic tamen unice de gratia, voluntati ad bonum amplectendum necessaria, pertractandum venit. Et I. quidem §vo inquiritur, utrum homo lapsus sine gratia opus aliquod bonum morale naturalis ordinis exercere valeat. II. An universam legem naturæ servare, Deumque super omnia diligere possit. III. An sine gratia omnes tentationes superare & omnia peccata vitare queat. IV. De necessitate gratiæ ad omne opus salutare. V. De gratiæ necessitate pro ipsa præparatione ad gratiam. VI. De necessitate gratiæ ad perseverandum in bono usque in finem.

§. I.

*An ad opus naturale moraliter bonum
supernaturalis gratia necessaria
sit?*

Per opus morale hic intelligitur actus humanus, cum plena advertentia & deliberatione libere exercitus, qui si ad objectum rationi conforme & ad debitum finem ordinatus fuerit, dicitur *moraliter bonus*: sin ab eo declinet, *moraliter malus*, quod ex Ethica morum scientia supponitur. Ut igitur a-
P. Scholliner Theol. Tom. VI. F ctus

Actus humanus sit bonus, duo concurrant necesse est: I. Ut ad objectum ex se honestum feratur: quod dicitur *finis operis*: II. Ut homo illud objectum deliberate eligens suam actionem ad bonum finem referat: quod dicitur *finis operantis*. In Exemplo. Expendit aliquis pecunias ad sublevandam indigentis miseriam; erit actus ex objecto & fine operis bonus. Si eleemosynam dispensans ex affectu commiserationis erga proximum id faciat, erit actus etiam ex fine operantis bonus. Sin id faciat ad vanam aucupandam gloriam aut propriam delectationem; idem actus ex officio, seu objecto bonus, ex fine operantis efficitur malus; quia bonum non bene agit, ut phrasi Augustiniana loquar. Hinc & duplex finis operantis considerandus est. I. *Proximus*, quem operans in sua actione *immediate* intendit, in eo tamen non sistit, sed ad alium porro finem refert. II. *Ultimus*, ille ipse nimirum, in quo intentio operantis quiescit, nec illum ulterius ordinat; ut in dato exemplo. Qui pauperi eleemosynam erogat ejus miseriam sublevaturus, ex charitate ad id permotus; erit hic finis operis proprius, & operantis proximus. Si autem pauperem juvare intendat ex amore Dei, ut hac actione Deo placeat; erit hic finis operantis ultimus. Sed de his plura dixi in tractatu impresso de Deo creatore Part. III. de ultimo fine hominis.

81 Moralitas bonitas actus humani duplex hic considerari debet. I. *Mere naturalis*, consistens

sistens in eo, quod operatio sit conformis regulis rectæ rationis ad finem operis & operantis honestum ordinata, quin ad Deum ut ultimum finem & Authorem gratiæ referatur; ut in dato Exemplo. Eleemosyna pauperi erogata ex affectu miserationis citra ullam de Dei gloria explicitam cogitationem. II. *Supernaturalis*, in eo reposita, quod actio ex objecto & fine operantis proximo honesta, ulterius ad Deum finem ultimum & gratiæ Authorem referatur, proveniatque ex speciali motione Spiritus S. vel per gratiam sanctificantem jam inhabitantis: ut contingit in homine justo; vel per fidem aut singularem inspirationem moventis. Alterutro modo ejusmodi operatio supernaturalis, est salutaris seu ad æternam salutem conducens; si enim per gratiam Spiritus S. in justo habitantis, & per actum charitatis referatur in Deum, erit actio vitæ æternæ meritoria: si autem fiat per gratiam actua-lem in peccatore moventem, erit dispositiva ad justificationem, sicque remote ad salutem æternam.

Quoniam vero nunc dictum est de actione 82
humana, ex fine operantis ad Deum ut ultimum finem referenda, ulterius observandum, tripliciter id fieri posse. 1. Per intentionem *actua-lem* & *reflexam*, quando operans individuum actionem scienter & studiose ad Dei gloriam ultimato dirigit. 2. Per intentionem

virtualem, quando operans per præcedentem actum reflexum se & omnes suas actiones ad Deum ordinavit, & in virtute primæ intentionis operatur, etiamsi in actione individua, humana tamen, Dei explicite non recordetur, modo ita sit comparatus, ut, si de repente ab aliquo de fine actionis interrogaretur, statim responderet, se in gloriam & ob amorem Dei id facere. 3. Per intentionem *habitualement*, quæ nihil est aliud, quam intentio aliquando habita, neque expresse hætenus retractata, etiamsi in actiones subsequentes nulla amplius ratione influere censeatur. Et in eo consentiunt fere Theologi, hanc extra materiam contractuum nullum pene habere usum & efficaciam, & nequaquam sufficere, ut actio humana ad Deum ultimum finem relata fuisse dicatur.

- 83 Gravis ergo hoc loco pertractanda est quæstio, an homo lapsus opus naturale moraliter bonum sine gratia supernaturali exercere valeat? *gratiæ* autem nomine hic intelligitur I. Gratia *fidei*. II. Gratia *habitualis*, seu sanctificans. III. Gratia *actualis*. Adeoque quæritur I. an sine fide supernaturali ejusmodi opus bonum esse valeat, aut an omnia infidelium opera sint peccata, & quidem ad culpam & poenam imputanda. II. An sine gratia sanctificante; seu an omnia peccatorum etiam fidelium opera sint peccata formalia. Quoniam vero Catholici ad-

admittunt, fidem perfectam non esse primam omnium gratiarum, hinc III. enascitur quæstio, an infidelis aut peccator opus ejusmodi naturale moraliter bonum sine gratia actuali peragere possit?

Oppositi hac in materia evitandi & confutandi sunt heterodoxorum errores. I. Enim Pelagiani nimium libero arbitrio, nihil autem gratiæ deferentes, non solum opera naturalia moraliter bona, sed etiam salutaria, seu ad justificationem & æternam beatitudinem conducentia, sine gratia fieri posse asseruerunt.

Ex adverso II. LUTHERUS atque CALVINUS cum liberum arbitrium per peccatum originale plane extinctum fuisse, nec nisi ad peccandum valere existimaverint, nullum opus bonum ab homine lapso, sive peccatore sive justo, fieri posse contendebant, sed omnia hominis opera peccata & quidem mortalia esse; hoc solum discrimine, quod infideli ad culpam & poenam, in Christum autem credenti non imputentur, sed ejus meritis fide apprehensis quasi contingantur.

III. WICLEFFUS & HUSSUS ex ipso subiecti operantis statu actionum humanarum bonitatem vel malitiam derivabant, ita; ut peccatoris opera necessario semper mala, hominis autem justi actiones bonas dicerent, quod patet ex ipso WICLEFFI Articulo in Concilio CONSTANTIENSI Sessione V. damnato:

to: *Ex principiis fidei est per se notum, quod, quidquid homo in mortali peccato fecerit, peccet mortaliter.* Et HUSSII Art. XVI. *Sicut vitium, quod crimen dicitur, sive peccatum mortale, inficit universaliter actus hominis vitiosi, sic virtus vivificat omnes actus hominis virtuosi.* Cum autem quisque infidelis etiam peccator existat, sequebatur ex eorum principiis, omnia infidelium & peccatorum opera esse peccata.

87 IV. BAJUS præter gratiam fidei, etiam sanctificantem, & habitum charitatis, ejusque influxum ad omne opus bonum requirebat: quod patet e sequentibus ejusdem propositionibus damnatis. 25. omnia infidelium opera sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia. 35. omne, quod agit peccator, aut servus peccati, peccatum est. 38. Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum S. in corde diffusa Deus amatur.

88 Ajunt & JANSENIUM Bajo quoad infideles adstipulari. Certe autem QUESNELLUS utriusque sectator, qui ad omne opus bonum gratiam efficacem requirit, ante fidem autem nullam gratiam conferri docet, consequenter dicere debuit, omnia infidelium opera esse peccata: cujus eapropter damnatæ sunt propositiones: 26. Nulla datur gratia nisi per fidem. 27. Fides est prima gratia, & fons omnium gratiarum. Cumque
Baji

Baji sequaces præterea statuant, omne opus, quod per charitatem actu & formaliter in Deum ut ultimum finem non fuit relatum, peccaminosum esse; ex eorum principiis necessario sequitur, omnia infidelium & peccatorum habitu charitatis carentium opera, utpote in Deum non relata, formaliter & in se peccaminosa esse.

Sed & diversa circa hanc quæstionem 89
 scholarum placita probe fecernenda sunt. Quamvis enim catholicorum nemo, quod sciam, inficietur, a peccatore & infideli actiones naturales exerceri posse ex officio seu objecto & fine operantis proximo honestas ac moraliter bonas; negant tamen aliqui, Augustiniani præcipue, nec pauci alii, illas undequaque & perfecte bonas esse, ex defectu debitæ relationis, saltem virtualis, in gloriam Dei, quæ ab infideli & peccatore charitate destituto fieri nequeat; sicque omnem actum humanum ultimato ad bonum creatum ab eodem ordinari, & per vanam gloriam ac amorem proprium inquinari. Isti tamen hanc suam opinionem in multis a Bajano errore diversam esse contendunt. I. Quod in unoquoque homine admittant naturale beatitudinis desiderium; quod cum a Deo inditum, nec per peccatum originale amissum sit, peccatum esse non potest. 2. Quod doceant, motus indeliberatos, quos dicimus *primo primos*, a peccato formali immunes, consequenter peccatorem non quolibet

libet opere fateantur peccare. 3. Quod a peccatoribus & infidelibus saltem per gratiam actualem quædam opera bona quandoque fieri asserant, adeoque ante fidem & peccatorum remissionem gratias quasdam actuales admittant.

90 Quidam alii theologi, nec infimi nominis, quamvis ad omne opus moraliter bonum necessum esse doceant, ut illud per imperium charitatis ad Deum ut ultimum finem saltem virtualiter referatur, quod utique sine gratia & actu charitatis prævie elicitio fieri nequit; negant tamen, omne opus peccatoris defectu charitatis in Deum sic non ordinatum *in se & intrinsece* inquinari, seu peccaminosum effici. Distinguunt enim operationem ab ipso operante, & actionem in se spectatam a peccato habituali omissionis eam concomitante, neque tamen in actionem influente iterum distinguunt, ita; ut actio peccatoris & infidelis ex officio & fine operantis bona sit, quamvis operans propter neglectam relationem operis in Deum peccet saltem per omissionem habituales, quæ tamen actum ipsum non inficiat: in Exemplo. Infidelis filiali affectu parentes honorans, præceptum implet, & opus moraliter bonum exercet; quamvis istum honorem defectu charitatis in Deum ultimato non referens, per omissionem primi mandati habituales peccet. Istam quidem distinctionem, ceu vanam, argutam, fraudulentam, ac prope-

modum

modum Jansenianam traducit TOURNELIUS, Et fateor JANSENIUM illa usum fuisse, quando de attritione scripsit: „ Si quis in poena „ fugienda velut in termino hæreat, per „ quam tanquam viam transire debuisset, „ non illa timoris, sed timentis culpa est. „ Non tamen eapropter hæc distinctio velut erronea suggillanda est; cum non omnia, quæ heterodoxus docet, eo ipso falsa & hæretica sint, ut AUGUSTINUS advertit. His igitur observatis statuitur

RESOLUTIO I. Sine gratia fidei opera 91
quædam naturalia moraliter bona peragi possunt, nec omnia infidelium opera sunt peccata. ita S. THOMAS 2. 2. q. 10. art. 4.

Prob. I. e S. Scriptura. CHRISTUS Matth. V. ubi discipulis suis inculcavit dilectionem inimicorum tanquam novæ legis perfectionem, sic loquitur versu 46. *Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt? & si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne & Ethnici hoc faciunt?* Istam gentilium erga proximos dilectionem non solum non improbavit CHRISTUS, sed etiam *justitiam* compellavit: voluit tamen a suis amplius aliquid & perfectius exigere; ideo præmiserat: *Nisi abundaverit justitia vestra plus quam scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum.* Ergo sine fide quædam fieri possunt opera naturalia moraliter bona.

92 *Prob. II.* Quædam infidelium opera Deus etiam temporali mercede remunerari voluit; qui utique peccatis non præmium sed poenam rependere potest. Ergo bona erant. *ant. prob.* de Ægyptiorum obstetricibus, quæ impium Pharaonis mandatum, de suffocandis omnibus Hebræorum pueris recens natis, naturali misericordia ductæ exsequi detrectabant, & Deum magis quam tyrannum metuebant, dicitur Exod. I. 20. *Benefecit Deus obstetricibus, & quia timuerunt Deum, ædificavit eis domos*, hoc est, familiam earum adauxit. De NABUCHODONOSOR etiam dicit Deus Ezech. 29. *Dedi ei terram Ægypti, pro eo, quod laboraverit mihi, ait Deus*, nempe bellum gerendo contra Tyrios populi Dei hostes. In quem locum ita commentatur S. HIERONYMUS: „ Ex eo, quod Nabuchodonosor mercedem accepit boni operis, intelligimus, etiam Ethnicos, si quid boni fecerint, non absque mercede Dei iudicio præteriri. „ Sed & S. AUGUSTINUS de civit. Dei lib. V. cap. 19. docet, Deum Romanis propter earum virtutes tam amplum dedisse Imperium, „ ut redderetur merces „ bonis artibus eorum, id est, virtutibus, „ quibus ad tantam gloriam pervenire nitentur. „ S. PAULUS ad Roman. I. gentiles *inexcusabiles* esse dicit; quia *cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt*. Ergo supponit, quod Deum naturaliter cognitum naturaliter etiam colere, & glorificare potuissent. Non itaque existimavit,

vit, omnia infidelium opera necessario esse peccata. De aliis quibusdam gentilibus ait, illos non nulla saltem legis naturæ præcepta fervere: fervando autem præcepta non utique peccarunt *gentes*, inquit ad Roman. II. 14. *quæ legem (scriptam) non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt. ergo.*

Prob. III. e Patribus. ORIGENES com- 93
mentario in Matthæum n. 77. Tom. III. operum edit. Maurianæ pag. 894. F. ita scribit: „ Operis autem boni aliud est quod facimus propter homines, vel secundum homines, aliud autem propter Deum & secundum Deum. Item hoc ipsum quod facimus propter Deum, aliud est quod proficit ad usum hominum, aliud quod non proficit ad usum hominum, sed tantum ad gloriam Dei. Ut puta, bene quis facit homini naturali justitia motus, non propter Deum, quomodo faciebant interdum & gentes, & multi faciunt homines: opus illud oleum est vulgare, non magni odoris, & ipsum tamen acceptabile apud Deum: sicut Daniel significat dicens ad Nabuchodonosor, Deum non cognoscentem: *Daniel. IV. 24. Audi consilium meum Rex, peccata tua eleemosynis redime.* Tale aliquid dicit & Petrus apud Clementem, quoniam opera bona quæ fiunt ab infidelibus, in hoc sæculo eis profunt, non & in illo ad consequendam vitam æternam.

- 94 S. HIERONYMUS in cap. I. Epist. ad Galat. „ Natura omnibus inest Dei notitia, nec quisquam sine Christo nascitur, & non habet semina in se sapientiæ & justitiæ reliquarumque virtutum. Unde multi absque fide & Evangelio Christi vel sapienter faciunt aliqua vel sancte, ut parentibus obsequantur, ut inopi manum porrigant, non opprimant vicinos vel aliena diripiant. „
- 95 S. GREGORIUS M. homil. 27. in Evangelia. „ Sunt non nulli, qui diligunt proximos per affectum cognationis & carnis, quibus tamen in hac dilectione sacra non contradicunt elogia. Sed aliud est, quod sponte impenditur naturæ, aliud, quod præceptis dominicis ex charitate debetur obedientiæ. „
- 96 S. AUGUSTINUS, quem tamen pro se stare contendunt Bajani, lib. de spir. & litt. cap. 27. & 28. ubi exponens citatum PAULI locum hæc scribit: „ Si autem qui natura-
 „ liter, quæ legis sunt faciunt, nondum
 „ sunt habendi in numero eorum, quos Chri-
 „ sti justificat gratia, sed in eorum potius,
 „ quorum etiam impiorum nec Deum verum
 „ veraciter justeque colentium quædam ta-
 „ men facta vel legimus, vel novimus, vel
 „ audimus, *quæ secundum justitiæ regulam non*
 „ *solum vituperare non possumus, verum etiam*
 „ *merito recteque laudamus.* Quamquam si
 „ discutiantur, quo fine fiant, vix invenien-
 „ tur, quæ justitiæ debitam laudem defen-
 „ sio-

„ fionemque merentur. „ Si *vix* inveniuntur actiones infidelium etiam ex fine operantis bonæ: ergo *saltem aliquæ* licet rariores inveniuntur. Sed pergit AUGUSTINUS, & prioris asserti rationem reddit: „ Quia non „ usque adeo in animo humano imago Dei „ terrenorum affectuum labe detrita est, ut „ nulla in eo velut lineamenta extrema remanserint, unde merito dici possunt etiam „ in ipsa impietate suæ vitæ facere aliqua „ legis, vel sapere. „ Et ibidem exponens illud PAULI de gentibus: *habentes opus legis scriptum in cordibus suis*: ait: „ Id est, non „ omnino deletum est, quod ibi per imaginem Dei, cum crearetur, impressum est; „ nam & ipsi homines erant, & vis illa naturæ inerat eis, qua legitimum aliquid anima rationalis sentit & facit. „ Et post pauca. „ Sicut non impediunt a vita æterna quædam peccata venialia, sine quibus hæc vita non ducitur; sic ad salutem æternam nihil prosunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillime vita cuiuslibet pessimi hominis invenitur. „ Denique lib. de gratia Christi, cap. 24. loquens de ASSUERO ad ingressum ESTER Reginae, licet non vocatæ, repente ad mansuetudinem inclinato, & ferale dictum revocante, ait: „ fatendum esse non lege atque doctrina insonante forinsecus, sed interna & „ occulta mirabili ac ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum non solum veras revelationes, sed etiam bonas

„ voluntates. „ Ista igitur bona voluntas, quam gratia actualis interna ante fidem operata fuit in Assuero, nec ex parte objecti, nec ex fine operantis mala erat. Ergo ex mente AUGUSTINI sine fide, saltem cum gratia actuali, bona ab infidelibus opera fieri possunt: quod tamen inficiantur BAJI & QUESNELLI asseclæ; cum in eorum principiis fides sit prima omnium gratiarum.

97 *Prob. IV. Ratione. I. Si infideles nullum opus moraliter bonum peragere possunt, tunc liberum arbitrium in ipsis non solum diminutum, sed plane extinctum fuisset, nec nisi ad peccandum valeret: quod contra Protestantes TRIDENTINUM damnavit Concilium. ergo &c.*

98 *II. Sequeretur, infideles ad peccandum necessitari, tunc saltem, quando urget obligatio præcepti naturalis, v. g. honorandi parentes; si enim infidelis tunc parentes non honorat; peccat omitendo: si honorat; denuo peccat, quia sine fide operatur, sine qua juxta Bajanos nullum opus est moraliter bonum. Aut sola denique, sed miserrima, eidem superesset optio, utrum e duobus malis eligere vellet. Atqui hoc absurdissimum, & humanæ libertati adversum est: ergo &c.*

99 *III. Si ante fidem nulla datur gratia actualis, & sine fide omnis actio est mala, sequitur, infidelem nulla ratione ad fidem & justificationem se posse disponere; hæc enim*
cum

cum sit supernaturalis, naturalis ad eam præparatio nihil valet, & per actus intrinsece malos nulla etiam remota dispositio ad salutem haberi potest. Hoc iterum absurdum est: *ergo* &c.

IV. Si quæ foret ratio, cur infideles in 100 omni opere peccent, tunc ista; quia omne opus vel dirigunt in pravum finem suæ infidelitatis, aut ad ultimum finem verum, scilicet Deum, per charitatem non dirigunt. Sed neutrum obstat. Primum enim falsum est, quod infidelis omnes suas actiones dirigat ad finem suæ infidelitatis v. g. dum ex affectu miserationis inopi beneficium exhibet; sicut enim fidelis non omnes suas actiones, saltem peccaminosas, ad fidem & ultimum finem Deum, sed ad se ipsum ordinat: ita infidelis non omnia refert ad finem suæ infidelitatis. *Alterum* denique ad summum probat, isti actui, ex objecto & proximo fine operantis bono, annexam esse *concomitantem habitualement malitiam omissionis* primi mandati, quæ tamen actum ipsum eleemosynæ non coinquinat. Videantur dicta de ultimo fine peccatoris.

OBJIC. I. e S. scriptura. CHRISTUS 101 Matth. VII. 18. dicit. *Non potest arbor mala bonos fructus facere*: atqui infideles sunt arbor mala, *ergo*.

II. PAULUS ad Roman. XIV. 23. istud principium statuit: *omne quod non est ex fide, peccatum est*.

III. Idem

III. Idem ad Hebræos XI. 6. *sine fide impossibile est placere Deo*: sed quod Deo non placet, malum est; cum ei omne bonum, ceu quædam summi boni participatio placeat, & solum malum displicere possit, *ergo &c.*

IV. Idem ad Titum I. 15. *Omnia munda mundis: coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum, sed inquinata sunt eorum & mens & conscientia*: ergo omnia eorum opera mala sunt.

RESP. ad I. *Dist. maj.* Si arbor mala, agit *ut mala*, & malitia habitualis in actum influit, seu opus ex se bonum ad malum finem ab operante dirigitur, *conc. fecus, nego.* Nam neque arboris bonæ quilibet fructus est bonus; fecus justi forent impeccabiles, qui tamen septies cadunt, id est, frequenter in peccata venialia labuntur. *Dist. etiam min.* Infidelis est arbor mala, nec facit fructus bonos, in ordine ad salutem, & vitæ æternæ meritorias, *conc. facit fructus per se malos*, omni honestate morali destitutos, neque mercedis, temporalis saltem, capaces, *nego min.* Quamvis ex principiis S. THOMÆ in homine justo nullus detur actus humanus, qui non sit meritorius vitæ æternæ vel demeritorius, saltem quoad poenam temporalem; in homine tamen charitate destituto plures esse possunt actus, qui nec sunt meritorii vitæ æternæ, defectu gratiæ & charitatis, neque demeritorii poenæ, eo-
quod

quod sint ex se boni, & Deus mercedem saltem temporalem iisdem rependere soleat.

RESP. ad II. *Dist. maj.* Omne quod non est ex fide, seu ex dictamine conscientiae, vel quod est contra conscientiam, licet erroneam, peccatum est, *conc.* quod non est ex fide theologica, *nego.* sicut enim non omnia fidelium opera bona sunt, sic nec omnia infidelium mala. Non ibi de fide theologica, sed de delectu ciborum agit Apostolus, & docet, eum, qui practice dubitans, aut erronee existimans cibum esse vetitum, illum tamen sumit, peccare; quia contra fidem seu conscientiae suae credulitatem & iudicium operatur. *Qui discernit*, inquit (id est qui immundum reputat) *si manduca-verit, damnatus est* (culpae reus est) *quia non ex fide; omne autem, quod non est ex fide, peccatum est.*

RESP. II. *Dist. maj.* Quod non est ex fide theologica, id est contra fidem, & ex infidelitate in opus influente, peccatum est, *conc.* quod non est ex fide influente, *nego.* si enim actus ex objecto bonus in pravum finem infidelitatis dirigatur, ex fine operantis efficitur malus.

RESP. III. *Dist.* Peccatum est, proprium & theologicum, *nego.* opus sterile & in ordine ad vitam æternam inutile, *conc.* S. Thomas lect. 3. in hunc locum paucis verbis
P. Scholliner Theol. Tom. VI. G bis

bis respondet: *omne quod est contra fidem, vel contra conscientiam, peccatum est.*

RESP. ad III. *Dist. ant.* Sine fide impossibile est placere Deo, in ordine ad vitam æternam, *conc.* in ordine ad præmium temporale, *nego.* Item: non potest placere Deo, quoad ipsam Personam operantem, quæ ob infidelitatem Deo grata non est: odio enim est Deo impius & impietas ejus, *conc.* quoad ipsum opus operantis, quod juxta regulas rectæ rationis moraliter bonum supponitur, *nego.*

RESP. ad IV. *Dist.* Infidelibus nihil est mundum, si ex ipsa infidelitate aut perverso conscientiæ dictamine operentur, *conc.* si secundum rectam rationem & ex fine honesto operentur, *nego.* Nam neque mundis, seu Justis omnia munda sunt, cum & ipsi in peccata levia non raro labantur, nisi ipsa munditia & recta ratio in actum influat.

102 OBJIC. II. Non solum S. AUGUSTINUS, sed & alii Ecclesiæ Patres illam PAULI sententiam: *omne quod non est ex fide, peccatum est*, non pro dictamine conscientiæ, sed pro fide Christiana exposuerunt, ut videre est apud Cardinalem NORISIUM in vindiciis Augustinianis cap. IV. §. 5. Sic, ut reliquos præteream, S. AUGUSTINUS Epist. de gestis Pelagii cap. 14. „Quantumlibet opera „infidelium prædicentur, ejusdem Aposto- „li sententiam veram esse novimus & invi- „ctam: *omne, quod non est ex fide, pec-* „ca-

„ catum est. Cum ipsa sit initium, unde
 „ bona opera incipiunt. „ Ergo vana est
 prior Responsio ad istum textum num. præ-
 ced. data.

II. Idem AUGUSTINUS contra Pelagia-
 nos de virtutibus infidelium, quas illi ma-
 gnificabant, disputans, multis probare con-
 tendit, eas non veras esse virtutes, sed vitia,
 quia non ad debitum finem referuntur. Id
 agit lib. I. de nuptiis & concupiscent. cap. 3.
 & sequent. & lib. IV. contra *Julianum* cap.
 4. infidelium pudicitiam & conjugia bona
 esse negat, quia non sunt ex fide. Interro-
 ganti autem JULIANO: si gentilis nudum o-
 peruerit, nunquid quia non est ex fide, pec-
 catum est? Respondit: „ Quantum non est
 „ ex fide, peccatum est; non quia per se
 „ ipsum factum, quod est nudum operire,
 „ peccatum est; sed de tali opere non in
 „ Domino gloriari, solus impius negat esse
 „ peccatum. „ Assertum autem suum pro-
 bat ex illis Christi verbis, quia *mala arbor*
non potest bonos fructus facere. Ergo nullum
 datur opus bonum sine fide.

RESP. ad I. *Dist. ant.* S. AUGUSTINUS
 PAULI verba exponit de fide Theologica &
 vult, opus sine ea peractum, sterile, inuti-
 le atque nullius meriti esse in ordine ad ju-
 stificationem & salutem, *conc.* vult, form a-
 liter esse peccatum, *subdist.* quando opus ex
 officio bonum non ad finem honestum sed
 pravam ab operante dirigitur, quod ab infi-
 deli-

delibus ad vanam gloriam aut proprium commodum & amorem suos etiam bonos actus ultimo referentibus frequenter fit, *conc.* *secus, nego.* Idem dicendum ad testimonia aliorum Patrum, quæ magno numero opponit NORISIUS. Certe LEO M., quem ibidem allegat, infidelium jejunia non simpliciter *vitiosa*, sed *inutilia & vana* appellat, hoc est, merito destituta.

RESP. ad II. Pelagiani, contra quos præcipue agit AUGUSTINUS, contendebant 1. opera ex officio seu objecto bona, etiam si pravo fine operantis fierent, simpliciter bona & vitæ æternæ aut saltem gratiæ fidei esse meritoria. 2. JULIANUS paulatim ad Semipelagianos declinans voluit, sine gratia haberi posse desideria virtutum, quæ ad vitam æternam conducerent: imo simpliciter veras virtutes, vitæ æternæ meritorias, & virtutum abundantiam. 3. Tandem ab AUGUSTINO convictus concessit, infidelium virtutes ad vitam æternam inutiles & steriles esse, sed ficto solum animo id confessus; quia virtutum nomine, quas steriles appellabat, illas intellexit, quæ ex objecto bonæ, ex pravo autem operantis fine malæ, consequenter non virtutes, sed vitia essent dicendæ. Igitur *distinguo.* AUGUSTINUS negat, infidelium virtutes esse veras, id est, vitæ æternæ aut fidei meritorias vel dispositivas, *conc.* negat esse veras quasi in se ipsis essent malæ, *subdist.* quando perverso operantis fi-

ne inficiuntur, *conc.* secus, *neg.* sic enim ipse AUGUSTINUS lib. IV. contra Julian. cap. 3. „ Nisi ad consequendam veram beatitudinem, quam nobis immortalem fides, „ quæ in Christo est vera, promittit, nihil „ profunt homini virtutes, nullo modo possunt esse virtutes. „ *Dist.* iterum. Infidelium virtutes ex mente AUGUSTINI veræ non sunt, ita ut eas exercentem coram Deo justum non efficiant, *conc.* ita ut nec in se moraliter bonæ sint, tam ex officio quam fine operantis in ordine morali naturæ, *nego.*

RESOLUTIO II. Sine gratia sanctifican- 102
te & habitu charitatis opera quædam naturalia moraliter bona a peccatore peragi possunt: adeoque non singula ejus opera sunt peccata.

Prob. I. Deus in S. scriptura peccatores frequenter hortatur ad poenitentiam & alia virtutum opera. Ergo supponitur, quod, licet gratia sanctificante destituti, vel per naturæ vires, vel saltem per gratiam actualem, illa exercere valeant. Sic DANIEL monebat Regem IV. 24. *Peccata tua eleemosynis redime & iniquitates misericordiis pauperum.* CHRISTUS Lucæ XI. hortatur Pharisæos, peccatores utique: *Quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Unde sic in forma ratiocinari licet. Deus hortari non potest nisi ad id, quod bonum, & homini saltem per gratiam suffi-

cientem possibile est. Ergo opera, ad quæ hortatur peccatorem, bona sunt, & ab eo fieri possunt; ideoque non omnia ejus opera peccata sunt. Id quod post Concilium CONSTANTIENSE n. 86. allegatum, definiivit Concilium TRIDENTINUM Sess. VI. can. 7. Sess. XIV. cap. 4. sub anathemate damnans eum, „ qui dixerit, opera omnia, quæ ante justificationem fiunt, quacunque ratione facta sint, vera esse peccata, vel omnium Dei mereri, aut quanto vehementius quis nititur se disponere ad gratiam, tanto eum gravius peccare. „

104 *Prob. II. Ratione I.* Si sine gratia sanctificante & charitate habituali nullum a peccatore fieri potest opus moraliter bonum, tunc per actus fidei, contritionis & spei, aliosve nunquam se ad justificationem disponere valet; quia & isti actus cum gratia actuali, sed sine sanctificante elicit, mali forent, per quos utique Deo placere & ad amicitiam recuperandam sese disponere nequit, quod absurdum & S. litteris adversum est; novimus enim Ninivitas, Manassen, Cornelium centurionem oratione, jejuniis, & eleemosynis ad veniam & gratiam impetrandam religiose se disposuisse.

105 *II.* Ideo secundum principia BAJI omnes peccatoris actus forent peccata, quia servit dominanti cupiditati, & semper ex affectu ad peccatum suum habituale operetur; atqui hoc falsum est; nam peccator v. g. intem-

temperantiæ deditus, & ex dictamine rectæ rationis pauperi eleemosynam erogans, hunc actum certe non ex influxu intemperantiæ exercet. Sicut enim justus in gratia sanctificante constitutus non semper ex ejus influxu operatur, sed aliquoties saltem venialiter peccat: ita & peccator habitualis non semper operatur ex influxu habitus vitiosi, nec ad illum omnes suas actiones ordinat, sed ad bonum suum proprium, quod tamen ad esse honestum vel inhonestum indifferens est, ut dixi *de ultimo fine peccatoris*. Videtur hoc ipsum dicere S. JOANNES CHRYSOSTOMUS homil. 67. ad populum Antiochenum. „ Non „ potest malus omnino (id est omni actu) „ esse malus, sed evenit, ut aliquid habeat „ boni: neque bonus esse omnino (semper) „ bonus, sed non nulla solet habere peccata „ ta „ saltem venialia, quia istis carere singulare est privilegium, ex mente Ecclesiæ soli B.V. Mariæ concessum.

III. Pleraque virtutum opera non solum 106 justis, sed & peccatoribus, etiam durante statu peccati habitualis, jure naturæ, divino aut Ecclesiastico præcepta sunt: ergo & bona sunt, & illis, saltem per gratiam, possibilia esse debent; secus Deus vel ad malum, vel ad bonum impossibile illos obligaret: quorum primum sanctitati, alterum bonitati ejus repugnat: ergo eo ipso non omnia eorum opera peccata sunt.

107 OBJIC. I. S. scriptura de operibus peccatorum, etiam quæ bona videntur, sæpius enuntiat, illa Deo minime grata esse. Sic Isaïæ X. 13. *Incensum abominatio est mihi - - - calendas vestras & solemnitates vestras odivit anima mea.* Item Proverb. XV. 8. *Victimæ impiorum abominabiles Domino: vota justorum placabilia.*

II. Ipsa peccatoris oratio non solum Deo non placet, secundum illud Joannis IX. *Deus peccatores non audit*, sed & ipsa ad peccatum imputatur. Psalm. CVIII. *Oratio ejus fiat in peccatum, ergo &c.*

RESP. ad I. *Dist.* Opera peccatorum etiam ex objecto bona abominatio sunt coram Domino, quando pravo fine operantis vitiantur, *conc.* fecus, *nego.* sermo ibi est de Judæis carnalibus, qui spem omnem ponebant in ceremoniis externis sacrificiorum, minime autem curabant vitam moresque suos ad normam Decalogi componere, falso sibi persuadentes, facile ipsis ignosci, & scelera impunita permittum iri, modo legis litteram & ritus externos servarent. De istis loquitur JEREMIAS cap. 7. *Nolite confidere in verbis mendacii dicentes: templum Domini, templum Domini est. Bonas facite vias vestras & studia vestra.*

RESP. ad II. *Dist. ant.* Deus peccatores non audit, quando mala, aut male petunt, *conc.* si bona bene petunt: *subdist.* non audit orationem, velut de condigno meritoriam

riam & ex iustitia, *conc.* non audit, ut impetratoriam ex misericordia, maxime si procedat ex gratia actuali, *neg.* cæterum observandum, illa verba non esse CHRISTI aut Evangelistæ asserentis, sed cæci a Christo curati, quæ solum historice referuntur. Alterum textum pariter *Dist.* oratio peccatoris fit in peccatum, quando mala aut male petit sine spe veniæ, per jactantiam, præsumptionem &c. cujusmodi erat oratio Pharisei, sua opera bona enumerantis & publicanum despicientis, & illorum est, qui illicitis & superstitiosis modis thesauros sibi aperiri petunt, *conc.* si bona petit, & bene petit, *nego.* textus ille ad litteram de Juda proditore & populo Judaico obdurato intelligendus est, quorum oratio, quia non fit per CHRISTUM, quem negarunt, fit ipsis in peccatum, propter perfidiam & blasphemias, quas in Christum, ejusque Religionem inter ipsas suas preces effundunt.

OBJIC. contra utramque Resolut. Ut 108
actus humanus in hoc naturæ elevatæ statu moraliter & undequaque bonus sit, per charitatem ejusve imperium ad Deum ut ultimum finem supernaturalem saltem virtualiter referri debet, ut suppono e Prælectionibus: *de actibus humanis.* Atqui infideles & peccatores habitu charitatis destituti suos actus, quamvis ex officio & proximo fine operantis bonos, ad Deum ut ultimum finem actu vel virtute referre non possunt, aut
G 5 certe

certe non referunt: ergo nullus eorum actus moraliter & undequaque bonus est: consequenter omnia illorum opera sunt peccata. *minor* constat ex eo; quia relatio virtualis præsupponit actualem, quæ in peccatore non præcessit, & per consequens nec virtute in opus influit.

RESP. *Dist. maj.* Ut actus humanus undequaque sit bonus, simulque vitæ æternæ de condigno meritorius, aut saltem careat concomitante malitia habituali omissionis primi mandati, requiritur illa relatio ad Deum, *conc. maj.* ut sit in se ipso naturaliter bonus & mercedis saltem temporalis meritorius, *neg.* vel *subdist.* requiritur talis relatio in homine justo, *conc.* etiam in peccatore, *neg.* Cum enim ultimus hominis justi habitu charitatis ornati finis sit Deus ut Author gratiæ, & ad ultimum finem operantis omnis actus humanus referri debeat, sequitur, omne opus justi ita relatum, bonum & meritorium esse: hac autem relatione destitutum, malum & demeritorium esse. In peccatore autem, cujus ultimus finis est bonum suum proprium, (quod tamen ad esse honestum vel inhonestum indifferens est, ut ex dictis de ultimo fine supponitur) potest aliquis actus esse, qui defectu status gratiæ & dictæ relationis non sit meritorius vitæ æternæ, nec demeritorius, adeoque in se bonus: licet annexam habeat malitiam omissionis primi mandati & dictæ relationis, quæ tamen actum ipsum non inficit,
prout

prout expresse tradit S. THOMAS in II.
 Sentent. Dist. XL. quæst. I. art. 5. ubi quæ-
 rit, utrum aliqua actio humana sit indiffe-
 rens: quod negat, & post rejectas aliorum
 sententias sic respondet: „ Nullus autem eo-
 „ rum (actuum,) qui voluntatem delibera-
 „ tam sequitur, indifferens erit; sed de ne-
 „ cessitate vel bonus, vel malus bonitate
 „ vel malitia civili. Sed tamen actus boni-
 „ tate civili perfectus, non est susceptibilis
 „ efficaciam merendi, nisi in eo, qui gratiam
 „ habet. Et ideo in eo, qui caret gratia,
 „ indifferens est ad meritum & demeritum.
 „ Sed in illo qui gratiam (sanctificantem)
 „ habet, oportet vel meritorium vel deme-
 „ ritorium esse; quia sicut malus erit deme-
 „ ritorius, sic etiam bonus erit meritorius:
 „ quia cum charitas imperet omnibus virtu-
 „ tibus, sicut voluntas omnibus potentiis,
 „ oportet quod quidquid ordinatur in finem
 „ alicujus virtutis, ordinetur in finem cha-
 „ ritatis: & cum omnis actus bonus ordi-
 „ netur in finem alicujus virtutis, in finem
 „ charitatis ordinatus remanebit, & ita me-
 „ ritorius erit. „ Item. 2. 2. quæst. 23. Art.
 7. ad 7. „ Dicendum, quod actus alicujus
 „ charitate carentis potest esse duplex. U-
 „ nus quidem secundum hoc quod charita-
 „ te caret, utpote cum facit aliqua in ordi-
 „ ne ad id quod charitate caret. Et talis
 „ actus semper est malus, sicut Augustinus
 „ dicit in IV. contra Julianum cap. 3. Quod
 „ actus infidelis, in quantum est infidelis,

sem-

„ semper est peccatum, etiamsi nudum o-
 „ periat, vel quidquid aliud hujusmodi fa-
 „ ciat, ordinans ad finem suæ infidelitatis.
 „ Alius autem esse potest actus charitate
 „ carentis, non secundum id quod caret
 „ charitate, sed secundum quod habet ali-
 „ quod aliud donum Dei, vel fidem, vel spem
 „ vel etiam naturæ bonum, quod non to-
 „ tum per peccatum tollitur, ut supra dictum
 „ est (quæst. 10. art. 4. & 1. 2. quæst. 85.
 „ art. 1. & 2.) Et secundum hoc sine cha-
 „ ritate potest esse aliquis actus bonus ex
 „ suo genere, non tamen perfecte bonus;
 „ (hoc est, æternæ vitæ meritorius) quia
 „ deest debita ordinatio ad ultimum finem. „
 Quod autem ista omissio ordinationis actum
 non efficiat malum, inde colligitur; quia se-
 cus foret demeritorius, quod diserte negat
 S. THOMAS.

Dist. etiam min. Infideles & peccatores
 suos actus ad Deum non referunt, per actum
 charitatis perfectum & intensum, *conc.* non
 referunt per actum debilem, saltem tunc,
 quando per vires gratiæ actualis supernatu-
 ralis operantur, seque ad justificationem di-
 sponunt, *nego.* Quando enim eliciunt actum
 fidei, contritionis, spei, & charitatis, qui
 nisi intensus fuerit, non statim extra Sacra-
 mentum justificat, utique isti actus ex obje-
 cto & fine operantis boni sunt, & actu in
 Deum ut summum, verum, ut judicem, re-
 muneratorem, & ut summum bonum ab o-
 peran-

perante ordinantur; & quamvis meritorii non sint, ad gratiam tamen saltem remote disponunt. *Dist. etiam conseq.* Ergo nullus eorum actus est bonus, id est perfecte bonus, & meritorius, & immunis ab omni malitia concomitante omissionis habitualis, quæ tamen actum ipsum non vitiat, *conc.* non est in se ipso bonus, sed intrinsece vitiatus, *neg.* sensus distinctionis patet e num. 90.

RESOLUTIO III. Sine gratia actuali su- 109
pernaturali quædam opera naturalia moraliter bona saltem facilia, & quando gravis non obstat tentatio, ab homine lapso exerceri possunt. Est hæc doctrina S. THOMÆ I. 2. quæst. 109. art. 2. ubi ita scribit: „ In „ statu naturæ corruptæ etiam deficit homo „ ab hoc, quod secundum suam naturam „ potest, ut non possit totum hujusmodi „ bonum implere per sua naturalia. Quia „ tamen natura humana per peccatum non „ est totaliter corrupta, ut scilicet toto bo- „ no naturæ privetur, potest quidem etiam „ in statu naturæ corruptæ per virtutem „ suæ naturæ aliquod bonum particulare „ agere. - - - Non tamen totum bonum „ sibi connaturale, ita quod in nullo defi- „ ciat: sicut homo infirmus potest per se i- „ psum aliquem motum habere, non tamen „ perfecte potest movere motu hominis sani, „ nisi fanetur auxilio medicinæ. „

Prob. Ratione. Homo lapsus veritates quasdam naturales cum speculativas tum pra-

præcticas sine speciali auxilio gratiæ solo naturæ lumine cognoscere potest; quia istud per peccatum equidem obscuratum, non tamen omnino extinctum fuit: ergo etiam bona quædam moralia naturalis ordinis solis liberi arbitrii viribus eligere & exercere potest; quia istud pariter non plane ex animo deletum fuit, ut definiit Concilium TRIDENTINUM Sess. VI. cap. 1. & can. 5. secus illud non nisi ad peccandum valeret, quod est damnatum in BAJO: & sola homini lapsio superesset libertas e duobus malis alterutrum, nullum autem bonum sine gratia eligendi.

110 OBJIC. I. CHRISTUS Joannis XV. dicit: *sine me nihil* (intellige boni) *potestis facere*; & PAULUS affirmat, *Deum operari in nobis velle & perficere*. ergo.

II. Concilium ARAUSICANUM II. can. 22. *Non habet homo de suo, nisi mendacium & peccatum*. Ergo nihil boni sine gratia efficere potest.

III. S. AUGUSTINUS Epist. ad Hilarium Syracusanum 89. „ Valet itaque liberum arbitrium ad bona opera, si divinitus adjuvetur: desertum vero divino adjutorio „ quantalibet scientia legis excellat, nullo „ modo habebit justitiæ soliditatem, sed inflationem impiæ superbiæ, & exitiosum „ tumorem. „ Item serm. 17. de verbis Apostoli: „ Prorsus, si adjutorium Dei defuerit, nihil boni agere poteris. Agis quidem „ dem

„ dem illo non adjuvante libera voluntate,
 „ sed male adhuc idonea est voluntas tua,
 „ quæ vocatur libera, & male agendo fit
 „ damnabilis ancilla. „ Cum dico tibi, si-
 ne adjutorio Dei nihil agis, nihil boni dico.
 Ad hæc & alia plurima testimonia, quæ ab
 Augustinianis coacervantur.

RESP. I. Per bonum, quod sine gratia
 fieri nequit, intelligitur bonum *salutare*, ad
 vitam æternam conducens.

RESP. II. Aut textus illi volunt, sine
 gratia non posse *omne* bonum naturale fieri,
 nec integram legem naturæ servari. Re-
 sponso prima conformis est ipsis Patribus &
 Conciliis, quæ ab adversariis opponuntur;
 ARAUSICANUM enim dum dicit, hominem si-
 ne gratia nihil posse, assertum suum expresse
 limitat istis vocibus: *sicut oportet ad salutem.*
 vide num. 62. Ipse AUGUSTINUS, qui arbi-
 trii libertatem adversus Manichæos propu-
 gnavit, quando cum Pelagianis, aliisque
 gratiæ hostibus, arbitrii libertatem nimium
 extollentibus, decertare debuit, id unum
 contendit, nihil boni *salutaris* ab homine in-
 firmo sine gratia fieri posse. Sic enim scribit
 lib. IV. contra Julianum cap. 3. „ Quoniam
 „ saltem concedis, opera infidelium quæ
 „ tibi videntur bona, non tamen ea ad sa-
 „ lutem sempiternam, regnumque perduce-
 „ re, scito, nos illud bonum dicere, illam
 „ voluntatem bonam, illud opus bonum,
 „ sine gratia Dei, quæ datur per unum Me-
 dia-

„ diatorem Dei & hominum, nemini posse
 „ conferri, per quod solum homo potest ad
 „ æternum Dei donum Regnumque perdu-
 „ ci. Ita quoque S. FULGENTIUS lib. de
 incarnatione cap. 19. „ Nullus autem est,
 „ qui naturaliter possit credere, in filium
 „ Dei, aut aliquid boni velle, *quod pertinet*
 „ *ad vitam æternam.* „ Ita denique TRIDEN-
 TINUM Concilium de necessitate gratiæ ad
 omne opus bonum differens, semper addit:
uti expedit: prout oportet, ad justificationem,
 & salutem.

III OBJIC. II. In homine Justo non datur a-
 ctus bonus sine gratia: ergo nec in peccatore,
 consequenter in utroque necessaria est gratia
 supernaturalis, *ant. prob.* omnis actus bonus
 hominis justī meritorius est vitæ æternæ:
 atqui ad meritum necessaria est gratia actua-
 lis præter habitualement, *ergo &c. maj. prob.*
 omnis actus hominis justī ut bonus sit, ad
 ultimum finem Deum per gratiam & Impe-
 rium saltem virtuale charitatis referri debet;
 secus non est actus undequaque bonus &
 saltem venialiter peccaminosus: si autem ita
 est ordinatus, tunc omnes habet conditiones
 ad meritum de condigno requisitas. *ergo*
 &c.

RESP. nego *consequentiam*. Disparitas
 est; quia cum hominis justī ultimus finis sit
 Deus, ad quem se & omnes actiones per
 charitatem ordinavit, hinc omnis actus ad
 Deum relatus bonus, & ex consequenti me-
 rito-

ritorius est, quod fieri nequit sine gratia: Econtra ultimus finis peccatoris est bonum ipsius proprium, prout tamen indifferens est ad esse honestum vel inhonestum. Ut autem suam actionem ad bonum honestum referat, non indiget gratia: & ideo secundum S. THOMAM omnis actus humanus Justus vel meritorius vel demeritorius est: in peccatore autem potest esse aliquis actus, qui nec sit meritorius defectu gratiæ sanctificantis, aliarumque conditionum, nec tamen sit demeritorius. Si autem poenam nullam mereatur, utique bonus est, licet annexam habeat concomitantem malitiam omissionis habitualis, quæ tamen actum ipsum non efficit malum.

OBJIC. III. Ex oratione Ecclesiæ probatur necessitas gratiæ, & gratiarum actio 112
supponit, gratuitum donum fuisse concessum; atqui Ecclesia gratiæ adjutorium implorat ad omnem actionem rite peragendam, ut patet ex illa consueta oratione. *Actiones nostras quæsumus Domine aspirando præveni, & adjuvando proseguere, ut cuncta nostra actio, & operatio a te semper incipiat, & per te cæpta finiatur: & pro operibus rite peractis laudes & grates Deo referimus, ergo &c.* Veritas majoris inde constat; quia eodem argumento usi fuerunt Patres adversus Pelagianos pro demonstranda gratiæ necessitate. In vanum enim Dei adjutorium implorat ad illud opus, quod propriis viribus
P. Scholliner Theol. Tom. VI. H ipse

ipse perficere potest. De gratiarum actione autem ait S. AUGUSTINUS lib. de prædest. Sanct. cap. 19. „ Non gratias Deo agimus, „ sed agere fingimus, si, unde illi gratias „ agimus, ipsum facere non putamus. „

RESP. *Dist. maj.* Probatur necessitas gratiæ, ad actiones *supernaturales*, & *salutares*, item, ut actiones ex objecto naturales per debitam relationem ad ultimum finem supernaturales & meritoriae evadant, *conc. maj.* Probatur necessitas gratiæ ad omne opus *naturale* moraliter bonum, *neg.* *Dist. etiam min.* Ecclesia implorat adjutorium gratiæ ad omnem actionem, ut sit *salutaris*, Deo grata, & *meritoria*, *conc.* quasi existimaret, nullum opus naturaliter bonum sine gratia fieri posse, *neg.* *minorem.* Maximum enim hoc lucrum est, quod actiones etiam naturales & de se indifferentes, per relationem charitatis in Deum, æternæ gloriæ meritorias per gratiam efficere valeamus: sine qua bonæ quidem in se forent, non autem tanti præmii capaces. Quid vero impedit, quo minus & pro gratia naturali, pro virium nostrarum conservatione, Deum imploremus, qui omni nos momento deferere suumque concursum subtrahere potest? quo subtracto nihil omnino possumus, & in pristinum nihilum, unde gratis educti fuimus, relabimur. Itaque ex oratione non sequitur necessitas gratiæ supernaturalis ad omne opus naturale. Idem dicendum de gra-

gratiarum actione pro gratia tam naturali, quam salutari; *qui enim est orandus ut faciat, illi & gratiarum actio reddenda, cum fecerit, ut loquitur Epistol. 107.*

Ex dictis facile colligitur, quod sine speciali gratia leviores saltem tentationes superari valeant; cum enim propter habituales concupiscentiam & proclivitatem ad omne malum, vix aliquod bonum morale agatur, ubi non saltem levis difficultas occurrit, sequitur, eum, qui sine gratia bonum morale operatur, iisdem naturæ viribus simul obstantem illam difficultatem superare. Quid vero de tentationibus gravioribus & bono morali magis arduo sentiendum sit, patebit ex dicendis. 113

§. II.

De necessitate gratiæ ad servandam totam legem naturæ.

Quod homo lapsus quædam opera naturalia moraliter bona, saltem facilia, sine gratia supernaturali habituali & actuali peragere, adeoque non nulla legis naturæ præcepta observare valeat, e §. præcedente constat. Nunc autem quæritur, an universam legem naturæ, & singula ejusdem præcepta, seu collective seu divisim spectata, sine gratia supernaturali adimplere possit? Cum enim inter illa quædam sint difficiliora 114

v. g. inimicos diligere, nihil inordinatum concupiscere &c. quæ & cum gratia in effectu ægre servantur, merito dubitatur, an illa sine speciali gratia ab homine infirmo impleri valeant. Duplici autem ratione præcepta observari dicuntur: 1. quoad *substantiam*, dum opus præceptum adimpletur, aut prohibitum omittitur; quo casu actus erit ex objecto, officio, & fine operis bonus. 2. quoad *modum*, quando ad debitum finem ipsius operantis cum proximum, tum ultimum, Deum videlicet, per imperium saltem virtuale charitatis legis observantia ordinatur. Constat autem e §. præcedente, quod sola omissio relationis in Deum, opus ipsum ex objecto & fine operantis proximo bonum, saltem in peccatore, non efficiat intrinsece malum, quamvis annexam habeat concomitantem malitiam habituales illius ommissionis; quod contra BAJUM, & quosdam Augustinianos probe tenendum est. Istam distinctionem pati non potuit BAJUS, cujus damnata est propositio 61. hujus tenoris: *celebris illa Doctorum distinctio, divinæ legis mandata bifariam impleri: altero modo, quantum ad præceptorum operum substantiam tantum, altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad regnum æternum, hoc est ad modum meritorium, commentitia est, & explodenda.*

115 Inter præcepta Decalogi maximum, & primum est illud de Deo super omnia diligendo;

do; qui considerari potest vel ut Author naturæ sola ratione cognitus (sub quo respectu, an sine gratia diligi valeat nunc disceptatur) vel ut Author gratiæ. Et in eo conveniunt omnes, Deum sub hac ratione solis naturæ viribus diligi non posse. Hæc distinctio iterum displicuit BAJO, cujus eapropter proscriptæ fuerunt propositiones 34. „ Distinctio illa duplicis amoris, naturalis, videlicet, quo Deus amatur ut auctor naturæ, & gratuiti, quo Deus amatur ut beatificator: vana est & commentitia, & ad illudendum SS. litteris & plurimis veterum testimoniis excogitata. & 36. Amor naturalis, qui ex viribus naturæ oritur, ex sola Philosophia per elationem præsumptionis humanæ, cum injuria crucis Christi defenditur a non nullis Doctoribus. „ Hic amor Dei ut Authoris naturæ alius est *inefficax*, seu simplex quædam de apprehensa Dei bonitate complacentia, quæ nullum tamen format propositum, nec conatum adhibet Deo placendi. Alius *efficax*, quando jungitur cum animo Deum rebus omnibus præferendi, eumque pro sua virili glorificandi. Hic iterum duplex est: 1. *Affective efficax*, dum considerata Dei dignitate ita erga eum hominis propendet animus, ut omnia infra Deum æstimet, illumque rebus omnibus anteferre proponat, etsi in actuali operatione propositum illud suo effectui destituatur. Et hic amor affectivus,

ctivus, quo Deus super omnia aestimatur, dicitur *appretiative* perfectus & summus: si autem insuper maiore mentis ardore & intentione diligitur, quam res omnes aliae, *intensive* & summus perfectus appellatur. 2. *Effective efficax*, qui præter illam mentis in Deum propensionem & propositum, huius insuper executionem involvit, ita ut occurrente tentatione bonum omne creatum Deo ejusve mandato postponat, & voluptatis terrenæ rerumque creatarum jacturam pro Dei amore subeat.

116 Oppositæ hic iterum notandæ sunt opiniones. *Prima*, eaque erronea PELAGII, qui universam naturæ legem sine gratia observari, sicque vitam æternam obtineri posse contendit: etiamsi id facilius per gratiam fieri non negaverit. *Altera* Catholicorum, quorum non nulli homini lapso *physicam* adscribunt potentiam universa legis naturæ mandata, etiam *collective* sumpta, saltem *quoad substantiam*, & *moralem* quoque servandi singula, absente saltem graviore tentatione. Augustiniani vero negant, ullum legis naturæ præceptum *quoad modum* sine gratia servari posse; quoniam hac deficiente opus ex officio bonum ad debitum finem nunquam refertur. Primo ergo videndum, quid de observantia mandatorum in genere: dein quid de primo dilectionis mandato adimplendo probabilius statuendum sit. PELAGII error confutabitur §. III. ubi agitur de impeccantia.

RESOLUTIO I. Homo lapsus singula le- 117
gis naturæ præcepta, sive *collective*, sive *di-*
visim spectata, sine gratia supernaturali ne
quidem *quoad substantiam* observare potest.

Ita S. THOMAS I. 2. quæst. 109. art. 4.
„ Dicendum, implere mandata legis con-
„ tingit dupliciter. Uno modo quantum ad
„ substantiam operum, prout scilicet homo
„ operatur iusta & fortia & alia virtutis o-
„ pera: & hoc modo homo in statu naturæ
„ integræ potuit omnia mandata legis im-
„ plere, alioquin non potuisset non pecca-
„ re; cum nihil aliud sit peccare, quam
„ transgredi divina mandata. Sed in statu
„ naturæ corruptæ non potest homo implere
„ omnia mandata divina sine gratia sanan-
„ te. Alio modo possunt impleri - - - non
„ solum quoad substantiam operis, sed etiam
„ quantum ad modum agendi, ut scilicet
„ ex charitate fiant: & sic neque in statu
„ naturæ integræ, neque in statu naturæ
„ corruptæ potest homo implere absque gra-
„ tia legis mandata. „

Prob. Pars I. Observantia totius legis 118
quoad præcepta omnia *collective* spectata,
signum est charitatis perfectæ: atqui hæc
sine gratia haberi nequit, *ergo. prob. maj.*
CHRISTUS Joannis XIV. 21. dicit: *Qui ha-*
bet mandata mea & servat ea, ille est, qui
diligit me. Et dilectus ejus Discipulus I. Joan.
V. 3. *Hæc est charitas Dei, ut mandata ejus*
custodiamus. Textus isti non solum de lege

Christiana, sed etiam naturali intelligendi sunt; hæc enim in Dei proximique ordinata dilectione consistit, ut colligitur ex PAULO Roman. XIII. 8. *Qui diligit proximum, legem implevit. Nam non adulterabis, non occides, non juraberis, non falsum testimonium dices, non concupisces, & si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum.*

119 *Prob. II. Traditione. Patres CARTHAGINENSES in Epistola ad INNOCENTIUM I. Romanum Pontificem inter Augustinianas 90. Pelagianos confutant, quod dicerent: ad operandum perficiendamque justitiam & Dei mandata complenda solum sibi humanam sufficere posse naturam, non attendentes quod scriptum est: spiritus adjuvat infirmitatem nostram: quibus respondit Pontifex: „ Quid „ tam mortiferum, tam præceps videatur ad casum, tam expositum ad omnia pericula, „ si hoc solum putantes nobis sufficere posse, quod liberum arbitrium, cum nasceremur, accepimus, ultra jam a Deo nihil „ quæramus, id est Authoris nostri obliti „ ejus potentiam, ut nos ostendamus liberos, abjiceremus: quasi jam amplius, „ quod dare possit, non habeat, qui te in „ tuo ortu liberum fecit: nescientes, quod „ nisi magnis precibus gratia in nos implorata descendat, nequaquam terrenæ labis & mundani corporis vincere conemur „ errores, cum pares nos ad resistendum „ non*

„ non liberum arbitrium, sed solum Dei fa-
 „ cere possit auxilium. „

RESPONDENT ad ista Authores Catholi- 120
 ci: his omnibus solum probari, 1. gratiam
 necessariam esse ad facilius implenda man-
 data. 2. Exponenda esse de observantia
 legis *meritoria* ad salutem. 3. Aut de præ-
 ceptis supernaturalibus, quæ juris sunt po-
 sitivi, v. g. fidei, spei, & charitatis.

CONTRA *Primum*, quod etiam repone-
 bant PELAGIANI Concilium MILEVITANUM
 can. 5. statuit: „ Placuit, ut quicumque
 „ dixerit, gratiam dari, ut quod facere per
 „ liberum arbitrium jubemur, facilius pos-
 „ simus implere per gratiam, tanquam et-
 „ iam si gratia non daretur, non quidem fa-
 „ cile, sed tamen possimus sine illa implere
 „ divina mandata, anathema sit. „

CONTRA *alterum*. S. scripturæ & Pa- 121
 trum textus fundantur in infirmitate naturæ
 corruptæ, & in vehementia concupiscen-
 tiæ, tentationum multitudine; atqui hæc
 omnia impediunt, ut non solum *quoad mo-*
dum, sed nec *quoad substantiam* universa lex
 observari valeat, nisi natura infirma sanetur
 per gratiam.

CONTRA *tertium*. Certe PAULUS de so- 122
 la lege naturæ & præceptis secundæ tabu-
 læ, quæ non sunt supernaturalia, nec ju-
 ris solum positivi, loquitur.

Prob. II. Pars, non posse impleri fin- 123

gula praecepta *seorsim* sumpta. Concupiscentia inordinata, & vehemens ad malum inclinatio, sine gratia perfecte cohiberi nequit: ergo non potest observari praeceptum, *non concupisces. ant. prob. sapientiae VIII. 21.* dicitur: *scivi, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det; & hoc ipsum erat sapientiae, scire, cujus esset hoc donum.* De eadem concupiscentia: cujus etiam stimulum fuerat expertus, sic loquitur PAULUS ad Roman. VII. 23. *Videō aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae, & captivantem me in lege peccati, quae est in membris meis. - - - Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? gratia Dei per Jesum Christum.* Aliud quoddam est legis naturae praeceptum de Deo ut Authore naturae super omnia diligendo; atqui nec istud sine gratia impleri potest, ut deinceps dicetur. Ergo nec singula possunt *divisim* observari.

124 OBJIC. I. De praeceptis Decalogi, quae utique totam legem naturae complectuntur, dicitur Deut. XXX. 11. *Mandatum, quod ego praecipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum - - - juxta te est sermo valde, in ore tuo & in corde tuo, ut facias illud.* Ergo per solas naturae vires observari potest.

II. Ecclesiastici XV. 16. *si volueris mandata servare, servabunt te.*

III. De Cyro dicit Deus apud Isaiam cap. 44. *Omniem voluntatem meam complebis.*

IV. Juvenis quidam legis præstantiam a CHRISTO tantopere commendari audiens dixit ad eum Marci X. 19. *Magister hæc omnia servavi a juventute mea.* Et Jesu intuitus dilexit eum.

V. PAULUS de infidelibus, utpote gratia destitutis, ait ad Romanos II. 14. *Gentes, quæ legem (scriptam) non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt; id est, sine gratia suis naturalibus viribus observant.*

RESP. ad I. *Dist.* Mandatum legis non est supra hominem, quoad cognitionem; qui naturali capacitate intelligere potest principia juris naturæ, & conclusiones proxime inde fluentes, *conc.* quoad executionem & observantiam: *subdist.* quantum ad aliqua præcepta facilia, & gravi tentatione non urgente, *conc.* quantum ad omnia collective, vel singula graviora: *subdist.* cum gratia, *conc.* sine ea, *nego.* Dicitur enim eodem cap. versu 6. *circumdet Dominus cor tuum & cor seminis tui, ut diligas Dominum Deum tuum*, id est, faciet per gratiam suam delectando, ut Deum diligas, & mandata ejus observes.

RESP. ad II. Illo textu asseritur hominis libertas, non tamen excluditur gratia: hinc ait AUGUSTINUS lib. de libero arbit. cap. 16. „ Certum est, nos servare mandata si volumus; sed quia præparatur vo-
„ lun-

„ luntas a Domino, ab illo petendum est,
„ ut tantum velimus, quantum sufficit, ut
„ volendo faciamus. Certum est nos velle
„ cum volumus, sed ille facit, ut velimus
„ bonum. „

RESP. ad III. Cyrus Rex voluntatem Dei omnem complevit, ad hoc directus a Deo, in cujus manu sunt corda Regum, ut captivitatem Babylonicam solvere, & populo Hebræo ad sua revertendi, templumque restaurandi facultatem concederet: non autem complevit omnem voluntatem, quam Deus ut Author naturæ ab ipso pro sua Persona privata postulaverat; quippe qui falso numinum cultui tunc adhuc deditus erat.

RESP. ad IV. Cum ille Juvenis e populo fideli & tunc electo fuerit, potuit ille per gratiam omnia mandata servare, ideoque a CHRISTO amari. Vero autem similis videtur, eum re ipsa totam legem non servasse, sed ita solum existimasse, propter falsam sed communem tunc temporis Judæorum, Phariseorum maxime persuasionem, legis observantiam in actibus solum externis consistere, internis autem inordinatis concupiscentiæ motibus eam non violari. Quem errorem, ut CHRISTUS eis eximeret, dixit: *qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mæchatus est eam in corde suo.* Præterea autem in hoc ipso Juvene immoderatum adhuc latuisse ad divitias affectum, inde colligitur; quia hac occasione dixit CHRISTUS: *faci-*

facilius est, Camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cælorum.

RESP. ad V. Loquitur PAULUS de gentilibus ad fidem Christi conversis: vel de illis, qui extra Judæos vera fide Deum colebant, ut JOB, MELCHISEDECH &c. qui legem naturæ servarunt sine lege Mosaica, non tamen sine gratia. Aut sensus est: gentes infideles *non nulla* legis naturæ præcepta *faciliora* sine gratia observare: non autem *omnia collective*, nec singula *graviora*, saltem sine gratia. Quando autem Patres aliqui dicunt, infideles totam legem naturæ servasse, potest hoc diverso modo intelligi. 1. Quod omnia servaverint, quæ ad unum præceptum, v. g. honorandi parentes, pertinent, etsi alia fuerint transgressi. 2. Quod nullum, aut vix ullum (excepta efficaci dilectione Dei) legis naturæ præceptum fuerit, quod non ab aliquo gentilium observatum fuerit: ab illo quidem justitia, ab altero pietas erga parentes & Patriam, ab alio continentia; ita ut universa gentilium collectio singula præcepta servaverit, non autem unus & idem omnia, seu *collective* seu *divisim* accepta.

OBJIC. II. Ex ratione. I. Nullum legis naturæ præceptum ita homini lapso impossibile est, ut illud adimplere nequeat, Deus enim legis naturæ Author salva justitia impossibile præcipere non potest: atqui singula
legis

legis naturæ capita præcepta sunt: ergo singula fervari possunt.

II. Juxta principium S. AUGUSTINI nemo peccat in eo, quod vitare nullo modo potest: atqui si lex naturæ fervari nequit, tunc ejus transgressio vitari nequit: ergo transgrediendo non peccatur; peccatur autem: ergo transgressio vitari potest per cujuslibet præcepti observantiam.

RESP. ad I. *Dist. maj.* Nullum est impossibile, ita ut impleri non valeat cum gratia, *conc.* sine gratia, *nego.* Quando enim Deus legem imponit homini vires ejus excedentem, tunc simul largitur gratiam sufficientem, ut e dicendis cap. 4. patebit. Ideoque cum AUGUSTINUS lib. de natura & gratia cap. 34. dixisset: „Deus impossibilia „non jubet: sed jubendo admonet & facere quid possis, & petere quod non possis: „Tridentini Patres hæc ipsa verba usurpantes Sess. VI. cap. 11. addunt: *Et adjuvat ut possis.*

RESP. ad II. *Dist.* Nemo peccat in eo, quod nec per vires naturæ, nec gratiæ vitare potest, *conc.* quod vitare nequit per vires naturæ, potest autem per vires gratiæ, *nego.* quamvis autem gratia efficax non semper in promptu sit, cujus carentia culpæ hominis præcedenti, non Deo adscribenda est, quippe qui non deserit hominem, nisi prius ab eo fuerit desertus: semper tamen adest gratia sufficiens, quando urget obligatio

tio præcepti per vires naturæ servatu impossibile.

RESOLUTIO II. Ad servanda omnia legis naturæ præcepta collective sumpta pro hoc statu naturæ elevatæ homini lapso necessaria est gratia sanctificans & actualis. ita S. THOMAS I. 2. quæst. 109. art. 2. & 8. 126

PROBATUR I. Pars. Non potest homo bene ordinatus esse quoad media, nisi bene ordinatus sit quoad finem: atqui sine gratia supernaturali non est bene ordinatus quoad finem ultimum, qui in hoc statu est Deus ut Author gratiæ: ergo neque quoad media, quæ sunt præcepta legis. *Major* constat, quia media sunt propter finem, qui primo intenditur. *minor* probabitur resolutione sequente. Ideo AUGUSTINUS lib. de spiritu & litt. cap. 26. „ sic intelligendum est, inquit: *factores legis justificabuntur*; ut sciamus, aliter eos non esse factores legis (universæ) nisi justificentur; ut non justificatio factoribus accedat, sed ut factores legis justificatio præcedat. „

Prob. II. Pars. Impotentia moralis hominis lapsi, ad servanda mandata singula collective, non oritur solum ex eo, quod anima Deo non sit debite subordinata, sed insuper ex pugna appetitus inferioris contra rationem. Quamvis autem gratia sanctificans sanet hominem quoad *mentem*, non tamen simul sanat quoad illam rebellionem *concupiscentiæ*, quæ etiam in justificatis remanet 127

manet ad agonem & meritum ut docet Concilium TRIDENTINUM Sess. V. de peccato originali. Ergo licet anima per gratiam sanctificantem fuerit subordinata Deo; quia tamen vires inferiores prompte non obediunt imperio animæ, eamque ab observantia universæ legis impediunt, hinc necessaria est gratia actualis, tenebras & errores intellectus dispellens, voluntatem suaviter delectando alliciens, & motus sensuum inordinatos refrænans. Inde tamen non sequitur ad quodlibet præceptum quoad substantiam implendum necessariam esse gratiam supernaturalem: contrarium enim patet ex §. præcedente.

128 OBJIC. I. Ad servanda præcepta naturæ peccator non minus obligatur quam justus: ergo debet illa posse observare; cum autem gratia sanctificante sit destitutus, sequitur, eam necessario non requiri.

II. Cum sola gratia actuali servari possunt singula legis naturæ præcepta; si enim quoties aliquod observandum occurrit, toties præsto sit gratia actualis, tunc homo habebit vires completas illud observandi: ergo non opus est gratia sanctificante.

III. Gratia habitualis præcise confertur ad sanandum & sanctificandum subjectum, non vero ad operandum, ad quem effectum ordinatur gratia actualis. *ergo* &c.

RESP. ad I. *Dist. conseq.* Debet posse implere *singula*, prout occurrunt, saltem cum gratia

gratia actuali, *conc.* debet posse implere omnia *collective*, utpote quæ simul non occurrunt, nego *conseq.* quamvis enim gratia sanctificante careat, per auxilia tamen actualia quodlibet illorum *determinatum*, non autem omnia *indeterminata* servare poterit.

RESP. ad II. *Dist. ant.* Possunt servari *singula determinata* prout occurrunt sine gratia sanctificante, *conc.* omnia *collective*, nego. Ad hæc enim implenda ideo necessaria est gratia sanctificans; quia in hoc statu natura corrupta adeo infirma est, & ad malum proclivis; ut nisi per gratiam inhabitantem sanetur, cum auxilio actuali sufficienti, operatura non sit, sed per liberi arbitrii instabilitatem potius ad malum se determinatura.

RESP. ad III. *Dist.* Non datur ad operandum, *immediate & directe*, *conc.* *mediate & indirecte* per modum removeantis prohibens, nego. Gratia sanctificans & sanans ad hoc requiritur; ut a peccatore removeat habituales aversionem a Deo ultimo fine, & inclinationem vehementem, ad creaturam e peccato præcedente relictam, quæ eum impedit ab opere bono & observantia legis, ac efficit, ut gratiæ sufficienti ad bonum moventi nativo in malum pondere resistat.

RESOLUTIO III. Pro hoc statu naturæ 129
elevatæ Deus ut Author naturæ affective & effective efficaciter super omnia diligere nequit sine gratia actuali supernaturali.

Prob. I. Autoritate Concilii ARAUSICANI II. can. 25. „ Hoc prædicare debemus „ & credere, quod per peccatum primi hominis inclinatum & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus postea aut diligere Deum, sicut oportet, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, quod bonum est, possit, nisi eum gratia divinæ misericordiæ prævenierit. „ Nec juvat respondere, verba hæc intelligenda esse de dilectione supernaturali Dei Authoris gratiæ, salutari & meritoria, quoniam additur: sicut oportet. Nam

130 *CONTRA est. Loquuntur Patres de illa dilectione Dei, quam habere potuit homo innocens ante peccatum, & quæ diligendi facultas peccando amissa fuit: atqui homo innocens suis naturæ viribus sine gratia elevante Deum ut Authorem naturæ diligere potuit propter integritatem virium ut docet S. THOMAS infra allegandus: etiamsi illum ut Authorem gratiæ diligere sine gratia supernaturali nequiverit, propter improprietatem virium naturalium ad actum & objectum supernaturale. Dein Patres isti hanc impotentiam non fundant in illa improprietate, quæ fuit æqualis in statu innocentiae: sed in infirmitate naturæ lapsæ: ergo non de dilectione Dei Authoris gratiæ, sed naturæ intelligendi sunt.*

131 *Prob. II. Ex aliis SS. Patribus. AUGUSTINUS Epist. 107. ad VITALEM ait: „ libe-*

„ liberum arbitrium ad diligendum Deum
 „ primi peccati granditate perdidimus. Un-
 de sic infertur. Quod Adam ante peccatum
 non habuit, id per peccatum non amisit;
 atqui facultatem, Deum ut Authorem super-
 naturalem sine gratia elevante diligendi, in
 viribus liberi arbitrii non habuit, sed solam
 vim dilectionis naturalis: ergo hanc, non
 illam amisit. Idem S. Pater lib. IV. contra
 Julianum cap. 3. „ Amor Dei, quo perve-
 „ nitur ad Deum, non est nisi a Deo Patre
 „ per Jesum Christum cum Spiritu S. per
 „ hunc amorem creatoris bene quisque uti-
 „ tur etiam creaturis: sine hoc amore crea-
 „ toris nullus quisquam bene utitur creatu-
 „ ris. „ Atqui amor Dei etiam naturalis
 creaturis bene utitur, & hic non potest esse
 nisi a Deo per Christum. ergo &c.

Denique S. ANSELMUS lib. de diligendo
 Deo cap. 2. „ Difficile imo impossibile est,
 „ suis quemquam liberi arbitrii viribus semel
 „ accepta a Deo libertate ad Deum ex toto
 „ convertere voluntatem, & non magis ad
 „ propositum retorquere, sicut scriptum est:
 „ *omnes quæerunt, quæ sua sunt.* „ Atqui
 ad amorem Dei, etiam ut Authoris naturæ,
 ut sit super omnia, necesse est, voluntatem
 ex toto ad Deum convertere: quod sine gra-
 tia impossibile est.

Prob. III. e S. THOMA I. 2. quæst. 109. 132
 art. 3. ubi quærit; an homo possit diligere
 Deum super omnia ex solis naturalibus sine

gratia: & respondet dicendum: „ Homo in
„ statu naturæ integræ poterat operari vir-
„ tute suæ naturæ bonum, quod est sibi
„ connaturale, absque superadditione gra-
„ tuiti doni (supernaturalis) licet non abs-
„ que auxilio Dei moventis (seu concurren-
„ tis.) Diligere autem Deum super omnia
„ est quidquam connaturale homini. - - -
„ Unde homo in statu naturæ integræ dile-
„ ctionem sui ipsius referebat ad amorem
„ Dei sicut ad finem, & similiter dilectionem
„ omnium aliarum rerum, & ita Deum dili-
„ gebat plus quam se ipsum & super omnia.
„ Sed in statu naturæ corruptæ homo ab
„ hoc deficit secundum appetitum volunta-
„ tis rationalis, quæ propter corruptionem
„ naturæ sequitur bonum privatum, nisi fa-
„ netur per gratiam Dei. Et ideo dicendum
„ est, quod homo in statu naturæ integræ
„ non indigebat dono gratiæ superadditæ
„ naturalibus bonis ad diligendum Deum
„ naturaliter super omnia, licet indigeret au-
„ xilio Dei ad hoc eum moventis (per con-
„ cursum conservativum) sed in statu na-
„ turæ corruptæ indiget homo etiam hoc
„ auxilio gratiæ naturam sanantis. „ Cer-
tum est, S. THOMAM loqui de dilectione na-
turali; nam art. præced. expresse docuerat,
hominem etiam integrum nullum opus bo-
num supernaturale sine gratia elevante per-
agere potuisse. Cæterum S. THOMAS, ut
& alii Patres, istam impotentiam fundant
in infirmitate naturæ corruptæ, quæ omnia
ad

ad se ipsam refert, nisi per gratiam eleve-
tur in Deum supra se & res omnes alias
creatas.

Prob. IV. Ratione. Ut Deus efficaci- 133
ter effective super omnia diligatur, omnia
præcepta naturæ collective & in effectu ob-
servanda forent; nam ut advertit S. BASI-
LIUS M. lib. de Instit. Monach. cap. 2. man-
datum istud unum quidem videtur, sed o-
mnium mandatorum in se virtutem comple-
ctitur. Atqui omnia præcepta collective ho-
mo lapsus sine gratia observare nequit pro-
pter infirmitatem naturæ corruptæ, & re-
bellionem concupiscentiæ, ut constat ex
Resolutione præced. ergo neque Deum effi-
caciter effective diligere.

Prob. V. Quoad amorem affective effi- 134
cacem. Quando operis cujusdam executio
& actuale exercitium impossibile est, tunc
illud etiam efficaciter & serio intendi ac pro-
poni nequit: atqui actuale exercitium amo-
ris effective efficacis sine gratia supernatura-
li impossibile est: ergo & serius hujus pro-
positum. Subsumo. atqui amor affective
efficax involvit serius propositum omnia
mandata opere complendi, nihilque Deo
præponendi. Ergo hic amor affective effi-
cax sine gratia haberi nequit. *major argu-
menti probatur.* Quando in nostra potesta-
te non sunt media, quibus finis obtinendus
est, tunc ille prudenter intendi nequit. Sic
infirmus & pauper, viribus corporis & fa-
cul-

cultatibus destitutus, prudenter sibi proponere nequit, longum iter perficere, aut sumptuosum ædificium suis manibus extruere.

135 *Prob. VI.* Pro hoc statu naturæ elevatæ ratio Dei Authoris naturæ & gratiæ ita connexa est, ut deliberate operans non possit ad unam accedere, quin accedat ad alteram, & quando de Deo practice cogitat, illum considerare debet ut ultimum suum finem, consequenter ut talem ex toto corde diligere. Atqui Deus, non qua Author naturæ, sed qua Author gratiæ, finis est hominis elevati: ergo de Deo practice cogitans, illum diligere debet qua Authorem gratiæ. Hæc autem dilectio cum sit supernaturalis, utique sine gratia elici nequit. *Major* probatur. Pro statu præsentē non potest homo averti a Deo ut Authore naturæ, quin simul averſus sit ab eo ut Authore gratiæ; secus enim eodem actu simul esset averſus & conversus respectu ejusdem objecti, quod repugnare videtur: ergo neque potest converti ad Deum ut Authorem naturæ, quin etiam convertatur ad eum ut Authorem gratiæ, sub qua reduplicatione ultimus est hominis finis pro statu præsentē. Istud autem posterius fieri nequit sine gratia supernaturali, ut in confesso est apud omnes. Et hæc ratio probat eandem gratiam etiam *Iusto* necessariam; etiamsi enim gratia sanctificante instructus sit, illa tamen non datur

tur ad operandum, sed ad quamlibet operationem supernaturalem semper indiget gratia actuali.

Dixi in resolutione: *sine gratia actuali.* 136
 Non enim necessaria est *gratia sanctificans*, contra quam olim opinabar, specie rationis inductus. Nam cum peccator per actum perfectæ charitatis ad justificationem se disponere debeat, ut supponitur e Prælectionibus de *Pœnitentia*, in qua primum obtinet sanctificantem gratiam, sequitur, quod sine hac illum actum dilectionis affective efficacis per vires solius gratiæ *actualis* elicere possit.

OBJIC. I. Gentes a PAULO ad Romanos I. dicuntur *inexcusabiles*; quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, seu quod idem est, eum ut Authorem naturæ super omnia non dilexerunt. Ergo supponitur, quod diligere potuissent; secus excusabiles essent: & quidem suis propriis naturæ viribus; quia gratia supernaturalis in illis infidelibus non facile potest supponi. 137

II. Dilectio Dei Authoris naturæ commensurata est viribus naturalibus, ergo sic diligere potest.

III. Homo se ipsum & creaturas alias sine gratia diligere potest: ergo multo magis horum omnium Authorem; maxime cum ad illum ut summum suum bonum naturali quadam inclinatione feratur.

IV. Homo etiam lapsus naturaliter cognoscit, Deum super omnia esse diligendum: ergo istud practicum intellectus dictamen etiam per voluntatem exsequi potest.

RESP. ad I. Dist. *conseq.* Ergo supponitur, quod Deum ex toto corde diligere potuerint, per vires *gratiæ* sufficientis, quæ urgente præcepto nulli denegatur, *conc.* per vires solius *naturæ*, *nego.* cum Deus illuminet omnem hominem venientem in hunc mundum, eumque ad sui dilectionem obliget, hinc jam in primo instanti morali usus rationis nulli deest interna illustratio mentis, & pia motio voluntatis. Quia autem gentiles huic illustrationi repugnarunt, & ad vanitates conversi sunt: ideo a PAULO *inexcusabiles* dicuntur; eo quod non fecerint, quod per vires *gratiæ* sufficientis potuissent.

RESP. ad II. Dist. *ant.* Dilectio Dei Authoris naturæ est commensurata viribus naturæ, *integræ*, *conc.* naturæ *corruptæ*, ut nostra est: *subdist.* est commensurata, *per se* loquendo, habita ratione *subjecti* ad bonum proprium magis, quam ad Deum propendentis, *nego.* Ratio diversitatis patet e S. THOMA num. 132.

RESP. ad III. Dist. Se ipsum & alios diligit, amore *inordinato* propter se ipsum, *conc.* diligit *ordinate* propter Deum, & hoc sine gratia, *nego.* hic enim amor, quo omnia diliguntur propter Deum, est amor castus super omnia, qui sine gratia haberi non potest; si-
ne

ne hac enim amorem ad se ipsum ut ultimum finem refert, & creaturis non solum utitur velut mediis, sed iisdem fruitur tanquam fine, sicque male agit. *Dist. conseq.* naturali inclinatione fertur ad summum bonum *universale*, & in illud tendit *speculative*, *conc.* ad bonum *particulare*, & tendit *practice*: *subdist.* ad bonum *adparens*, *conc.* semper ad bonum *verum*, quod est Deus, *nego*. Ab ista enim in verum bonum propensione in hoc statu naturæ lapsæ impeditur per obstacula plurima, concupiscentiam ad malum, difficultatem ad bonum &c. nisi per gratiam adjuvetur.

RESP. ad IV. *Dist. ant.* Naturaliter cognoscit, cognitione *speculativa*, *conc.* *practica*, *nego*; cum enim intellectus plerumque erronee judicet, & bonum adparens pro vero proponat, hinc & voluntas facilius ad privatum & proprium quam ad verum bonum & Deum propendet, nec iudicium intellectus vera proponentis semper sequitur, & frequenter verificatur illud OVIDII:

*Video meliora, proboque,
deteriora sequor.*

OBJIC. II. Homo lapsus ad Deum ut 138 Authorem naturæ convertere se potest, quin ad eum convertatur ut Authorem gratiæ: ergo corrumpitur principalis ratio Resolutionis. *Ant. prob.* Homo in primo instanti morali usus rationis ad Deum ut Authorem na-

turæ se convertere, Deumque super omnia diligere obligatur, ut cum S. THOMA I. 2. quæst. 89. art. 6. universi Thomistæ docent: atqui tunc non debet se convertere ad Deum ut Authorem supernaturalem, *ergo. min. prob.* si Deus hominem ad istud obligaret, tunc ipsi gratiam supernaturalem largiri deberet, sine qua in CHRISTUM Mediatorem explicite credere, Deumque super omnia diligere non posset: atqui pro illo instanti non omnibus confert gratiam supernaturalem, *ergo. min. prob.* si omnibus illam gratiam concederet, tunc nullus daretur *negative* infidelis, quod est contra communem sensum theologorum, & videtur proscriptum in propositione 68. BAJI damnata hujus tenoris: *Infidelitas pure negativa in his, quibus Christus non est prædicatus, peccatum est. ergo &c. sequela prob.* Ille dicitur infidelis *negative*, qui fide explicita caret sine sua culpa, defectu instructionis & gratiæ sufficientis: atqui si omnibus concederetur gratia supernaturalis, tunc omnes possent *explicitè* credere, & ad Deum supernaturaliter se convertere, ergo nullus esset *negative*, sed omnes forent *privative* infideles.

RESP. Concedo totum argumentum, & nego suppositum, hanc assertionem, quod nullus detur infidelis *negative* talis, in illa damnata propositione comprehendi; illa enim sensum habet *conditionatum*, & hoc modo intelligenda est: infidelitas *negativa*, si qua datur, peccatum est. Et hæc merito da-

damnata fuit; quia talis infidelitas homini non esset voluntaria & libera, & tamen peccaminosa, quod voluit BAJUS; inde tamen non sequitur, hanc infidelitatem negativam de facto dari, sicut ex illa propositione II. 2. ab ALEXANDRO VIII. anno 1690. damnata. *Etsi detur* (in hypothese, quod detur) *ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa non excusat a peccato formali*: sicut, inquam, ex hac non sequitur, de facto dari invincibilem ignorantiam juris naturæ, saltem quoad principia prima & conclusiones proximas: ita ex illa BAJI non sequitur, dari infidelitatem negativam, sed hoc unum, illam, si qua datur, non esse peccatum, defectu voluntarii & liberi, quod ad peccatum formale necessario requiritur. Si cui ista responsio non placet, ille mea pace poterit distinguere ultimam sequelam. Nullus daretur infidelis *negative* talis, pro illo primo instanti, quo Deus homini gratiam illustrationis largiri debet, quia secus illum ad impossibile obligaret, *conc.* pro tempore subsequente, quo primæ illustrationis naturaliter oblivisci potest, *nego.* si enim tunc legi naturæ conformiter vivat, & defectu illustrationis mysteria revelata Religionis Christianæ ignoraret, sine culpa ignorabit, & poterit forte dici *negative* infidelis. Crediderim autem, Responsionem primam ut principiis S. THOMÆ, ita veritati magis conformem, magisque fundatam esse.

OBJIC.

139 OBJIC. III. Justus non indiget gratia actuali ad diligendum Deum ut Authorem naturæ, ergo falsum est corollarium num. 136. adjectum. *ant.* probat eminent. Cardinalis GOTTI. Ideo peccator ad illam dilectionem indiget gratia supernaturali, quia propter impedimentum peccati mortalis a-versus est a Deo Authore supernaturali, ad quem sine gratia redire non potest: atqui hæc ratio non procedit in homine justo, qui, cum per gratiam sanctificantem ad Deum Authorem supernaturalem jam sit habitualiter conversus, actum amoris naturalis suis viribus elicere poterit. *ergo.*

II. Si ad omnem actum dilectionis Dei necessaria foret gratia supernaturalis, sequeretur, non dari amorem pure naturalem Dei ut Authoris naturæ & illam distinctionem duplicis amoris commentitiam esse: atqui damnata fuit propositio BAJI 34. id asserentis, quæ allegatur supra num. 115. *ergo.*

RESP. ad I. Nego *maj.* Non enim ideo solum, sed ex hac quoque ratione, quia, ut loquitur ipse eminentissimus Cardinalis, respectu hominis elevati ratio Authoris naturæ & gratiæ sic connectuntur, ut non possit accedere ad unam, quin accedat ad alteram, & pariter ab una recedere, quin recedat ab altera. Hæc autem ratio æqualis est pro peccatore & justo, utroque elevato; nam & justus, quando de Deo diligendo practice cogitat, illum ut suum ultimum finem diligere

gere debet: Deus autem ut Author gratiæ pro isto statu ultimus est finis hominis elevati, & ad hanc dilectionem, utpote supernaturalem, necessaria est gratia actualis elevans.

RESP. ad II. *Dist. sequel. maj.* Non daretur *de facto* ille amor pure naturalis pro hoc statu naturæ elevatæ, quod est per accidens, *conc.* non daretur absolute pro alio statu saltem *possibili* naturæ puræ, *nego.* BAJUS distinctionem duplicis illius amoris ideo negavit, ejusque propositio proscripta fuit; quia existimavit, elevationem ad statum supernaturalem homini absolute & conaturaliter *debitam* fuisse, sicque negabat gratuitum esse Dei donum: quæ damnatio illos non ferit, qui statum naturæ puræ possibilem esse propugnant, & hanc elevationem gratuitam esse fatentur.

RESPONDENT alii; non omnes BAJI propositiones damnatas fuisse, quod falsæ essent atque erroneæ, sed propter acriorem censuram, quam ille oppositis Authorum opinionibus inussit. Cumque ex lege contradictionis in propositionibus damnatis sola contradictorie opposita vera sit, sequitur, hanc propositionem veram esse: *distinctio illa duplicis amoris non est commentitia &c.* Quod & ego concedo, qui adversam Cardinalis GOTTI sententiam sua probabilitate privare nolim, etsi meam probabiliorem existimem.

OBJIC. IV. Angeli & beati compre- 140
hen-

henses etiam si ad intuitivam Dei visionem elevati sint, illumque diligant ut auctorem gratiæ ac gloriæ, simul tamen eum etiam amant ut auctorem naturæ, ut docet S. THOMAS P. I. Q. 62. a. 7. ergo & homo viator non obstante elevatione ad statum supernaturalem, Deum ut auctorem naturæ diligere potest.

II. Quamvis Justus, dum ex habitu charitatis infuso operatur, actum supernaturalem eliciat, non tamen obligatur, ut semper supernaturaliter obligetur; quia habitu non necessario, sed quando volumus, utimur. Ergo potest Deum naturali amore diligere.

III. Ex isto principio sequeretur, quod Adamus in statu innocentiae, ubi ad supernaturalia erat elevatus, Deum ut auctorem naturæ super omnia diligere absque gratia haud potuisset: atqui istud videtur adversari S. THOMÆ num. 132. allegato. ergo.

RESP. ad I. conc. ant. Cum enim beati videant Deum ut est in se, tam ut auctorem naturæ, quam gratiæ, hinc illum sub utraque ratione eodem actu diligunt, sed non sine gratia, a qua omnis illorum actio procedit. Cum enim, ut S. Thomas l. c. observat, illæ solum virtutes evacuentur in Patria, quorum perfectio invicem est opposita: quemadmodum obscuritas fidei opponitur claræ Dei cognitioni, ideoque fides in Patria cessat, amor autem Dei ut auctoris natu-

naturæ non opponatur dilectioni auctoris gratiæ: hinc uterque amor, sed unico actu elicitus in gloria perseverat.

Dist. conseq. Ergo Viator potest diligere Deum auctorem naturæ, cum gratia, *conc.* sine gratia, *neg.* Quando enim de Deo practice cogitat, illum simul considerare & diligere debet ut ultimum suum finem hujus status, qui est auctor gratiæ: quod sine gratia fieri nequit. Quamvis forte fugitivo quodam actu & simplici complacentia in Deum sub sola ratione auctoris naturæ ferri possit, quod non negaverim.

RESP. ad III. Nego *ant.* Cum enim in principiis S. THOMÆ quilibet actus humanus justus vel meritorius sit vitæ æternæ, aut demeritorius poenæ saltem temporalis: actus autem meritorius necessario supernaturalis esse, & a gratia actuali procedere debeat, sequitur, Justum deliberate operantem supernaturaliter operari debere, per influxum saltem virtuales charitatis.

RESP. II. transmissio *ant. dist. conseq.* Potest naturaliter diligere Deum *inefficaciter* per modum simplicis complacentiæ, *conc. efficaciter, nego.*

RESP. ad III. Nego *min.* S. THOMAS ibi loquitur de natura integra, prout infirmæ opponitur, & a statu elevationis præscindit. Si autem natura Adami integra consideretur adæquate & simul *ut elevata*, tunc nec ipse Deum sine gratia diligere potuit,

tuit, ex paritate rationis, hac tamen cum differentia; quod ille in systemate S. AUGUSTINI solum indiguerit adiutorio *sine quo non*, seu gratia versatili: homo autem lapsus ad Deum efficaciter diligendum opus habeat *auxilio quo*, seu gratia efficaci, naturam corruptam *sanante*, ut loquitur S. THOMAS l. c.

141 OBJIC. V. Ad dilectionem Dei super omnia etiam est necessaria gratia sanctificans: ergo falsum est, quod dicitur n. 136. consequenter peccator Deum ut Authorem naturæ diligere nequit. *ant. prob.* Non potest homo ad Deum ut Authorem naturæ esse conversus, & simul ab eodem ut Authore gratiæ esse aversus: atqui si Deum ut Authorem naturæ diligeret super omnia, ad illum esset conversus, & per peccatum habituale simul ab eodem ut Authore gratiæ aversus, ergo &c.

RESP. *Dist. ant.* Non potest homo uno eodemque *actu* simul esse ad Deum conversus & ab eodem aversus, *conc.* non potest esse actu conversus & *habitualmente* ab eodem aversus, *nego.* fecus enim sequeretur, peccatorem per actuale ad Deum conversionem, quæ fit per amorem initialem, imo & per actum fidei & spei, ad justificationem se disponere non posse, aut eum quolibet actu charitatis utcunque debili infallibiliter etiam extra Sacramentum justificari: quod falsum esse suppono e Prælectionibus de Pœniten-

nitentia n. 157. Etiamſi ergo peccator actum charitatis initialis per gratiam eliciat, ſicque ad Deum actu convertatur; quia tamen non cuilibet actui charitatis debili, ſed ſolum in- & extenſive perfecto promiſſa eſt juſtification, hinc Deus nondum ad illum converſus eſt per amorem amicitiae, nec ille peccator in amicitiam receptus, conſequenter gratia ſanctificante deſtitutus, & habitualiter adhuc a Deo averſus eſt.

§. III.

De neceſſitate gratiae ad ſuperandas tentationes & vitanda peccata omnia.

Cum ex haſtenus dictis conſtet, praecepta 142 quaedam ſaltem facilia ſine gratia obſervari poſſe, vix autem aliquod praeceptum occurrat, quod propter nativam in malum propenſionem non aliquam ſaltem levem & brevem difficultatem involvat, quae ab ejus obſervantia hominem retrahere valeat: eo ipſo ſequitur, leviores etiam tentationes ſolis naturae viribus ſine gratia ſuperari poſſe. Cum autem graviores non raro tentationes occurrant, quae vel propter vehementem carnis ſtimulum, aut longiorem durationem majorem legis obſervantiae difficultatem obſciant; hinc quaestio oritur, an illae omnes ſine gratia ab homine lapſo ſuperari valeant:

id quod ex triplici motivo fieri potest: 1. Ex pravo fine, ut loco unius peccati evitandi aliud, quod magis delectat, committatur, quod fieri utique sine gratia potest; quia homo sibi soli ad peccandum sufficit. 2. Ex amore Dei: & hoc sine gratia fieri non posse, certum est apud omnes. 3. Ex motivo naturaliter honesto v. g. pulchritudine virtutis, aut peccati turpitudine. Et de isto præsens procedit quæstio.

143 Altera & connexa est, utrum sine gratia vitari possint peccata omnia cum gravia contra legem Dei: (quod enim præcepta supernaturalia naturæ viribus impleri, eorumque transgressio sine gratia vitari nequeat, iterum certum est) tum venialia singula, etiam indeterminata & collective sumta: quod quidem affirmabant PELAGIANI, asserentes famosam illam impeccantiam, summumque perfectionis omnimodæ gradum possibilem, in quo homo necesse non habeat Deum pro remissione peccatorum orare, licet ex humilitate peccatorem se profiteri possit, cui insit potentia peccandi & non peccandi. Quamvis autem inter Catholicos conveniat, justum cum ordinariis gratiis singula peccata venialia divisim, imo & collective sumpta, saltem ad modicum tempus, quod exacte definiri nequit, evitare valeat, controversia tamen agitur, an sine speciali privilegio ad longum tempus vel per integram vitam omnia *collective* declinari possint.

RESO-

RESOLUTIO I. Homo lapsus gravem 144
tentationem e motivo naturaliter honesto si-
ne gratia superare nequit.

Prob. I. e S. scriptura, quæ victoriam
tentationum Dei adjutorio adscribit. sic
Psalm. XVII. 30. *In te Deus eripiar a tenta-
tione.* Psal. CXVII. 13. *Impulsus everfus sum
ut caderem, & Dominus suscepit me.* Psalm.
XXIX. 8. *Avertisti faciem tuam a me, & fa-
cus sum conturbatus.* Ideo & in oratione
Dominica quotidie petimus: *ne nos inducas
in tentationem.*

Prob. II. traditione. In Concilio Dio- 145
SPOLITANO cap. II. damnatus fuit error
PELAGII asserentis: „ victoria nostra non est
„ ex Dei adjutorio, sed ex libero arbitrio: „
„ eidemque injunctum fuit, ut fateretur:
„ quando contra tentationes concupiscen-
„ tiasve illicitas dimicamus, non ex propria
„ voluntate, sed ex adjutorio Dei proveni-
„ re victoriam; non enim aliter verum est,
„ quod Apostolus ait: *non volentis, neque*
„ *currentis; sed miserentis est Dei.* „

Concilium CARTHAGINENSE II. in Epi-
stola Synodica ad INNOCENTIUM I. scribit,
e sacrilegis Pelagianorum disputationibus se-
qui, ut nec orare debeamus, ut non intre-
mus in tentationem. Respondit Pontifex:
„ Quotidiana præstat CHRISTUS remedia,
„ quibus nisi freti confisque utamur, nulla-
„ tenus humanos vincere poterimus erro-
„ res; necesse est enim, ut quo auxiliante

„ vincimus , iterum non adjuvante vinca-
 „ mur. „

Concilium ARAUSICANUM II. can. XIV.
 „ Nullus miser de quacunque miseria libe-
 „ ratur, nisi qui Dei misericordia præveni-
 „ tur. „ CÆLESTINUS I. Epistola ad Epi-
 „ scop. Galliæ n. 6. „ Nemo etiam baptisma-
 „ tis gratia renovatus idoneus est ad vin-
 „ cendas carnis concupiscentias, nisi per
 „ quotidianum adjutorium Dei perseveran-
 „ tiam bonæ conversationis acceperit. „
 Taceo Patres alios, AUGUSTINUM præsertim,
 qui Pelagianis murum se semper aheneum
 opposuit, & contra illorum errores Catholi-
 cam veritatem propugnavit.

146 *Prob. III. Ratione.* Vincere tentatio-
 nem gravem e motivo naturaliter honesto,
 opus est morale difficile: atqui homo lapsus
 etiam justificatus istud sine gratia actuali o-
 perari nequit; gratia enim sanctificans ho-
 minem perfecte non sanat quoad concupi-
 scentiam & carnis rebellionem, quæ ad oc-
 casionem pugnæ & meriti relicta facile ra-
 tionem perturbat, & voluntatem ad ceden-
 dum voluptati inclinatur, *ergo.*

II. Homo sub gravi tentatione constitu-
 tus vehementer ad malum incitatur, & a
 veri boni prosecutione retrahitur, nec ad il-
 lud sine gratia se convertit, *ergo. ant. prob.*
 Voluntas inter duo bona, quæ eam inæqua-
 li efficacia movent, constituta, connaturali
 inclinatione propendet in illud, quod majore-
 rem

rem præsefert delectationem & efficacius movet: atqui urgente gravi tentatione bonum adparens a concupiscentia propositum magis delectat, & efficacius movet, quam ejus oppositum bonum virtutis; naturaliter enim *nitimur in vetitum semper, cupimusque negata*. Ergo ab ista naturali inclinatione ad verum bonum non convertitur, nisi per victricem gratiæ delectationem suavius fortiusque ad illud pertrahatur.

OBJIC. I. Homo lapsus tentationem 147
vincere valet ex motivo pravo, ergo etiam ex honesto. consequentia *prob.* Si hoc non posset, tunc ideo; quia motivum delectabile magis movet quam illud sanæ rationis: atqui etiam in priore casu magis urgere supponitur motivum v. g. luxuriæ, quam avaritiæ, ergo si luxuriam superare potest perverso motivo avaritiæ, id etiam poterit motivo naturaliter honesto.

RESP. Nego consequentiam, & suppositum probationis; quando enim luxuria per avaritiam superatur, tunc in illis circumstantiis magis delectat amor pecuniæ quam carnis, & sub hac tentatione constitutus format dictamen practicum, magis sibi nunc expedire, ut carnis delectatione careat, quam pecuniæ plus æstimatæ jacturam patiatur. De reliquo inter motivum pravum & honestum hæc est differentia; quia motivum pravum quodcunque semper reduci-
tur ad amorem proprium, ad quem homo

facillime. & suapte inclinatione fertur: motivum autem sanæ rationis, quod eum ab amore proprio & delectatione sensuali ad bonum virtutis suapte natura difficile abstrahere nititur, non ita facile hominis inclinationem superat, nisi eum gratia vero bono magis delectari faciat.

148 OBJIC. II. Gravi tentationi succumbere, homini lapso reputatur ad culpam: ergo debuit illam potuisse superare; quia nemo peccat in eo, quod vitare non potest.

II. Voluntas etiam sub gravi tentatione constituta retinet adhuc libertatem a necessitate & coactione: ergo suis viribus resistere potest: fecus caret libertate a necessitate.

III. Hæretici & schismatici pro veritate Christiani dogmatis, aut suæ sectæ erroneæ, gravissima supplicia, imo & mortem perferre possunt, ut fatetur S. AUGUSTINUS lib. de *Patientia* cap. 27. & constat ab Exemplis hæreticorum, qui pro suis falsis dogmatibus mortem oppetierunt: atqui tales istam tentationem superant suis viribus. *ergo.*

IV. Haud pauci inter Romanos pro salute Patriæ mortem constantissime sunt perpessi; utique non nisi motivo naturaliter honesto. *ergo.*

RESP. ad I. *Dist. conseq.* Ergo debuit illam potuisse superare, *cum gratia*, quæ saltem sufficiens non deest; *fidelis enim Deus, qui non patitur vos tentari supra id, quod pote-*

potestis, sed facit etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere, ut loquitur PAULUS I. ad Corinth. X. 13. conc. sine gratia. nego.

RESP. ad II. *Dist. ant.* Retinet libertatem, per quam gratiæ viribus adjutam tentationem superare potest, *conc.* retinet libertatem sine gratia resistendi: *subdist.* physicam & antecedentem, *conc.* libertatem moralem & consequentem, *nego.* Nam & in hypothesi, quod omnis tunc temporis gratia etiam remote sufficiens tali homini deesset, adhuc salva foret indifferentia judicii; eoquod in delectatione terrena nondum videat omnem rationem boni, sed aliquid bonitatis etiam perspiciat in objecto opposito, quæ eum movere potest: consequenter non necessitatur ad assensum delectationi terrenæ præstandum. Quamdiu autem superest indifferentia judicii, tamdiu adest libertas antecedens. Postquam vero concupiscentia carnis eum amplius delectat, tunc necessitate *consequente* ad illam eligendam se determinat, suumque consensum cum dissensu conjungere jam non valet.

RESP. ad III. *Dist. ant.* Ex motivo pravo v. g. ut focios in errore firment, ne videantur errasse, ex vana gloria & adquirenda existimatione sanctitatis, vel ex odio contra catholicos, *conc.* ex motivo naturaliter honesto: *subdist.* cum gratia quam S. AUGUSTINUS lib. cit. *donum exheredatorum* adpel-

lat, *conc.* fine gratia, *nego.* Si hæreticus quispiam in odium Christianæ veritatis, quam ille humana & naturali fide credit, & profitetur, tormentis afficitur, tunc Deus ad demonstrandam dogmatis illius revelati veritatem gratiam tolerantiae eidem concedere potest; non in favorem Personæ, sed Religionis veræ, quæ impugnatur. Sicut ad demonstrandum dogma de non iterando baptismo, quem Episcopus quidam Novatianus, cuidam Judæo jam semel baptizato, hujus rei ignarus denuo conferre paratus erat, miraculum patravit, & fontem baptismalem subito exarefcere fecit, ut testatur SOCRATES Hist. Eccles. VII. 7.

RESP. ad IV. *Dist. ant.* Idque fecerunt ex motivo perverso vanæ gloriæ aut simili, *conc.* motivo naturaliter honesto, *nego.* Ut enim ait Poeta: *vincit amor Patriæ laudumque immensa cupido.* Et S. AUGUSTINUS Lib. I. operis imperfecti contra Julianum cap. 83. *fortitudinem gentilium mundana cupiditas, fortitudinem Christianorum Dei charitas facit.*

149 RESOLUTIO II. Homo lapsus peccata gravia contra legem naturæ per longum tempus vitare nequit, nisi gratia sanctificante & actuali adjutus.

Prob. I. Traditione. INNOCENTIUS I. in Epist. ad Patres Milevitanos ita scribit: „ Ecce homines, qui non posuerunt Deum „ adiutorem suum, negantes auxilium Dei, „ inquiunt, hominem sibi posse sufficere, „ nec

„ nec egere nunc gratia Dei, qua privatus
 „ necesse est Diaboli laqueis irretitus sub-
 „ cumbat. „

Prob. II. Ratione. I. homo lapsus to- 150
 tam legem naturæ sine gratia observare ne-
 quit. Ergo neque vitare peccata; hæc e-
 nim omnia vitando totam legem servaret.

II. Non potest Deus efficaciter effective
 super omnia diligi ex dictis, ergo neque o-
 mnia peccata gravia declinare, quod ad il-
 lam dilectionem necessarium est.

III. Diu non caret gravi tentatione,
 quam sine gratia non superat: ergo nec
 longo tempore vitabit omnem transgressio-
 nem. Et hæc probant necessitatem gratiæ
 supernaturalis in genere.

Prob. III. De necessitate gratiæ san- 151
 ctificantis. Ut peccata gravia omnia longo
 tempore evitentur, cor hominis ita in Deo
 firmatum esse debet, ut pro nullo temporali
 bono illum offendere velit: secus facile ten-
 tationi cedit & peccato subcumbet. Ut
 enim observat S. HIERONYMUS Lib. II. con-
 tra Pelagium: „ quamdiu ille finis adveniat,
 „ necesse est nos subjacere peccato, non
 „ naturæ & conditionis, ut tu criminaris,
 „ vitio, sed fragilitate & commutatione vo-
 „ luntatis humanæ, quia Deus solus est im-
 „ mutabilis. „ Atqui sola gratia sanctifi-
 cans, per quam charitas Dei diffunditur in
 corde, ita hominem firmat, ut tota mente
 K 5 in

in Deum propendeat, eumque rebus omnibus stabiliter anteponat, *ergo* &c. Et aliunde certum est, hominis infirmi non tantas esse, quantas fani vires, illumque facillime ad lapsum inclinare.

152 Sed præter gratiam sanctificantem adhuc necessaria est *actualis*; sicut enim, ratiocinante S. AUGUSTINO lib. de natura & gratia cap. 36. oculus corporis plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus, non potest cernere, sic & homo perfectissime etiam justificatus nisi æterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, recte non potest vivere. Rationem dat S. THOMAS 1. 2. quæst. 109. art. 9.

„ Licet homo sanetur per gratiam, quan-
 „ tum ad *mentem*, remanet tamen in eo cor-
 „ ruptio & infectio quantum ad *carnem*, per
 „ quam servit legi peccati, ut dicitur ad
 „ Rom. VII. remanet etiam quædam i-
 „ gnorantiæ obscuritas in intellectu, secun-
 „ dum quam, ut etiam dicitur ad Rom.
 „ VIII. *Quid oremus sicut oportet, nescimus.*
 „ Propter varios enim rerum eventus, &
 „ quia nosmet ipsos non perfecte cognosci-
 „ mus, non possumus ad plenum scire,
 „ quid nobis expediat, secundum illud sa-
 „ pientiæ IX. *cogitationes mortalium timidæ*
 „ *& incertæ providentiæ nostræ.* Et ideo
 „ necesse est nobis, ut a Deo dirigamur, &
 „ protegatur, qui omnia potest. Et pro-
 „ pter hoc etiam renatis in filios Dei per
 „ gratiam convenit dicere: *Et ne nos indu-*
 „ *cas in tentationem.* „

OBJIC.

OBJIC. I. S. THOMAS diserte negat ne- 153
cessitatem gratiæ sanctificantis. nam in II.
sentent. Dist. 28. quæst. 1. art. 2. docet :
„ Peccatum committendum potest homo vi-
„ tare etiam sine gratia, quantumcunque in
„ peccato mortali existat: si tamen gratia
„ intelligatur aliquis habitus infusus, & non
„ ipsa divina voluntas, per quam omnia bo-
„ na causantur, & mala repelluntur. „ *er-
go &c.*

II. Si gratia sanctificans necessaria fo-
ret, sequeretur, quod homo certo scire pos-
sit, se esse in gratia constitutum; si enim
longo tempore nullum committit grave pec-
catum, concludet, se in gratia sanctifican-
te, sine qua peccata vitare non potuisset,
constitutum esse. Atqui sequela damnata
est in Protestantibus, *ergo.*

III. Sequeretur iterum, quemlibet post
commissum grave peccatum statim obligari
ad contritionem & confessionem; quia secus
periculo se exponeret, in plura peccata gra-
via labendi: atqui istud videtur nimis rigi-
dum. *ergo &c.*

RESPONDENT ad I. Authores commu-
niter, S. THOMAM, qui junior commenta-
rium scripsit in libros sentent. opinionem
priorem revocasse in summa, loco superius
allegato: mihi autem videtur loqui de u-
no alterove peccato, quod utique sine gra-
tia sanctificante vitari potest, non autem
de omnibus & pro longo tempore, quod
certe negat in summa.

RESP.

RESP. ad II. nego *sequel.* vel *Dist.* Posset scire, scientia quadam probabili & pia fiducia, *conc.* scientia physice vel metaphysice certa, quam adstruunt Novatores, *nego.* Ad probationem dico, quod, licet forte scire possit, se evitasse peccata gravia, quæ dicuntur *commissionis*, nunquam tamen certus erit, se nec per *omissionem*, aut sola cogitatione peccasse: ideoque semper cum DAVIDE Psal. XVIII. exclamare debebit: *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce servo tuo.*

RESP. ad III. Quantum ad contritionem *Dist.* quando practice de peccato cogitat, *conc.* si solum speculative, *nego.* & quoad confessionem pariter *nego.* Utramque quæstionem expendi in prælectionibus de poenit. pag. 30. & 222.

154 OBJIC. II. Neque necessaria est gratia actualis; nam ut ait S. THOMAS III. parte quæst. 62. art. 6. ad 3. *minima gratia (habitualis) potest resistere cuilibet concupiscentiæ.* Ergo homo justus non indiget gratia actuali.

II. Ideo peccator non potest vitare peccata, quia hoc est opus hominis fani: atqui justus jam est fanus. *ergo.*

III. S. THOMAS I. 2. quæst. 109. art. 8. ait: „ Homo in statu gratiæ potest ab omni „ peccato mortali, quod in ratione consistit, abstinere. „ *ergo.*

IV. Ideo

IV. Ideo secundum S. Doctorem citatum peccator diu ab omni transgressione sibi temperare nequit, quia cor illius non est firmatum in Deo; atqui cor iusti per gratiam sanctificantem est firmatum in Deo, ergo per hanc solam potest.

RESP. ad I. *Dist.* Minima gratia, quantum est ex natura gratiæ absolute considerata, *conc.* si consideretur respectu subjecti, cui inest, *nego.* Gratia enim habitualis non impedit motus inordinatos concupiscentiæ, sed hoc præstat gratia actualis.

RESP. ad II. *Dist. min.* Justus jam est sanus, quantum ad mentem, *conc.* quantum ad viros inferiores, quæ sæpe insurgunt contra rationis Imperium, nisi refrænentur per gratiam actualem, *nego.*

RESP. ad III. S. THOMAS non loquitur de omni peccato, sed de eo solum, quod consistit in ratione, spectata tantum aversione a Deo & deordinatione rationis, non autem spectata simul conversione ad creaturam, ad quam inclinatur a concupiscentia, nisi eam gratia actualis moderetur.

RESP. ad IV. *Dist. min.* Cor iusti est firmatum in Deo, ut tamen adhuc instabilis sit ratio, nec firmum obtineat imperium in appetitus inferiores, quod fieri oportet per gratiam actualem, motus concupiscentiæ reprimentem, *conc.* aliter, *nego.* Ob aliam enim rationem necessaria est gratia sanctificans,

cans, & iterum ob aliam gratia actualis. Etsi ergo in justo cesset una ratio, non cessat altera.

155 RESOLUTIO III. Homo etiam justus ad omnia peccata venialia per integrum aut longum vitæ tempus evitanda singulari opus habet privilegio: quod quidem, an alicui mortalium præter beatissimam virginem MARIAM concessum fuerit, certo definiri nequit.

Prob. I. Pars e S. scriptura, quæ neminem a peccato saltem veniali immunem fuisse declarat. Sic II. Paralipom. VI. 36. *Non est homo, qui non peccet.* Psalm. XXXI. 5. *Dixi, confitebor adversum me injustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.* Pro hac orabit ad te OMNIS SANCTUS, non omnis peccator, ut subdit S. AUGUSTINUS lib. II. de peccat. meritis & remissione cap. 7. Ecclesiastes VII. 21. *Non est homo justus in terra, qui faciat bonum & non peccet.* Proverb. XX. 9. *Quis potest dicere? mundum est cor meum, purus sum a peccato; nam ut ait Jacobus III. 2. in multis offendimus omnes.* Denique I. Joannis I. 8. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Ideo subdit. S. AUGUSTINUS lib. de natura & gratia cap. 36. „ si omnes illos sanctos & sanctas cum hic viverent, congregare possemus, & interrogare, utrum essent sine peccato, nonne una voce clamarent: *si dixerimus &c.*

Prob.

Prob. II. ex traditione. Oppositus e- 156
 nim PELAGII error, quo asseruit, filios Dei non posse vocari nisi omnimode absque peccato fuerint effecti, in Concilio DIOSPOLITANO damnatus, & ipse fateri compulsus fuit, „ filios Dei vocari posse illos, qui quotidie dicunt: *dimitte nobis debita nostra*; „ quod utique veraciter non dicerent, si essent omnino absque peccato. „ Eundem errorem proscripsit Concilium MILEVITANUM II. can. 6. seq. qui repetiti fuerunt in Concilio CARTHAGINENSI sub CÆLESTINO I. cap. 81. seq. & Concilium TRIDENTINUM Sess. VI. can. 23. idem definit. Sed & ante Pelagium S. CYPRIANUS ita ab AUGUSTINO lib. II. contra Julianum cap. 8. loquens inducitur: „ si nemo sine peccato esse potest, & quisquis se inculpatum dixerit, „ aut superbus, aut stultus est. Quam necessaria, quam benigna est divina clementia, quæ cum sciat non deesse sanctis quædam post medicinam vulnera, deducit curandis denuo sanandisque vulneribus remedia salutaria. „ De Patribus aliis dubium nullum superesse potest, nec illos conglomerare necessarium arbitror.

Prob. III. Ratione S. THOMÆ I. 2. 152
 quæst. 109. art. 8. Ut homo toto vitæ tempore immunis esset ab omni peccato veniali, fomes concupiscentiæ in illo penitus extinguui, aut ligari deberet: atqui hoc est speciale privilegium, nulli forte, præter beatissimam

simam Virginem MARIAM, concessum; in reliquis enim omnibus, utcunque iustificatis, illa concupiscentia ad occasionem pugnae & meriti remanet, *ergo. Prob. maj.* Nisi extinguatur, aut ligetur concupiscentiae fomes, continuo exsurgunt motus appetitus inferioris circa sensibilia contra ordinem rationis repugnantis: atqui omnes istos ratio suppressere non valet; quia non potest semper vigilare, in acie stare: & dum unum superat, ab altero facile superatur. *ergo.*

II. Quamdiu appetitus inferior perfecte non sanatur, nec plene subicitur dominio rationis, tamdiu moraliter impossibile est, ut ratio non saltem aliquando ad bonum sensibile inordinatum trahatur: atqui appetitus inferior citra singulare privilegium in hac vita perfecte non sanatur, nec tranquillo rationis Dominio subicitur. *ergo.*

158 *Prob. II. Pars.* Semper fuit Ecclesiae mens, in Concilio etiam TRIDENTINO Sess. VI. can. 33. declarata, privilegium istud beatissimae Virgini MARIAE a Deo concessum fuisse. Praeiverat S. AUGUSTINUS, qui lib. de nat. & gratia, cap. 36. de peccatis venialibus agens, „ excepta, inquit, beatissima Virgine MARIA, de qua propter honorem Dei nullam prorsus, cum de peccatis agitur, habere volo quaestionem; „ unde enim scimus, quod ei plus gratiae „ collatum fuerit ad vincendum omni ex „ parte peccatum &c. „

An autem ulli alteri sanctorum simile 159
privilegium collatum fuerit, certo determi-
nari nequit; quæstiones enim meri facti,
cujusmodi est ista, quod a libera Dei volun-
tate pendet, non nisi ex revelatione scripta
vel tradita, aut ex mente Ecclesiæ, quæ
hic nulla adest, definiri potest. S. AUGU-
STINUS loco nunc primum & supra n. 155.
allegato, id negat: at vero lib. de perfect.
justitiæ cap. 21. qua erat modestia, rem fere
in medio relinquit. „ Postremo, inquiens,
„ si excepto illo capite nostro (Christo) af-
„ feruntur vel fuisse vel esse in hac vita ali-
„ qui homines Justī sine peccato - - -
„ non nimis existimo reluctandum. Scio
„ enim quibusdam esse visum: quorum hac
„ de re sententiam non audeo reprehende-
„ re, quamquam nec defendere valeam. „
Id tamen satis probabile videtur, sanctis quī-
busdam singulare privilegium in præmium
alicujus actus heroici a Deo concessum fuisse,
ut a certa quadam peccati specie servaren-
tur immunes. Ita de S. P. N. BENEDICTO
testatur GREGORIUS M. in ejus vita, quod
postquam se in spinis volutaverat, suoque
cruore impurum veneris ardorem extinxerat,
nullum amplius libidinis stimulum senserit.
Idem dicendum de S. THOMA Aquinate, ex
quo ejus lumbi ab Angelis fuerint præcincti:
& ita forte de aliis.

OBJIC. contra I. Partem. De facto quī- 160
dam sancti ab omni peccato abstinerunt:
P. Scholliner Theol. Tom. VI. L ergo

ergo omnia vitari possunt. *Ant. Prob. I.* Deus ipse de JOBO dicit Jobi I. 8. *Quod non sit ei similis in terra homo simplex & rectus ac timens Deum & recedens a malo.*

II. De ZACHARIA & ELISABETH legitur Lucae I. 6. *Erant justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & justificationibus Domini sine querela.*

III. Præcipitur nobis omnimoda perfectio, qualis Deo inest Matth. V. 48. *Estote perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est.* Ergo possibilis est.

IV. Joannes Epistola I. cap. III. 9. scribit: *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quia semen ejus in ipso manet. Et non potest peccare, quoniam ex Deo natus est. ergo.*

RESP. ad I. Nego *ant.* Ad probationem I. dico, Jobum abstinuisse a gravioribus, aut forte etiam a pluribus peccatis venialibus plene deliberatis, quæ rarius admisit: quod sufficit ad verificandum elogium. Sic etiam respondet AUGUSTINUS lib. II. de peccat. merit. & remiss. cap. 12. „ Non igitur „ præclarum illud testimonium Dei, quo „ laudatus est Job, contrarium est Dei testimonio, quo dictum est: *non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens*; quia non „ id persuadet, prorsus in illo nihil fuisse, „ quod vel ab ipso veraciter, vel a Domino „ Deo recte reprehenderetur, quamvis jam „ justus

„ justus & verax Dei cultor, & ab omni
 „ malo opere se abstinens non mendaciter
 „ diceretur. „

RESP. ad II. Conversatio istorum con-
 jugum erga proximum sine querela & irre-
 prehensibilis fuit. „ Non autem dictum est
 „ hoc „ verba sunt AUGUSTINI lib. de gra-
 tia Christi cap. 48. „ secundum illam per-
 „ fectionem justitiæ, in qua vere & omni-
 „ mode perfecteque vivimus. „ Nempe in
 Patria.

RESP. ad III. *Dist.* Præcipitur nobis o-
 mnimoda perfectio, viribus naturæ infirmæ
 commensurata, & ut ad eam continuis stu-
 diis adnitamur, *conc.* omnimoda & ad æqua-
 litatem perfectionis divinæ, *nego.* Nam ut
 loquitur PAULUS Philipp. III. 12. *Non quod*
jam acceperim, aut jam perfectus sim: sequor
autem, si quo modo comprehendam.

RESP. ad IV. S. Augustinus lib. II. de
 peccat. merit. cap. 7. & 8. illa verba expo-
 nit de regeneratione justi in æterna beatitu-
 dine, ubi est impeccabilis. Sed de justo
 viatore, *distinguo.* quando operatur *ut justus*,
 hoc est, ex charitate, *conc.* quando opera-
 tur *qui justus*, qui sepius cadit & resurgit:
subdist. non peccat mortaliter, nec potest pec-
 care, faltem in - & pro sensu composito gra-
 tiæ sanctificantis, vel efficacis, *conc.* non
 peccat venialiter & aliquando etiam mortali-
 ter, in sensu diviso gratiæ: *nego.* fecus enim
 justitia semel accepta foret inamissibilis, &

omnis justus infallibiliter perseveraret: quod in Protestantibus damnatum est.

161 OBJIC. II. Si homo cum gratiis ordinariis non posset vitare omnia peccata venialia collective sumpta, tunc venialiter peccando eo ipso non peccaret; quia ex principiis S. AUGUSTINI nemo peccat in eo, quod vitare nullo modo potest. Atqui hoc est falsum. *ergo.*

II. Præcipitur nobis, omnia omnino declinare peccata, secundum illud Davidis: *Declina a malo & fac bonum.* Ergo debemus posse; quia Deus bonus & justus impossibilia non præcipit.

III. Qui potest vitare singula peccata, potest etiam omnia collective vitare; quia qui vitat singula, nunquam peccat, & qui nunquam labitur, semper stat: atqui cum gratiis ordinariis possunt vitari singula. Ergo & omnia.

IV. Ex ista assertionem sequeretur, hominem necessitari ad aliquando peccandum: quod est absurdum.

V. Valet votum de evitandis omnibus peccatis venialibus; est enim promissio de meliore bono, Deo deliberate facta. *ergo.*

RESP. ad I. Nego *sequelam* majoris. Quamvis enim non possit vitare omnia *collective & indeterminate* sumpta, potest tamen vitare singula *divisim & determinata*, prout occurrunt: quod sufficit ad non peccandum; non

non enim omnia simul & collective occurrunt. Pro vitandis autem singulis *determinatis* sufficit gratia ordinaria: pro omnibus vero *indeterminatis*, ita ut nullum omnino unquam committatur, necessaria est extraordinaria, ut docet S. THOMAS I. 2. quæst. 74. art. 3. ad 2. „ Non potest homo vitare „ omnes hujusmodi motus (concupiscen- „ tiæ) propter corruptionem prædictam. „ Sed hoc solum sufficit ad rationem pec- „ cati voluntarii, quod possit singulos vi- „ tare. „

RESP. ad II. *Dist.* Ita ut nullum *determinatum* deliberate committamus, quod etiam per gratias ordinarias fieri potest, *conc.* ut nunquam omnino peccemus, *nego.* Id enim vires naturæ corruptæ superat. Sicut enim cum gratiis ordinariis non possumus facere omne bonum, neque Deum in hac vita perfecte diligere, ita neque declinare ab omni malo.

RESP. ad III. *Dist. maj.* Qui potest vitare singula etiam *indeterminate* sumta, & in sensu composito cum motibus inordinatis naturæ corruptæ, ille potest vitare omnia collective, *conc.* qui potest vitare singula solum *determinate* sumta, *nego.* vel *subdist.* potest potentia *physica* nunquam reducenda ad actum, *conc.* potentia *morali*, *nego.* Quando dicitur, hominem posse vitare singula, sensus est, quod nullum sit *determinatum*, ad quod committendum necessitetur, ut ab eo

abstinere nequeat: non autem, quod ita valeat declinare singula *indeterminata*, ut non aliquando ex humana fragilitate delinquat; quia sine singulari auxilio homo corruptus, tantisque peccandi occasionibus expositus, animum semper adeo vigilem & attentum habere nequit, ut non de mundano vulnere cor etiam religiosum fordescat, & in transversum agatur.

RESP. ad IV. *Dist.* Sequeretur, hominem necessitari ad aliquando peccandum, *necessitate morali, consequente & ratione eventus certo secuturi, conc. necessitate physica & antecedente, nego.* quodcunque enim peccatum advertenter committit, libertate physica & antecedente vitare potuit, sicque libere peccabit. Illa autem omnimoda non peccandi libertas in alteram vitam nobis reservata est, quod colligitur ex Augustino lib. de perfect. justitiæ cap. 4. „ Quia peccavit voluntas, secuta est peccantem peccatum habendi dura necessitas, donec tota sanetur infirmitas, & accipiatur tanta libertas, in qua sicut necesse est permaneat, bene vivendi & nunquam peccandi voluntaria felixque necessitas. „

RESP. ad V. *Dist. maj.* Valet votum de singulis vitandis, *determinate sumtis, transeat*, de singulis indeterminate, *nego.* dixi: *transeat*; forte enim negari posset; quia licet ejusmodi votum sit promissio de meliore bono, illud tamen de vitandis collective

Etive sumtis huic statui impossibile est. Promissio autem de bono impossibili non censetur seria, efficax, prudens, & deliberata, sed foret plurium transgressionum occasio, quam, credo, non adprobaret discretus confessorius, nec Deus acceptat.

§. IV.

*De necessitate gratiæ ad omne opus
supernaturale.*

RESOLUTIO. Sine gratia supernaturali in- 162
terna, etiam voluntatem movente, nullum opus salutare & supernaturale peragi potest. Est dogma Catholicum adversus Pelagianos, & ex hactenus pertractatis haud difficulter eruitur.

Prob. I. e S. scriptura, quæ hominem lapsum non solum infirmum, vulneratum, animalem, sed & servum peccati, in peccatis mortuum &c. ubique fere describit: qui utique actiones vitales & salutares sine principio vitæ, quod est gratia, elicere non valet. CHRISTUS hanc impossibilitatem istis verbis diserte describit Joannis VI. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* & cap. XIV. *Ego sum via, veritas, & vita. Nemo venit ad Patrem nisi per me.* & cap. XV. *Sine me nihil potestis facere, nempe quod ad salutem æternam conducit.* PAULUS ad Roman. IX. 16. *Non volentis, neque currentis, sed misipientis est Dei, qui se-*

cundum eundem Apostolum operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate. Hæc omnia gratiam Christi, & quidem etiam ex parte voluntatis necessariam, evincunt.

163 *Prob. II. Traditione.* Pluribus enim Conciliis oppositus PELAGII error proscriptus fuit: & e Concilio ARAUSICANO II. can. 3. colligitur, ipsam etiam orationem, qua Deum invocamus, sine gratia salutarem esse non posse. „ Si quis, „ inquiunt illi Patres can. 3. „ ad invocationem humanam, id est „ naturæ viribus factam, gratiam Dei dicit „ posse conferri, non autem ipsam gratiam „ facere, ut invocetur a nobis, contradicit „ Isaïæ Prophetæ & Apostolo. *Nam quid o-* „ *remus sicut oportet, nescimus, sed ipse spi-* „ *ritus adjuvat infirmitatem nostram & in-* „ *terpellat pro nobis, hoc est, interpellare* „ nos facit, gemitibus inennarrabilibus. „ & can. 9. „ Divini muneris est, cum & recte „ cogitamus, & pedes nostros a falsitate & „ injustitia continemus; quoties enim bona „ agimus, Deus in nobis atque nobiscum, „ ut operemur, operatur. „ S. AUGUSTI- NUS, ut innumera ejus loca præteream, Ca- tholicæ veritatis vindex, qui omnes versuti Pelagii technas fraudesque detexit, lib. de gratia Christi cap. 35. id ab eodem requirit, „ an credat aliquod adjutorium adjunctum „ naturæ atque doctrinæ per INSPIRATIO- „ NEM FLAGRANTISSIMÆ ET LUMINOSIS- „ SIMÆ CHARITATIS. „

Prob.

Prob. ratione. Voluntas suis propriis 164
 viribus objectum superius & minime proportionatum sine adjutorio elevante attingere nequit; ex ista enim ratione etiam Adamus & Angeli innocentes indigebant adjutorio *sine quo* non, ut evidens est ex AUGUSTINO lib. de corrept. & gratia cap. 10. & seqq. atqui omne opus salutare & ad æternam vitam conducens, vires hominis naturales exsuperat: *ergo.* cum autem natura nunc admodum infirma sit, non solum adjutorio *sine quo*, seu, gratia sufficiente, sed etiam *adjutorio quo*, hoc est, ab intrinseco efficaci indiget, ut infra dicetur.

OBJICIEBANT Pelagiani plures Patrum 165
 antiquiorum textus, qui omnia tribuebant libero arbitrio, & AUGUSTINUM veteris Doctrinæ desertorem, ac novi erroris propugnatores arguebant.

RESP. Patres illi, Græci præsertim, ante exortam Pelagii hæresin scribentes, gratiæ necessitatem, tunc a nemine impugnata, necesse non habebant ut defenderent, omnem autem operam in eo locarunt, ut adversus MARCIONEM & MANICHÆOS libertatem arbitrii, quam illi inficiabantur, tuerentur. „ Cum autem, ut loquitur AUGUSTI-
 „ NUS lib. de gratia Christi cap. 47. „ ista
 „ quæstio, ubi de arbitrio voluntatis & Dei
 „ gratia disputatur, ita sit ad discernendum
 „ difficilis, ut quando defenditur liberum
 „ arbitrium, negari Dei gratia videatur,

„ quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri. „ Hinc & illi Patres de gratiæ necessitate silentes, de sola autem arbitrii libertate locuti, non illam negasse, sed hanc affirmasse censendi sunt. Cæterum AUGUSTINUS ad opposita sibi Patrum testimonia universim respondet lib. de Prædest. SS. cap. 14. „ Quid igitur opus „ est, ut eorum scrutemur opuscula, qui „ priusquam ista hæresis oriretur, non habuerunt necessitatem in hac difficili ad solvendum quæstione versari. Quod procul „ dubio facerent, si respondere talibus cogerentur. Unde factum est, ut de gratia Dei quid sentirent, breviter quibusdam „ scriptorum suorum locis & transeunter attingerent. „ Nihil ergo AUGUSTINUS in hoc dogmate innovavit, sed Ecclesiæ & fidelium mentem, ita a principio edoctam, fideliter expressit, & nervose propugnavit.

166 OBJICIEBANT & ex ratione. Si homo propriis viribus nullum opus salutare perficere potest, tunc frustra habet liberum arbitrium, eo tamen fine a Deo concessum, ut haberet facultatem faciendi quod vellet: sed hoc est absurdum. *ergo.*

II. In vanum homini imponuntur præcepta bene operandi, quæ tamen implere non potest, si gratia careat quæ non est in ejus potestate. Hoc iterum absurdum est. *ergo.*

RESP.

RESP. ad I. Nego *sequelam majoris*. Ad hoc enim servit liberum arbitrium hominis etiam lapsi: 1. Ut opera quædam moralia naturaliter bona, saltem facilia, & gravi non obstante tentatione sine gratia peragere valeat. 2. Ut saltem cum gratia, quam optimus Deus conferre paratus est, opera salutaria perficere possit, & ut naturalis suæ impotentiae memor vana elatione non extolatur, sed omne, quod in se reperit bonum, Deo humiliter in acceptis referat.

RESP. ad II. Nego *maj.* & suppositum, quod urgente præcepto supernaturali careat gratia saltem sufficiente, quam Deus nulli denegat, ut infra dicetur.

§. V.

De necessitate gratiæ pro ipsa præparatione ad gratiam.

Non hic agitur de præparatione ad gratiam 167
habitualement, seu sanctificantem, sed ad *actualement* fidei, spei, contritionis &c. quibus actibus peccator ad justificationem disponitur. Et hunc in finem receptum est in scholis Theologicis axioma: *Faciendi, quod est in se, Deus non denegat gratiam*: de cujus legitimo sensu hic quæritur. Semi- & Pelagiani docuerunt, homini per solas vires naturæ facienti, quod potest, a Deo conferri gratiam, & ob præcedens istud meritum aliquos

quos ad fidem & justificationem vocari, Nec defunt e Catholicis, qui eodem modo, quamvis diverso non nihil sensu, istud axioma intelligunt. Illi itaque duplicem distinguunt præparationem: unam quæ habeat rationem *meriti*, alteram, quæ sit nuda *dispositio*. Cum autem meritum sit duplex, unum *de condigno*, quod aliquam habet cum præmio æqualitatem, ita, ut illi supposita promissione prævia merces ex justitia debeatur: & meritum *de congruo*, quod ex sola decentia Deum movet ad largiendum præmium; hinc præparationem primo modo, seu de condigno meritoriam defendebant Pelagiani: alteram etiam hodie non nulli theologi orthodoxi admittunt; ita ut homini per vires naturæ facienti quod est in se, Deus ex decentia gratiam actualem supernaturalem conferre paratus sit. Præparationem, quæ habet rationem meræ dispositionis, illam dicunt, qua subjectum ita redditur habile & aptum, ut quamvis Deum ad gratiam conferendam non moveat, eam tamen ultro conferendam non respuat. Et hæc quidem dispositio si involvat quosdam actus prævios v. g. observantiam legis naturæ, preces, eleemosynas &c. viribus naturæ folius exercitos, dicitur *positiva*, videturque coincidere cum merito de congruo: si autem solum impedimenta removeat, ita ut homo prævie minus peccaverit, minus obduratus & excæcatus existat, ac Deo vocanti non resistat, dispositio *negativa* appellatur.

Et

Et ista quidem fuit Ludovici MOLINÆ 168
 opinio, a multis sequacibus hodiedum pro-
 pugmata, quod Deus certo gratiam actualem
 conferat facienti quod potest per solas natu-
 ræ vires: non isto sensu, quod opera illa na-
 turalia gratiam mereantur, aut hominem
 positive ad eam disponant, sed ob certam
 legem & pactum, quod Deus Pater cum
 CHRISTO iniit, & quo se obligavit ad gra-
 tiam supernaturalem intuitu meritorum
 CHRISTI illis conferendam, qui ductum ra-
 tionis secuti vitam degunt naturaliter hone-
 stam. Quam quidem opinionem clare ex-
 primunt duæ propositiones a Clero Gallica-
 no in generalibus comitiis anno 1700. pro-
 scriptæ. „ I. Illud axioma theologicum:
 „ facienti quod est in se, Deus non denegat
 „ gratiam, non solum est verissimum, atque
 „ doctrinæ S. scripturæ, Conciliorum & Pa-
 „ trum maxime consentaneum, verum et-
 „ iam per illud significatur obligatio, quam
 „ habet Deus dandi gratiam facienti quod
 „ est in se, non solum facienti, quod est
 „ in se viribus gratiæ, sed etiam illi, qui
 „ cum non habeat gratiam, facit, quod est
 „ in se viribus naturæ. II. Quia tamen o-
 „ pera viribus solius naturæ elicitā omnino
 „ sterilia sunt atque incapacia merendi do-
 „ na intrinsece, & Theologice superna-
 „ turalia, ideo dicimus, obligationem
 „ quam Deus habet conferendi gratiam
 „ facienti quod est in se viribus natu-
 „ ræ, seu viribus gratiæ pure naturalis, si-

„ ve non theologicæ supernaturalis, non o-
 „ riri ex bonitate talium operum, aut ex ul-
 „ lo merito sive condigno, sive congruo,
 „ quod insit illis operibus in ordine ad gra-
 „ tiam: sed ex pacto inter Christum fidei
 „ Jussorem nostrum, & Patrem inito ad gra-
 „ tiam hominibus conferendam propter Chri-
 „ sti merita, respiciendo ea naturalia opera
 „ ut purum terminum, non ut meritum ul-
 „ lum aut rigorosam conditionem. „ Hanc
 „ autem censuram Clerus Gallicanus iisdem
 „ inussit: „ Hæ duæ propositiones, qua par-
 „ te causam discernendi inter justos & non
 „ justos in opera mere naturalia referunt,
 „ Semipelagianismum instaurant mutatis tan-
 „ tum vocibus. Pactum autem, quod inter
 „ Deum & Christum asseritur, commentum
 „ est temerarium, nec solum tacente, sed
 „ etiam repugnante scriptura, & Patrum
 „ traditione prelatum. „

169 RESOLUTIO I. Faciens quod est in se
 folius naturæ viribus nec de condigno nec
 de congruo meretur gratiam supernatura-
 lem. Contra PELAGIUM, & Semipelagia-
 nos.

*Prob. I. S. scriptura primam vocatio-
 nem ad fidem vel justificationem prorsus
 gratuitam esse insinuat. ad Epheseos I. II.
 In quo etiam nos forte vocati sumus, præde-
 stinati secundum propositum ejus, qui operatur
 omnia secundum consilium voluntatis suæ, non
 secundum prævia operum merita.*

170 *Prob. II. E Conciliis adversus PELA-
 GIUM*

GIUM & sequaces celebratis, quorum constans & perpetua fuit doctrina, *gratiam non secundum merita dari*. Sic Concilium ARAUSICANUM II. can. 4. „ si quis, ut a peccato „ purgemur, voluntatem nostram Deum ex- „ spectare contendit, non autem, ut etiam „ purgari velimus, per Spiritus S. infusionem & operationem in nobis fieri confitetur, resistit spiritui dicenti: *præparatur voluntas a Domino*. „ Similia traduntur canonibus seqq. usque ad 10. & can. 18. „ Nullis meritis gratiam prævenientibus debetur merces bonis operibus, si fiant, sed „ gratia, quæ non debetur, præcedit, ut „ fiant. „ Tridentinum quoque Sess. VI. cap. 5. docet, „ exordium in adultis a Dei „ per Jesum Christum præveniente gratia sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione, „ qua nullis eorum existentibus meritis vocantur. „ Si nullis meritis: ergo nec meritum de congruo præcesserat. S. AUGUSTINUS Epistola ad Sixtum: „ Restat igitur „ ait, ut ipsam fidem, unde omnis justitia „ sumit initium, non humano, quo isti extolluntur, tribuamus arbitrio, nec ullis „ præcedentibus meritis; quoniam inde incipiunt bona, quæcunque sunt merita: „ sed gratuitum Dei donum esse fateamur, „ si gratiam veram, id est sine meritis, cogitamus. „

Prob. III. Ratione. Ut homo etiam solum de congruo gratiam promereri valeat, illa præcedentia opera quamdam deberent habere

re proportionem cum gratia tamquam forma, ad quam introducendam disponderent: atqui opera mere naturalia nullam prorsus habent proportionem, *ergo*. Videantur & aliæ rationes n. 64. 67. 72. allegatæ.

172 OBJIC. I. Si Deus sine ullo respectu ad præcedentia opera naturalia gratiam largitur, tunc sequitur I. quod sit acceptor Personarum. II. Quod humana pereat libertas & industria, & omnia debeant referri ad factum. Atqui hæc absurda sunt. *ergo*.

RESP. Nego utramque sequelam. Tunc enim vitium acceptionis Personarum incurritur, quando alicui negatur, quod ei ex justitia *distributiva* debetur; nulli autem post originale peccatum gratia supernaturalis debetur, quia jus ad illam omnes amisimus. Hinc eam aliquibus Deus gratis donat, aliis citra injustitiam denegat. Ideo dicit Deus sub parabola Patrisfamilias Matth. XX. *An non licet mihi quod volo facere?* Ita fere S. THOMAS Lect. 3. in cap. 9. Epist. ad Rom. „ Justitia distributiva locum habet in his, „ quæ dantur ex debito, puta si aliqui meruerunt mercedem, ut plus laborantibus „ major merces donetur: Non autem habet „ locum in his, quæ sponte & misericorditer aliquis dat, puta si aliquis duos pauperes in via inveniens det uni quod potest „ vel disponit eleemosynam dare, non est „ iniquus, sed misericors. Similiter si aliquis duobus ipsum offendentibus uni di- „ mit-

„ mittat offensam & non alteri, est miseri-
 „ cors uni & non alteri, neutri vero ini-
 „ quus. Cum ergo omnes homines pro-
 „ pter peccatum primi parentis damnationi
 „ nascantur obnoxii, quos Deus per suam
 „ gratiam liberat, sola misericordia liberat,
 „ & sic quibusdam est misericors, quos li-
 „ berat, quibusdam autem justus, quos non
 „ liberat, neutri iniquus. „ vid. etiam P. I.
 quæst. 23. art. 5. ad ult.

RESP. ad II. Nego *sequel.* Deus enim
 per gratiam non vocat invitos, sed eos, qui
 prius repugnabant, suavissime & liberrime
 facit consentire. Cujus rei exemplum ha-
 bemus in SAULO, qui spirans minarum &
 cædis in Christianos, coelesti lumine subito
 collustratus & corde contritus exclamavit:
Domine quid me vis facere? &c. Ideo S.
 PROSPER lib. contra collatorem cap. 18. scri-
 bit: „ Non conturbat nos superbientium
 „ inepta querimonia, qua liberum arbitrium
 „ caussantur auferri, si & principia, & pro-
 „ fectus, & perseverantia in bonis usque in
 „ finem Dei dona esse dicantur. Quoniam
 „ opitulationes divinæ gratiæ, stabilimenta
 „ sunt voluntatis humanæ. Volentes ora-
 „ mus: & tamen *misit Deus spiritum in cor-*
 „ *da nostra clamantem, Abba Pater.* ad Galat.
 „ IV. 6. Volentes loquimur: & tamen si
 „ pium est quod loquimur, non sumus nos
 „ loquentes, *sed Spiritus Patris nostri, qui*
 „ *loquitur in nobis.* Matth. V. 10. Volentes
 P. Schollmer Theol. Tom. VI. M ope-

„ operamur salutem nostram: & tamen id
 „ ipsum *velle & operari*, *Deus est*, qui ope-
 „ ratur in nobis. Philipp. II. 17. Volentes
 „ diligimus Deum & proximum: & tamen
 „ *charitas ex Deo est*. Rom. V. 5. *Diffusa in*
 „ *cordibus nostris per spiritum sanctum qui da-*
 „ *tus est nobis*. Hoc de fide, hoc de tole-
 „ rantia passionum, hoc de pudicitia con-
 „ jugali, hoc de continentia virginali, o-
 „ mnibusque virtutibus sine exceptione pro-
 „ fitemur, quod nisi donatæ essent nobis,
 „ non invenirentur in nobis: & quod libe-
 „ rum arbitrium naturaliter homini inditum,
 „ maneat in natura, sed qualitate & condi-
 „ tione mutata per Mediatorem Dei & ho-
 „ minum, hominem Christum Jesum, qui i-
 „ psam voluntatem ab eo quod perverse vo-
 „ lebat, avertit, & in id quod ei bonum
 „ esset velle, convertit, ut delectatione af-
 „ fecta, fide mundata, spe erecta, charita-
 „ te accensa liberalem susciperet servitutem,
 „ & servilem abjiceret libertatem. „

173 RESOLUTIO II. Nulla dispositio natura-
 lis seu *positiva*, seu *negativa*, sufficiens est ad
 gratiam præparatio.

I. Pars constat ex dictis Resolutionis
 præcedentis. II. Probatur e S. AUGUSTINO,
 qui expresse asserit, Deum sine ullo respectu
 ad minora hominum peccata, per solam gra-
 tuitam misericordiam largiri gratiam, cui
 voluerit. Sic ille lib. I. ad Simplicianum
 quæstione 2. „ Non habeo, inquit, quid in-
 „ tuear

„ tuear in eligendis hominibus ad gratiam
 „ & salutem, nisi vel majus ingenium, vel
 „ minima peccata, vel utrumque. Adda-
 „ mus etiam si placet utiles honestasque do-
 „ ctrinas. Sed cum hoc statuero, ita me
 „ ridebit ille, qui infirma mundi eligit, ut
 „ confundat fortia; ut eum intuens & pu-
 „ dore correptus ego irrideam multos, &
 „ præ quibusdam peccatoribus castiores, &
 „ præ quibusdam piscatoribus oratores. „
 Et lib. I. de peccat. merit. & remiss. cap. 22.
 „ Unde enim fit, ut homo ab ineunte pue-
 „ ritia modestior, ingeniosior, temperantior,
 „ ex magna parte libidinum Victor, qui ode-
 „ rit avaritiam, luxuriam detestetur, atque
 „ ad virtutes cæteras provectior, aptiorque
 „ confurgat, & tamen eo loco sit, ubi ei
 „ prædicari gratia Christi non possit? *quo-*
 „ *modo enim invocabunt, in quem non credi-*
 „ *derunt? quomodo autem audient sine præ-*
 „ *dicante &c.* Alius autem tardus ingenio,
 „ libidinibus deditus, flagitiis & facinoribus
 „ coopertus ita gubernetur, ut audiat, ut
 „ credat, ut baptizatus rapiatur, aut si de-
 „ tentus hic fuerit, laudabiliter vivat? „
 Quorum omnium rationem reddere non va-
 lens denique exclamat: *O altitudo! quam*
incomprehensibilia sunt judicia ejus! &c. at-
 qui si Deus negativam dispositionem atten-
 deret, non debuisset AUGUSTINUS ad pro-
 funditatem judiciorum Dei confugere, sed
 facillime cum MOLINA potuisset respondere;
 ideo illum vocari, quia minora perpetravit

scelera, seque negative disposuit: alium vero propter majora crimina fuisse neglectum. Accedit & ratio. Peccata sine gratia vitari nequeunt: ergo nullus ad eam negative se disponere valet.

- 4 OBJIC. I. Illi tantum gratia carent, qui ponunt impedimentum, ergo illis gratia confertur, qui nullum vel levius obstaculum ponunt. Atqui negative se disponens non ponit impedimentum, sed per vires naturæ facit quod potest, ergo illi confertur gratia, *ant. prob.* e S. THOMAS qui lib. 3. contra gentes cap. 159. sic ait. „ Licet aliquis per „ motum liberi arbitrii divinam gratiam nec „ promereri nec adquirere possit, potest tamen se ipsum impedire, ne eam recipiat. „ Dicitur enim de quibusdam Jobi XXI. 14. „ *Dixerunt Deo: recede a nobis & scientiam viarum tuarum nolumus: & ibidem XXIV. „ 13. Ipsi fuerunt rebelles lumini.* Et cum „ hoc sit in potestate liberi arbitrii impedire „ divinæ gratiæ receptionem, vel non impedire, non immerito in culpam imputatur ei, qui impedimentum præstat gratiæ receptioni. Deus enim quantum in se, „ paratus est omnibus gratiam dare; *vult enim omnes homines salvos fieri, & ad cognitionem veritatis venire.* I. ad Timoth. II. „ 4. Sed illi soli gratia privantur, qui in se „ ipsis gratiæ impedimentum præstant; sicut sole mundum illuminante in culpam imputatur ei, qui oculos claudit, si ex hoc

„ hoc aliquod malum sequatur: licet videre
 „ non possit nisi lumine solis prævenia-
 „ tur. „

RESP. I. nego *min.* subsumpti argumen-
 ti. Textum *dist.* in potestate liberi arbitrii
 est, impedire divinæ gratiæ receptionem,
 vel non impedire: diverso modo, *conc.* eo-
 dem, *nego.* cum homo sit prima causa defi-
 ciens & ad peccandum sibi solus sufficiat, ideo
 & solus suis propriis viribus gratiæ resistere
 & peccare potest: non autem solis viribus
 sine gratia facere potest, ut gratiæ non re-
 sistat, seu ut eidem cooperetur; quia ad non
 peccandum sibi solus non sufficit. Hanc es-
 se S. THOMÆ mentem, patet e titulo capi-
 tis his verbis concepto: *quod rationabiliter*
homini imputatur, si ad Deum non convertatur,
quamvis hoc sine gratia non possit. Et ex ver-
 bis postremis in objectione positis: *quamvis*
enim homo possit non videre, si velit oculos
claudere, non tamen potest videre sine lu-
mine.

RESP. II. loquitur S. THOMAS de statu
 naturæ integræ. Nam cap. sequente, cu-
 jus inscriptio est: *quod homo in peccato exi-*
stens sine gratia peccatum vitare non potest,
 sic loquitur: „ Quod autem dictum est, in
 „ potestate liberi arbitrii esse, ne impedi-
 „ mentum gratiæ præstet, competit his,
 „ quibus naturalis potentia INTEGRA fuerit.
 „ Si autem per inordinationem præcedentem
 „ declinaverit ad malum, non erit omnino

„ in potestate ejus nullum impedimentum
 „ gratiæ præstare. Etsi enim ad aliquod
 „ momentum ab aliquo peccati actu parti-
 „ culari possit abstinere propria potestate, si
 „ tamen diu sibi relinquatur, in peccatum
 „ cadet, per quod gratiæ impedimentum
 „ præstatur. Quamvis autem illi, qui in
 „ peccato sunt, vitare non possunt per pro-
 „ priam potestatem, quin impedimentum
 „ gratiæ præstent, nisi auxilio gratiæ præ-
 „ veniantur, nihilominus tamen hoc eis im-
 „ putatur ad culpam, quia hic defectus ex
 „ culpa præcedente in eis relinquitur. „

175 OBJIC. II. S. THOMAS in I. sententia-
 rum distinctione 41. quæst. 1. art. 3. ait.
 „ Opus bonum præcedens gratiam, non est
 „ causa meritoria gratiæ sed solum dispositio
 „ quædam. „ Et ad 2. „ Prædestinatio (in ex-
 „ secutione considerata) respectu gloriæ ha-
 „ bet rationem justitiæ distributivæ, sed re-
 „ spectu primi effectus, scilicet gratiæ, ha-
 „ bet rationem magis liberalitatis quam
 „ justitiæ; quia gratia datur gratis, & non
 „ redditur meritis. Unde ex parte accipien-
 „ tis non est assignare causam, sed solum di-
 „ spositionem quamdam. „

II. Idem in II. sentent. distinctione 5.
 quæst. 2. art. 1. ubi inquit: an Angeli in-
 diguerint gratia ut converterentur in Deum,
 respondet: „ Dicendum, quod ad elicien-
 „ dum actum conversionis sufficit liberum
 „ arbitrium, quod se ad habendam gratiam
 „ per hunc actum præparat & disponit. „

III. Item in II. sentent. distinct. 28. quæst. 1. art. 4. ubi quærit: utrum homo possit se præparare ad gratiam sine aliqua gratia, respondet: „ Ideo aliis consentiendo dicimus, „ quod ad gratiam gratum facientem habendam ex solo libero arbitrio se homo „ potest præparare; faciendo enim, quod „ in se est, gratiam a Deo consequitur. Hoc „ autem solum in nobis est, quod in potestate liberi arbitrii constitutum est.

IV. Item in supplemento quæst. 14. art. 4. „ Opera extra charitatem facta non sunt „ meritoria ex condigno, neque æterni neque temporalis alicujus boni apud Deum. „ Sed quia divinam bonitatem decet, ut ubicunque dispositionem invenit, perfectionem adjiciat, ideo ex merito congrui dicitur aliquis mereri aliquod bonum per opera bona extra charitatem facta: & secundum hoc opera ista ad triplex bonum „ valent, scilicet ad temporalium consecutionem, ad dispositionem ad gratiam, & ad „ assuefactionem bonorum operum. „ Ergo secundum S. THOMAM per opera naturalia nos ad gratiam disponere, eamque saltem de congruo mereri possumus.

Ad hæc testimonia communiter respondetur, S. THOMAM istam opinionem in summa, ceu opere posteriore retractasse. Sed hoc transmissio

RESP. ad I. S. THOMAS ibi loquitur de opere bono, quod præcedit gratiam *habitua-*

lem: ut autem hoc ipsum opus sit bonum, & ad justificationem disponat, a gratia actuali præveniente procedere debet.

RESP. ad II. S. THOMAS vult, quod liberum arbitrium non indigeat aliqua alia gratia *habituali* ad gratiam sanctificantem recipiendam, quod tamen volebant non nulli, quos ibidem confutat, ex ratione; quia fecus fieret processus in infinitum.

RESP. ad III. eodem modo. Et fermo ibi solum est de præparatione *passiva*, seu, quod liberum arbitrium sine gratia quadam habituali recipere possit gratiam actualem quam appellat gratum facientem. Nam dicit ibidem in solutione quæstionis a principio: „ Respondeo, dicendum, quod gratia „ dupliciter potest accipi: vel quodcunque „ excitativum voluntatis exhibitum homini „ ab ipsa divina providentia, qua omnibus „ rebus gratis impendit ex sua bonitate ea, „ quæ ipsis conveniunt: vel aliquod donum „ habituale in anima receptum, quod gratis a Deo confertur. Si ergo primo modo accipitur gratia, nulli dubium est, quod „ homo sine gratia Dei non potest se præparare ad habendam gratiam gratum facientem.

RESP. ad IV. Cum S. THOMAS non sit Author supplementi, sed alius quispiam, qui summam, quam ille morte præventus imperfectam reliquit, e præcedentibus ejus operibus complere studuerit, hinc idem dicen-

dicendum, quod ad textus priores. Loquitur autem certissime de operibus peccatoris, habituali quidem gratia destituti, sed a gratia actuali provenientes, quibus ad justificationem proxime vel remote disponitur: aut si sine gratia facta fuerint, præmium saltem temporale merentur.

RESOLUTIO III. Homini per solas naturæ vires facienti quod est in se, Deus nullo pacto confert gratiam supernaturalem: sed istud axioma intelligendum est de homine, faciente, quod est in se, per vires gratiæ prævenientis. 176

Prob. I. Pars. Istud pactum est merum commentum, omni fundamento in sacris literis & Patrum traditione destitutum, a MOLINA gratis confictum, ut vel ipse Pater ANTOINE fatetur, & e solutione objectionum constabit, *ergo* &c. consequentia inde patet; quia quæstiones meri facti, quod a libera Dei voluntate pendet, unice e revelatione scripta vel tradita resolvi possunt. Atqui quæstio meri & liberi facti est, an Deus Pater cum CHRISTO ejusmodi pactum iniverit, seque obligaverit ad gratiam illi conferendam, qui per solas naturæ vires operatur: & nulla de eo revelatio exstat: *ergo* &c.

Prob. II. Hæc opinio Semipelagiano- rum damnatum errorem aliis verbis instaurare videtur; Princeps enim illorum CASSIANUS collatione XIII. cap. 13. fatetur, hominem per opera naturalia non mereri gratiam, 177

tiam, sed illa opera a Deo expectari, ut eorum intuitu gratiam conferat: „ semper gratia Dei, inquit, nostro in bonam partem „ cooperatur arbitrio, atque in omnibus illud adjuvat, protegit ac defendit, ut non „ nunquam etiam ab eo quosdam conatus „ bonæ voluntatis vel exigat, vel expectet. „

178 *Prob. III.* Si Deus vi pacti cum filio initi gratiam largitur, tunc eam non amplius gratuito sed ex debito confert, adeoque gratia definit esse gratia: atqui istud salva fide admitti nequit, *ergo.* sequela *majoris* probatur I. Quando Paterfamilias pro denario conduxit operarios, tunc peracto labore promissam mercedem non amplius donat, sed velut stipulatam ex justitia largiri debet; ideoque in parabola Matth. XX. dicit Paterfamilias ad operarium: *Nonne ex denario convenisti mecum? tolle ergo quod TUUM est & vade.* Nam ei, qui operatur, merces deputatur, non secundum gratiam, sed secundum debitum, ut loquitur Paulus ad Roman. IV. 4.

179 Sequela maj. prob. II. Qui conditionem stipulatam implet, jus habet exigendi præmium sub illa conditione promissum: atqui supposito pacto inter Deum Patrem & Christum inito, qui per vires naturæ facit, quod potest, conditionem implevit: ergo jus habet exigendi gratiam, & hæc citra injustitiam ei negari non potest. *major* probatur ab Exem-

Exemplo. Si Princeps ad instantiam sui filii promitteret, se militi qui primus armata manu muros obsessæ civitatis conscenderit, mille aureorum præmium largiri velle, tunc illi, qui conditionem implevit, promissa summa jure debebitur; quia præcessit quædam stipulatio tertio facta. Ergo etiam licet inter Deum & hominem ipsum nullum intercesserit pactum, sed solum inter Patrem & Christum, quia tamen homo per vires naturæ faciens quod potest, conditionem stipulatam implevit, gratia isti conditioni annexa eidem debebitur, illeque jure expostulabit: *feci quod voluisti, redde, quod promisisti*: ita fere S. AUGUSTINUS lib. II. ad Bonifacium cap. 18. „ Si per nos incipit cupiditas „ boni, ipsum cæptum erit meritum, cui „ tanquam ex debito gratiæ veniat adjutorium, & sic gratia a Deo non gratis donabitur, sed secundum meritum nostrum „ dabitur. „

Pars II. constat ex dictis. Hanc autem 180 expressam esse S. THOMÆ doctrinam probatur. Nam 1. 2. quæst. 109. art. 6. ubi quaerit: utrum homo possit se ipsum ad gratiam præparare per se ipsum absque exteriori (hoc est superaddito) auxilio gratiæ? respondet, „ sed contra est, quod dicitur Joannis VI. 44. Nemo potest venire ad me, nisi „ si Pater, qui misit me, traxerit eum; si „ autem homo se ipsum præparare posset, „ non oporteret, ut ab alio traheretur. Er- „ go

„ go homo non potest se ad gratiam præ-
„ parare absque auxilio gratiæ. „ Quod
deinceps in corpore pluribus probat, & ita
concludit; „ Et ideo, quod homo conver-
„ tatur ad Deum (actu, non habitu) hoc
„ non potest esse nisi Deo ipsum converten-
„ te. Hoc autem est præparare se ad gra-
„ tiam, quasi ad Deum converti; sicut ille,
„ qui habet oculum aversum a lumine solis,
„ per hoc se præparat ad recipiendum lu-
„ men solis, quod oculos suos convertat ver-
„ sus solem. Unde patet, quod homo non po-
„ test se præparare ad lumen gratiæ susci-
„ piendum nisi per auxilium gratuitum Dei
„ interius moventis. „ Et eadem parte
quæst. 112. art. 2. ubi quærit: utrum re-
quiratur aliqua præparatio & dispositio ad
gratiam ex parte hominis? Postquam di-
stinxit inter præparationem ad gratiam ha-
bitualem & actualem, de hac respondet.
„ Dicendum: si loquamur de gratia, secun-
„ dum quod significat auxilium Dei moven-
„ tis ad bonum, sic nulla præparatio requi-
„ ritur ex parte hominis quasi præveniens
„ divinum auxilium, sed potius quæcunque
„ præparatio in homine esse potest, est ex
„ auxilio Dei moventis animam ad bonum.
„ Et secundum hoc ipse motus liberi arbitrii,
„ quo quis præparatur ad donum gratiæ
„ (actualis) suscipiendum, est actus liberi
„ arbitrii moti a Deo. Et quantum ad hoc,
„ dicitur homo se præparare secundum il-
„ lud Proverb. XVI. 1. *Homini est præpara-*

„ *re animam.* Et est principaliter a Deo mo-
 „ *vente liberum arbitrium.* Et secundum
 „ *hoc dicitur a Deo voluntas hominis præ-*
 „ *parari & a Deo gressus hominis dirigi.* „
 Legatur & Articulus sequens, ubi quærit:
 utrum necessario detur gratia se præparanti
 ad gratiam, vel facienti quod est in se.
 Denique lectione 3. in caput X. Epist. ad
 Roman. „ *Hoc ipsum, quod aliqui faciunt*
 „ *quod in se est, convertendo se scilicet ad*
 „ *Deum, ex Deo est movente corda ipsorum*
 „ *ad bonum, secundum illud Threnorum V.*
 „ *converte nos Domine ad te, & converte-*
 „ *mur.* „

OBJIC. I. CHRISTUS de Deo Patre sub 181
 parabola Patrisfamilias dixit Matth. XV. *Uni*
dedit quinque talenta, alii autem duo - - - unicui-
que secundum propriam virtutem: ergo gra-
 tiam dispensat secundum *propriam*, hoc est,
naturalem dispositionem.

II. Joannes cap. I. dicit. *Dedit eis pote-*
statem filios Dei fieri: ergo in uniuscujusque
 potestate situm est, ad gratiam se disponere.
 Atqui in nostra potestate non est præparatio
 per gratiam: ergo loquitur de præparatione
 per vires naturales.

III. Deus Apoc. III. 30. dicit: *Ecce sto*
ad ostium & pulso. Si quis audierit vocem
meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad
illum: ergo Deus opera nostra prævia ex-
 spectat.

RESP.

RESP. ad I. Eodem modo ut supra n. 75. ad V.

RESP. ad II. *Dist.* Dedit eis potestatem, hoc est vocavit omnes ad fidem, per gratiam tamen acquirendam, *conced.* per vires naturæ, *nego.* Hoc enim nemo nisi Semipelagianus dixerit. Quibus autem dedit potestatem filios Dei fieri? *his qui credunt in nomine ejus, qui non ex sanguinibus, sed ex Deo, per gratiam sanctificantem nati sunt:* istud autem per vires naturæ fieri posse, neque MOLINA admiserit.

RESP. ad III. Illa Dei verba nostram potius firmant sententiam; Deus enim prior adest, *vocat, pulsat* per gratiam excitantem: liberi autem arbitrii sic præventi est præstare consensum, vel dare repulsam.

182 OBJIC. II. S. THOMAS quæst. XIV. de veritate art. 11. ad 1. docet: „ si quis in „ sylvis enutritus ductum naturalis rationis „ sequeretur in appetitu boni & fuga mali, „ certissime est tenendum, quod ei Deus „ vel per internam inspirationem revelaret „ ea, quæ sunt ad credendum necessaria, „ vel aliquem fidei prædicatorem ad eum „ dirigeret: sicut misit Petrum ad Corne- „ lium Act. X. „ Ergo facienti, quod est in se per vires naturæ, certissime Deus non denegat gratiam.

II. Ibidem ad 2. dicit: „ Quamvis non „ sit in potestate nostra cognoscere ea, quæ „ sunt fidei, ex nobis ipsis, tamen si nos „ fe-

„ fecerimus, quod in nobis est, ut scilicet
 „ ductum naturalis rationis sequamur, Deus
 „ non deficiet nobis ab eo, quod nobis est
 „ necessarium. „

III. Idem S. THOMAS quæst. XXIV. de
 veritate art. 1. ad 2. ait. „ Gratiam autem,
 „ quæ opera meritoria facit, quamvis ho-
 „ mo non possit ex libero arbitrio adquirere,
 „ potest tamen se ad gratiam habendam
 „ præparare, quæ ei a Deo non denegabi-
 „ tur, si fecerit, quod in se est. „ Ergo
 sine gratia potest facere quod in se est, & ita
 ad eam se disponere.

RESP. S. THOMAS ubique loquitur de
 faciente quod est in se per vires gratiæ præ-
 venientis. Hinc

RESP. ad I. Ductum naturalis rationis
 sequi, nihil est aliud, quam totam legem
 naturæ fervare, quod sine gratia fieri ne-
 quit, ex dictis. Vult ergo, quod si aliquis
 externa prædicatione destitutus, sed fidem
 habens implicitam, faciat quod est in se per
 gratiam prævenientem, quam Deus nulli
 denegat, tum quia in moderno statu post
 Christi adventum necessitate medii necessa-
 ria est fides explicita Christi Mediatoris, &
 Trinitatis, Deus illi vel immediate revelatu-
 rus sit ista mysteria, vel provisorius, ut per
 alium instruatur. De CORNELIO autem ipse
 S. THOMAS 2. 2. quæst. 10. art. 4. ad 3. do-
 cet, quod ille jam prius habuerit fidem im-
 plicitam, utique ex gratia. „ Ille infidelis
 „ non

„ non erat, inquit, alioquin ejus operatio
 „ accepta non fuisset Deo, cui sine fide nul-
 „ lus placere potest. Habebat autem fidem
 „ implicitam in Deum manifestata Evange-
 „ llii veritate. Unde ut eum in fide plenius
 „ instrueret, mittitur ad eum Petrus. „ Ea-
 dem est RESPONSIO ad II.

RESP. ad III. *Dist. conseq.* Ergo sine gra-
 tia *habituali*, de qua, ut principio merendi,
 loquitur S. THOMAS, potest aliquis facere,
 quod est in se, *conced.* sine gratia *actuali*,
 nego. secus sequeretur, quod quis per vires
 naturæ ad justificationem se disponere pos-
 sit, quod certissime in PELAGIO damnatum
 est.

183 Ex hactenus dictis facile resolvuntur duæ
 aliæ quæstiones a theologis post S. THOMAM
 hoc loco pertractari solitæ. I. Utrum homo
 sine gratia a peccato resurgere, seu quod i-
 dem est, ad justificationem se disponere sine
 gratia valeat: Id enim fieri non posse, patet
 ex dictis hoc §. & e dicendis de gratia ha-
 bituali. Cum enim inter opera naturalia &
 gratiam, sive actuale sive habituale,
 nulla sit proportio, & justificatio prorsus gra-
 tuita esse debeat; sequitur, non nisi per
 prævios actus supernaturales fidei, spei,
 charitatis &c. eam obtineri posse. Aliunde
 dudum damnata fuit PELAGII assertio, *gra-
 tiam secundum merita dari.* II. Utrum gra-
 tiam consecutus possit absque alio divino au-
 xilio bonum facere & vitare peccatum:
 quod

quod pariter negatur; nam illa PELAGII assertio, *gratiam Dei atque adiutorium non ad singulos actus dari*, in Concilio DIOSPOLITANO damnata fuit: quod quidem de actibus supernaturalibus intelligendum est, ad quos etiam Adamus Innocens gratia indiguit, ut docet Concilium ARAUSICANUM II. Can. IX. „ Cum enim ille Christus Jesus, „ verba sunt Synodi TRIDENTINÆ Sess. VI. cap. 16. „ tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites in ipsos justificados jugiter virtutem influat, quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur. &c. „

§. VI.

De necessitate gratiæ ad perseverandum in bono usque ad finem.

Perseverantia, quo nomine hic intelligitur 184 perduratio in statu gratiæ sanctificantis, duobus modis considerari potest: vel ut est perduratio modici, aut longi plurium annorum temporis: vel ut perduratio usque ad vitæ finem, ita, ut illo momento, quo anima a corpore separatur divino sistenda iudici, sanctificante gratia ornata sit. De hac perseverantia locutus est CHRISTUS Matth. XXIV. 13. *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Non est dubium, quin justus cum auxiliis gratiæ ordinariis aliquo tempo-
P. Scholliner Theol. Tom. VI. N re

re in accepta justitia perseverare valeat; sed de *perseverantia finali* quæstio est, quæ iterum duplex est. Una *externa & passiva*, quando ex speciali Dei dispositione & providentia tentationes & peccandi pericula ita remouentur, ut moriturus aut nullas experiatur, aut facile superet, & eo instanti mors eidem superveniat, quo in gratia sanctificante est constitutus. Priore modo perseverant parvuli post Baptismum, sed ante usum rationis ex hac vita abrepti, & etiam adulti, qui in statu justificationis constituti uno apoplexiæ aut fulminis ictu, aut in somno, vel perfecta amentia subito ex hac vita decedunt, ab omni tentatione immunes nec ulli peccato consentire valentes. Posteriori modo adulti alii qui in mortis Articulo ex improvviso irruente quamquam sui compotes, graves tamen tentationes non experiuntur aut facile repellunt. Alia dicitur *interna & activa*, quando justus adultus rationis compos per inspirationem sanctæ dilectionis & heroicis virtutum actus graves tentationes ad mortem usque superat. In Exemplo. Ut malefactor juste condemnatus gravissima supplicia, aut Christianus atrocita pro fide tormenta æquo animo constanter perferat, & Deo per charitatem conjunctus hanc vitam finiat, perseverantia *activa* uterque indiget. Igitur perseverantia *passiva* dici potest specialis gratia externa protectionis & providentiæ Dei prædestinantis, qua peccandi occasiones remouentur, & vitæ finis cum statu gratiæ

con-

conjungitur. *Activa* autem præter illam gratiam externam insuper complectitur auxilium efficax, tenebras intellectus dispellens & superna veritate vivide collustrans, ac voluntatem victrici delectatione movens, ut homo in accepta justitia perseveret, tentationes omnes generose vincat, ad ultimum usque halitum Deo per charitatem adhæreat, & in gratia sanctificante ex hac vita decedat. Hinc facile colligitur in adulto rationis compote, qui non inopinato moritur, utramque debere esse conjunctam.

Quæritur ergo hoc loco, an homo justus 185
per ordinarias gratiæ habitualis & actualis vires in accepta justitia perseverare, & vitæ finem cum statu gratiæ conjungere possit? seu an indigeat singulari quodam & extraordinario Dei auxilio, a gratia sanctificante & actuali distincto? quod quidem non eo sensu intelligendum est, quasi perseverantiæ gratia quoad naturam physicam ab efficaci diversa sit: sed isto sensu, quia specialis est Dei favor solis prædestinatis promissus, quod eis efficacem gratiam ultimo momento concedat aut conservet, sicque illos in gratia sanctificante & in osculo Domini ex hac vita decedere faciat, ac plene purgatos mox ad æternam beatitudinem admittat.

Primus in hac quæstione notandus est error 186
PELAGII, asserentis, hominem solis naturæ viribus ab omni peccato abstinere & in justitia perseverare posse: alter est Semi-

pelagianorum, qui licet, excepto initio fidei, gratiam ad omne opus salutare & ad perseverandum in bono necessariam esse dicerent, negabant tamen, singulari & extraordinario quodam auxilio ad hoc opus esse: cum enim prædestinationem gratuitam, cujus effectus est perseverantiæ donum, ab AUGUSTINO propugnata, tanquam libertati inimicam, & velut vitium acceptionis Personarum criminarentur; illi ex opposito statuerunt, hominem per pium credulitatis affectum, naturæ viribus elicitum, fidem, justificationem, & subsequentes gratias, quibus usque ad vitæ finem, si velit, perseverare valeat, promereri, & ad eas se disponere posse. Ideo & ægre ferebant, quod S. AUGUSTINUS lib. de corrept. & gratia cap. 11. & 12. scripserat, gratiam Adamo & Angelis concessam, talem fuisse, qua perseverare potuit si voluisset, non autem qua fieret ut vellet: gratiam vero in statu naturæ lapsæ prædestinatis concessam talem esse, quæ non solum faciat, ut justus perseverare possit si velit, sed etiam, ut velit & actu perseveret, & cum hac gratia non nisi perseverans sit: ita enim Semipelagianorum querelas recenset HILARIUS in Epistola ad Augustinum. „ Molestè ferunt, inquit, ita dividi gratiam, „ quæ vel tunc primo homini data est, vel „ nunc omnibus datur, ut ille acceperit perseverantiam, non qua fieret ut perseveraret, sed sine qua per liberum arbitrium „ perseverare non posset. Nunc vero sanctis in

„ in regnum prædestinatis non tale adjuto-
 „ rium perseverantiæ datur, sed tale, ut eis
 „ perseverantia ipsa donetur; non solum ut
 „ sine isto perseverantes esse non possint,
 „ verum etiam ut per hoc donum non nisi
 „ perseverantes sint. His verbis sanctitatis
 „ tuæ ita moventur, ut dicant, quamdam
 „ desperationem hominibus exhiberi. „

Non nulli e Catholicis, ut VEGA, & du 187
 Vallius, quamvis adversus hæreticos fatean-
 tur, sine gratia supernaturali neminem per-
 severare posse: existimant tamen, eam gra-
 tiam non esse singulare donum, sed vel i-
 psam gratiam sanctificantem in parvulis ante
 usum rationis decedentibus, vel actualem
 præterea in adultis ratione utentibus, quan-
 do ab accepta justificationis gratia usque ad
 vitæ finem breve solum temporis intervallum
 intercedit, quo cum gratiis ordinariis homi-
 nem perseverare posse, nec speciali dono in-
 digere arbitrantur. Communis autem sen-
 tentia est, eam semper & in omnibus singu-
 lare esse Dei donum non nisi prædestinatis
 præparatum.

RESOLUTIO. Perseverantia finalis tam in
 adultis quam parvulis est magnum & singu-
 lare Dei donum, a gratiis ordinariis distin-
 ctum.

Prob. I. Pars, de adultis, e S. scriptu- 188
 ra. Jeremiæ XXXII. 40. dicit Deus de ele-
 ctis: *Timorem meum dabo in cor eorum, ut a
 me non recedant*; in quæ verba scribit S. Au-

GUSTINUS lib. de dono persever. cap. 2.
 „ Talis ac tantus erit timor meus, quem
 „ dabo in cor eorum, ut mihi perseveranter
 „ adhæreant. „ Atqui hic timor, qui non
 omnibus etiam iustis conceditur, qui facit,
 ut a Deo non recedant, est singularis favor,
 ergo. CHRISTUS pro suis electis Patrem sin-
 gulariter oravit Joann. XVII. 9. seq. *Ego pro*
eis rogo, non pro mundo rogo, sed pro his
quos dedisti mihi, quia tui sunt. Pater sancte
serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut
sint unum sicut & nos. - - - Non rogo, ut
tollas eos de mundo, sed ut serves eos a malo
- - - sanctifica eos in veritate - - - Pater
quos dedisti mihi volo, ut ubi sum ego, &
illi sint mecum, ut videant claritatem meam,
quam dedisti mihi &c. atqui hæc specialis o-
 ratio utique singulare & extraordinarium be-
 neficium denotat; in genere enim pro omni-
 bus oravit, sed singulariter pro quibusdam,
 ut perseverantia eis donetur.

- 189 *Prob. II. e Conciliis. ARAUSICANUM II.*
can. 10. „ Adjutorium Dei etiam renatis &
„ sanctis semper est implorandum, ut ad bo-
„ num finem pervenire, & in bono possint
„ opere perdurare. „ TRIDENTINUM Sess.
VI. cap. 13. de perseverantiæ munere docet,
„ illud aliunde haberi non posse, nisi ab eo,
„ qui potens est eum qui stat, statuere, ut
„ perseveranter stet. & can. 16. illud appel-
„ lat magnum usque in finem perseverantiæ do-
„ num. & can. 22. definit. „ si quis dixerit,
 „ ju-

„ justificatum vel sine *speciali* auxilio Dei
 „ in accepta iustitia perseverare posse, vel
 „ cum eo non posse, anathema sit. „

Prob. III. e S. AUGUSTINO, qui inte- 190
 gro libro *de dono perseverantiae* multis e S.
 scriptura depromptis argumentis ejus necessi-
 tatem propugnat, eamque appellat *magnum*
Dei donum, quo cætera ejus dona conservantur.
 Inde autem hoc ratiocinium desumitur. Il-
 lud est singulare donum, quo fit, ut homo
 non solum perseverare possit, sed certissime
 perseveret, & vitam æternam consequatur;
 cum enim illud non omnibus iustis conceda-
 tur, quibus tamen gratiæ ordinariæ non
 defunt, sequitur, prorsus singulare & ex-
 traordinarium, solisque prædestinatis pro-
 prium esse. Atqui tale est perseverantia, de
 qua ita loquitur AUGUSTINUS libro cit. cap.
 6. „ De illa perseverantia loquimur, qua
 „ perseveratur usque in finem: quæ si data
 „ est, perseveratum est usque in finem: si
 „ autem non est perseveratum usque in fi-
 „ nem: non est data. „ *ergo. &c.*

RESPONDENT Moliniani, omnibus dari
 gratias sufficientes, quibuscum perseverare
 possunt: ideo autem non omnes actu perse-
 verare, quia gratiis non bene utuntur.

CONTRA est I. S. AUGUSTINUS perse- 191
 verantiam tale donum dicit, quo non solum
 fit, ut iustus perseverare possit, sed actu per-
 severet: atqui hæc non est gratia mere suffi-
 ciens, sed ab intrinseco efficax, *ergo. major*

prob. lib. de corrept. & gratia cap. 12. ita loquitur: „ tantum quippe Spiritu S. accen-
„ ditur voluntas eorum (prædestinatorum
„ in statu naturæ lapsæ) ut ideo possint quia
„ sic volunt, ideo sic volunt, quia Deus o-
„ peratur, ut velint. Nam si in tanta infir-
„ mitate vitæ hujus ipsis relinqueretur volun-
„ tas, ut in adjutorio Dei, sine quo perseve-
„ rare non possent, manerent, si vellent,
„ nec Deus operaretur ut vellent, inter tot
„ & tantas tentationes infirmitate sua vo-
„ luntas ipsa succumberet, & ideo perseve-
„ rare non possent, (in effectū) quia defi-
„ cientes infirmitate nec vellent, aut non
„ ita vellent infirmitate voluntatis, ut pos-
„ sent. Subventum est igitur infirmitati vo-
„ luntatis humanæ, ut divina gratia inde-
„ clinabiliter, & insuperabiliter (hoc est infal-
„ libiliter) ageretur, & ideo quamvis infir-
„ ma non tamen deficeret, nec adversitate
„ aliqua vinceretur. „ Certe de gratia ver-
„ satili & ordinaria hæc verba exponi ne-
„ queunt, sed de intrinsece efficaci, & pror-
„ fus singulari.

192 CONTRA est II. E data responsione se-
 queretur, perseverantiam actualem effectum
 esse liberi arbitrii, gratiæ versatili consen-
 191 tientis, quod falsum est; si enim homo ideo
 perseveraret, quia voluit: tunc ille per pro-
 priam voluntatem se discernit a non perse-
 verante, & adversus illum gloriari posset,
 quasi non acceperit perseverantiam, sed so-
 lum

lum perseverandi vires cum aliis omnibus sibi communes, quod repugnat PAULO dicenti: *quis te discernit? quid autem habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* contraria etiam est hæc responsio S. AUGUSTINO, qui perseverantiam non libero arbitrio, sed gratuito Dei dono adscribit lib. de corrept. & gratia cap. 8. „ si ad liberum hominis arbitrium pertinere dicis, ut perseveret in bono quispiam, „ vel non perseveret, non Deo donante si „ perseveret, sed humana voluntate faciente: quid moliturus es contra verba dicentis: *rogavi pro te Petre ut non deficiat fides tua?* an audebis dicere, etiam rogante Christo ne deficeret fides Petri, defecturam fuisse, si Petrus eam deficere voluisset? quasi aliud Petrus ullo modo vellet, „ quam pro illo Christus orasset, ut vellet; „ nam quis ignorat, tunc fuisse perituram „ fidem Petri, si ea, quæ fidelis erat, voluntas ipsa deficeret, & permansuram, si „ eadem maneret? sed quia præparatur voluntas a Domino, ideo pro illo non posset „ esse inanis oratio. „

CONTRA est III. sequitur etiam, quod 193
 perseverantiam finalem non debeamus petere a Deo, si illa in arbitrii nostri potestate est cum gratia sufficiente, quam iusto negare non potest: nam ut ait AUGUSTINUS Epistola ad vitalem cap. 2. „ Prorsus non oramus Deum, sed orare fingimus, si nos „ ipsos,

„ ipsos, non illum credimus facere, quod
 „ oramus. Prorsus non agimus gratias
 „ Deo, sed agere fingimus, si, unde illi gra-
 „ tias agimus, ipsum facere non putamus. „
 Atqui quotidie orare debemus pro dono per-
 severantiæ ex ipso Christi mandato in ora-
 tione Dominica: *ne nos inducas in tentatio-*
nem, sed libera nos a malo.

194 *Prob. IV.* Ratione. Et I. quidem S.
 THOMÆ. Quando liberum arbitrium in hoc
 statu naturæ corruptæ adeo est instabile, ut
 nativa illius ad malum propensio per gratiam
 sanctificantem & actuales ordinarias non tol-
 latur, tunc alio opus est singulari auxilio,
 quo stabilis in bono tribuatur perduratio.
 Atqui hanc proclivitatem non tollit, nec il-
 lam constantiam tribuit gratia habitualis cum
 actualibus ordinariis; quia ab experientia
 constat, justos non raro e statu justitiæ ex-
 cidere. *ergo.*

195 II. Effectus divinæ providentiæ *singula-*
ris, infallibilem habens cum æterna gloria
 connexionem, est speciale donum a gratiis
 ordinariis diversum; eoquod ipsa ad gloriam
 prædestinatio prorsus singulare sit beneficium
 nullo titulo debitum: atqui perseverantia est
 proprius effectus providentiæ *singularis* &
 gratuitæ prædestinationis; cum gratiæ ordi-
 nariæ sint effectus providentiæ solum *genera-*
lis, etiam reprobis non raro communes, *er-*
go &c. *minor* certa est; quia perseverans in-
 fallibiliter salvatur, & non nisi prædestinatus
 per-

perseverat. Sicut ergo prædestinatio beneficium est prorsus *extraordinarium*, ita & perseverantia tanquam proprius & immediatus ejusdem effectus.

Prob. II. Pars de parvulis. Illud sapien- 196
tiae IV. Raptus est, ne malitia mutaret intel-
lectum ejus, velut singularem gratuitæ præ-
destinationis effectum exponit S. AUGUSTI-
NUS adversus Semipelagianos, qui dicebant,
ideo parvulorum alios ad Baptismum pertin-
gere, quia Deus bona eorum opera, quæ in
ætate adulta facturi fuissent, aliorum vero
mala per scientiam mediam prævidit. Quos
ita refellit lib. de prædest. sanct. cap. 14.
 „ Dictum est enim: *raptus est* &c. secundum
 „ pericula vitæ hujus, non secundum præ-
 „ scientiam Dei, qui hoc præscivit, quod
 „ futurum erat, non quod futurum non e-
 „ rat, id est, quod ei mortem immaturam
 „ fuerat largiturus, ut tentationum subtra-
 „ heretur incerto. „ & lib. de dono perse-
 ver. cap. 17. „ Videte a veritate quam sit a-
 „ lienum, negare donum Dei (singulare)
 „ esse perseverantiam hujus vitæ usque in
 „ finem; cum vitæ huic quando voluerit,
 „ ipse dat finem: quem si dat ante imminen-
 „ tem lapsum, facit hominem perseverare
 „ usque in finem. Sed mirabilior, & fide-
 „ libus evidentior largitas bonitatis Dei est,
 „ quod etiam parvulis, quibus obedientia
 „ non est illius ætatis, ut detur, datur hæc
 „ gratia. „ Ergo & perseverantia *externa*
 atque

atque *passiva* singulare Dei donum est; cum multi parvuli ante susceptum Baptismum ex hac vita rapiantur, alii autem post amissam Baptismi gratiam decedant.

197 *Prob. II.* Ratione eadem ut n. 195. Nam & perseverantia parvulorum effectus est gratuitæ prædestinationis, quæ nullam ex parte prædestinati causam prævisam supponit. Sic denuo AUGUSTINUS lib. de corrept. & gratia cap. 8. „ Respondeant, qui nos „ irident (ut solent Molinistæ) quando in „ rebus talibus exclamamus: *quam inscrutabilia sunt judicia ejus & investigabiles viæ ejus?* Neque enim Deus hoc non donat, quibus voluerit, aut vera illa scriptura mentitur quæ de morte velut immatura hominis justi ait: *raptus est* &c. cur igitur hoc tam magnum beneficium aliis det, aliis non det Deus, apud quem non est iniquitas, nec acceptio Personarum, & in cujus potestate est, quamdiu quis in hac vita maneat, quæ tentatio est super terram? sicut ergo fateri coguntur, donum Dei esse, ut finiat homo vitam istam, antequam ex bono mutetur in malum, cur autem aliis donetur, aliis non denetur, ignorant: ita donum Dei esse in bono perseverantiam secundum scripturas, de quibus testimonia multa jam posui, fateantur nobiscum, & cur aliis detur, aliis non detur, sine murmure adversus Deum dignentur ignorare nobiscum. „ ita AUGUSTI-

STINUS. Quemadmodum ergo perseverantia adulatorum, ita & parvulorum effectus est gratuitæ prædestinationis & singulare *beneficium*, quo certissime liberantur, quicumque liberantur.

Ex his colligitur, perseverantiam formaliter consistere in conjunctione gratiæ sanctificantis cum morte ex efficaci intentione glorificationis decreta, & in executione concessa. In eo enim formaliter consistit perseverantiæ donum, quo perseverantes distinguuntur a non perseverantibus; atqui sive longo, sive modico tempore post justificationem cum eadem gratia decedentes, per hoc donum distinguuntur, & illi soli perseverant, quos Deus ex altissimo prædestinationis consilio ita decedere voluit, *ergo*.

OBJIC. I. Gratia, quæ conceditur omni iusto, & cum qua perseverare potest, si velit, non est beneficium *singulare*: atqui gratiam sanctificantem, & auxilia ordinaria quilibet iustus possidet, & cum his perseverare potest, si velit; quod enim aliquis non perseveret, inde est, quia non vult perseverare cum gratia præsentē, *ergo* &c.

RESP. I. *Dist. min.* Cum gratiis ordinariis iustus perseverare potest, si velit, ita tamen, ut ipsa gratia perseverantiæ faciat, ut velit, *conc.* si velit propriis viribus cum sola gratia *ordinaria* sine singulari dono perseverantiæ, *nego*. Equidem verum est, ideo aliquem non perseverare, quia non vult; ad
pee-

peccandum enim sibi solum sufficit liberum arbitrium, quo ad malum se ipsum determinat: non autem ideo alius perseverat, quia vult: sed quia ipsum perseverantiæ donum facit, ut invicte velit, sine quo non vellet; ad non peccandum enim, seu ut a peccato finali abstineat, plus requiritur, & arbitrium liberum etiam cum gratiis ordinariis sibi solum non sufficit, sed per gratiam finalem in bono firmari debet.

RESP. II. *Dist. min.* aliter. Cum gratiis ordinariis perseverare potest, ad aliquod tempus, *conc.* usque in finem: *subdist.* potest potentia absoluta, remota & nunquam reducenda ad actum, *conc.* potentia proxima, & morali, conjuncta cum actu, *nego.* facillime enim humana infirmitas diuturnis & gravissimis peccandi periculis subcumbit, nisi singulari dono ad finem usque in bono firmetur.

200 OBJIC. II. Secundum doctrinam Concilii TRIDENTINI Sess. VI. cap. II. Deus sua gratia semel justificados non deserit, nisi ab eis prius deferatur: ergo justis semper dat gratiam sufficientem, cum qua possunt perseverare si velint: adeoque perseverantia non est singulare donum.

RESP. *Dist. conseq.* Datur gratia, cum qua possunt, si velint, *conc.* quæ faciat, ut velint & constanter velint, *nego.* Tunc autem homo Deum deserit, quando gratiis ordinariis non cooperatur, & per arbitrium liberum

berum ad malum se determinat, jamque ulterioris gratiæ indignum se reddit. Ideo dicit citatum Concilium cap. 13. „ Deus enim, nisi ipsi illius gratiæ defuerint, si-
cut cæpit opus bonum, ita perficiet, operans velle & perficere. „

OBJIC. III. Si justus ad hoc ut perseve- 201
ret, extraordinario indiget auxilio, sequitur, quod sine illo non omnibus, ut supponitur, concesso ne quidem perseverare possit: quod videtur absurdum, *ergo*.

RESP. I. *Dist.* Sequitur, quod non possit perseverare, potentia conjuncta cum actu, *conc.* quod absolute non possit si velit, *nego.* quamvis enim ipsa perseverantiæ gratia faciat ut velit; illa tamen absente ad peccandum non necessitatur, sed quisque libere ad id se determinat, & gratiæ sufficienti resistit.

RESP. II. *Nego sequelam.* Cum enim justus per gratias ordinarias quodlibet peccatum *determinatum* vitare possit, hinc etiam in actu primo perseverare potest si velit, potest Deum pro dono hoc suppliciter orare: quamvis gratia efficax faciat, ut oret & velit.

OBJIC. IV. Si justus non nisi cum sin- 202
gulari hoc dono *in effectu* perseverare potest, & sine eo nullus perseverat, tunc nulla potest dari ratio, cur illud uni concedatur, alteri autem pariter justo negetur; atqui Deum sine ratione sufficiente operari absurdum videtur:

detur: ergo magis congrue dicitur, cum sola sufficiente gratia, quæ omnibus in promptu est, omnes perseverare posse, & ideo aliquos non perseverare, quia gratiæ cooperari nolunt.

RESP. I. Nego *min.* Etiam si enim Deus ut *Author naturæ* nihil faciat sine ratione sufficiente, hoc sensu, quod omnia faciat ob aliquem finem, attamen ut *Author gratiæ* operatur pro libitu, & stat pro ratione voluntas. Imo habet & hic rationem sufficientem, quantum homini eam penetrare fas est; nempe ut respectu prædestinati ostendat gratuitam misericordiam, respectu autem reprobis ob originale peccatum suam justitiam. Ita PAULUS ad Roman. XI. 22. *Vide ergo bonitatem & severitatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt, severitatem, in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate; alioquin & tu excideris.*

RESP. II. *Dist.* sequelam. Non potest dari ratio *ultimata & completa*, conced. nulla *proxima*. Nego. Hæc enim est; quod ille, cui datur perseverantia, sit prædestinatus, non autem alter. Cur autem Deus hunc prædestinaverit, non illum? nulla est ratio præter liberrimam Dei voluntatem, & id Moliniani nobiscum ignorare dignentur, ut loquitur AUGUSTINUS n. 197. allegatus.

OBJIC. V. Omnis homo ad perseverandum obligatur: ergo quisque debet posse perseverare. Ut autem possit, Deus qui impossibili-

sibilia non jubet, omnibus gratiam sufficientem dare debet: *subsumo*. Atqui gratia, quam Deus ex consequenti omnibus largiri debet, non est donum *extraordinarium*. ergo.

RESP. I. *Dist.* subsumtum: gratia quam Deus omnibus largiri debet, & quæ facit, ut perseverare possit, non est donum *extraordinarium*, *conc.* gratia, quæ facit, ut homo actu perseveret, non est donum *extraordinarium*, *nego*. hanc non omnibus debet, sed solis prædestinatis gratuito decrevit.

RESP. II. Distinguo prius *conseq.* debet posse perseverare, quantum ad aliquid *negativum*, *conc.* etiam quantum ad *positivum*, *nego*. Ut homo libere peccet & non perseveret, sufficit habere potestatem vitandi quodlibet grave peccatum *determinatum*. Hanc autem justus per gratiam sanctificantem & auxilia ordinaria habet, ita ut ad nullum peccatum necessitetur. Quia vero adeo infirma est humana voluntas, ideo non quilibet ea pollet efficaci potestate, ut gratiam positive cum morte conjungat. S. THOMÆ est ista doctrina Quæst. XXIV. de veritate art. 13. „ Aliud est dicere, posse abstinere „ a peccato, & posse perseverare usque ad „ finem vitæ in abstinence a peccato. Cum „ enim aliquis dicitur posse abstinere a peccato, „ potentia fertur supra negationem „ tantum, ut scilicet aliquis possit non peccare. Et hoc potest quilibet in gratia existens, loquendo de peccato mortali; quia „ *P. Scholliner Theol. Tom. VI.* O „ ha-

„ benti gratiam non inest aliqua habitualis
 „ inclinatio ad peccatum. Et ideo quando
 „ occurrit ei aliquid sub ratione peccati mor-
 „ talis, ex habituali inclinatione dissentit ab
 „ illo, nisi in contrarium nitatur concupi-
 „ scentias sequendo, quas tamen non neces-
 „ se habet sequi - - - Sed cum dicitur, iste
 „ potest perseverare usque ad finem vitæ in
 „ abstinentia a peccato, potentia fertur ad
 „ aliquid affirmativum, ut scilicet aliquis po-
 „ nat se in tali statu, quod peccatum in
 „ eo esse non possit. - - - Hoc autem non
 „ cadit sub potestate liberi arbitrii; quia vir-
 „ tus motiva exequens ad hoc se non ex-
 „ tendit. Et ideo homo causa perseveran-
 „ tiæ sibi esse non potest, sed necesse ha-
 „ bet, perseverantiam a Deo petere. „ Hæc
 S. Doctor.

204 OBJIC. VI. Potest non raro contingere,
 ut homo statim post acceptam justificationis
 gratiam, aut modico postea intervallo mo-
 riatur, atque ita status gratiæ cum morte
 jungatur, in quo perseverantia formaliter
 consistit; atqui talis non indiguit *speciali* au-
 xilio a gratiis ordinariis distincto: ergo per-
 severantia saltem aliquando non est singula-
 re donum. *min. prob.* Justus cum gratiis
 ordinariis modico tempore in bono perseve-
 rare potest, ut omnes fatentur: mors autem
 naturaliter ei supervenit, & non est gratia,
 sed poena originalis peccati, ergo.

RESP.

RESP. Nego *min.* Probationis *Dist.* primum membrum: Justus modico tempore perseverare potest, præscindendo a conjunctione cum morte, *conc.* si hæc modici temporis perseverantia statum gratiæ cum morte jungat, *nego.* Hoc ipsum enim est singularis effectus prædestinationis ex efficaci intentione glorificationis proveniens, quod sanctificans gratia cum morte jungatur, & est perseverantia saltem *externa & passiva.*

Dist. etiam alterum membrum. Mors secundum se spectata non est gratia, *concedo.* considerata secundum circumstantias, quod eo tempore superveniat, quo hominem justificatum reperit, *nego.* sic enim est effectus decreti prædestinantis.

CAPUT IV.

DE GRATIA SUFFICIENTE.

Post alias gratiæ divisiones, de quibus a principio tractatum fuit, celeberrima est illa in *efficacem & sufficientem*, de qua hoc capite agendum & quidem §. I. de gratiæ sufficientis existentia & natura, II. de ejusdem collatione quantum ad justos, III. quantum ad peccatores adultos rationis compotes.

§. I.

De gratiæ sufficientis existentia & natura.

205 **G**ratia sufficientis nomine intelligitur divinum auxilium, quo hominis potentia elevatur, & vires subministrantur ad actiones salutares exercendas: quod quidem secundum ordinariam Thomistarum sententiam ita solam potestatem subministrat, ut tamen ad ipsam actionem ponendam opus sit gratia efficaci, quæ facit, ut homo non solum possit, sed velit, & actu operetur. In hoc ergo systemate per vires gratiæ sufficientis hominis intellectus superna veritate collustratur, & veri boni propositione voluntas movetur, ut credere & poenitere possit: nunquam tamen actu credet aut poenitebit, nisi efficacem gratiam, quæ ab AUGUSTINO *inspiratio luminosissimæ & flagrantissimæ charitatis* appellatur, & delectationem, quæ contrariam carnis concupiscentiam vincat, Deus gratuito subministraverit. Disputant equidem Theologi, an ista gratia, quæ sine superaddita efficaci effectum nunquam consequitur, vere *sufficiens* dici possit. Et fatentur non nulli, eam in sensu *grammaticali* non recte ita appellari, sed potius *inefficacem* dici debere. Contendunt ex opposito alii, eam *Theologice sufficientem* merito dici; quia illa omnia tribuit, quæ ad hoc, ut homo salubriter

briter operari possit, requiruntur, sicque non necessario sed libere peccet, quia ad bonum apparens præ vero cognito eligendum libere se determinat, cum posset & bonum verum amplecti.

Non desunt tamen ex ipsis etiam Thomi- 206
stis, qui cum celebri *Alvarez* volunt, gratiam sufficientem non omni semper effectu esse destitutam: ideoque tres effectus distinguunt, ad quos gratia ordinatur. Alius *proximus*, & *immediatus*, seu indeliberata illustratio intellectus, & pia inclinatio voluntatis, quam Deus in nobis ante nostram advertentiam operatur; cumque Dei voluntas & intentio impediri nequeat, homo necessario illustratur, movetur: & gratia respectu hujus effectus immediati non solum sufficiens, sed semper est *efficax*. Alius est effectus *ultimus*, seu deliberatus consensus & electio boni v. g. actus fidei, perfecta contritio &c. & istum effectum gratia mere sufficiens immediate nunquam obtinet, sed est proprius gratiæ efficacis. Inter utrumque supponi possunt quidam actus *intermedii*, ita ut postquam homo adpercipit immissam illustrationem & motionem, qua fuerat excitatus, & præventus, secum deliberare incipiat, jamque eliciat inefficax quoddam desiderium virtutis, aut orare proponat pro ulteriori lumine & robore impetrando, etiamsi ad effectum ultimum, v. g. perfectam contritionem, nondum pertingat. Et respectu
O 3 hujus

hujus effectus intermedii gratiam primo concessam dicunt esse *efficacem*, quæ respectu effectus ultimi & principaliter intenti adhuc *mere sufficiens* est. Etiam si autem sufficiens gratia nullum unquam haberet effectum deliberatum & completum, merito tamen ab ALEXANDRO VIII. 1690. proscripta fuit illa Joannis Sinnichii Doctoris Lovaniensis propositio 6. & 7. „ gratia sufficiens statui non „ itro non tam utilis, quam perniciosa est, „ ut proinde merito possimus petere: *a gratia sufficiente libera nos Domine.* „

207 Aliud systema excogitavit MOLINA; ille enim nullo habito discrimine status naturæ integræ & lapsæ, omnem gratiam actualem adeo completas vires ad salutares actiones tribuere docuit, ut solo accedente liberi arbitrii consensu, absque novo superveniente auxilio, effectus sequatur & ab eventu gratia efficax reddatur. In ejus itaque opinione omnibus omnino æqualis confertur gratia, cui si aliquis consentit & convertitur, hic effectus non ex intrinseca gratiæ virtute, sed ex solo arbitrio per gratiam excitato consequitur. Et hæc est illa gratia *versatilis*, secundum AUGUSTINUM propria statui naturæ integræ, secundum MOLINAM vero etiam præsentis statui naturæ lapsæ communis, quæ tam facilem statuit gratiæ cum libertate concordiam; eo quod semper in potestate liberi arbitrii sit, gratiam sufficientem, quæ nulli deest, suo consensu reddere efficacem &

& obtinere salutem, ut nec ad gratuitam prædestinationem, neque ad inscrutabilia Dei judicia cum Divis Paulo & Augustino confugere necessum sit.

Hæc opinio ubi primum innotuit, ob sui²⁰⁸ novitatem undique oppugnari cæpit: Ideo SUARESIUS, celeberrimus S. J. Theologus, ita eam temperare studuit, ut diceret quidem cum socio MOLINA, ejusdem prorsus naturæ esse sufficientem & efficacem gratiam, hujusque efficaciam a voluntatis consensu pendere: attamen quando Deus aliquem efficaciter vocare intendit, ei gratiam in ejusmodi circumstantiis congruis conferri supponit, in quibus Deus per scientiam mediam explorando vidit, eum huic gratiæ congruæ liberrime consensurum, in aliis autem circumstantiis minus propitiis constitutum, per eandem gratiam habiturum quidem potentiam perfectam & expeditam consentiendi, libere autem fore dissensurum. Et hæc gratia, quæ & ipsa versatilis est, appellatur *congruistarum* & communiter a SUARESII sequacibus hodie defenditur.

Mediam inter duas priores opiniones post²⁰⁹ THOMASSINUM viam ingreditur Tournelius, qui duplicem admittit gratiam, unam *proxime*, alteram *remote sufficientem*, & effectus ad quos ordinatur alios dicit *faciles*, alios autem *arduos*. In hoc igitur systemate quælibet gratia interna proxime sufficiens est ad effectus faciles, qui & non raro sequuntur

absque superaddita gratia efficaci. Ad effectus autem difficiliore, v. g. plenam tentationis vehementissimæ victoriam, saltem remote & mediate sufficit, ita ut per orationem impetrare possit gratiam *adjuvantem*, qua tentatio illa superetur, aut aliud opus arduum perficiatur. In hac opinione gratia sufficiens adeo completas ad bene operandum tribuit vires, ut homo non solum proxime possit, sed non raro bene operetur, actu oret, sicque uberius auxilium gratiæ adjuvantis, cooperantis, seu efficaci promereatur, aut ad illam se saltem disponat, & per vires gratiæ prævenientis, quod in se est, faciat. Porro hæc sufficiens gratia non natura & intrinseca *virtute*, sed in eo differt a gratia efficaci; quod *hæc* certo & *infallibiliter* jungatur cum effectu perfecto seu completo: *illa* vero vel *contingenter*, vel *mediate* tantum, non raro tamen effectum suum obtineat. Unde consequitur, eam esse gratiam dispositionis supernaturalis ad gratiam efficacem certo consequendam pro bono usu gratiæ sufficientis, & respectu hujus præparationis efficacem dici posse: eam denique esse gratiam petendi, seu, orationis, quam in nostra potestate esse, ut illa utamur, tanquam ex AUGUSTINO certum contendit TOURNELIUS; ut adeo a culpa nemo excusari possit, si non fecerit id, ad quod mediate saltem faciendum, per orationem scilicet uberius impetrando auxilium, gratiam accepit sufficientem. Si jam aliquis e TOUR-

NELIO quærat, in quo medio Deus certo prævideat illum effectum gratiæ sufficientis, qui aliquando *contingenter*, non autem *certo* & *infallibiliter* consequitur? utique ad scientiam mediam, tanquam MOLINÆ palladium necessario recurrere debebit. Atque jam inde patet, hoc Tournelianum systema MOLINAM olere.

Ista sunt hodierna scholarum placita, 210
CALVINI & JANSENI erroribus opposita, quorum ille *Institut.* lib. 2. cap. 13. non aliam admittit gratiam, quam ex se efficacem, insuperabilem, cui nec unquam resistitur, nec resisti ullo modo potest: unde consequitur, hominem a Deo prædeterminatum non libere sed ex *necessitate antecedente* eidem consentire: hac autem efficaci gratia destitutum eadem necessitate ad malum impelli, nec ullam aliam dari gratiam sufficientem, cui humana voluntas resistere valeat. In idem fere recidit systema JANSENI, qui & ipse propositione II. damnata asseruit, *gratiæ interiori in statu naturæ lapsæ nunquam resisti*, adeoque omnem ex se esse efficacem, nec ullam dari sufficientem, cui humana voluntas aliquando resistat. Docuit quoque, hominem sub prædominante concupiscentia constitutum, immunem solum esse a *coactione*, non etiam a *necessitate*, nec aliam libertatem ad merendum vel demerendum in hoc statu requiri.

211 Equidem Janseniani, ut fucum faciant, & sub pelle thomistica lupum tegant, admittunt gratiam quamdam *parvam* ac debilem, quæ sufficiens sit ad superandam minorem concupiscentiam, non autem *relative majorem*; cum enim ex ipsorum principiis, ab AUGUSTINO male intellecto mutuatis, hominem secundum id operari necesse sit, & quidem *necessitate antecedente*, quod eum amplius delectat, ipsamque efficaciam gratiæ intrinsecam in victrici delectatione cælitus immissa constituent, consequenter inferunt, majore delectatione cælesti necessario superari minorem terrestrem: etiamsi illa ipsa superna delectatio per majorem carnalem superari valeat. Quemadmodum enim, inquiunt, lingula stateræ necessario inclinatur in lancem A. cui inest pondus ut 3. nec inclinari potest in lancem B. cui inest pondus ut 2. etiamsi absolute in eandem lancem B. inclinari posset, si ei inesset pondus ut 4. ita homo sub delectatione gratiæ trium graduum constitutus necessario eidem consentit, & delectationem carnis duorum graduum vincit: quamvis hæc delectatio gratiæ trium graduum absolute superari eidemque resisti valeat per concupiscentiam quatuor graduum, & vicissim. Ut ergo Catholicus quisque a Janseniano errore dilucide se discernat, gratiam profiteri debet, quæ non solum *absolute*, sed etiam *relative sufficiat* ad omnem oppositam concupiscentiam, & vehementissi-
mam

mam quoque tentationem superandam. His observatis statuitur

RESOLUTIO I. In hoc lapsæ naturæ statu admittenda est, & existit gratia vere, proprie, ac comparate ad præsentem concupiscentiam & tentationes superandas sufficiens. *Contra Jansenium.* 212

Prob. I. e S. scriptura, quæ etiam si dicat Rom. IX. 19. *voluntati ejus*, id est, efficaci decreto, *quis resistit?* alibi tamen docet, gratiæ frequenter resisti. Sic Prov. I. 24. *Vocavi & renuistis &c.* Isaïæ V. 3. *Judicate inter me & vineam meam* (populum Israelis) *quid est, quod debui ultra facere vineas meas & non feci? exspectavi ut faceret uvas, & fecit labruscas.* Stephanus Act. VII. 5. Judæorum pertinaciam increpans ait: *duro corde, & incircumcisis cordibus & auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis, sicut Patres vestri, ita & vos.*

Respondent Janseniani, his locis sermonem esse solum de gratia *externa* vocationis non *interna*: aut si de hac, tunc solum illustrante intellectum, non movente voluntatem. 213

CONTRA I. Præterquam quod ista responsio familiaris fuerit PELAGIO, insuper falsa est; si enim Judæi gratiam *internam* non habuissent, non potuisset illis Deus juste exprobrare: *quid ultra debui facere?* facile enim respondissent: debuisses nobis dare gra-

gratiam *internam*, sine qua non possumus salutem operari. Ad hæc spiritui sancto resistere, est gratiæ *internæ* resistere; ille enim maxime *intus* spirat, ut nesciat homo, unde vox ejus veniat. Ille cor maxime tangit, non aures exteriores sono verberat. Ergo qui spiritui sancto resistunt, gratiæ *internæ* resistunt.

214 CONTRA alterum. Certum est AUGUSTINUM adversus Pelagianos propugnasse necessitatem gratiæ *internæ*, etiam *voluntatem* moventis, & in hunc sensum S. scripturas exposuisse. Ergo AUGUSTINO, quo unus tamen præcipue gloriatur JANSENIUS, hæc responsio adversatur. Atqui ille admittit gratiam internam voluntatis, quæ tamen opus completum non efficit: ergo sufficientem admittit. Sic enim ait lib. de grat. & libero arbit. cap. 18. „ Ergo præcepto admoni- „ tum est liberum arbitrium, ut quæreretur „ Dei donum, quod quidem sine suo fructu „ prorsus admoneretur, nisi prius acciperet „ *aliquid dilectionis*, ut addi sibi quæreretur, „ unde quod jubebatur, impleret. „ *Dilectio* cælitus immissa utique gratia voluntatis est: neque tamen est gratia efficax, quia solum est *aliquid dilectionis*, non delectatio *viridis*: ergo est gratia sufficiens.

315 Prob. II. e Conciliis. Patres Concilii ARAUSICANI II. can. 25. „ credimus, ajunt, „ quod accepta per Baptismum gratia o- „ mnes baptizati Christo auxiliante & coo- „ pe-

„ perante, quæ ad salutem animæ perti-
 „ nent, *possint* & debeant, si fideliter labo-
 „ rare voluerint, adimplere. - - . Hoc et-
 „ iam salubriter profiteamur, & credimus,
 „ quod in omni opere bono non nos incipi-
 „ mus, & postea per Dei misericordiam ad-
 „ juvamus, sed ipse nobis nullis præceden-
 „ tibus meritis & fidem, & *amorem* sui prius
 „ inspirat, ut & Baptismi Sacramentum fi-
 „ deliter requiramus & post Baptismum cum
 „ ejus adjutorio, & quæ sibi sunt placita,
 „ implere possimus. „ Unde ita inferre li-
 „ cet: omnibus datur gratia, & quidem *interna*,
 „ etiam *voluntatis*, seu *amor*, cum qua bene o-
 „ perari possunt: atqui non omnibus confertur
 „ *efficax*: secus omnes bene operarentur, ergo
 „ omnibus datur gratia *sufficiens*.

Concilium TRIDENTINUM Sess. VI. can. 216
 II. docet: „ Nemo temeraria illa, &
 „ a Patribus sub anathemate damnata voce
 „ utatur, Dei præcepta homini justificato
 „ ad observandum esse impossibilia; nam
 „ Deus impossibilia non jubet, sed jubendo
 „ monet & facere quod possis, & petere,
 „ quod non possis, & adjuvat ut possis.
 „ Deus namque sua gratia semel justificados
 „ non deserit, nisi deseratur ab eis. „ &
 „ can. 18. „ si quis dixerit, Dei præcepta ho-
 „ mini etiam justificato & sub gratia consti-
 „ tuto esse ad observandum impossibilia, a-
 „ nathema sit. „

Prob. III. e S. AUGUSTINO, qui Mo- 217
 nachis

nachis Adrumetinis propter intrinsecam gratiæ efficaciam ab eodem tantopere commendatam conquerentibus, quasi immerito corripitur, qui male egerit, cum non habuerit gratiam efficacem, per quam melius egisset, hunc in modum respondet lib. de corrept. & gratia cap. 6. „, si autem jam justificatus, & regeneratus, in malam vitam sua voluntate relabatur, certe iste non potest dicere, non accepisse, qui acceptam gratiam Dei suo in malum libero amisit arbitrio. - - - An adhuc iste nolens corripitur potest dicere: quid ergo feci, qui non accepi? quem constat accepisse, & sua culpa, quod acceperat, amisisse. „ Hic sermo non est de gratia *efficaci*, qua etiam secundum JANSENIUM nemo male utitur, & quæ infallibiliter cum effectu conjuncta est. Ergo de gratia *sufficiente*, quæ justificationi connectitur, & omni justo conceditur. Ideo concludit AUGUSTINUS lib. cit. cap. 7. „ Quæ cum ita sint, corripiamus eos, justeque corripiamus; quia cum bene viverent, non in eo perseverarunt. Ex bona quippe in malam vitam sua voluntate mutati sunt, & ideo corripiuntur. „

218 *Prob. IV.* e S. THOMA, quem Augustinum contractum appellat JANSENIUS. Hic part. 3. quæst. 62. art. 6. ad 3. pro principio generali statuit: „ MINIMA gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & mereri vitam æternam. „ Et quæst. 70. art. 4. in

in corp. „ MINIMA gratia potest resistere cui-
 „ libet concupiscentiæ & vitare omne pec-
 „ catum mortale, quod committitur in
 „ transgressionem mandatorum legis; MINIMA
 „ enim charitas appetitive plus diligit
 „ Deum, quam cupiditas millia auri & ar-
 „ genti. „ Ergo S. THOMAS admittit gra-
 tiam relative sufficientem ad oppositam quam-
 cunque concupiscentiam superandam. Quam-
 vis autem loco cit. loquatur de gratia *habi-*
tuali, non inde tamen argumentum solvitur;
 hæc enim nunquam infunditur sine gratiis
actualibus, per quas in systemate S. THOMÆ
 operatur, cum habeat rationem *naturæ*,
 quæ non immediate, sed mediantibus acci-
 dentibus operatur.

Prob. V. Ratione. Deus cum justus & 219
 bonus sit, hominem ad impossibilia non ob-
 ligat, & transgressionem non injuste punit:
 sed obligaret ad impossibile, & transgresso-
 res injuste puniret, si iis non largiretur gra-
 tiam sufficientem, sine qua per solas naturæ
 vires præcepta supernaturalia observare non
 possent: efficacem autem non omnibus aliun-
 de confert, quia nulli debet, *ergo. major.*
prob. ex verbis S. PAULI I. Corinth. X.
13. fidelis Deus, qui non patietur vos tentari
supra id quod potestis, sed faciet etiam cum
tentatione proventum, ut possitis sustinere.

Præter varios Scripturæ textus, qui ta- 220
 men omnes de gratia *efficaci* facile exponun-
 tur, & quibus haud evincitur, non aliam
 dari

dari gratiam præter efficacem, OBJIC. I. S. AUGUSTINUS lib. de prædest. sanct. cap. 8. docet, eos qui non credunt, *foris* tantum audire & non *intus*: ergo qui efficaci gratia fidei carent, nullam aliam habent internam sufficientem.

II. Idem lib. de gratia Christi cap. 13. scribit: „ qui novit, quid fieri debeat, & „ non facit, nondum ab eo didicit secundum „ gratiam, sed secundum legem, non secundum spiritum, sed secundum litteram. „ Ergo præter gratiam efficacem, qua fit, ut aliquis actu credat, non datur alia interna sufficiens, sed solum externa.

RESP. In istis aliisque innumeris locis S. AUGUSTINUS hoc unum adversus PELAGIUM docet, præter gratiam *externam* legis atque doctrinæ forinsecus insonantis, item præter gratiam *internæ* illustrationis, necessariam quoque esse aliam, quæ *voluntatem* alliciat, quam PELAGIUS constanter negavit. Sed insuper

RESP. ad I. *Dist.* Foris audit, non intus, hoc est, nondum habet gratiam *efficacem* fidei, *conced.* non habet *sufficientem*, ut credere possit, saltem quando voluntas intus a Deo illecta fuit, *nego.*

RESP. ad II. Supposita gratia interna voluntatis, *dist.* nondum didicit secundum gratiam *efficacem*, *conced.* secundum nullam *sufficientem*, *nego.*

OBJIC.

OBJIC. II. Gratia sufficiens est gratia *possibilitatis*, quam admisit PELAGIUS, reprobavit autem S. AUGUSTINUS lib. de gratia Christi cap. 47. ergo secundum AUGUSTINUM nulla datur gratia mere sufficiens.

RESP. *Dist. ant.* Gratia sufficiens est gratia *possibilitatis*, sensu catholico intellecta, *conced.* est gratia *possibilitatis* sensu Pelagii, *nego.* hic enim per gratiam *possibilitatis* intellexit mere *naturalem*, hoc est, quod præsупposita prædicatione & illustratione interna (saltem in secundo statu suæ hæreseos) liberum arbitrium per vires naturales credere, bene operari, & justificationem promereri valeat. Sic enim ille loquitur apud AUGUSTINUM cit. lib. cap. 4. „ Nos „ tria distinguimus, & certum velut in ordinem digesta partimur. Primo loco *posse* „ statuimus, secundo *velle*, tertio *esse* seu „ agere. *Posse*, in natura: *velle*, in arbitrio: *esse*, in effectu locamus. Primum „ illud, id est, *posse*, ad Deum proprie pertinet, qui illud creaturæ suæ contulit. „ Duo vero reliqua, hoc est, *velle* & *esse*, „ ad hominem referenda sunt. „ Gratia autem *possibilitatis* sensu catholico non involvit potestatem mere *naturalem*, sed gratiam *internam*, quæ illustrat intellectum, & movet voluntatem, ut cognita sanctio amore facere possimus, & aliquando pia saltem desideria eliciamus, dicentes cum Davide Psal. 118. *Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas.*

P. Scholliner Theol. Tom. VI. P OBJIC.

222 OBJIC. III. S. AUGUSTINUS lib. de corrupt. & gratia cap. 11. & sequenti loquens de discrimine adjutorii *sine quo*, innocenti Adamo concessi, & adjutorii *quo fit*, ut homo lapsus infallibiliter operetur, ostendit, hanc gratiam efficacem pro statu præsente necessariam esse nec jam dari illam gratiam *versatilem*, quæ solum tribuit posse & non etiam agere: ergo nulla jam datur gratia sufficiens.

RESP. S. AUGUSTINUS ibi hoc unum docet, propter infirmitatem hujus status potentiore nos indigere auxilio: non autem dicit, *solum* adjutorium *quo*, seu gratiam ex se efficacem, homini lapsi concedi. Præterea *dist. conseq.* ergo nulla jam datur gratia sufficiens, talis, quæ data fuerat Adamo, cum tanta bene operandi & perseverandi facilitate conjuncta, *conced.* nulla datur sufficiens, quæ hominis vires elevat & tribuit absolutam potestatem superandi concupiscentiam quamcunque, *nego.* Illis ergo, quos Deus singulariter diligit, gratiam confert ex se efficacem, tantamque illis delectationem inspirat, qua invictissime operentur: reliquis saltem tribuit auxilium sufficiens, quo peccatum vitare & legem implere possint. legatur ipse AUGUSTINUS loc. cit. quem integrum descripsi in Prælect. de Deo creatore.

223 OBJIC. IV. S. AUGUSTINUS contra Pelagium disputans necessitatem gratiæ efficacis

cis propugnavit, ut sæpe hactenus, præsertim n. 40. dictum fuit: ergo nullam aliam sufficientem pro hoc statu agnovit.

RESP. AUGUSTINUS, quantum ad dogma fidei pertinet, generice propugnavit necessitatem gratiæ supernaturalis, tam ex parte intellectus, quam voluntatis, adversus gratiam externam PELAGII, & ad ipsum quoque initium fidei, contra MASSILIENSES: & quamvis plerumque de gratia efficaci loquatur, aliam tamen mere sufficientem, sine qua nullum opus salutare perfici potest, non excludit, imo supponit; quia etiam illi, quibus efficax gratia & victrix delectatio deest, non necessario peccant, adeoque præcepta implere possunt: quod utique suis viribus nequeunt. Hinc perpetuum est illius principium: nemo peccat in eo, quod vitare nullo modo potest: peccatur autem: vitari itaque potest, sed non nisi per gratiam.

OBJIC. V. Gratia quæ nullum unquam ²²⁴ habet effectum, plane non auxilium, sed monstrum est: atqui gratia mere sufficiens nullum unquam habet effectum; cum juxta Augustinianos & Thomistas, ut actualis sequatur operatio, efficax gratia, quæ hominem infallibiliter facit operari, & sine qua actionem salutarem nunquam exercet, accedere debeat, ergo &c.

RESP. I. Nego *maj.* Non enim monstruosa fuit in CHRISTO potentia ridendi, et-

iam si nunquam actu risisse legatur. Ipsa etiam CHRISTI passio in potentia sufficiens est ad tribuendam omnibus hominibus salutem, quamvis eam non omnibus actu conferat, sed iis solum, quibus per Sacramenta velut canales aut per fidem & charitatem applicatur.

Ita S. THOMAS in III. Dist. XIII. Quæst. II. arr. 2. Solutione 2. ad 5. „ Dicendum, quod „ Christus satisfecit pro tota humana natura *suffICIENTER*, non tamen *EFFICIENTER*; „ quia non omnes illius satisfactionis participes fiunt, quod ex eorum importunitate (impedimento) est, non ex ipsius insufficientia satisfactionis. „

RESP. II. Dist. Gratia illa monstrosa est, quæ *nullum* omnino effectum habet, *conced.* quæ *aliquem* saltem *aliquando* habet, *nego.* *dist.* etiam *min.* gratia sufficiens nullum unquam habet effectum, *ultimatum* & *completum*, *conced.* non habet effectum *indeliberatum*, imo & *deliberatum* sed *imperfectum*, pia videlicet desideria, proposita inefficacia, *nego.* ut dictum est n. 206.

RESP. III. *Dist.* Monstrosa est illa gratia, quæ nullum unquam habet effectum, ex defectu virtutis ipsius gratiæ, *conced.* quæ non habet effectum, habere tamen potest, & eo destituitur per solam hominis libertatem ad oppositum se determinantis, *nego.* cum gratia sufficiente homo bene operari potest; quia quantum ad potentiam nihil ei deest: quoniam autem illud

lum adhuc magis delectat bonum a concupiscentia inordinata propositum, illud libere amplectitur, etiamsi & bonum verum per gratiam propositum eligere potuisset.

OBJIC. VI. Gratia mere sufficiens ad- 225
versari videtur Ecclesiæ precibus, quæ gratiam a Deo petit, non solum ut possimus, sed opere agamus, quæ Deo placita sunt: orat, ut Deus etiam nostras rebelles propitius ad se trahat voluntates: atqui hæc gratia est efficax: ergo pro ista orat.

RESP. Fideles cum Ecclesia a Deo petunt omnem gratiam, quæ ad salutem conducit: quænam autem maxime proficua & opportuna sit, hoc Dei beneplacito humillima cum indifferentia relinquunt, & optima quæque ab ejus bonitate ac fidelitate sperant; ideoque dicunt: *fiat voluntas tua, de nobis, & a nobis: & cum AUGUSTINO: da quod jubes, & jube, quod vis.*

OBJIC. VII. Gratia mere sufficiens ve- 226
re inutilis, imo magis perniciosa est; est enim occasio plurimorum peccatorum, & cum ea homo certissime damnatur; cum illa enim nunquam præcepta implet, & per eam tamen secundum Thomistas posset, ideoque libere transgreditur. Si autem gratia sufficiente careret, defectu libertatis transgrediendo non peccaret. ergo.

RESP. Nego ant. etiamsi enim aliquis cum sufficiente damnetur, damnationis tamen causa non est gratia, sed libera hominis voluntas, quæ sibi sola ad peccandum

sufficit. Etiam praecepta Dei sunt occasio transgressionum & gehennæ, non tamen earum causa. Cum autem Janseniani ad merendum vel demerendum pro hoc statu sufficere arbitrentur libertatem a coactione, etiam secundum illos libere peccat, qui gratia omni caret.

RESP. II. Haud equidem omnia scrutari possumus divina mysteria, nec cum Deo expostulare licet: *cur ita facis?* novimus tamen suam gratiæ sufficienti non deesse utilitatem. I. enim intellectus tenebras aliquo modo dissipat, & voluntatem allicit veri boni propositione, eamque aliquatenus delectat. II. Concupiscentiæ ardorem imminuit. III. Actus aliquos intermedios saltem imperfectos efficit. IV. Hominem monet, ut in Dei auxilio spem suam collocet. V. Facit humilem ac sollicitum, ne de suis viribus nimium præsumat, sed potius cum timore & tremore salutem suam operari fatagat.

227 RESOLUTIO II. Quamvis gratia sufficiens tribuat potestatem bene operandi, in isto tamen lapsæ naturæ statu ad actualem operationem & ad ipsam quoque orationem, necessaria est gratia efficax. est communis sententia Thomistarum, & quoad ultimum adversus Tournelium.

Prob I. pars. Dogma fidei est adversus Pelagium in Concilio DIOSPOLITANO definitum, *gratiam Christi ad singulos actus* (salutares) *dari*. Atqui nomine gratiæ Patres
non

non intellexerunt solum *sufficientem* sed plerumque *efficacem*. Ergo hæc ad singulos actus necessaria est. *min. prob.* Illam gratiam propugnarunt Patres præsertim S. AUGUSTINUS, quam negabat PELAGIUS: atqui ille potissimum efficacem negabat, quæ operetur ipsum velle; gratiam enim illuminationis internæ, saltem in secundo suæ hæreseos statu ut necessariam, & gratiam piæ motionis ex parte intellectus ad facilius operandum agnovit, sed negavit illam gratiam, ut homo velit, *necessariam, ergo. min. prob.* e S. AUGUSTINO, qui lib. de gratia Christi cap. 14. „ Non est autem consequens, ut „ qui potest venire, etiam veniat, nisi id „ voluerit atque fecerit. Sed omnis qui dicit a Patre, non solum potest venire, „ sed venit; ubi jam & possibilitatis profectus, & voluntatis affectus, & actionis „ effectus est. „ Sensus est, quod ille solum ad Christum veniat per fidem, quem Pater per gratiam efficacem traxerit. Sed de hoc jam actum fuit supra, ubi ostendi, de gratia efficaci potissimam Augustino cum Pelagianis concertationem fuisse.

Prob. Pars II. Nec opus aliquod facile, 228 nec oratio fit sine gratia efficaci, quod tamen contendit Tournelius: ergo ad omne opus salutare requiritur gratia efficax. *ant. prob.* Ideo secundum Tournelium rejicienda est gratia versatilis MOLINÆ, quia excludit gratiam efficacem ad perfectam cordis con-

versionem & opera pietatis ardua, quam tamen requirunt S. scriptura, SS. PP. & præsertim AUGUSTINUS: ergo etiam rejicienda videtur gratia Tournelii, quia negat efficacem gratiam ad actus faciles, & orationem, quam tamen pariter requirit S. scriptura, & SS. Patres. *Prob. assertum consequentis.* S. scriptura universim asserit, gratiam operari in homine velle & perficere, sine discrimine inter opera ardua & facilia, nec etiam S. AUGUSTINUS distinguit lib. de gratia & lib. arbit. cap. 16. quo textu Tournelius Molinam impugnat. „ Certum est, „ inquit, nos velle cum volumus, sed ille „ facit, ut velimus bonum - - - certum „ est, nos facere cum facimus; sed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit: *faciam, ut „ in justificationibus meis ambuletis, & „ iudicia mea observetis & faciatis.* „ Hic loquitur Augustinus de gratia efficaci, quæ facit, ut velimus, fatente ipso TOURNELIO: atqui nullum facit discrimen inter opus arduum & facile. Ergo ad utrumque gratia efficax requiritur. Idem S. P. lib. IV. ad Bonifacium cap. 11. a Tournelio contra Molinam allegatus scribit: „ Oramus non solum pro „ nolentibus, verum etiam pro repugnantibus & oppugnantibus. Quid ergo petimus, nisi ut fiant ex nolentibus volentes, ex repugnantibus continentes, & ex oppugnantibus amantes. „ Nulla hic de novo distinctio inter opera ardua & facilia: imo

imo repugnantes & oppugnantes videntur illi esse, qui renuunt ardua operari, ipsa difficultate absteriti: simpliciter vero *nolentes* illi, qui nec facilia operantur: utrisque tamen gratia efficax necessaria est. Imo S. Augustinus loc. cit. absolute dicit: „ Multa „ facit Deus in homine bona, quæ non fa- „ cit homo. - - Nulla vero (salutaria) „ facit homo, quæ non facit Deus, ut fa- „ ciat homo, „ Si nulla; ergo nec facilia, imo ne orat quidem sine gratia efficaci, de qua ex mente Tournelii hic loquitur S. AUGUSTINUS.

Prob. II. Ex isto systemate **TOURNELII** 229 eadem sequuntur incommoda & sinistrae fluunt sequelæ, quæ ex gratia versatili **MOLINÆ**: ergo eadem ratione relinquendum videtur. Si enim aliquis sine efficaci gratia per solam sufficientem oraret, & opus facile perficeret, *sequitur I.* quod gratia versatilis per consensum voluntatis reddatur efficax; si enim oratio esset effectus gratiæ, tunc quælibet sufficiens gratia in quolibet hunc effectum produceret, quod falsum est.

Sequitur II. Quod aliquando solus ho- 230 mo operetur *velle*, Deus autem operetur *perficere*, qui tamen secundum **PAULUM** *operatur in nobis velle & perficere*, non istud tantum, sed & illud, hoc est, *velle*. Quando enim duobus confertur æqualis gratia sufficiens, cum qua unus orat, non alter, certum est, ideo illum orasse, quia voluit, &

hoc *velle* non fuit operata gratia; secus enim & in altero idem *velle* operata fuisset.

231 *Sequitur III.* Unum discerni ab altero, non per gratiam, sed per usum liberi arbitrii, & aliquid habere, quod non accepit a Deo: atqui hoc adversatur S. scripturæ I. Corinth. IV. 7. *Quis enim te discernit? quid autem habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* ergo. sequela *prob.* quoad I. Qui orat, discernitur a non orante; sed non discernitur per gratiam; quia hæc non tribuit orationem; secus enim alter quoque, qui æqualem supponitur habuisse sufficientem gratiam, orasset. Ergo discernitur per determinationem suæ voluntatis, qua voluit orare. *prob.* etiam quoad II. Si ipsa gratia non tribuit *velle* opus facile, v. g. orationem, tunc eam homo non accepit a Deo, sed habuit ex se; gratia enim tribuebat solum posse orare: actualis autem ad orationem determinatio, & consecuta ad eam oratio non erat effectus gratiæ sufficientis. Sed liberi arbitrii, & per hoc ipsum adversus alterum gloriari, seque ab illo discernere posset.

232 *Sequitur IV.* Conversionem hominis opus esse non *solius* Dei miserentis, sed etiam hominis volentis, atque currentis: sed hoc repugnat Apostolo, dum scribit Rom. IX. 16. *Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* sequela *prob.* Quando inter duos æquali gratia sufficienti præditos unus exer-

exercet opus facile, aut orat, & mediante oratione gratiam efficacem pro opere ultimo meretur, dici non potest, hanc orationem fuisse opus solius misipientis Dei; ille enim æqualiter utriusque fuerat misertus, æqualem, ut supponitur, concedendo gratiam sufficientem, sed est & hominis volentis & currentis, seu orantis; uterque enim *potuit*, sed neuter accepit *velle*. Igitur qui *voluit*, plus fecit altero *nolente*, & ita conversionis negotium non est opus *soli* Dei misipientis, sed & hominis volentis. Tota autem hæc sequela adversatur S. AUGUSTINO, qui lib. I. ad Simplicianum quæst. 2. scribit: „ Si pro-
 „ pterea solum dictum est: *non est volentis* - -
 „ quia voluntas hominis sola non sufficit ut
 „ pie recteque vivamus, nisi misericordia
 „ Dei adjuvemur: potest & hoc modo dici:
 „ *Igitur non est misipientis, sed volentis est*
 „ *hominis*; quia misericordia Dei sola non
 „ sufficit, nisi consensus nostræ voluntatis
 „ addatur. „ Hoc vero absurdum esse,
 „ mox ostendit, pergens: „ Manifestum est,
 „ frustra nos velle, nisi Deus misereatur.
 „ Illud autem nescio quomodo dicatur, fru-
 „ stra Deum misereri, nisi nos velimus.
 „ Non igitur ideo dictum esse putandum est:
 „ *non volentis, neque currentis, sed misipientis*
 „ *est Dei*, quia sine ejus adjutorio non pos-
 „ sumus adipisci quod volumus, sed ideo
 „ non possumus (potentia ad actum redu-
 „ cenda) quia sine ejus vocatione non vo-
 „ lumus. „

Sequi-

233 *Sequitur V.* Facilem dari rationem posse, cur unus gratiam efficacem pro opere ultimato consequatur, non alter; ille enim secundum *TOURNELIUM* eam consequitur, qui perfecit opus facile, aut oravit, & orandi gratiam adjuvantem impetravit pro opere consummato, quæ alteri non oranti denegata fuit. Atqui *S. AUGUSTINUS* profundi hujus mysterii nullam potuit assignare rationem, sed semper confugit ad inscrutabilia Dei Judicia: ergo systema Tournelianum cum *AUGUSTINI* principiis non satis cohærere videtur. *min. prob.* sic ille scribit lib. de spiritu & littera cap. 34. „ Si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos „ coarctet, cur illi ita suadeatur, ut per- „ suadeatur, illi autem non ita? duo sola occurrunt, quæ respondere mihi placet: o „ altitudo divitiarum: &, nunquid iniquitas apud Deum? „ Item auctor lib. de vocatione Gentium I, 25. „ Contra omnem „ elationem de libero arbitrio gloriantem illa invictissima nititur sententia Apostoli dicentis: *Quis enim te discernit? aut quid habes, quod non accepisti? - -* Igitur „ profunditas illius quæstionis, quam secundum admirationem Apostoli impenetrabilem „ confitemur, *per liberi arbitrii velle & nolle non solvitur*; Quia licet homini insit bonum velle & nolle, tamen nisi *donatum*, „ non habet bonum velle. „

234 *Prob. III.* Sine gratia efficaci non sequitur actualis oratio salutaris, ergo &c.
ant.

ant. prob. gratia quæ facit, ut homo non solum orare possit, sed actu oret, est efficax: sed gratia, ex qua sequitur oratio, facit, ut homo non solum possit, sed actu oret: *ergo* ad orationem datur gratia efficax. *Major* videtur certa, quia gratia habens effectum est efficax, & omnis efficax infallibilem habet effectum. itaque *prob. min.* e S. AUGUSTINO qui epist. ad Sixtum 194. olim 105. scribit: „ Si dixerimus, meritum præcedere orationis, ut donum gratiæ (adjuvantis, „ efficacis) consequatur; impetrando quidem „ oratio, quidquid impetrat, evidenter donum Dei esse ostendit, ne homo existimet, „ a se ipso sibi esse, quod, si in potestate „ haberetur non utique posceretur. Verumtamen ne saltem orationis putarentur „ merita præcedere, quibus non gratuita daretur gratia, sed jam nec gratia esset, „ quia debita redderetur, etiam ipsa oratio „ inter gratiæ munera reperitur. Quid enim oremus, ait doctor gentium, sicut oportet, nescimus: sed ipse spiritus interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Quid est autem interpellat; nisi interpellare nos facit? - - nobisque interpellandi & gemitendi inspirat effectum. - - Neque enim & hoc ita fit de nobis, tanquam nihil facientibus nobis. Adjutorium igitur Spiritus sancti sic expressum est, ut ipse facere diceretur, quod, ut faciamus, facit &c. „

235 *Prob. IV.* Si aliquis sine gratia efficaci orat, & hanc orando impetrat, tunc negotium salutis non tribuitur totum Deo, sed dividitur inter Deum, qui concedit gratiam sufficientem, & inter hominem, qui orando eam reddit efficacem, jamque opus *salutare* exercet, & ad gratiam ulteriorem se disponit; gratia enim illa sufficiens non tribuit ipsam actualem orationem, secus cum ea quisque oraret, sed hæc oritur e libero arbitrio. Atqui hæc divisio rejicitur a S. CYPRIANO, cujus hæc verba allegat S. AUGUSTINUS de dono perseverantiæ cap. 6. „ *In*
 „ *nullo gloriandum, quando nostrum nihil sit.*
Et: totum Deo tribuendum est. Addit AUGUSTINUS: „ Tutiores igitur vivimus, si totum Deo damus, non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus. „ & cap. 13. „ Hoc nobis expedit & credere, & dicere, hoc est pium & verum, ut sit humilis & pia confessio, ut detur totum Deo. „ Sic quoque S. BERNARDUS lib. de gratia & lib. arb. cap. 14. „ Non partim gratia, partim liberum arbitrium, sed totum singula opere individuo peragunt. Totum quidem hoc, & totum illa, sed ut totum in illo, sic totum ex illa. - - - Sic ergo tria hæc & bonum cogitare, vel le, & perficere operatur in nobis. Primum profecto in nobis (consciis.) Secundum nobiscum. Tertium per nos facit. Siquidem *immittendo* bonam cogitationem nos prævenit: IMMUTANDO etiam
 ma-

„ malam voluntatem sibi per consensum
 „ jungit: *ministrando* eam consensui faculta-
 „ tem foris per apertum opus nostrum inter-
 „ nus opifex innotescit. „

Prob. V. TOURNELIUS ipse præter gra- 236
 tiam prævenientem adhuc necessariam esse
 docet gratiam adjuvantem: *fatemur*, ait,
 de gratia pag. 469. edit. Colon. ad omne o-
 pus bonum *præter excitantem, necessariam esse*
gratiam adjuvantem. 2. ait pag. 444. *Disting.*
 „ Homo præter gratiam relative sufficientem
 „ non indiget novo ex parte Dei auxilio, ut
 „ possit vincere concupiscentiam, *conc.* ut
 „ actu vincat & superet, *subdist.* non indiget
 „ auxilio gratiæ adjuvantis, operantis &
 „ cooperantis, *neg.* hæc enim semper ne-
 „ cessaria est, ut *actu* vincatur concupiscen-
 „ tia, & opus bonum perficiatur. Ibidem
 „ contra Jansenianos ait, duo esse de fide
 „ certa. I. Gratiam sufficientem conferre
 „ vires relative pares ut homo possit. II.
 „ Præter excitantem, seu sufficientem neces-
 „ sariam esse adjuvantem, operantem, seu
 „ cooperantem, ut voluntas bonum actu o-
 „ peretur. „ Atqui hoc ipsum docent Tho-
 mistæ, ea solum differentia; quod isti
 gratiam ad *actu* operandum appellent effi-
 cacem & *promoventem*, TOURNELIUS vero
adjuvantem.

OBJIC. I. S. AUGUSTINUS docet, ho- 237
 minem cum gratia quædam facilia *immedia-*
te, alia autem difficiliora *mediante* saltem o-
 ratione

ratione operari posse, *ergo. ant. prob.* Lib. de Nat. & gra. cap. 44. ait: „ Non igitur „ Deus impossibilia jubet, sed jubendo admonet, & facere quod possis, & petere quod non possis. „ & cap. 69. „ Eo ipso quo firmissime creditur, Deum justum & bonum impossibilia non potuisse præcipere; hinc admonemur, & in facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus. „ En, ait TOURNELIUS, fere ipsissima nostra conclusio.

RESP. I. His textibus solum probatur, Justis non deesse gratiam sufficientem ad orandum; negant autem Thomistæ suppositum, quod aliquando actu salubriter orent sine gratia efficaci, quod ex ipsomet AUGUSTINO n. 234. allegato colligitur, & a S. FULGENTIO, qui lib. II. de Prædest. & gra. cap. 4. scribit: „ Cum vero Apostolus dicit, „ quia *Deus est, qui operatur in nobis & velle* „ *& perficere, pro bona voluntate*, & ad bene volendum non nisi divino munere dirigere, & ad bene operandum divinitus adjuvari. Dum ergo præcipitur nobis ut velimus, ostenditur, quid habere debeamus; sed quia id ex nobis habere non possumus, admonemur, ut a quo nobis datur præceptum, ab ipso petamus auxilium. NB. Quod tamen non possumus poscere, nisi Deus in nobis operetur & velle. Voluntas enim, quæ in nobis bona dono (sufficiente) Dei misericordis efficitur, ipsa in nobis

„ nobis ut bene operari valeat, adjuvatur. „
 Sed & ipse **TOURNELIUS** fateri cogitur, nul-
 lum sine gratia adjuvante orare posse, po-
 tentia ad actum reducenda. Illa autem gra-
 tia, quæ operatur in nobis velle & orare,
 efficax est.

RESP. II. S. AUGUSTINI utroque textu
 hæc mens esse videtur, ideo Deum non sem-
 per conferre gratiam immediate efficacem pro
 opere ultimo perficiendo, ne homo tenta-
 tionem statim superans, aut opus bonum
 immediate exercens suis viribus effectum er-
 ronee adscribat, atque ita in superbiam eri-
 gatur: quæ tamen occasio ei surripitur, si
 opus ultimo intentum non statim perficere
 valeat, sed prius gratiam efficacem ad oran-
 dum obtineat, ut meminerit, se nihil ex se,
 sed omnia a Deo habere, & in eo omnia
 posse. vid. dicta §. seq. ad object. III. n.
 254.

OBJIC. II. Idem AUGUSTINUS lib. de 238
 grat. & lib. arbit. cap. 16. scribit: „ Ma-
 „ gnum aliquid Pelagiani se scire putant,
 „ quando dicunt: Non juberet Deus, quod
 „ sciret non posse ab homine fieri. Quis hoc
 „ nesciat? Sed ideo jubet aliqua, quæ non
 „ possumus, ut noverimus, quid ab illo pe-
 „ tere debeamus. Ipsa est enim fides, quæ
 „ orando impetrat, quod lex imperat. - - -
 „ Certum est, nos mandata servare si volu-
 „ mus, sed quia præparatur voluntas a Do-
 „ mino, ab illo petendum est, ut tantum
P Scholliner Theol. Tom. VI. Q „ veli

„ velimus, quantum sufficit, ut volendo
 „ faciamus. „

II. Eodem lib. cap. 17. „ Qui ergo vult
 „ facere Dei mandatum, & non potest, jam
 „ quidem habet voluntatem bonam, sed ad-
 „ huc parvam & invalidam: poterit autem,
 „ cum habuerit magnam & robustam. „
 Ergo gratia sufficiens parvam saltem & in-
 validam voluntatem efficit; hæc enim ab
 efficaci non oritur, alias non foret parva nec
 invalida, sed magna & robusta.

III. Eodem lib. cap. 18. „ Præcepto ad-
 „ monitum est liberum arbitrium, ut quæ-
 „ reret Dei donum. Quod quidem sine suo
 „ fructu prorsus admoneretur, nisi prius ac-
 „ ciperet aliquid dilectionis, ut addi sibi
 „ quæreret, unde, quod jubebatur, imple-
 „ ret. „ En, inquit **TOURNELIUS** gratia
 sufficiens orationis (*aliquid dilectionis*)
 per quam homo potest impetrare gratiam
 actionis seu operis, *ut addi sibi quæreret, un-
 de, quod jubebatur, impleret.*

RESP. I. ad hos omnes textus sufficiunt
 dicta num. præced. Neque enim iisdem e-
 vincitur, hominem per solam gratiam suffi-
 cientem, sine efficaci, actu & salubriter ora-
 re. Sed

RESP. ad I. conc. oratione salutari im-
 petrari vires uberiores. Sed nego supposi-
 tum, aliquem sine gratia efficaci orare, quæ
 tamen ipsa gratia respectu operis ultimi non
 nisi sufficiens est.

RESP.

RESP. ad II. Eodem textu abutuntur Janseniani, demonstrare cupientes, gratiam sufficientem non subministrare vires relative pares. Ergo & TOURNELIUS hunc nodum solvere cogitur. Itaque expono verba AUGUSTINI: *Qui vult, pia quadam velleitate, quæ est effectus gratiæ sufficientis, facere Dei mandatum, & non potest, potentia ad actum reducenda, sed tamen reducibili, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam & invalidam, seu mere sufficientem & inefficacem respectu operis ultimi: poterit autem, potentia in actum reducenda, cum habuerit magnam & robustam, nempe gratiam efficacem & victricem delectationem.*

RESP. ad III. Per τὸ *aliquid dilectionis* intelligit AUGUSTINUS gratiam efficacem, qua homo delectatur, ut oret: quæ tamen ipsa nondum est efficax pro opere ultimo.

OBJIC. III. Ex eodem AUGUSTINO, qui 239 lib. de corrept. & grat. cap. 2. scribit: *In-*
„ telligant, si filii Dei sunt, spiritu Dei se
„ agi, ut quod agendum est, agant; & cum
„ egerint, illi, a quo aguntur, gratias a-
„ gant. - - - Quando autem non agunt,
„ sive omnino non faciendo, sive non ex
„ charitate faciendo, orent, ut quod non-
„ dum habent, accipiant. „ Supponit hoc
loco, gratiam orationis Justis saltem & fide-
libus semper esse præsentem, qua possint ad
opus bonum faciendum uberius auxilium a
Deo impetrare.

II. Eodem lib. cap. 5. „ Non vis, tua
 „ tibi vitia demonstrari: non vis, ut ferian-
 „ tur, fiatque tibi utilis dolor, quo medi-
 „ cum quæras: non vis tibi tu ipse ostendi,
 „ ut cum deformem te vides, reformatorem
 „ desideres, eique supplices, ne in illa re-
 „ maneas fæditate. - - - Dolor quippe,
 „ quo quisque sibi displicet, quando sentit
 „ correctionis aculeum, excitat eum in ma-
 „ joris orationis affectum, ut, Deo mise-
 „ rante, incremento charitatis adjutus desi-
 „ nat agere pudenda, & dolenda, & agat
 „ laudanda, atque probanda. „ Supponit
 iterum S. D. gratiam orationis sufficientem,
 quæ suum aliquando effectum obtineat: *Do-*
lor, quo quisque sibi displicet, excitat eum ad
majoris orationis affectum.

RESP. I. Cum Monachi Adrumetini
 perlecto S. Augustini libro *de gratia & libero*
arbitrio, ubi gratiæ efficacis necessitatem,
 sine qua nullus bene operatur, adstruxerat,
 sinistram sequelam inferrent, quod illa vel
 hominem necessitet, vel illa deficiente nul-
 lus agere possit, ideoque nec corripì debeat;
 ideo hoc audito librum composuit *de corre-*
ptione & gratia, eorumque ita satisfecit
 querelis, ut tamen a gratiæ intrinsece effi-
 cacis necessitate asserenda non recederet,
 sed eam multa solidius & evidentius demon-
 straret. Ideo & cap. II. e quo truncata ver-
 ba opponit Tournelius, ita exorditur.
 „ Intelligenda est enim gratia Dei per Jesum
 „ Chr.

„ Chr. D. N. qua sola homines liberantur a
 „ malo, & sine qua nullum prorsus sive co-
 „ gitando sive volendo & amando, sive a-
 „ gendo faciunt bonum: non solum, ut
 „ monstrante ipsa, quid faciendum sit, sciant,
 „ verum etiam, ut *præstante ipsa*, faciant
 „ cum dilectione, quod sciunt. „ (hæc au-
 „ tem gratia, quæ facit, ut faciant, est ef-
 „ ficax) post pauca pergit. „ Non itaque se
 „ fallant, qui dicunt: *Ut quid nobis prædi-*
 „ *catur atque præcipitur, ut declinemus a ma-*
 „ *lo, & faciamus bonum, si hoc nos non a-*
 „ *gimus, sed id velle & operari Deus opera-*
 „ *tur in nobis.* „ Hanc ipsam objectionem
 frequenter recoquunt Moliniani adversus
 gratiam ex se efficacem, sine qua nullus o-
 peratur. Deinde vero post verba a Tourne-
 lio usque ad interruptionem allegata, addit:
 „ AGUNTUR enim, ut agant, non ut ipsi
 „ nihil agant, & ad hoc eis ostenditur, quid
 „ agere debeant, ut quando id agunt, sicut
 „ agendum est, id est, cum DILECTIONE &
 „ DELECTATIONE justitiæ, *suavitatem, quam*
 „ *dedit & minus, ut terra eorum daret fru-*
 „ *ctum suum*, accepisse se gaudeant. Quan-
 „ do autem non agunt &c. „ ut in objectio-
 ne. Itaque

RESP. ad I. *dist.* TOURNELII illationem.
 Supponit S. AUGUSTINUS Justis gratiam ora-
 tionis *sufficientem* semper esse præsentem, cum
 qua tamen sola non agunt nisi per efficacem
 AGANTUR, *conc.* talem adesse sufficientem,

cum qua aliquando agant, etiamsi NON AGANTUR, nego.

RESP. ad II. S. AUGUSTINUS ibi dissolvit objectionem cujusdam corripere nolentis, his verbis conceptam: cap. 4. *Quomodo meo vitio non habetur, quod non accepi ab illo, a quo nisi detur, non est omnino alius, unde tale ac tantum munus (gratiæ infallibiliter operantis) habeatur?* de defectu gratiæ sufficientis non querebatur ille Monachus, sed de defectu gratiæ ipsum actum efficientis, quod non a se, sed a solo Deo habetur. Respondet autem AUGUSTINUS toto cap. 5. merito & illum moneri ac corripere, quia etiam deficiente gratia efficaci libere peccat, ad malum nemine necessitante se determinans, & prima causa *deficiens*. Etiamsi enim nemo sine gratia efficaci bonum supernaturale operetur, sine ea tamen libere malum operatur: quod dicere videtur AUGUSTINUS verbis sequentibus, quæ per interjectam lacunam callide suppressit TOURNELIUS. „Tuum quippe vitium est, quod malus es, & majus vitium
„corripere nolle, quia malus es; quasi laudanda vel indifferenter habenda sint vitia,
„ut neque laudentur, neque vituperentur:
„aut vero nihil agat timor correpti hominis,
„vel pudor, vel dolor, cum salubriter stimulat, nisi ut rogetur bonus, & ex malis qui corripiuntur, bonos faciat qui laudentur. Quod enim vult pro se fieri, qui
„corripere non vult, & dicit: *ora potius pro me;*

„ *me*; ideo corripendus est, ut faciat etiam
 „ ipse pro se. Dolor quippe ille, quo sibi displi-
 „ cet &c. „ sed & labascit suppositum TOUR-
 NELII, quasi salutaris ille timor, dolor, & pudor,
 ac ipsa oratio, a ~~sola~~ gratia sufficiente prove-
 niant; respectu enim harum operationum &
 effectuum efficax est. Quisquis autem has
 Adrumetinorum oppositas difficultates in
 Augustino legerit, & attente examinaverit,
 statim intelliget, eas non nisi contra gratiam
 efficacem infallibiliter operantem moveri po-
 tuisse, hodieque non raro contra ejusdem
 defensores moveri.

OBJIC. IV. Idem S. D. lib. XII. de ci- 240
 vit. Dei cap. 6. hypothesein proponit homi-
 num, qui æqualiter affecti animo & corpore
 non eodem tamen modo operati fuerunt, cu-
 jus discriminis rationem non aliam assignat
 causam, quam illorum hominum voluntatem.
 „ Si duo, inquit, æqualiter affecti animo &
 „ corpore videant unius corporis pulchritu-
 „ dinem, qua visa unus eorum ad illicite per-
 „ fruendum delectatur, alter in voluntate
 „ pudica stabilis perseveret; quid putabi-
 „ mus esse causæ, ut in illo fiat, in illo non
 „ fiat voluntas mala? „ - - - Tum denique
 ad solam voluntatem recurrit. „ Quid aliud
 „ apparet, pergit, nisi unum voluisse, alte-
 „ rum noluisse a castitate deficere? Unde,
 „ nisi propria voluntate, ubi eadem fuerat
 „ in utroque corporis & animi affectio?
 „ Amborum oculis pariter visa est eadem
 „ pul-

„ pulchritudo, ambobus pariter institit oc-
 „ culta tentatio. Propriam igitur in uno
 „ eorum voluntatem malam, quæ res fece-
 „ rit scire volentibus, si bene intueantur,
 „ nihil occurrit. „ Manifestum est, inquit
 TOURNELIUS, S. D. eo loco supponere, pa-
 rem saltem ad orandum gratiam duobus illis
 hominibus datam fuisse, qua unus bene u-
 tens uberius impetravit auxilium &c. ad ob
 hoc argumentum aperte Molinianum

RESP. I. Non ea mihi felicitas obtigit,
 ut *manifestum* mihi videatur, Augustinum
 supponere parem gratiam ad orandum duo-
 bus concessam fuisse, cujus nullum eo loci
 apparet vestigium.

RESP. II. *Dist.* Augustinus loquitur de
 duobus æqualiter affectis animo & corpore,
naturaliter & ante gratiam, *conc.* æqualiter
 affectis, hoc est, sola sufficiente & utrique
 æquali gratia præditi, *neg.* Qui enim ea-
 dem tentatione sollicitatus ei tamen non
 consensit, gratia efficaci a Deo præventus
 fuit. Ait enim AUGUSTINUS de simili casu
 tentationis ad adulterinum concubitum, ho-
 mil. I. inter XXIII. „ Ut adulterium non
 „ committeres, suator defuit; ut suator de-
 „ esset, ego feci. Locus & tempus defuit;
 „ ut hæc deessent, ego feci. Adfuit suator,
 „ non defuit locus, non defuit tempus; ut
 „ non consentire, ego feci. Agnosce ergo
 „ gratiam ejus, cui debes, quod non admi-
 „ sisti. „ Non ille, qui orando gratiam effi-
 cacem

cacem reddidit, & uberiores impetravit, sed Deus fecit, ne consentiret, tribuens, ut alibi loquitur, vires efficacissimas voluntati.

RESP. III. Verissimum dixit AUGUSTINUS, *proximam* allegans causam, ideo unum tentationi succumbere, quia voluit, alterum eidem resistere, quia noluit, sed diversa ratione; ut enim quis tentationi consentiat, sola ipsi voluntas sufficit, tanquam prima causa deficiens, seque ad peccandum libere determinans. Ut etiam aliquis tentationem superare possit, sufficit voluntas propria per gratiam sufficientem præventa. Ut autem eam actu superet, gratia indiget efficaci, quæ faciat, ut declinet a malo, & operetur bonum. Sed si quis porro inquiret in causam *remotam*, cur iste consentire noluit, alter voluit? cur iste orare voluit, alter noluit? Respondebit cum S. PAULO AUGUSTINUS: quia in uno *Deus operatur velle, & perficere pro bona voluntate.*

RESP. IV. S. AUGUSTINUS solum dat rationem, cur unus tentationi succumbat, nempe propriam malam voluntatem, non autem, cur alter non consentiat, seu eam vincat. Illam autem dat alibi, quæ utut non sit ad palatum TOURNELII, est tamen ad mentem S. PAULI, & est sola atque liberrima voluntas, unum præ altero magis adjuvantis. Nam lib. II. de peccat. merit. & remiss. cap. 5. princ. ita scribit: „ Ad pec-

„ candum namque non adjuvamus a Deo;
„ iusta autem agere, vel iustitiæ præceptum
„ omni ex parte explere non possumus, nisi
„ adjuvemur a Deo. Sicut enim oculus
„ corporis non adjuvatur a luce, ut ab ea-
„ dem luce clausus averfusve discedat; ut
„ autem videat, adjuvatur ab ea, neque
„ hoc omnino, nisi illa adjuverit, potest.
„ Ita Deus, qui lux est hominis interioris,
„ adjuvat nostræ mentis obtutum, ut non
„ secundum nostram, sed secundum ejus
„ iustitiam boni aliquid operemur. Si au-
„ tem ab illo avertimur, nostrum est, &
„ tunc secundum carnem sapimus, tunc con-
„ cupiscentiæ carnis ad illicita consentimus.
„ Conversos ergo Deus adjuvat, averfos de-
„ ferit. Sed etiam ut convertamur, ipse
„ adjuvat, quod certe oculis corporis lux i-
„ sta non præstat. - - Nec ideo tamen hac
„ de re solis votis agendum est, ut non sub-
„ inferatur adnitendo etiam nostræ efficacia
„ voluntatis. Nec adjuvari potest, nisi qui
„ etiam aliquid sponte conatur; quia non
„ sicut in lapidibus insensatis - - - salutem
„ nostram Deus operatur in nobis (sine no-
„ bis libere consentientibus, & mere passive
„ habentibus, ut voluit Lutherus.) NB.
„ Cur autem illum adjuvet (efficaciter :)
„ Illum tantum, illum non tantum: istum
„ illo, illum isto modo, penes ipsum est &
„ æquitatis tam secretæ ratio, & excellen-
„ tia potestatis. „ Oppositum respondet
„ **TOURNELIUS.** Ideo illum adjuvat, qui per
„ gra-

gratiam sufficientem orando uberiores gratias impetravit.

OBJIC. V. Contra insufficientiam gratiæ sufficientis Thomistarum. Illa gratia non est vere sufficiens, nec utilis ad observandum mandatum, quæ non complectitur id omne, quod requiritur ex parte principii, ut actus ponatur: atqui talis est gratia Thomistarum, cui aliquid deest ex parte principii, nempe præmotio physica, ergo. 241

Nec sufficit TOURNELIO communis Thomistarum responsio, qua dicunt, præmotiorem physicam, seu gratiam efficacem necessariam non esse, ut homo *possit*, sed ut *actu* operetur, adeoque gratiam vere esse sufficientem ex parte principii operativi, quod potentiam & actum primum appellant.

CONTRA urget. Gratia sufficiens datur, non tantum ut homo *possit* observare mandata, sed ut *actu* adimpleat; datur quippe, ut homo id faciat, quod Deus præcipit: sed Deus non præcipit homini, ut *possit* observare, sed ut *reipsa* illa observet.

RESP. I. Retorq. in ipsum TOURNELIUM, qui præter sufficientem gratiam insuper requirit *adjuvantem* ad hoc, ut homo actu operetur: ut patet e n. 236.

RESP. II. ad I. *Dist. maj.* Illa gratia non est vere sufficiens, cui deest aliquid ex parte principii operativi, seu ut ajunt, actus primi, *conc.* cui aliquid deest ex parte principii operantis in effectu, *neg.*

RESP.

RESP. ad II. Nego *ant.* Ad actualem enim operationem necesse est gratia efficax, quia Deus juxta S. PAULUM operatur in nobis velle & perficere. Inde autem non sequitur, hominem aut non libere præceptum transgredi, aut injuste puniri; cum enim per gratiam sufficientem & intellectus superna veritate illustretur, & voluntas aliquali delectatione moveatur, ipse autem homo tanquam prima causa deficiens ad oppositum bonum eligendum se libere determinet, sequitur, quod nec necessario præceptum transgrediatur, quia ad id non necessitatur, nec injuste puniatur.

242 OBJIC. VI. Gratia physice prædeterminans necessaria non videtur, ut actus ponatur, *ergo.* *Ant. prob.* Si enim necessaria foret, tunc illa in hominis potestate esse deberet, & quidem vel immediate, vel mediate: fecus sine sua culpa eadem careret, nec peccati argui, nec juste puniri posset. Atqui neutro modo in potestate hominis est, *ergo. min. prob.* Non *immediate*; quia a solo Deo fit in nobis, sine nobis libere cooperantibus, ut solent esse omnes actus indeliberati. Non *mediate*; quia non potest assignari, quid sit illud, quo mediante obtineretur illa præmovens gratia. Non aliqua *dispositio*; hæc enim vel esset *naturalis*? quod Pelagianismum saperet. Vel *supernaturalis*? Hæc iterum esse non potest; quia ad hanc vel requireretur præmotio physica, vel

non? si non requiritur: ergo ad quemlibet actum, cujusmodi foret hæc dispositio, non est necessaria, quod est contra Thomistas, qui eam ad quemlibet actum voluntatis liberum, orationem, dolorem &c. requirunt. Si autem ad istam quoque dispositionem pro gratia præmovente necessaria est præmotio, tunc rursus aliqua requiritur prævia dispositio, & ita fiet processus in infinitum.

RESP. I. Retorq. in gratiam adjuvantem *TOURNELII*; nam & sine ista homo nunquam actu operatur.

RESP. II. *Nego. ant. ad ejus prob. Nego Maj.* Quamvis enim gratia efficax seu præmovens non sit in hominis potestate, & eam Deus gratis conferat, cui lubet, cum nemini debeat, libere tamen peccat, qui per gratiam sufficientem illustratus, & aliquo modo motus ad bonum creatum se determinat, dicens practice cum Poëta: *Video meliora, proboque: deteriora sequor.* Quid si autem ex *TOURNELIO* quærerem, an gratia adjuvans, quam præter prævenientem & relative sufficientem necessariam esse dicit, ut actu vincatur concupiscentia & opus bonum perficiatur, in potestate hominis sit? Si non est, tunc ipse sibi telum cudit. Si autem in ejus potestate est, tunc ipse sufficientem gratiam reddit efficacem, quod in *MOLINA*, nescio an ex corde, improbat, ac sibi contradicere videtur, quando docet, gratiam adjuvantem facere, ut homo velit. Sed gratia

gratia, quæ facit, ut homo velit, non est in hominis potestate: secus gratia faceret, quia homo voluit, non, *ut* velit, Forte autem responderet, gratiam adjuvantem in hominis potestate esse *mediate*: qui enim per prævenientem gratiam orat, mediante oratione adjuvantem impetrat. Sed redit prior difficultas; si enim *gratia adjuvans SEMPER necessaria est, ut opus bonum perficiatur*, quæ sunt ipsius formalia: utique etiam ad orationem necessaria erit; quia & hæc opus bonum est ac salutare.

243

OBJIC. VI. Culpa & vitium hominis est, quod privetur gratia efficaci; sed si requiritur gratia præmovens ad omnem actum, homo sine sua culpa ea careret, *ergo. Maj.* patet e S. AUGUSTINO, qui lib. II. de peccat. meritis & remiss. cap. 17. ait: „ Gratia est, quæ hominum adjuvat voluntates: qua ut non adjuventur, in ipsis itidem causa est, non in Deo. „ & e S. THOMA lib. III. contra gentes cap. 159. „ Cum sit in potestate liberi arbitrii impedire divinæ gratiæ receptionem vel non impedire, non immerito in culpam imputatur ei, qui impedimentum præstat gratiæ receptioni. Denique e Concilio TRIDENTINO Sess. VI. cap. 13. „ In Dei auxilio firmissimam spem collocare omnes debent; „ Deus enim, nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cæpit opus bonum, perficiet, „ operans velle & perficere. „ *min. prob. exem-*

exemplo hominis Justi, qui gravi aliqua tentatione pulsatus præceptum Dei, quod urget, transgreditur. Habet ille, fatentibus Thomistis, gratiam vere sufficientem, per quam tentationi resistere, ac præceptum implere potest, nec tamen absente gratia efficaci reipsa illud implet. Sed talis Justus gratia efficaci sine culpa carere videtur, *ergo. min. prob.* primo enim hæc gratia non est in ejus potestate, illa autem in poenam alicujus peccati præcedentis privari non potest; non *Originalis*, hoc enim in baptismo deletum fuit; *in renatis* autem, ut loquitur Concilium TRIDENTINUM Sess. V. can. 5. *nihil odit Deus, quia nihil damnationis est in iis, qui vere consepulti sunt cum Christo per baptismum in mortem.* Non *actualis*; supponitur enim, hoc esse primum, in quod Justus post Baptismum labitur. Ergo ex parte talis justi nulla reperitur ratio, quæ Deum moveat ad negandam gratiam efficacem. Ergo illa sine sua culpa privatur.

Fingit TOURNELIUS respondere Thomistas, justum sua culpa privari gratia efficaci, quia non bene utitur sufficiente, sed ei resistit, seu se ipsum impedit, nec finit se a Deo moveri: cum tamen Thomistæ negent suppositum, hominem ullo casu gratiæ sufficienti non resistere, nisi per gratiam efficacem, exceptis duntaxat quibusdam actibus imperfectis intermediis. Quare umbras persequitur, dum urget, quærendo, quid sit
illa

illa non resistentia? non aliquid positivum; quia sine præmotione actus positivus non datur: non aliquid negativum; quid est enim, gratiæ sufficienti non resistere, nisi eidem cooperari, & tentationem superare? hoc est autem quid positivum.

Instat porro. Quomodo homo Justus superaret tentationem? an per solam gratiam sufficientem? Negant Thomistæ (sed & negat TOURNELIUS n. 236.) an per efficacem? (quæro ego: an per adjuvantem?) nulla in eo supponitur. An per vires folius voluntatis? error est Pelagianus. Quocunque se vertant Thomistæ (imo & TOURNELIUS) premunt angustiae.

RRSP. I. *Dist. maj.* Culpa & vitium hominis est &c. vel originale, vel actuale, *conc.* semper actuale, *nego.* *dist. min.* Justus privaretur sine sua culpa actuali *trans.* sine originali, *neg.* Si integrum caput S. AUGUSTINI legatur, ille potius Thomistis favet. de D. THOMA statim dicam. Concilium TRIDENTINUM equidem adversus Protestantes definit, peccatum originale non solum tegi, vel radi, aut non imputari, sed vere deleri quoad reatum culpæ & poenæ æternæ, non tamen Catholicorum scholis præjudicare voluit, quas inter Thomistica docet, etiam post remissum originale peccatum aliquas superesse reliquias, seu poenalitates, quæ in reprobis saltem causa existunt subtrahendæ gratiæ efficaci & singularis doni perseveran-

rantiae: quemadmodum nemo negat, concupiscentiam, infirmitates, ignorantiam, mortem quoque, ceu peccati poenas, aut, si mavis, poenalitates, conſectaria &c. in renatis ſupereſſe. Itaque dico, ſubtractionem gratiae efficaciſ, nulli per ſe debitae, ſaltem in reprobis effectum eſſe reprobationis negativae, quae praſupponit originale peccatum. Quando autem Deus concipitur, e maſſa damnationis, in qua totum humanum genus erat concluſum, quosdam miſericorditer ſeligere, & gratis ad gloriam praedeſtinare, caeteros non iniuſte relinquere nec iis praeparare efficaciam illa beneficia, quibus certiffime liberantur, quicumque liberantur, hunc juſtum tunc non conſiderat ut aliquando juſtificandum, ſed praeciſe ut Adae filium, cui gratia efficax non debetur, ideoque nec ei decernitur.

RESP. II. Ratiocinium TOURNELII ſiquid probat, evincit quoque, quemlibet baptizatum fore impeccantem, ſi cuilibet gratia efficax, aut adjuvans Tourneliana debetur.

RESP. III. Gratia efficax etiam ſubtrahi poteſt in poenam peccati *actualis*; quia homo gratiae ſufficienti reſiſtens, libere peccat, tanquam prima cauſa deficiens, & ad peccandum ſibi ſoli ſufficientis; ut enim per gratiam efficacem non neceſſitatur ad bonum, ſic per tentationem, praefente gratia ſufficiente, non neceſſitatur ad malum eligendum, ut patebit e cap. ſeq. §. II. Nunc

dist. verba S. THOMÆ: in potestate liberi arbitrii est gratiæ receptionem impedire vel non impedire, diverso modo, *conc.* eodem modo, *neg.* In potestate *solius* liberi arbitrii est gratiæ receptionem impedire. Ut autem non impediatur, & gratiæ sufficienti cooperetur, equidem in potestate liberi arbitrii est, sed non nisi per gratiam efficacem, quæ facit, ut homo velit bonum & actu operetur. Vid. dicta num. 174. ubi hunc textum, de statu naturæ integræ intelligendum fusius exposui. Idem certe respondere debet Tournelius de sua gratia adjuvante. Facilis nempe datur ratio, cur illa uni subtrahatur, qui excitanti libere restitit: non autem eadem facilitate respondetur, cur illa alteri concedatur; Hæc enim *impenetrabilis quæstio per liberi arbitrii velle & nolle non solvitur*, ut loquitur auctor lib. de vocat. gent. inferius allegandus cap. V. §. II.

244 OBJIC. VII. e THOMASSINO apud TOURNELIUM, cujus argutiæ huc maxime redeunt. I. Si homo cum auxilio versatili nihil in effectu nunc potest, cum quo in statu innocentiae Adamus omnia potuit, tunc non potest dici reparatus.

II. Cum in justificatione restituatur vita & sanitas, ille non potest dici vivere, qui ne unum quidem gradum promovere, & ne quidem facillimam rem facere vel incipere potest.

III. Etiam si Justis speciali nunc opus sit auxilio ad singula pietatis opera, quia tamen illa

illa necessitas non oritur nisi ex ignorantia & rebellante identidem concupiscentia, fatis erit, ut Deus idoneum lumen ingerat, & aliquamdiu concupiscentiam sistat. Novo hoc auxilio non prædeterminatur voluntas nostra, sed eo loco nos statuit, eidemque potestati restituit ad hoc opus peculiare, qua pollebat Adamus innocens.

IV. Si nulla sunt auxilia actualia nisi efficacissima, tunc aliquis hoc auxilio præditus tam universa conjunctim præcepta implebit, vitabitque peccata, quam singula separatim. Contra qui eo fraudabitur, tam singula omittet præcepta & peccata committet, quam universa. Quo ergo evadet constantissima illa Augustini doctrina, Hieronymi, Thomæ, & omnium scholæ Theologorum, qui tantum operæ posuerunt in constituenda facilitate singulorum bonorum operum, difficultate universorum?

V. In quo autem collocabitur speciale perseverantiæ donum, si nihilo plus difficultatis sit in implendis semper præceptis, quam in uno aliquo eorum observando? Si ad quodlibet opus bonum singillatim requiritur efficacissima gratia, nihil amplius desiderari potest ad perseverantiam usque ad finem. Contrariam tamen doctrinam & docuit Augustinus, & conc. Trident. definiit.

VI. Delectatio illa & dilectio justitiæ victrix, in qua vis gratiæ efficacissima a Janzenio constituitur, indubitatissime Angelis &

primo homini concessa fuit; cum ne ipse quidem neget eam esse ipsissimam charitatem. Atqui charitate donati fuerant. Aut ergo gratia efficax indulta illa fuerat, aut aliud est ea gratia, aliud charitas.

RESP. ad I. Tunc homo non potest dici reparatus, id est, non fuit ipsi restituta illa naturæ primæva integritas, & *tanta non peccandi felicitas, conc.* non potest dici reparatus, id est, a peccato liberatus, & potentiore auxilio instructus, *nego.* Postquam enim illa magna peccati merito est amissa libertas, etiam majoribus donis adjuvanda remansit infirmitas, ut loquitur AUGUSTINUS de corrept. & grat. cap. 12. *Æquivocatio THOMASSINI* in eo mihi videtur esse reposita, quod ille existimet, per Christi redemptionem & hominis justificationem primævam arbitrio libero restitui facilitatem, gratiam versatilem suo consensu reddendi efficacem. Atvero in alia omnia ivit Augustinus citato libro, ubi ex instituto tradit gratiæ utriusque status differentiam. „ Prima est, inquit cap. 11. qua fit, ut habeat „ homo justitiam, si velit: secunda ergo plus „ potest, qua etiam fit, ut velit, & tantum „ velit, tantoque ardore diligat, ut carnis „ voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat. „ Primam illam eodem cap. appellat *lætiores*, istam vero *potentiores*.

RESP.

RESP. ad II. In justificatione restituitur vita & sanitas quantum ad mentem, sed non primus ille vigor & firmitas quantum ad carnem, quæ continuo adversus spiritum concupiscit, & non nisi per gratiam efficacem reprimatur, ne in actum erumpat. Igitur *Dist.* Ille non potest dici vivere &c. eadem felicitate vitæ, qua fruebatur primus homo, *conc.* non potest dici vivere vita potentiore, *nego.* omnia enim possum in eo, qui me confortat, ut loquitur PAULUS. Id autem non possum per gratiam illam versatilem. Secus non adeo magnum per originis labem nobis fuisset inflictum vulnus.

RESP. ad III. Istud ratiocinium mihi videtur nimium asserere, pro hoc statu non esse necessariam gratiam, nisi quæ intellectum *illustret*, quod PELAGIUS unice voluit. Alterum omnino a veritate alienum arbitror, hac gratia tantum modo illustrante, & concupiscentiam paulisper sistente, eo loco nos statui eidemque potestati restitui: qua pollebat Adamus integer. Certe enim ex Augustino in Resp. ad I. allegato necessaria insuper est gratia, qua fit, ut homo velit, tantoque ardore diligat &c.

RESP. ad IV. Nego, nulla dari auxilia nisi *efficacissima*. Dantur enim & sufficientia, & efficacia ordinaria, quæ tamen ex omnipotentia Dei effectum suum certissime consequente haud dubie efficacissima sunt. „ Tan-
„ tum quippe Spiritu sancto accenditur vo-

„ luntas eorum, ut ideo possint, quia sic vo-
„ lunt; ideo sic velint, quia Deus operatur,
„ ut velint. Nam si in tanta infirmitate vi-
„ tæ hujus - - - ipsis relinqueretur volun-
„ tas sua, ut in adjutorio Dei, sine quo per-
„ severare non possent, manerent, si vellent,
„ nec Deus in eis operaretur, ut vellent,
„ inter tot & tantas tentationes infirmitate
„ sua voluntas ipsa succumberet. „ Augu-
„ stinus lib. cit. cap. 12. Nego autem se-
quelam primam hujus argumenti; ad uni-
versa enim implenda præcepta, & singula
vitanda peccata præter gratiam actualem
necessaria quoque est habitualis ex n. 126.
& n. 149. imo quantum ad venialia singu-
lare insuper privilegium. n. 155. Nego et-
iam alteram sequelam; nam & sine gratia
actuali quædam opera naturalia moraliter
bona fieri, & nonnulla peccata declinari pos-
sunt, ex n. 109. & n. 142.

RESP. ad V. Perseverantiæ donum si
de *interna & activa* sermo sit, quoad natu-
ram non differt a gratia efficaci; ratio au-
tem specialis beneficii in eo consistit, quod
illa eo tempore concedatur, quo instat ulti-
ma tentatio, & status justitiæ cum morte
conjungatur, quod non nisi Prædestinatis
conceditur: cum tamen gratiæ etiam effica-
cissimæ non raro etiam reprobis conferantur,
non tamen illo tempore opportuno.

RESP. ad VI. Quod THOMASSINUS ceu
indubitatum supponit, ego falsissimum
existi.

existimo. Si enim victricem delectationem & dilectionem justitiæ Angeli & Adamus habuissent, certissime perseverassent. Nunc autem eos amplius delectabat propria excellentia & affectata Dei similitudo, quam humilis ad Deum subjectio. Igitur *Dist.* præditi erant charitate, *habituali*, cum gratia actuali sufficiente, *conc.* cum gratia efficaci & delectatione victrici, *nego.* omnino aliud est charitas *habitualis*, in qua erant constituti, & aliud est gratia efficax, qua non erant præditi, quia nec indigebant. In hoc enim ipso utriusque status & auxilii differentiam AUGUSTINUS constituit, ut patet e libro de corrept. & grat. cap. 10. 11. & 12. Superessent adhuc nonnulli scrupuli THOMASSINO eximendi: sed non patiuntur opusculi limites. Haud difficulter enim ex hætenus dictis poterunt a sedulo lectore dissolvi.

§. II.

De gratiæ sufficientis collatione quantum ad justos.

Gratiæ sufficientis existentia adversus JAN- 245
SENIUM asserta, inquirendum nunc venit, quibusnam illa a Deo conferatur. Et hominum quidem alii parvuli sunt, vel adulti. Illi vel ante Baptismum, vel post regenerationis gratiam & hac vita rapiuntur. Quod illos prioris generis attinet, manifestum

stum videtur, nullam illis gratiam sufficientem *actu* conferri, etiamsi & illis eam Deus præparaverit, &, quantum est de se, voluntate antecedente conferri voluerit. Quoniam vero ille ut Author gratiæ impedire non debet seriem causarum, quam posuit ut Author naturæ, & quæ tali parvulo vitam intercipiunt, priusquam factus fonte abluisset, hinc remedio, quod ipsis unice sufficiens foret, carent: gratiæ autem actualis ob defectum usus rationis incapaces sunt. Adeoque in massa perditionis relinquuntur & negative reprobati ob peccatum originale damnantur.

- 246 Adulti vel usu rationis fruuntur, vel eo penitus & perpetuo destituti sunt. De his idem dicendum, quod de parvulis, si eo loco sint, ubi Baptismus eis applicari non potest, videlicet ad reprobos pertinere. Qui autem usu rationis præditi sunt, aut infideles, aut fideles sunt. Horum aliqui iusti, alii peccatores: & non nulli quidem ordinarii, alii extraordinarii, seu, maxime obdurati, excæcati, & in reprobum sensum dati. Non de infidelibus solum & de adultis peccatoribus, sed de iustis quoque asseruit JANSENIUS propositione prima damnata, aliqua Dei præcepta hominibus iustis volentibus & conantibus secundum præsentem, quas habent, vires esse impossibilia, deesse quoque illis gratiam, qua possibilia fiant: idque deduxit ex eo principio; quia nullam aliam supponit dari gratiam,

tiam, quam ex se efficacem, quam certum est etiam piis justo Dei judicio aliquando negari. De infidelibus & peccatoribus §. seguente agetur. De justis autem statuitur

RESOLUTIO. Justis omnibus, quando ur- 247
get obligatio præcepti, quod solis naturæ viribus impleri non potest, confertur gratia *relative* sufficiens ad observandum mandatum, & oppositam concupiscentiam superandam. Ita Catholici omnes adversus Janfenium.

Prob. I. Omnibus fere argumentis §. præcedente adductis, e quibus constat, in hoc statu existere gratiam vere ac *relative* sufficientem, quam justis præsertim a Deo concedi inde maxime colligitur; quia non prius a Deo deferuntur, nisi ipsi Deum deseruerint: si autem Deus urgente primo post justificationem mandato gratiam iis negaret, prius essent a Deo deserti, quam desertores, *ergo*.

Prob. II. e S. PAULO, qui I. ad Co- 248
rinth. XVI. 13. scribit. *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, (seu, ut legit S. CYPRIANUS, faciet facultatem evadendi) ut possitis sustinere.* Loquitur hic de justis, de quibus v. 12. scripserat: *qui existimat se stare, videat ne cadat.* Atqui si justis gratia *relative* sufficiente carent, dum instat vehemens tentatio, tunc Deus permetteret illos tentari supra id, quod
R 5 possunt,

possunt, hoc est, supra vires eorum præsentes, *ergo* &c. Ipse PAULUS acrem in se sentiens carnis stimulum & Angelum Satanæ colaphizantem, *ter*, hoc est, sæpe petiit a Domino ut auferatur ab eo; sed respondit ei Deus II. Corinth. XII. 9. *Sufficiat tibi gratia mea; nam virtus in infirmitate perficitur.* Ergo aderat Paulo sufficiens gratia.

249 *Prob. III.* e Concilio TRIDENTINO, quod præter illa, quæ n. 216. adducta fuerunt, ita porro docet Sess. VI. cap. 16. „ Cum il-
 „ le ipse Christus Jesus tanquam caput in
 „ membra, & tanquam vitis in palmites in
 „ ipsos justificados jugiter virtutem influat,
 „ quæ virtus bona eorum opera semper an-
 „ tecedit, & comitatur, & subsequitur, &
 „ sine qua nullo pacto Deo grata & merito-
 „ ria esse possent; nihil ipsis justificatis am-
 „ plius deesse credendum est, quo minus
 „ plene illis quidem operibus, quæ in Deo
 „ sunt facta, divinæ legi pro hujus vitæ sta-
 „ tu satisfecisse &c. censeantur. „ Atqui
 plurimum ipsis deesset, si carerent gratia suf-
 ficiente, sine qua nec legem implere, multo
 autem minus vitam æternam promereri pos-
 sent, *ergo* &c.

250 *Prob. IV.* e S. AUGUSTINO, cujus con-
 stans principium est, Deum impossibilia non
 præcipere. Atqui præciperet secundum JAN-
 SENIUM, si justis tempore præcepti gratia
 sufficiens deesset. *Maj. prob.* serm. LXI. de
 tempore sic ait: „ Nec impossibile potuit im-
 „ pe-

„ perare, quia justus est, nec damnaturus
 „ est hominem pro eo, quod non potuit vi-
 „ tare, quia bonus est. „ & ferm. 191. de
 tempore: „ Execramur blasphemiam eo-
 „ rum, qui dicunt, impossibile aliquid a Deo
 „ esse præceptum, & mandata Dei non a
 „ singulis, sed ab omnibus posse impleri. „
 Denique lib. de natura & gratia cap. 67.
 „ Quis peccat in eo, quod caveri nullo mo-
 „ do potest? peccatur autem; caveri igitur
 „ potest. „ Unde istud desumitur ratioci-
 nium. Secundum AUGUSTINUM nemo pec-
 cat in eo, quod vitare nullo modo potest;
 atqui Justi, gratia omni destituti, vitare non
 possent transgressionem præcepti tunc obli-
 gantis: ergo non peccarent. Peccant au-
 tem, ab experientia, & acceptam justifica-
 tionis gratiam non raro amittunt, ut constat
 ex Davide, quondam justo, deinceps adul-
 tero & homicida: ergo poterant vitare, non
 utique suis, sed gratiæ viribus. Deerat au-
 tem gratia efficax; hac enim præsentem nun-
 quam peccassent: ergo non deerat gratia suf-
 ficiens.

Prob. V. alia ratione ex eodem AUGU- 251
 STINO depromta. Si justus defectu gratiæ
 præceptum implere & transgressionem vitare
 non posset, tunc legitima foret excusatio di-
 centis, se non accepisse perseverantiam.
 Atqui secundum AUGUSTINUM non est legi-
 tima hæc excusatio; scribit enim lib. de cor-
 rept. & gratia cap. 7. „ si ab hac damnatio-
 „ ne

„ ne se non liberabunt, qui poterunt dicere,
 „ se non audiisse Evangelium Christi, cum
 „ fides ex auditu sit: quanto minus se libe-
 „ rabunt, qui dicturi sunt: perseverantiam
 „ non accepimus? Justior enim videtur ex-
 „ cusatio dicentium: non accepimus audien-
 „ tiam, quam dicentium: non accepimus per-
 „ severantiam; quoniam potest dici: homo in
 „ eo, quod audieras, ac tenueras, in eo perseve-
 „ rares, si velles: nullo autem modo dici po-
 „ test: id quod non audieras, crederes, si
 „ velles. „ Quemadmodum ergo gentilis,
 ordinaria prædicationis gratia destitutus, in-
 excusabilis tamen est, si non credit; quia
 supponitur saltem habuisse gratiam illustra-
 tionis internæ, immediate a Deo inspiratæ,
 per quam credere potuit; ita neque justus
 excusabilis est, qui licet careat dono perse-
 verantiæ actualis, per gratiam tamen suffi-
 cientem perseverare potuit, si voluisset. Sed
 noluit & justitiam acceptam libere amisit,
 suæ damnationis sibi causa existens.

252 OBJIC. I. Sine gratia efficaci nemo po-
 test venire ad Christum. Atqui etiam justis
 gratia efficax sæpe deest: ergo tunc carent
 sufficiente, *maj. prob. ex verbis CHRISTI*
Joannis VI. 43. Nemo potest venire ad me, ni-
si Pater, qui me misit, traxerit eum. Sed qui
 a Patre tractus venit ad Christum, per gra-
 tiam efficacem venit, & sine hac venire non
 potest, ergo &c.

RESP.

RESP. I. Nego *maj.* verba CHRISTI expono *disting.* Nemo potest venire ad Christum, nisi quem Pater traxerit, per *aliquam* gratiam *internam* intellectus & voluntatis *conced.* non potest venire, nisi quem traxerit per gratiam *efficacem*, nego. Istud ergo testimonium adversus Pelagianos & Massilienses valet, qui gratiam *internam voluntatis*, saltem ad initium fidei, necessariam esse negabant. Adeoque hæc verba potius intelligenda sunt de infidelibus, non de justis, qui per gratiam jam fuerant a Christo tracti, & viva ejus membra effecti.

RESP. II. *Dist. maj.* Nemo potest venire ad Christum, potentia cum actu conjuncta, hoc est, *effective* nemo venit ad Christum, nisi tractus per gratiam efficacem, *conc.* nemo potest venire absolute, potentia ab actu sejuncta, ita tamen ut libere non veniat, nego. Gratia sufficiens hominis vires ita elevat, ut veram adquirat potestatem, actiones salutares eliciendi: sed ille per arbitrium liberum ad oppositum se determinat, sicque ad Christum non venit.

OBJIC. II. Concilia & Patres adversus 253 Pelagium definiunt, hominem lapsum sine gratia nihil ad salutem conducens operari posse: atqui nomine gratiæ intellexerunt *efficacem*, ut aliquoties dictum est, ergo &c.

RESP. Patres & Concilia illam propugnabant gratiam, quam negabant PELAGIUS & Massilienses. Atqui isti non solum *efficacem*, sed
&

& *sufficientem* negabant, & omnia, aut saltem initium fidei, naturalibus liberi arbitrii viribus tribuebant: ergo utramque defendebant, & efficacem, & sufficientem; hanc quidem, ut dogma fidei: illam autem ex consequenti ab illis intellectam fuisse, probabilissime inde eruitur.

254 OBJIC. III. e S. AUGUSTINO qui lib. de gratia & libero arbitrio cap. 16. scribit: „ Ideo Deus jubet aliqua, quæ non possumus, ut noverimus, quid ab illo petere debeamus. „ Ergo quædam impossibilia jubet, consequenter sufficientem gratiam non semper confert.

RESP. *Dist.* Jubet Deus aliqua, quæ quantum ad *effectum completum* non statim possumus, potentia conjuncta cum actu, *conc.* quæ *absolute* non possumus, *nego.* Ideo autem Deus gratiam efficacem non semper ab initio concedit, ne homo, nullam aut modicam in opere perficiendo sentiens difficultatem, in superbiam elevetur, & suis viribus, non gratiæ adjuvanti effectum adscribat. Sæpius itaque a principio solam largitur gratiam sufficientem ad opus ultimum, efficacem autem ad orationem, ut hac mediante impetretur gratia efficax pro opere ultimato & completo. Ita fere ipse AUGUSTINUS respondet lib. II. de peccat. merit. & remiss. cap. 17. „ Ideo quisquis nostrum „ bonum opus suscipere nunc scit, nunc ne- „ scit, nunc delectatur, nunc non delecta- „ tur;

„ tur; ut noverit, non suæ facultatis, sed
 „ divini muneris esse vel quod scit, vel quod
 „ delectatur. „ & cap. 19. „ Intelligamus,
 „ Deum etiam sanctis suis alicujus operis
 „ justitiam aliquando non tribuere, vel cer-
 „ tam scientiam, vel victricem delectatio-
 „ nem, ut cognoscant, non a se ipsis, sed
 „ ab illo sibi esse lucem. „

OBJIC. IV. ex eodem cit. lib. de gratia 255
 & liber. arbit. cap. 17. ubi ait: „ Qui ergo
 „ vult facere Dei mandatum, & non potest,
 „ jam quidem habet voluntatem bonam,
 „ sed adhuc parvam & invalidam: poterit
 „ autem, cum habuerit magnam & robu-
 „ stam. „ Ergo ex AUGUSTINO gratia quæ-
 dam est *invalida* ad observanda mandata, &
 superandam relative majorem concupiscen-
 tiam.

RESP. *Dist.* Qui vult facere mandatum
 & non potest, potentia conjuncta cum actu,
conc. non potest, *absolute*, *nego.* habet gra-
 tiam parvam & invalidam, hoc est, nondum
efficacem, non victricem delectationem, rela-
 tive tamen sufficientem, quæ saltem efficiat
 pia desideria, *conc.* habet gratiam omnino
 invalidam & absolute insufficientem, *nego.*
 poterit autem, potentia conjuncta cum actu,
 cum habuerit magnam & robustam, seu,
 quando acceperit gratiam efficacem, quæ i-
 psam opus completum efficiat, *conc.* ita ut
 sine hac omnino non possit, *nego.*

OBJIC.

256 OBJIC. V. Quando PETRUS CHRISTUM negavit, justus erat: & tamen instante tentatione caruit gratia, qua illam superare posset: ergo justī aliquando carent sufficiente gratia: *anteced. prob. quoad I.* CHRISTUS ipse cum Apostolorum pedes lavaret, paulo ante tentationem ad eos dixerat: *jam vos mundi estis, sed non omnes*, excepto nimirum Juda. Et singulariter de Petro: *qui lotus est* (gratia sanctificante) *non indiget, nisi ut pedes lavet* (a peccatis venialibus) *sed est mundus totus.* Testatur quoque S. AUGUSTINUS *ferm. 149. de tempore*, nunc in appendice, Petrum ex charitatis fervore Christo respondisse: *etiamsi omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor*, hoc est, non te deferam. „ Videte fratres, ait, responsio- „ nem discipuli, & intelligite, dilectionis „ esse, quod dixit. „ *Anteced. prob. quoad II.* S. CHRYSOSTOMUS *homil. 22. in Joannem* scribit. „ Cum assertioni suæ fervore „ quodam non staret Petrus, non quidem „ Christus impulit ad negandum, sed defer- „ tum reliquit, ut suam ipse intelligeret infir- „ mitatem. - - Neque ex frigiditate, sed „ superni auxilii derelictu contigit, ut Chri- „ stum negaret. „ S. AUGUSTINUS quoque *ferm. 79. de tempore* nunc in appendice, ait: „ quid homo sine gratia Dei possit, ti- „ mor beati Petri Apostoli evidenter osten- „ dit; per solum enim liberum arbitrium, „ non addito etiam Dei adjutorio, promise- „ rat se pro Domino moriturum. Sed quid „ est

„ est homo sine gratia Dei, nisi quod fuit
 „ Petrus cum negaret Christum? . . . Ideo
 „ Petrum Dominus paululum subdeseruit,
 „ ut in illo totum humanum genus posset a-
 „ gnoscere, nihil se sine gratia prævalere. „
 Ergo Petrus, quamvis justus, gratia suffi-
 ciente erat destitutus.

RESP. I. Nego *anteced.* Ad I. probatio-
 nem transeat, Petrum *immediate* ante nega-
 tionem justum fuisse, quamvis CHRYSOSTO-
 MUS & AUGUSTINUS negare videantur. Ille
 enim homil. 39. in Matth. ante externum
 lapsum jam animo illum defecisse, & tria in
 illo peccato præcessisse observat. I. Quia
 Christo Apostolorum lapsum, & specialiter
 Petri negationem prædicenti, fidem non
 habuit. II. Quia cæteris per superbiam se
 ipsum præposuit dicens: *etiamsi omnes scan-*
dalizati fuerint, sed non ego. III. Quia de
 propriis viribus nimium præsumsit, quod &
 affirmat S. AUGUSTINUS serm. 284. & seq. an
 autem isthæc peccata gravia fuerint, defini-
 re non audeo. Ideo dixi *transeat antece-*
dens.

RESP. ad II. Allegata testimonia ipso-
 rum evincunt, Petrum tentationis tempore
 gratia efficaci destitutum fuisse, quæ ipsi in
 poenam præcedentis superbiæ, præsumptio-
 nis aut neglectæ orationis, quam Christus
 inculcaverat: *vigilate & orate, ut non in-*
tretis in tentationem, subtracta fuit. Quia er-
 go Petrus primo Deum deseruit, ab eo de-
 ser-

sertus fuit, sed non penitus caruit gratia sufficiente; secus tentationem nullo modo superare potuisset, & ad negandum necessitatus fuisset. Ideo AUGUSTINUS dixit: Petrum Dominus *paululum subdeseruit*, non ex integro deseruit, ut totum humanum genus agnosceret, nihil se sine gratia *efficaci* praevalere, quoad ipsum actum, hoc est, sine illa neminem *effective* operari, & non posse potentia conjuncta cum effectu.

§. III.

De collatione gratiæ quantum ad infideles & peccatores.

257 Cum in Deo sit voluntas *antecedens* & seria, ut omnes homines, pro quibus sanguinis sui pretium CHRISTUS Patri obtulit, salutem consequantur; hinc Theologi Catholici communissime inferunt, Deum eadem voluntate omnibus præparasse media sufficientia, cujusmodi sunt vel Sacramenta, vel gratiæ actuales internæ, sine quibus æterna salus obtineri non potest. An autem ista media sufficientia, omnibus præparata, omnibus etiam *actu* conferantur, inter eos non convenit, & negandum omnino videtur, quantum ad parvulos & perpetuo amentes, qui sine omni sua culpa Personali Baptismi gratia destituti ex hac vita decedunt. Quantum ad adultos infideles, & pes-

peccatores, præsertim obduratos & excæcatos, negavit JANSENIUS, negant quoque Augustiniani & Thomistæ non pauci cum GONETO & BERTIO, non ideo tamen Janseniani erroris incusandi; quoniam propositio JANSENI, quamvis justos & infideles ac peccatores simul complecteretur, solum ut intellecta de justis, censuræ subjecta fuit: circa partem alteram nullum hætenus iudicium Ecclesia tulit, sed Theologorum concertationi reliquit. Igitur in quæstione mere Scholastica statuitur

RESOLUTIO. Adultis omnibus usu rationis præditis, etiam infidelibus & peccatoribus, utcunque obduratis & excæcatis, actu conferuntur gratiæ sufficientes, quibus ad fidem, justificationem, & salutem se disponere possint. 258

Prob I. Argumento generali pro omnibus valituro e S. scriptura. I. ad Timoth. II. *Deus vult omnes homines salvos fieri & ad agnitionem veritatis venire; unus enim Deus, unus & Mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus, qui dedit redemptionem semet ipsum pro omnibus.* E quibus verbis hoc conficitur ratiocinium. Qui serio intendit finem, velle etiam debet media, sine quibus finis obtineri nequit. Atqui Deus serio vult finem, hoc est, æternam salutem respectu omnium hominum. Ergo & serio debet velle media: atqui hæc sunt gratiæ sufficientes, sine quibus impossibile est æternam obtinere salutem, ergo.

RESPONDENT Adversarii I. hæc verba PAULI intelligenda esse vel de solis prædestinatis, aut fidelibus, vel de generibus singulorum, non de singulis generum, id est, quod Deus ex omni conditione, ætate, & sexu aliquos salvos fieri velit, iisque media sufficientia conferat.

259 CONTRA est. Illorum omnium salutem, iisque sufficientia media Deus conferri vult, pro quibus CHRISTUS mortuus est, & suo eos sanguine redemit. Atqui CHRISTUS mortuus est pro singulis generum, seu pro omnibus omnino hominibus, *ergo. min. prob.* Pro omnibus illis mortuus est CHRISTUS, qui per peccatum originale mortui erant in Adamo. Atqui omnes omnino, singuli generum, excepta B. V. MARIA, per peccatum originale mortui erant in Adamo, ut contra Pelagium definitum & in Prælect. de legibus & Peccat. ostensum fuit, *ergo. Maj. prob. e* S. PAULO ad Romanos V. ubi e peccati originalis existentia probat redemptionem omnium, & vicissim. *Per unum hominem, inquit, peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt. - - Si unius delicti multi (id est, omnes) mortui sunt, multo magis gratia Dei in plures (omnes) abundavit. Sicut per unius inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita & per unius obedientiam iusti constituentur multi. Et I. ad Corinth. XV. Sicut in Adamo omnes moriuntur, ita*

ita in Christo omnes vivificabuntur, quoad resurrectionem corporum. Item II. ad Corinth. V. Si unus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt; & pro omnibus mortuus est Christus. Denique I. Joannis II. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed & pro totius mundi. Ergo CHRISTUS pro singulis generum mortuus fuit.

RESPONDENT II. Inde solum probari, 260
quod Deus omnibus *præparaverit*, non autem actu *conferat* media sufficientia.

CONTRA est. Omnibus illis actu conferuntur gratiæ sufficientes, qui arbitrio libero ad malum & ad bonum salutare uti possunt, quod utique sine gratia nequeunt. At qui id omnes possunt. Ergo omnibus actu conferuntur &c. *min. prob. e S. AUGUSTINO* qui lib. de spirit. & litt. cap. 53. ait:
„ Vult autem Deus omnes homines salvos
„ fieri, & ad cognitionem veritatis venire:
„ non sic tamen, ut eis liberum arbitrium
„ auferatur, quo bene vel male utentes iustissime judicentur. Quod cum fit, infideles quidem contra Dei voluntatem faciunt, cum ejus Evangelio non credunt. „
Itaque supponit AUGUSTINUS, infideles arbitrio suo libero ad bonum fidei uti potuisse, & ad hoc gratiam habuisse, sine qua credere non poterant. Quod autem ad istam fidem habendam conferantur omnibus gratiæ internæ, constat ex alio loco AUGUSTINI
S 3 lib.

lib. I. retractat. cap. 10. ubi Pelagianos, afferentes, hominem suis viribus salutem consequi posse, & eum in finem quædam Augustini verba e capite 3. lib. de Genesi contra Manichæos opposcentes, hunc in modum confutat, suamque mentem exponit:

„ Intelligamus, aliam lucem esse, in qua
 „ Deus habitat. Unde est illud lumen, de
 „ quo dicitur in Evangelio. *Erat lumen ve-*
 „ *rum, quod illuminat omnem hominem venien-*
 „ *tem in hunc mundum.* Illud lumen non ir-
 „ rationabilium animalium oculos pascit, sed
 „ pura corda eorum, qui Deo credunt, &
 „ ab amore visibilium rerum & temporalium
 „ se ad ejus præcepta servanda convertunt:

„ NB. QUOD OMNES HOMINES POSSUNT,
 „ SI VELINT. Non existiment novi hæreti-
 „ ci Pelagiani, secundum eos esse dictum.
 „ Verum enim est, omnes homines hoc pos-
 „ se, si velint; sed præparatur voluntas a
 „ Domino, & tantum augetur munere cha-
 „ ritatis, ut possint. „

261 *Prob. II.* ex eodem AUGUSTINO, qui
 lib. de fide contra Manich. cap. 10. ait:

„ Quis non clamet stultum esse, præcepta
 „ dare ei, cui liberum non est, quod præ-
 „ cipitur, facere, & iniquum esse damnare,
 „ cui non fuit potestas iussa complere. „
 & serm. 191. de tempore: „ Execramur
 „ blasphemiam eorum, qui dicunt, impossi-
 „ bile aliquid a Deo esse præceptum, & man-
 „ data Dei non a singulis, sed ab omnibus
 in

„ in communi posse servari: „ Atqui infideles & ceteri secundum adversarios præcepta supernaturalia servare non possent defectu gratiæ sufficientis, quæ eis deesset, ergo.

Prob. III. e S. PROSPERO, qui allegatum PAULI textum exponens, istud subministrat ratiocinium. Omnium illorum vult Deus salutem, & ad hunc finem media necessaria confert, pro quibus præcepit PAULUS, ut Deum oremus: atqui præcepit, ut oremus pro omnibus illius temporis, etiam Principibus & Magistratibus, qui fere omnes erant infideles & peccatores, ergo &c. *min. probat.* PAULUS I. ad Timoth, II. ita scribit: „ Obsecro igitur primo omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt, ut quietam & tranquillam vitam agant, in omni pietate & castitate; hoc enim bonum & acceptum est coram Salvatore nostro Deo, qui vult omnes homines salvos fieri &c. „ Probatur etiam *major* verbis PROSPERI responsione ad II. objectionem Vincentii: „ sincerissime credendum atque profitendum est, Deum velle, ut omnes homines salvi fiant; si quidem Apostolus, cujus ista sententia est, sollicitissime præcipit, quod & in omnibus Ecclesiis piissime custoditur, ut Deo pro omnibus hominibus supplicetur: ex quibus,

„ quod multi pereunt, pereuntium est me-
 „ ritum: quod multi salventur, salvantis est
 „ donum. Ut enim reus damnetur, incul-
 „ pabilis est Dei iustitia: ut autem salvetur,
 „ ineffabilis Dei gratia est. „ Atqui non ef-
 fet pereuntium meritum, neque inculpabilis
 Dei iustitia, si caruissent gratia sufficiente,
 sine qua interitum vitare non potuissent.

263 *Prob. Specialiter de infidelibus. I. Genti-*
les secundum PAULUM ad Roman. I. 20. in-
excusabiles sunt; quia cum cognovissent Deum,
non sicut Deum glorificaverunt. Unde sic in-
fertur. Qui defectu sufficientis gratiæ Deum
 ut ultimum finem, qui pro hoc statu est su-
 pernaturalis, defectu gratiæ sufficientis non
 glorificant, hoc est, debitum ei cultum non
 exhibent, a culpa excusantur; quia glorifi-
 care non possunt, quem non cognoscunt:
 atqui nullus etiam gentilium & infidelium est
 excusabilis secundum verba PAULI: ergo
 nulli eorum deest gratia sufficiens, sine qua
 glorificare non posset.

Nec dicant Adversarii, gratiam gentili-
 bus concessam solum fuisse *externam*, aut *na-*
turalem, id est, cognitionem Dei Authoris
 naturæ.

264 *CONTRA est. Talis gratia debuit genti-*
 libus concedi, quæ pro hoc statu naturæ la-
 psæ, sed tamen elevatæ, necessaria est, ut
 Deum ex toto corde super omnia diligere,
 & ad veram fidem se disponere possent: at-
 qui ad hoc necessaria est gratia *supernaturalis*
 &

& interna, ut definitum est adversus Pelagium, & supra probatum fuit n. 129. ergo &c.

Prob. II. Author lib. de vocat. gentium 265 sub nomine PROSPERI lib. I. multis probat, omnibus infidelibus etiam ante Christi adventum adfuisse gratiam, ceu unicum salutis medium. Sic cap. 26. „ Fit manifestum, „ quod diversis atque innumeris modis o- „ mnes homines vult Deus salvos fieri; sed „ qui veniunt, Deo auxiliante diriguntur: „ qui non veniunt, sua pertinacia reluctan- „ tur. „ & cap. 31, „ Elaboratum est, quan- „ tum Deus adjuvit, ut non solum in novis- „ simis diebus, verum etiam in cunctis re- „ tro sæculis probaretur, gratiam Dei omni- „ bus hominibus adfuisse; quoniam sive ma- „ nifeste, sive occulte, ipse est, ut Aposto- „ lus ait, salvator omnium hominum, ma- „ xime fidelium. „

Prob. III. Propositio sequens: *Pagani, 266* *Judæi, hæretici, alique hujus generis nullum omnino accipiunt a Jesu Christo influxum: adeoque hinc recte inferes, in illis esse voluntatem nudam & inermem, sine omni gratia sufficiente, ab ALEXANDRO VIII. anno 1690. damnata fuit: ergo infidelibus non semper negatur auxilium sufficiens: secus sequeretur, fidem esse primam omnium gratiarum, & ante eam nullam aliam dari, quod inter propositiones Quesnelianas proscriptum fuit.*

267 *Prob. IV.* Ratione, contra Thomistas præsertim valitura. qui cum S. THOMA docent, omnem hominem, cum primum ad usum rationis pervenerit, ejusmodi cordis conversione ad Deum se ordinare debere, ut faciendo, quod est in se, peccati originalis remissionem consequatur, ut docet S. THOMAS 1. 2. quæst. 89, art. 6. & quæst. 7. de malo. art. 10. ad 8. unde hoc formatur argumentum. Quando omnis homo, etiam inter barbaros educatus, & qui nihil unquam de Evangelio audivit, mox in primo instanti morali usus rationis ad justificationem se disponere debet, quæ non nisi per gratiam supernaturalem haberi potest, tunc Deus, qui nihil impossibile præcipit, gratiam sufficientem omni homini conferre debet: atqui ad hanc dispositionem omnes obligantur, secundum Thomistas. Ergo omnibus confertur gratia sufficiens. vide dicta n. 182. si autem sufficiens gratia mox in primo instanti morali confertur, ne hujus præcepti observantia ipsis sit impossibilis, ergo ex eadem ratione etiam conceditur alio tempore, quando obligat præceptum vires naturæ excedens.

268 *Prob.* Specialiter de peccatoribus, ut-
cunque obduratis & excæcatis I. Deus omni
fere S. scripturæ pagina peccatores hortatur
ad poenitentiam, eorumque conversionem
præcipit. Ita Ezechielis 33. *Sic locuti estis,
dicentes: iniquitates & peccata nostra super
nos sunt, & in ipsis nos tabescimus: quando
ergo*

ergo vivere poterimus? Dic ad eos: vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem impii, sed ut convertatur a via sua, & vivat. Convertimini, convertimini a viis vestris pessimis, & quare moriemini? item II. Petri III. 9. Patienter agit Deus propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam converti. Atqui Deus pœnitentiam illis præcipere non posset, si illis negaret gratiam sufficientem, sine qua pœnitentiam salutarem agere nequeunt. Ergo omnibus utcunque in peccatis contabuerint, conceditur gratia sufficiens.

Prob, II. S. AUGUSTINUS docet, nulli 269
peccatori, quamdiu viator est, omnem sub-
trahi gratiam; sic enim scribit enarratione in
Psal. 6. n. 8. ad illa verba PAULI ad Ro-
man. I. dedit illos in reprobum sensum. „ Ea
„ est cæcitas mentis, in eam quisquis datus
„ fuerit, ab interiore Dei luce secluditur,
„ SED NON PENITUS, DUM IN HAC VITA
„ EST. Sunt enim tenebræ exteriores, quæ
„ magis ad diem iudicii pertinere intelligun-
„ tur, ut penitus extra Deum sit, quisquis,
„ dum tempus est, corrigi noluerit. Peni-
„ tus autem esse extra Deum, quid est, nisi
„ esse in summa cæcitate? „ Item in Psalm,
102. n. 16. „ quid tam longanimum & mul-
„ tum in misericordia? peccatur: & vivi-
„ tur. - - - vocat undique ad correctionem,
„ vocat undique ad pœnitentiam, vocat be-
„ neficio creaturæ, vocat impertiendo tem-
„ pus vivendi, vocat per lectorem, vocat per
„ tra-

„ tractorem, vocat per INTIMAM COGITA-
 „ TIONEM (en gratiam internam) vocat per
 „ flagellum correptionis, vocat per miseri-
 „ cordiam consolationis, longanimis & mul-
 „ tum misericors. Sed observa, ne longi-
 „ tudine misericordiæ Dei male utendo tu ti-
 „ bi thesaurizes iram in die iræ. „

270 *Prob. III.* Si ejusmodi hominibus omnis subtraheretur gratia, tunc illorum peccatum esset *irremissibile*, & penitus desperare deberent; quia defectu gratiæ nec poenitere, nec veniam sperare possent: atqui S. THOMAS docet, nullum Viatoris peccatum esse irremissibile, *ergo &c. min. prob. ejusdem verbis 3. part. quæst. 86. art. 7. in corpore*: „ Dicendum, quod hoc, quod aliquod
 „ peccatum per poenitentiam tolli non possit,
 „ potest contingere dupliciter: Uno modo,
 „ quia aliquis de peccato poenitere non pos-
 „ set: alio modo, quia poenitentia non pos-
 „ set tollere peccatum: Primo quidem mo-
 „ do non possunt per poenitentiam deleri
 „ peccata dæmonum, & etiam hominum
 „ damnatorum; quia affectus eorum sunt
 „ confirmati in malo, ita quod non potest
 „ eis displicere peccatum, in quantum est
 „ culpa, sed solum eis displicet poena, quam
 „ patiuntur, ratione cujus aliquam poeniten-
 „ tiam, sed infructuosam habent, secundum
 „ illud Sap. V. 3. *Poenitentiam agentes, &*
 „ *præ angustia spiritus gementes*: unde talis
 „ poenitentia non est cum spe veniæ, sed
 „ cum

„ cum desperatione. Tale autem non po-
 „ test esse aliquod peccatum hominis viato-
 „ ris, cujus liberum arbitrium flexibile est
 „ ad bonum & ad malum. Unde dicere,
 „ quod aliquod peccatum sit in hac vita, de
 „ qua quis poenitere non possit, erroneum
 „ est; primo quidem, quia per hoc tollere-
 „ tur libertas arbitrii: secundo, quia per hoc
 „ derogaretur virtuti gratiæ, per quam mo-
 „ veri potest cor cujuscunque peccatoris
 „ ad poenitentiam, secundum illud Prov.
 „ XXI. 1. *Cor Regis in manu Domini, quo-*
 „ *cunque voluerit, vertet illud.* „ Atqui si
 peccatori obdurato omnis deesset gratia, e-
 jus peccatum foret irremissibile; quia non
 posset agere poenitentiam salutarem, & na-
 turalis non sufficit.

Prob. IV. Ratione. Ex opposita sen- 271
 tentia sequeretur I. Infideles & peccatores
 omni gratia sufficiente destitutos, quando
 urget obligatio præcepti supernaturalis, quod
 naturæ viribus impleri non potest, ad impos-
 sibile obligari. Atqui Deus impossibilia non
 jubet: ergo non subtrahitur illis omnis gra-
 tia. Sequeretur II. illos transgrediendo
 præceptum non peccare, nec propterea pu-
 niri posse: atqui hoc falsum est, *ergo*: ma-
 joris sequela probatur. Nemo peccat in eo,
 quod vitare nullo modo potest, &, ut loqui-
 tur AUGUSTINUS lib. de duabus animabus
 cap. 11. „ Nemo vituperatione, suppliciove
 „ dignus est, qui id non faciat, quod facere
 non

„ non potest. Nonne ista cantant in mon-
 „ tibus pastores, & in theatris Poëtæ, &
 „ indocti in circulis, & docti in Bibliothe-
 „ cis, & Magistri in scholis, & Antistites
 „ in sacris templis. „ Atqui infideles gra-
 tia destituti non possent vitare peccatum:
 ergo nec peccarent. *min. prob.* instet tem-
 pus, quo urget obligatio primi mandati, i-
 stud certe sine gratia supernaturali adimpleri
 non valet: ergo necessario committitur pec-
 catum omissionis.

272 RESPONDENT Adversarii I. cum Clariss.
 P. BERTI: ut homini transgressio imputetur
 ad culpam, non requiri libertatem *indifferen-*
tiae quoad *specificationem*, sed sufficere illam
 quoad *exercitium*, nec ad rationem libertatis
 requiri, ut possit homo bonum agere, aut
 malum, quæ dicitur *contrarietatis*, sed suffi-
 cere libertatem, qua possit agere vel non a-
 gere, quæ dicitur *contradictionis*, & ipso o-
 pere exercetur.

273 CONTRA est I. Quamvis si sermo sit de
 opere non præcepto, sufficiat libertas con-
 traditionis: ad implendum tamen opus *præ-*
ceptum requiritur libertas contrarietatis, seu
 potestas implendi præceptum, vel non im-
 plendi, hoc est, peccandi, vel non peccan-
 di; observantia enim præcepti bona, ejus
 transgressio mala est.

274 CONTRA est II. Omni gratia destitutus
 tunc, quando urget obligatio præcepti su-
 pernaturalis, ne quidem haberet libertatem
 con-

contradictionis, quæ in eo consistit, ut homo viator hoc individuum opus exercere, vel non exercere possit. Actum autem dilectionis supernaturalis elicere non posset, sicque ad ejus omissionem necessitaretur. Ergo careret omni libertate ad bonum.

RESPONDENT II. Ejusmodi hominibus 275 adhuc superesse libertatem, quod habeant *optionem malorum*, & e pluribus peccatis hoc, aut illud eligere possint.

CONTRA est I. Major utique admittenda est libertas in homine viatore, quam in damnatis: atqui isti non carent hac optione malorum, *ergo* &c.

CONTRA est II. Omni gratia destitutus, 276 in principiis Adversariorum ad individuum peccatum necessitatur: ergo neque haberet miseram optionem malorum. *ant. prob.* urgente obligatione præcepti de Deo super omnia diligendo, quod sine gratia adimpleri nequit, istud mandatum necessario omittit: atqui omissio dilectionis est peccatum individuum: ergo ad individuum necessitatur; utcumque enim infidelis vel obduratus eo tempore aliud cogitet, aut peccatum eligat, semper tamen verum est, eum etiam omissione primi mandati peccare.

RESPONDENT III. Istud peccatum ad- 277 huc esse liberum, & voluntarium saltem in causa; quia ipsimet per præcedens peccatum fuerunt causa præsentis impotentiae & sub-
tra-

tractionis gratiæ: atqui libertas & voluntarium in causa sufficit ad peccatum, ut docet S. THOMAS 1. 2. quæst. 71. art. 5.

CONTRA est I. Hæc responsio id denique solum evincit, illorum impotentiam *subsequentem* ad culpam imputari posse, quia gratiæ sufficienti semel a Deo acceptæ per malum liberi arbitrii usum restiterunt, ulteriorisque gratiæ se reddiderunt indignos: non autem illorum etiam infidelium inter barbaros, qui nihil unquam audierunt de Evangelio, nec unquam a Deo gratiam acceperunt, ut Adversarii supponunt; in his enim nulla fingi potest culpa præcedens, quæ subsequentem impotentiam effecerit voluntariam. Non culpa *actualis*; jam enim primum illud peccatum ex defectu gratiæ commissum non erat perfecte voluntarium. Non culpa *originalis*; quippe ab ALEXANDRO VIII. anno 1690. damnata fuit ista propositio ordine I. *In statu naturæ lapsæ ad peccatum mortale & demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium ac liberum fuit in causa sua, seu peccato originali & voluntate Adami peccantis.*

278 CONTRA est II. Si quælibet impotentia, quæ est voluntaria in causa, sufficeret ad peccatum, sequeretur, viatores quoad istud non distingui a damnatis, illorumque voluntatem unice ad malum esse determinatam, ut poenitentiam salutarem cum spe veniæ agere non amplius possent: quod est contra S. THOMAM n. 270. allegatum. *seque-*
la

la autem probatur. Etiam damnatorum obstinatio & bene operandi impotentia ipsis voluntaria est in causa propter peccata præterita, in statu viæ libere perpetrata, & in poenam peccati præteriti omni carent gratia. Ergo si & Viatores aliqui in poenam peccati præteriti omni destituuntur gratia, damnatis æquales sunt, & poenitentiam salutarem agere nequeunt.

CONTRA est III. Quamvis Deus vi rigorosæ justitiæ propter peccatum grave omnem homini gratiæ influxum negare posset, videtur tamen repugnare infinitæ ejus bonitati, ut viatori, qui toties ad resipiscentiam in S. litteris stimulatur, omne subtrahatur remedium poenitentiae & salutis: quæ totalis derelictio solis damnatis reservata esse videtur ex S. Augustino n. 269. 279

OBJIC. I. Per peccatum originale omnis homo amisit jus ad gratiam: ergo contra injustitiam gratia sufficiens alicui negari potest; secus jam non gratia, sed pensio foret homini debita. Quod autem illa de facto quibusdam negetur, probatur I. e S. AUGUSTINO, qui lib. de corrept. & gratia cap. 11. agens de auxilio *sine quo* non fit, seu de gratia versatili status innocentiae ita scribit: „ nunc „ adhuc quibus deest tale adjutorium, jam „ poena peccati est: quibus autem datur, „ secundum gratiam datur. „ 280

II. Ex eodem de dono perseverantiae cap. 12. „ Dando enim quibusdam, quod „ non merentur, profecto gratuitum, atque

„ per hoc veram suam gratiam esse voluit :
 „ non omnibus dando , quid omnes merean-
 „ tur , ostendit. „

III. e S. THOMA I. 2. quæst. 106. art. 3.
 ad 1. „ Dicendum , quod humanum genus
 „ propter peccatum primi parentis meruit
 „ privari auxilio gratiæ ; & ideo quibuscun-
 „ que non datur , hoc est ex justitia , quibuscun-
 „ que autem datur , hoc est ex gratia. „ Er-
 go eo ipso non omnibus datur.

RESP. ad 1. *Dist.* Per peccatum origi-
 nale homo amisit jus ad omnem gratiam , ita ,
 ut si Deus rigore justitiæ uti vellet , omnem
 homini gratiam negare posset , sicut negavit
 dæmonibus , *conc.* ita , ut respectu hominum
 hoc stricto jure de facto uti velit , *nego.* Post-
 quam enim hominibus , non dæmonibus ,
 Redemptorem dedit , & ex ejus meritis o-
 mnes ad salutem ordinavit , non nisi præce-
 ptorum observantia ab adultis obtinendam ,
 eo ipso & ex consequenti omnibus præpara-
 re voluit , & conferre debet media sufficien-
 tia , sine quibus finem ipsis præstitutum ob-
 tinere non possent. Eapropter tamen gratia
 respectu hominis non desinit esse gratuita ;
 quia ille nullum jus *absolutum* & *antecedens*
 eam exigendi habet : in *hypothesi* autem ,
 quod Deus hominem obligaverit ad præce-
 pta , quæ solis naturæ viribus observare ne-
 quit , ex legibus suæ justitiæ & misericor-
 diæ , sive ex *consequenti* gratiam concedere
 debet , ne ad impossibile hominem obliget ,
 sui ipsius magis , quam hominis debitor.

Nec

Nec dicant Adversarii, per peccatum originale homines non fuisse exemptos ab observantia legum. Nam

RESP. Concedo hoc equidem; crediderim autem cum S. AUGUSTINO, eam esse Dei bonitatem, ut supposita obligatione præcepti, quod naturæ viribus impleri nequit, eam per gratiam reddere velit possibilem, qui impossibilia non jubet: aut denegata omni gratia transgressionem, utpote non evitabilem, ad culpam & poenam imputare nolle. Ut enim transgressio ad culpam imputetur, secundum Catholicos voluntaria esse debet, aut saltem impotentia servandi mandatum voluntaria esse debet in causa, & quidem voluntate *Personali* ob damnatam propositionem n. 277. talis autem transgressio hominis, nulla unquam sufficienti gratia præditi, non esset voluntaria voluntate *Personali*, sed solum propter voluntatem primi Parentis.

RESP. Ad primum textum, transmissio, quod AUGUSTINI verba de auxilio *sine quo* intelligenda sint, *disting.* deest tale adjutorium, quale habuit Adamus integer, cum tanta non peccandi & perseverandi facilitate conjunctum, *conc.* deest adjutorium, cum magna quidem difficultate ex parte subjecti infirmi, sed tamen cum absoluta potestate bene operandi conjunctum, *nego.* vult ergo S. AUGUSTINUS, quod in poenam originalis peccati omnis homo lapsus amiserit illam

gratiam versatilem, cum qua sola homo innocens facillime potuit perseverare, & actu perseverarunt angeli boni: quæ quidem gratia quoad suam naturam etiam homini lapso conceditur, sed propter voluntatis infirmitatem, non ob defectum virtutis in gratia, ultimum effectum non obtinet, ut Augustinus loc. cit. pluribus docet.

RESP. ad II. Loquitur ibi S. AUGUSTINUS non de gratia sufficiente, sed de singulari dono perseverantiæ, vel de gratia efficaci: quam certum est non omnibus conferri, utpote indebitam.

RESP. ad III. Loquitur S. THOMAS de actuali perfecta & *explicita* fide, quæ non omnibus conceditur, quamvis omnibus detur gratia sufficiens ad fidem illam obtinendam.

281 OBJIC. II. de infidelibus. Multis non confertur gratia sufficiens ad fidem, quæ tamen est justificationis & salutis initium, sine qua impossibile est placere Deo: ergo illi carent gratia necessaria ad salutem. *ant. prob.* Illi carent sufficiente gratia ad fidem, quibus negatur prædicatio Evangelii; quia secundum Paulum ad Roman. X. *fides est ex auditu, auditus autem per verbum Christi.* Atqui aliquibus non prædicatur Evangelium, ut constat ex eodem Apostolo loc. cit. *omnis qui invocaverit nomen Domini, salvus erit. Quomodo vero invocabunt, in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audie-*

audierunt? quomodo autem audient sine prædicante? quomodo vero prædicabunt, nisi mittatur? ergo &c.

RESP. Nego *ant.* ad probationem *dist. maj.* illi carent gratia sufficiente, quibus denegatur prædicatio Evangelii externa, & *interna* quoque inspiratio immediate a Deo proveniens, *conc.* quibus negatur prædicatio externa, conceditur autem *interna* inspiratio Dei, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, *neg.* & sic distincta minore nego *conseq.* Equidem prædicatio est modus *ordinarius* perveniendi ad fidem: quibus autem ista deest, in illis Deus supplet per inspirationem internam, extraordinariam, per quam possunt venire ad fidem implicitam, & si primæ gratiæ non resistent, faciendo quod est in se, uberiores a Deo accipient ad ipsam fidem explicitam. vide dicta n. 182. & 267.

OBJIC. III. e S. AUGUSTINO, qui lib. de 282 prædest. sanctorum cap. 8. docet: „ Fides „ & inchoata & perfecta donum Dei est. „ Et hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari, omnino non dubitet, qui „ non vult manifestissimis S. litteris repugnare. „ Per fidem *inchoatam* intelligitur implicita: per fidem *perfectam* explicita. Atqui nec illa omnibus datur, ergo &c.

RESP. Duo ibi docet AUGUSTINUS. I. Contra Semipelagianos, non solum actum fidei perfectæ, seu assensum, sed ipsum etiam

fidei initium & pium credulitatis affectum, quem appellat *fidem inchoatam*, donum Dei esse, non naturæ meritum. II. *Fidem perfectam* donum Dei esse gratuitum, quod non omnibus confertur, quia non omnibus conceditur gratia efficax, quæ facit, ut velint & credant. Quod si de fide loquatur Augustinus tanquam gratia sufficiente ad fidem perfectam, tunc *distinguo*: non omnibus, *parvulis & perpetuo amentibus*, illa conceditur, *conc.* non omnibus *adultis* ratione utentibus, *nego.*

283 OBJIC. IV. Ex eodem AUGUSTINO, qui lib. de dono persever. cap. 9. docet, etiam adultos quosdam ad fidem omnino non vocari, ne quidem per gratiam sufficientem. „ Ex duobus itaque ætate jam grandibus „ impiis, ait, cur iste ita vocetur, ut vocantem sequatur, ille autem aut non vocetur, „ aut non ita vocetur, ut vocantem sequatur, „ tur, inscrutabilia sunt judicia Dei. „ Qui ita vocatur, ut tamen non sequatur, solam habet gratiam sufficientem: qui autem omnino *non vocatur*, ne sufficientem quidem habet.

RESP. *Dist.* Adulti quidam ad fidem omnino non vocantur per medium ordinarium prædicationis externæ, *conc.* omnino non vocantur, neque per internam inspirationem, *nego.* scopus AUGUSTINI eo loci est, ut ostendat adversus Semipelagianos, nullum naturale prævisum meritum, sed solam liberri-

mam

nam voluntatem Dei causam esse, cur e duobus parvulis unus ad Baptismum veniat, non alter. Cur e duobus impiis unus ad fidem perfectam perveniat, non alter, Cur e duobus justis unus accipiat perseverantiam, non alter. Ergo de gratia *efficaci* loquitur, quæ non omnibus conceditur, non de sufficiente.

OBJIC. V. e S. THOMA 2. 2. quæst. 2. 284
 art. 5. ad 1. „ Dicendum, quod si in potestate hominis esse dicatur aliquid, excluso „ auxilio gratiæ, sic ad multa tenetur homo, ad quæ non potest sine gratia repa- „ rante; sicut ad diligendum Deum & proximum, & similiter ad credendum Artic- „ los fidei. Sed tamen hoc potest cum auxilio gratiæ, quod quidem auxilium quibuscunque divinitus datur, misericorditer „ datur; quibus autem non datur, ex justitia non datur, in poenam præcedentis aut „ saltem originalis peccati, ut Augustinus „ dicit in lib. de corrept. & gratia. cap. 10. „ & 11. „ ergo.

RESP. Loquitur ibi S. THOMAS de actu perfecto fidei explicitæ, qui sine gratia efficaci non habetur, & hæc in poenam peccati aliquibus denegatur. Provocat enim ad AUGUSTINUM, qui ibi agit de *adjutorio* quo, seu de gratia efficaci, ut legenti evidens est.

OBJIC. De induratis & excæcatis. I. e 285.
 S. scriptura. Isaïæ V. 5. dicitur: *Et nunc ostendam vobis, quid ego faciam vineæ meæ. Auferam*
 T 4

feram sepem ejus, & erit in direptionem. Diruam maceriam ejus, & erit in conculcationem. Et ponam eam desertam: non putabitur, & non fodietur, & ascendent vepres & spinæ: & nubibus mandabo, ne pluant super eam imbrem. Est ergo aliqua anima prævaricatrix a Deo derelicta, & deserta. Item Jeremiæ LI. 9. *Curavimus Babylonem, & non est sanata, derelinquamus eam:* quæ verba interpretatur S. Hieronymus de subtractione auxiliorum sufficientium, proferens exemplum Medici, qui videns infirmitatem resistentem remediis adhibitis, ægroto nulla alia medicamenta ministrat. Denique de Judæis Joannis XII. 4. & repetuntur verba Isaïæ, *excæcavit oculos eorum & induravit cor eorum, ut non videant oculis & non intelligant corde.* In quem locum ait S. AUGUSTINUS tract. 13. „ sic e- „ nim excæcat, si obdurat Deus deferendo, „ & non adjuvando, quod occulto judicio „ facere potest, iniquo non potest. „

RESP. Hæc omnia facile exponuntur de subtractione gratiæ efficacis, aut de copia gratiarum sufficientium, quæ obduratis tanto numero ordinarie non solent concedi. Quamvis autem Medicus aliquando ægrotum penitus deferat, quando videt artem suam fuisse exhaustam atque elusam, nec aliud medium opportunum ei suppetit: quoniam teste Ovidio *non est in medico semper, relevetur ut æger, interdum docta plus valet arte malum:* non idem tamen præsumendum est de Deo, qui

qui præter seriam voluntatem omnes salvandi etiam omnipotentissimam habet scientiam, qua novit omnem animæ infirmitatem curare, & eam saltem præbere medicinam, per quam infirmus curari potest si velit: secus defectu gratiæ necessario ei pereundum foret. S. AUGUSTINUS jam supra allegatus expresse fatetur, hominem viatorem non penitus a Deo deferi, nec in tenebras exteriores ejici.

OBJIC. II. e S. AUGUSTINO, qui lib. de 286 natura & grat. cap. 22. scribit: „ Nec cogitat (Pelagius) prævaricatorem legis „ quam digne lux deferat veritatis, qua defertus utique fit cæcus, & plus necesse „ est offendat, & cadendo vexetur, vexatusque non surgat, ut ideo tantum audiat „ vocem legis, qua admonetur implorare „ gratiam salvatoris. „ Ergo illis subtrahitur gratia interna.

II. Idem lib. de perfect. justit. cap. 19. obcæcatum appellat *desertum omni lumine veritatis.*

III. Eodem lib. cap. 6. scribit: „ Peccatum est, cum vel non est charitas, quæ „ esse debet, vel minor est, quam debet: „ five hoc voluntate vitari possit, five non „ possit; quia si potest, præsens voluntas „ hoc facit: si autem non potest, præterita „ voluntas hoc fecit. Et tamen vitari potest, non quando voluntas superba laudatur, sed quando humilis adjuvatur. „

Ergo peccatum aliquando vitari non potest defectu gratiæ.

RESP. ad I. S. Augustinus ibi agit adversus Pelagium docentem, hominem suis naturæ viribus a peccato abstinere & justitiæ perfectionem adquirere posse. Ille autem probat, Deum permittere hominem in peccata labi per subtractionem gratiæ efficacis, in poenam peccatorum præcedentium. Igitur *distinguo*. Sunt deserti lumine veritatis, *uberiore, conced. omni lumine, nego*. Audiunt tantum vocem legis, quam tamen aliqua interna illustratio comitatur, *conced.* Audiunt solam vocem externam, sine ulla gratia interna, *nego*. Possunt enim ex AUGUSTINO implorare gratiam Salvatoris, atqui sine gratia sufficiente non possent salubriter orare.

RESP. ad II. S. AUGUSTINUS non asserit, aliquem omni lumine veritatis esse desertum, sed loquitur *conditionate*, si aliquis omni lumine veritatis esset desertus, ille non posset bene operari. Disputat enim ibi contra CÆLESTIUM docentem, bonam voluntatem esse a nobis: Ipse autem contendit, eam provenire a gratia inspiratam, sine qua non haberet bonam voluntatem, & ita loquitur: „ Quasi non debeat gratias agere, qui præcepta voluit; qui desertus omni lumine veritatis hæc velle non posset. „

RESP. ad III. Non ibi agitur de obduratis, sed contra CÆLESTIUM asserentem, quod

quod homo per solum liberum arbitrium eam adipisci valeat iustitiæ perfectionem, ut immunis sit ab omni peccato. AUGUSTINUS autem docet, hominem etiam iustum ne quidem cum gratiis ordinariis declinare posse omne peccatum saltem indeterminatum, quamvis vitare possit quodlibet determinatum, ut suo loco dictum est. Itaque *disting.* peccatum vitare non potest, potentia ad actum reducta, in hypothese subtractæ gratiæ efficacis, *conced.* omnino non potest, quasi careret omni gratia sufficiente, *nego.* quod BERTIUS porro objicit e PROSPERO, & S. THOMA nullo negotio solvitur, respondendo, gratiam efficacem, aut uberiores sufficientium copiam ejusmodi hominibus subtrahi, non vero omnem sufficientem.

OBJIC. III. ex ratione. Gratia sufficiens 287 esset illustratio intellectus & suavis quædam delectatio voluntatem excitans: atqui incredibile est, scelestissimum quemque omni momento, etiam cum instat præceptum, cogitatione aut delectatione sancta quomodolibet excitari; illam enim in semetipsis advertere deberent: atqui non advertunt; secus non forent cæci & duri, *ergo* &c.

II. Obduratio fit per subtractionem gratiæ; ut enim loquitur AUGUSTINUS lib. I. ad Simplicianum quæst. 2. „ Obduratio „ Dei est, nolle misereri, non ut ab illo „ irrogetur aliquid, quo homo sit deterior, sed tantum, quo sit melior, non „ irro-

„ irrogetur. „ Ergo subtrahitur aliquando omnis gratia.

RESP. ad I. concedo *maj.* nego *min.* haud equidem contendo, ejusmodi hominibus *omni momento*, ut fingit BERTIUS, adesse gratiam; secus enim inter peccatores ordinarios, & alios maxime obstinatos, atque in reprobum sensum datos, nulla foret differentia: sed hoc affirmo, tunc non deesse sufficientem gratiam, quando urget obligatio præcepti, quod solis naturæ viribus observari nequit. Distinguo alteram *minorem*. Ejusmodi illustrationes tam claras & vividas ac delectationem uberiores non advertunt, *conc.* nullam plane advertunt, nego. Advertunt haud dubie internos stimulos, conscientiae remorsum &c. sed ob cordis duritiem spiritui sancto resistunt, ipsamque scientiam, utpote molestant, fugare, & modicum illud lumen extinguere conantur.

RESP. ad II. Distinguo *ant.* obduratio *perfecta*, damnatis reservanda, fit per subtractionem omnis gratiæ, *conc.* obduratio *imperfecta*, quæ obtingit viatoribus, fit per subtractionem omnis gratiæ etiam sufficientis, *nego.* Ita docet S. THOMAS quæst. 24. de veritate art. 11. „ Dicendum, quod obstinatio importat firmitatem in peccato, „ per quam aliquis a peccato reverti non „ possit. Quod autem aliquis non possit a „ peccato reverti, potest intelligi dupliciter: „ uno modo ita, quod vires suæ non sufficiant

„ ciant ad hoc, quod a peccato totaliter li-
 „ beretur; & sic quilibet in peccatum mor-
 „ tale cadens dicitur non posse ad iustitiam
 „ redire. Sed ex ista firmitate in peccato
 „ non dicitur aliquis proprie obstinatus. A-
 „ lio modo habet aliquis firmitatem in pec-
 „ cato, ita quod nec cooperari potest ad
 „ hoc, quod a peccato resurgat, Sed du-
 „ pliciter est hoc. Uno modo ita, quod
 „ nullo modo possit cooperari. Et hæc est
 „ *perfecta* obstinatio, qua dæmones sunt ob-
 „ stinati; adeo enim eorum mens est firma-
 „ ta in malo, quod omnis motus liberi ar-
 „ bitrii ipsorum est inordinatus & peccatum,
 „ & ideo nullo modo se possunt ad gratiam
 „ habendam præparare, per quam peccatum
 „ dimittitur. Alio modo ita, quod non de
 „ facili possit cooperari ad hoc, quod ex-
 „ eat de peccato. Et hæc est obstinatio
 „ *imperfecta*, qua aliquis potest esse obsti-
 „ natus in statu viæ, dum scilicet habet a-
 „ liquis ita firmam voluntatem in peccato,
 „ quod non surgunt motus ad bonum, nisi
 „ debiles. Quia tamen aliqui surgunt ex
 „ eis, datur via, ut præparentur ad gra-
 „ tiam, &c. „

CAPUT V.

DE GRATIA EFFICACI.

288 **I**n hoc lapsæ naturæ statu existere gratiam *efficacem*, quæ suum effectum obtinet, & ab AUGUSTINO appellatur *auxilium quo*, huic statui infirmitatis proprium, Catholici omnes consentiunt: discordant tamen in eo, unde gratia istam efficaciam habeat, an ab intrinseca ejus virtute, ita, ut consensum voluntatis semper & infallibiliter efficiat, prout cum Augustinianis docent Thomistæ: an illa sit solum extrinseca, propter adventitium voluntatis consensum, ut gratia secundum se solum sufficiens, seu versatilis, ab eventu dicatur efficax, quando voluntas ei libere consensit, ut placuit MOLINÆ & ejus fociis. Intrinsecam gratiæ efficaciam propugnant etiam CALVINUS & JANSENIUS, sed diversa a Catholicis ratione; secundum istos enim tanta est gratiæ intrinseca vis, ut homo eidem *necessario* consentiat, neque ullo modo valeat resistere. LUTHERUS vero asseruit, hominem a gratia motum nihil eidem cooperari, sed mere passive se habere, ac velut inanime instrumentum a Deo artifice agi. Utrumque damnavit TRIDENTINUM Concilium Sess. VI. cap. 5. ubi docet, quod adulti „ per Dei excitantem atque adjuvan-
„ tem gratiam ad convertendum se, ac suam
„ ipsorum justificationem, eidem gratiæ li-
„ bere assentiendo, & cooperando disponan-
„ tur;

„ tur; ita ut tangente Deo cor hominis per
 „ Spiritus sancti illuminationem neque ho-
 „ mo ipse nihil omnino agat, inspirationem
 „ illam recipiens, quippe qui illam & abjice-
 „ re potest, neque tamen sine gratia Dei
 „ movere se ad justitiam coram illo libera sua
 „ voluntate possit. & can. 4. si quis dixerit,
 „ liberum hominis arbitrium, a Deo motum
 „ & excitatum, nihil cooperari assentiendo
 „ Deo excitanti atque vocanti, quo ad obti-
 „ nendam justificationis gratiam se disponat
 „ ac præparet, neque posse dissentire si ve-
 „ lit, sed velut inanime quoddam instrumen-
 „ tum nihil omnino agere, mereque se pas-
 „ sive habere, anathema sit. „ Hodierni
 tamen Lutherani, quo se magis a Calvinia-
 nis discernant, plerumque defendunt scien-
 tiam mediam, eidemque superinstructum
 gratiæ versatilis systema. Imo celeberrimus
 MOSHEMIUS aperte defendit, ideo non nul-
 lis gentibus Evangelium non fuisse prædica-
 tum, quia Deus præviderat, illas vocationi
 non fore consensuras, quod certe Semipela-
 gianismum sapit. Itaque quod CALVINUM &
 JANSENIUM attinet, horum error in eo fun-
 datur, quod in isto statu non detur *libertas*
a necessitate, sed homo *necessario* operetur pro-
 pter decretum Dei ad bonum vel malum de-
 terminans, ut voluit CALVINUS, vel propter
 prædominantem delectationem gratiæ aut
 concupiscentiæ, cui sponte quidem, sed non
 libere præstatur assensus, ut vult JANSENIUS.
 Sed de existentia libertatis a necessitate agi
 solet

solet tract. de act. human. & infra recurret sermo, ubi de Merito: quare eidem hic immorari necesse non est, sed pergendum ad controversias scholæ. & §. I. confutandum systema gratiæ, quod erexit MOLINA, reformavit & emendavit SUARESIUS, alique. §. II. gratiæ intrinseca efficacia propugnabitur. §. III. dicetur, in quo formaliter reposita sit intrinseca gratiæ efficacia, seu efficacis gratiæ natura.

§. I.

De extrinseca gratiæ efficacia secundum Recentiores.

289 Cum magno etiam AUGUSTINO perdifficile visum fuerit, ita gratiæ efficaciam asserere, ut illæsum persistat arbitrium liberum, hinc non mirum, diversa excogitata fuisse systemata ad asserendam gratiæ cum libertate concordiam. Primum non quidem ordine temporis, sed facilitate explicandi libertatem, est illud a MOLINA fictum, a SUARE-SIO & VASQUESIO refictum & modificatum, quod velut pro tessera hætenus propugnat inclyta Jesu Societas, scientiæ mediæ ceu fundamento innixum, quod hisce verbis exponit venerabilis Cardinalis BELLARMINUS lib. I. de gratia & liber. arbit. cap. 12. „ Pri-
„ ma opinio eorum est, qui gratiæ effica-
„ ciam constituunt in assensu & cooperatio-
ne

„ ne humana ita ut ab eventu dicatur gra-
 „ tia efficax, quia videlicet sortitur effectum,
 „ & ideo sortitur effectum, quia voluntas
 „ humana cooperatur. Itaque existimant hi
 „ Authores, in potestate hominis esse, ut
 „ gratiam faciat efficacem, quæ alioquin ex
 „ se non esset nisi sufficiens. Hæc opinio
 „ aliena est omnino a sententia Beati AUGU-
 „ STINI, & , quantum ego existimo, a sen-
 „ tentia etiam scripturarum divinarum. De-
 „ nique hæc opinio evertit omnino funda-
 „ menta prædestinationis divinæ, quam S.
 „ Augustinus ex divinis litteris solidissime
 „ comprobavit. „ Ut proinde mirum non
 fit, quod Claudius AQUAVIVA generalis so-
 cietatis Jesu speciali decreto 1613. vetuerit,
 ne ista MOLINÆ opinio (scilicet sine tempe-
 ramento SUARESII) a suis deinceps docere-
 tur, ut refert Tournelius.

Hanc novam, & antiquis Theologis in- 290
 cognitam opinionem, quæ non modicam suo
 Authori conflavit invidiam, & famosis con-
 gregationibus de auxiliis occasionem præ-
 buit, ut quodam modo emmolliret SUARE-
 SIUS, celeberrimus ejusdem Societatis Theo-
 logus, sequens excogitavit systema. I. Deus
 vi voluntatis antecedentis salvandi omnes
 homines omnibus præparavit, & adultis
 confert gratiam versatilem, cui quisque li-
 berrime consentire, sicque salutem consequi
 potest. II. Quosdam etiam efficaciter de-
 crevit ad gratiam & gloriam vocare: ne au-

tem ullum humanæ libertati inferatur præjudicium, & homo vocationi liberrime consentiat, III. ante omne decretum per scientiam mediam exploravit & vidit, quid humana voluntas in quibuslibet circumstantiis constituta sit actura, an gratiæ versatili convel dissensura. IV. Illis, quos efficaciter ad gratiam & gloriam eligere voluit, gratiam in iis circumstantiis conferre decrevit, in quibus per scientiam mediam prævidit eos liberrime consensuros, quas & ideo *congruas* & propitias appellat: illis autem, quos ad gratiam & gloriam efficaciter non prædestinavit, decernit quidem gratiam & confert, sed non in iis circumstantiis, in quibus præviderat, & ipsos fore consensuros, talem nihilominus, quæ completas & proxime expeditas vires tribuit ad præstandum consensum: etsi præviderit, voluntatem ei non fore consensuram. V. Hoc itaque semel posito decreto Deus absolute videt, istum fore salvandum, alterum periturum, & secundum istud decretum in executione confert gratias congruas seu efficaces ex præviso consensu, atque hoc est systema congruistarum, quod communiter hodie propugnant, qui ab Augustinianis & Thomistis dissentiunt, & re ipsa in illud aperte inclinatur TOURNELIUS, etsi neutrarum partium videri velit.

291 Non multum ab eodem abludit opinio VASQUESII ejusdem Societatis Theologi, quam ita fere exponit. Gratia efficax habet ali-

aliquid **AMPLIUS** in esse gratiæ, per quod a non efficaci distinguitur. Illud vero **AMPLIUS** in eo consistit, quod gratia sit attemperata & accommodata ad naturalem vel præsentem subjecti dispositionem. Unde in isto systemate efficacia gratiæ formaliter non consistit in cooperatione liberi arbitrii, sed in ista attemperatione gratiæ ad istud subjectum, huic gratiæ congruæ adaptatum; ut adeo una eademque gratia possit habere, & habeat effectum in uno, quem non habet in altero, quia hujus dispositioni non est attemperata. Hæc ipsa vero attemperatio videtur a Deo per scientiam mediam. Unde quem Deus efficaciter ad salutem vocare voluit, talem ei gratiam confert, quam per scientiam mediam vidit eidem esse attemperatam & consensum ei fore præstandum.

Recentius est systema THOMASSINI, SIM- 292
MONETI, & aliorum, qui gratiæ efficaciam non esse sitam ajunt in aliqua individua inspiratione & gratia determinata, sed in quodam cumulo, complexu & serie plurium gratiarum; ita, ut licet homo cuilibet *determinatæ* resistere possit, alicui tamen indeterminatæ certo sit consensurus: qui consensus iterum per scientiam mediam prævideri debuit.

RESOLUTIO I. Efficacia gratiæ non est 293
solum extrinseca, ab adventitio liberi arbitrii consensu petita. Contra MOLINAM.

Prob. I. e S. scriptura, cujus principiis systema istud adversari videtur. I. Enim PAULUS docet, hominem non se ipsum ab altero discernere, sed istam discretionem fieri per gratuitum Dei propositum & liberum voluntatis suæ consilium. I. Corinth. IV. 7. *Quis te discernit? quid autem habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* atqui secundum MOLINAM, quando duo accipiunt eandem & prorsus æqualem gratiam versatilem, ille, cujus prævisus fuit consensus, per hunc ipsum se discernit ab altero, qui prævidebatur non consensurus; iste enim consensus non est effectus gratiæ; secus eadem gratia eundem etiam in altero obtinuisset; sed est effectus liberi arbitrii. Ergo per arbitrium liberum se discernit ab altero.

II. Scriptura sacra prædestinationem ad gloriam in intentione spectatam nobis depingit ut mere gratuitam ante prævisa hominis merita, ut suppono e Prælection. de Deo uno, & colligitur ex isto PAULI ad Ephes. I. 3 *Benedictus Deus, qui elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti* (non quia prævidebat nos fore sanctos) & *prædestinavit nos secundum propositum voluntatis suæ* (non secundum prævisa merita) *in quo etiam & nos sorte* (hoc est, respectu nostrum fortuito) *vocati sumus prædestinati secundum propositum ejus, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* At-
qu

qui opinio Molinæ supponit, prædestinationem non esse gratuitam, sed fieri intuitu prævisi consensus vocationi præstandi, *ergo* &c.

Prob. II. Argumento præscriptionis. 294
Hæc opinio I. nova est. II. AUGUSTINO adversa. III. Facillime videtur libertatem conciliare cum efficacia gratiæ. Ergo eo ipso est repudianda: consequentia *prob. I.* omnis novitas in Theologia, maxime ubi de profundissimo mysterio agitur, sanctis Patribus semper suspecta, exosa, & periculosa visa fuit, ac antiquæ repugnare traditioni.

II. Opinio quæ adversatur AUGUSTINO, maxime in quæstione de gratia, etiam menti Ecclesiæ adversari videtur, quæ illum ut Doctorem gratiæ veneratur; ita ut CLEMENS VIII. in celeberrimis congregationibus de auxiliis illi contendentium parti victoriam adjudicare promiserit, quæ suam doctrinam Augustino conformem esse probare potuerit.

III. Cum AUGUSTINUS frequenter agnoscat & fateatur, difficillimam esse gratiæ efficacis cum arbitrii libertate concordiam, & aliam rationem ultimatam, cur iste, non alter prædestinatus sit, reddere nesciens semper cum S. PAULO ad inscrutabilia Dei judicia confugiat; hoc ipso MOLINÆ opinio, quæ tam facilem fingit istam concordiam, & apertam allegat rationem salutis unius præ altero, AUGUSTINO contraria & falsa videtur.

295 Primum antecedens hujus argumenti MOLINA ipse, primique ejus focii fatentur. De novitate enim ipsius scribit in lib. concordiae quaest. 23. art. 4. & 5. membro ult: „ Hæc nostra ratio conciliandi libertatem „ arbitrii cum divina prædestinatione a ne- „ mine, quem viderim, huc usque tradita „ fuit. „ Idem fatentur FONSECA, VASQUEZ, „ aliique apud WITASSIUM allegati.

296 Quoad II. opinionem AUGUSTINO adver- fari, hisce verbis S. Doctori parum honorifi- cis fatetur MOLINA loc. cit. art. 4. & 6. di- sput. 1. memb. 6. „ Hæc sententia (Au- „ gustini) multum sane eo tempore non nul- „ los ex fidelibus turbavit, tum ob sui eo „ tempore novitatem, quod non satis atten- „ derit Augustinus, prædestinationem non „ fuisse sine præscientia hujus liberi arbitrii „ - - - suspicor, Augustinum non advertisse, „ quantum ad auferendam duritiem illam „ conduceret additio illa de præscientia - - - „ Interea vero sub ea caligine divus Augu- „ stinus id non attendit - - - Nos pro no- „ stra tenuitate rationem totam conciliandi „ libertatem cum divina gratia - - princi- „ piis, ex quibus eam deduximus, - - in- „ niti judicamus, quæ si data, explanata- „ que semper fuisset, forte neque Pelagiana „ hæresis fuisset exorta, neque Lutherani „ tam impudentes arbitrii nostri libertatem „ fuissent ausi negare, obtendentes, cum „ divina gratia, præscientia & prædestina- „ tio-

„ tione cohærere non posse: neque ex Au-
 „ gustini opinione, concertationibusque cum
 „ Pelagianis, tot fideles fuissent turbati, ad
 „ Pelagianosque defecissent, facileque reli-
 „ quæ illæ Pelagianorum in Gallia, quarum
 „ in Epistolis Prosperi & Hilarii fit mentio,
 „ fuissent extinctæ. - - Concertationesque
 „ inter Catholicos facile fuissent compo-
 „ tæ. „ Hactenus MOLINA gloriatur: an
 in Domino? sed præter propriam ejus con-
 fessionem ista Molinianæ opinionis cum do-
 ctina S. Augustini pugna inde etiam aperte
 colligitur; quod illa easdem difficultates ob-
 jiciat Augustinianis, quas Massilienses oppo-
 nebant Augustino, videlicet, quod pereat
 arbitrii libertas, quod fatalis quædam neces-
 sitas ac desperatio inducatur, quod Deus sit
 Personarum acceptor, aut improvidus mune-
 rum suorum dispensator &c. quæ omnia ne
 per somnium quidem Moliniano systemati
 opponi possunt.

Quoad III. seu facilitatem conciliandi 297
 libertatem cum gratia, iterum gloriatur MO-
 LINA lib. cit. quæst. 14. art. 13. disputat. 53.
 „ Quod tam facile, inquit, ac perspicue illa
 „ quatuor ex concordia præscientiæ mediæ
 „ cum arbitrii libertate cohæreant, signum
 „ est manifestum, nos integram, legitimam-
 „ que rationem conciliandi ea omnia tradi-
 „ disse. „ Si hæc regula dogmatum verita-
 tem metiendi legitima foret, tunc in Trini-
 tatis Mysterio exponendo ARIUS, SABEL-

LIUS, aut SOCINUS: in Myſterio Incarnationis NESTORIUS, EUTYCHES: in Myſterio Eucharistiæ explicando SCOTUS ERIGENA, BERENGARIUS, ZWINGLIUS, aut CALVINUS consulendi, sequendique forent, ut Theologi Duacenses ratiocinantur. Porro infra patebit, non tantam esse hanc facilitatem, quantam eam jactat MOLINA, ejusque Reformatores; cum omnia fere eorum argumenta in eos retorqueri valeant, aut illi certitudinem saltem divinæ præscientiæ salvare fatis nequeant.

298 *Prob. III.* Hæc opinio cum aliis dogmatibus haud fatis cohærere videtur. Ut enim omittam prædestinationem gratuitam, I. dogma fidei est, arbitrium liberum per peccatum originale haud quidem amissum & penitus extinctum, viribus tamen attenuatum, & diminuatum fuisse, ut definit Concilium ARAUSICANUM II. can. 1. „ Si quis „ per offensam prævaricationis Adæ non „ totum, id est secundum corpus & animam, in deterius dicit hominem commutatum, sed animæ libertate illæsa durante corpus tantummodo corruptioni credit „ obnoxium, Pelagii errore deceptus adversatur scripturæ &c. „ Et TRIDENTINUM Sess. VI. cap. 1. atqui secundum MOLINAM Quæst. 14. art. 13. Disp. 3. „ Vires naturales secundum se manserunt, quales illas „ essemus habituri, si in puris naturalibus „ ad finem tantum naturalem a principio „ con-

„ conditi fuiffemus. Peccatum namque
 „ primi parentis folum in gratuitis nobis no-
 „ cuit, & ob id naturalia in nobis & in an-
 „ gelis poft peccatum integra remanferunt,
 „ quales effent fuapte natura, fi nullo dono
 „ fupernaturali fuiffent affecta. „ Ut adeo
 „ homo lapfus eadem facilitate gratiam ver-
 „ fatilem fuo confenfu efficacem reddere pof-
 „ fit, qua potuit Adamus integer.

II. AUGUSTINUS Epiftola ad Vitalem
 cap. 5. n. 4. ad dogmata fidei Catholicæ re-
 fert, *gratiam non omnibus hominibus dari*,
 quod de actuali efficaci intelligendum eft.
 Atqui fecundum Molinam omnibus datur
 gratia verfatilis, quam quisque libero fuo con-
 fenfu efficacem reddere poteft: aliam ex fe
 efficacem non admittit.

III. Dogma fidei eft, a Concilio TRIDEN-
 TINO Seff. VI. can. 22. definitum, iuftifica-
 tum fine speciali auxilio in accepta iuftitia
 perfeverare non poffe. At vero fecundum
 Molinam non alia gratia neceffaria eft, quam
 verfatilis, modo fupernaturalis, quam spe-
 cialem appellat, prout diftinctam a gratia
 naturali, feu concurfu Dei generali.

Prob. IV. Hæc opinio ab aliis erroribus 229
 non fatis recedere videtur. I. Error eft,
 Deum æquali prorfus modo erga omnes ho-
 mines fe habere, & omnium salutem indif-
 ferenter velle, modo & ipfi velint; cum ta-
 men CHRISTUS pro prædeftinatis speciali
 quodam modo oraverit, fanguinem fuum
 fude-

fuderit, & istos voluntate consequente, quæ nunquam effectu caret, salvare voluerit. Atqui idem tradit opinio MOLINÆ, quod docebant Massilienses, quorum ista referuntur verba a PROSPERO in epistola ad AUGUSTINUM: „ bonitas in eo apparet, si neminem „ repellat a vita, sed indifferenter universos „ credit salvos fieri. „

II. Error fuit, Arianis & Semipelagianis communis, prædestinationem ad gratiam fieri dependenter a prævisis meritis, ipsamque Christi humanam naturam ad unionem hypostaticam cum divina fuisse assumptam ob prævisum ipsius consensum. Ita testatur ALEXANDER Episcopus Alexandrinus Epistola contra Arium. „ Omni exuti erga Deum „ pietate ac reverentia ajunt, Deum cum „ præscientia & præsentione prænovisset, „ neutiquam ipsum aspernaturum, idcirco „ ex omnibus elegisse. „ De Massiliensibus vero testatur PROSPER Epistola ad AUGUSTINUM: „ Pene omnium par invenitur & una „ sententia, qua propositum & prædestinationem Dei secundum præscientiam receperunt, ut ob hoc Deus alios vasa honoris, „ alios contumeliæ fecerit, quod finem uniuscujusque præviderit, & sub eo gratiæ auxilio, in qua futurus esset voluntate „ & actione, præviderit. „ Idem fere traditur in principiis Molinianis.

III. Pelagianorum error fuit, quod parvulis sine Baptismo defunctis naturalem quam

quamdam beatitudinem & vitam æternam extra regnum coelorum promiserint. Idem promittit MOLINA, atque ob eandem doctrinam etiam Cardinalis SFONDRATI a V. Episcopis Gallicanis ad sedem Romanam pro damnatione delatus fuit.

Prob. V. Hæc opinio tota innititur scientiæ mediæ, quemadmodum & Massilienses suum systema super eam extruxerant, ut ex Epistolis PROSPERI & HILARII ad AUGUSTINUM constat: atqui scientiam mediā in Deo non esse admittendam, suppono e Prælect. de Deo uno. Ergo.

Prob. VI. e sinistris sequelis, quæ e Molinæ opinione deducuntur. I. Destrui videtur humilitas, illud Christianæ perfectionis fundamentum; qui enim eandem gratiam, qua alius male utitur, suo consensu reddit efficacem, facile adversus alterum extollitur, imo & adversus Deum inflatur, qui non Deo, sed libero arbitrio conversionem aut opus bonum adscribit.

II. Perit salutaris timor, quem tantopere commendat APOSTOLUS monens, ut cum metu & tremore salutem nostram operemur. Quid enim metuat, qui cum Molina persuasus est, continuo præsto esse gratiam versatilem, quam solo liberi arbitrii consensu reddere efficacem potest?

III. Minuitur saltem, si non tollitur, orandi, Deoque grates agendi necessitas, quid enim

enim a Deo petere necesse est? non gratiam; hanc enim Deus ultro omnibus offert, & quidem sufficientissimam, quippe talem, cum qua Angeli boni actu perseverarunt: illis autem, qui per vires naturæ faciunt, quod possunt, conferre debet, ob pactum cum Christo initum. Nec bonum gratiæ usum; ille enim a solo libero arbitrio pendet. Idem dicendum de gratiarum actione, quæ secundum AUGUSTINUM irrisoria est, si ex hoc gratiæ aguntur Deo, quod non donavit ipse, nec fecit. Plura argumenta infra occurrunt in confutatione aliorum systematum huc pariter applicanda.

302 OBJIC. I. Concilium Tridentinum Sess. VI. cap. 5. solam commemorat gratiam *excitantem* talemque esse docet, cui humana voluntas consentire, vel resistere possit. Ergo sola datur gratia versatilis, quæ suam a voluntatis consensu obtinet efficaciam.

RESP. Concilium Tridentinum eo præcipue fine congregatum, ut Ecclesiæ fidem adversus illius temporis hæreticos tueretur, non scholæ controversias definire, sed errores damnare in animo habuit. Duo igitur dogmata credenda statuit. I. Necessariam esse gratiam supernaturalem, per quam, non per proprias naturæ vires peccator ad justificationem se disponere debeat. II. Illam gratiam ita sufficientem vel efficacem esse, ut hominem non necessitet, nec arbitrium liberum mere passive se habeat, sed eidem coope-

cooperari vel dissentire possit. Unde autem hujus gratiæ vis & efficacia desumenda sit, id necesse non videbatur determinare, quia controversias scholæ dirimere noluit. Sed de hoc iterum inferius.

OBJIC. II. Eadem gratia, cui unus re- 303
pugnat, & alter consentit, in primo mere sufficiens manet, in altero per consensum redditur efficax: ergo a consensu pendet gratiæ efficacia saltem in actu secundo. *Ant. prob.* gratia quam habuerunt Incolæ civitatum Corozaim & Bethsaida, eique restiterunt, habitura fuisset effectum apud Tyrios & Sydonios, qui, si eam acceperant, poenitentiam acturi fuissent, ut prædixit CHRISTUS Matth, XI. 22. *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida; quia si in Tyro & Sydone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, olim in cinere & cilicio poenitentiam egissent:* atqui hæc gratia ejusdem fuisset naturæ, ergo. *min. prob.* si Tyrii & Sydonii per aliam gratiam, seu ab intrinseco efficacem, convertendi fuissent, qua destituti erant Corozaitæ & Bethsaitæ, tunc isti immerito cum Tyriis comparati, & increpati fuissent; facile enim respondere potuissent, se quoque convertendos fuisse, si gratiam Tyrriorum, nempe efficacem, quæ infallibiliter efficit hominis consensum, acceperant.

RESP. Nego utrumque *anteced.* si enim gratia utrorumque omnino fuisset æqualis, nec eundem tamen in utrisque habuisset effectum

fectum, tunc Tyrriorum consensus a solo libero arbitrio provenisset, quod utique CHRISTUS ibi docere noluit. Quod si itaque Tyrii & Sydonii non nisi sufficientem, & ex omni parte æqualem cum Corozaitis accepturi fuissent gratiam, tunc nec ipsi poenitentiam acturi fuissent. Ideo S. PROSPER ad excerpta Genuensium Resp. VIII. ait, „ non „ solum Tyrios & Sydonios, sed etiam Corozain & Bethsaida potuisse converti, & „ fideles ex infidelibus fieri, si hoc in eis „ Dominus voluisset operari. „ Nego autem suppositum, quod CHRISTUS prædicere voluerit Tyrriorum conversionem, utpote nunquam futuram: sed increpatio cum quadam exaggeratione hyperbolica fuisse videtur, quemadmodum dixit alibi: *si hi tacuerint, lapides clamabunt*: quibus verbis utique prædicere noluit, fore, ut lapides aliquando vere & physice loquerentur. Sic etiam non raro dicere solemus: citius Æthiopem lavarem, aut lapidem emollirem, quam istius hominis cor vincam. Itaque increpatio comparativa Christi non repetitur ab æqualitate gratiæ internæ, quam Corozaitæ acceperunt mere sufficientem, Tyrii autem, in hypothese decretæ conversionis accepturi fuissent efficacem, sed in eo consistit; quod illi, licet CHRISTUM prædicantem audiverint, & miracula ab eo patrari viderint, magis tamen essent obdurati & impenitentes, quam olim fuerant Tyrii & Sydonii infideles, his gratiis externis destituti. Nulla ad hoc opus est
scien.

scientia media, neque decretis Banezianis subjective absolutis, & objective conditionatis, ad quæ Thomistæ alias confugere solent; sed majorem Corozaitarum, & minorem Tyrriorum obstinationem noverat Christus per scientiam visionis & physicam rerum in æternitate præsentiam: Tyrriorum autem conversionem, ceu nunquam futuram, neque a Deo decretam, sed mere possibilem, vidit per scientiam simplicis intelligentiæ, ut suppono e Prælectionibus de Deo, ejusque scientia.

RESOLUTIO II. Efficacia gratiæ non 304
consistit in contemperatione aut dispositione subjecti, vel circumstantiis naturalibus.
Contra VASQUESIUM.

Prob. I. Omnis contemperatio, dispositio, seu aptitudo liberi arbitrii adæquate est effectus ipsius gratiæ: ergo ab illa contemperatione non oritur efficacia gratiæ.
Ant. prob. e S. scriptura. Paulus ad Hebr. XIII. ait. *Deus autem pacis aptet vos in omni bono*: ergo istam aptitudinem gratia efficit, non supponit. Ideo S. THOMAS in hunc locum lect. 3. scribit: „ Res naturalis dicitur apta ad illud, ad quod habet inclinationem. Sic etiam homo, quando habet inclinationem bene faciendi, dicitur aptus ad illud. Deus autem quando immittit homini bonam voluntatem, aptat eum, id est, facit eum aptum. Et ideo dicit Apostolus: *in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem*.

„*luntatem*, id est, faciat vos velle omne
 „*bonum*. „ Neque solum vult nos velle,
 sed, ut verbis PAULI utar, *operatur in nobis*
velle & perficere pro bona voluntate, non pro
 nostra supposita contemperatione. Hinc
 scribit etiam S. AUGUSTINUS Epist. 107. *Di-*
vina gratia adcommodat affectum. Et S. scri-
 ptura sæpius testatur, quod Deus pro libitu
 immutet corda hominum, & quocunque vo-
 luerit, inclinet: quod auferat cor lapideum
 de carne nostra, & det nobis cor carneum:
 quod spiritum suum ponat in medio no-
 strum, & faciat ut in præceptis ejus ambu-
 lemus.

305 *Prob. II.* Ea est gratiæ efficacis vis &
 natura, ut in subjectis minime contempera-
 tis & maxime repugnantibus, consensum ef-
 ficiat: cum ex adverso gratia mere versati-
 lis in subjectis optime attemperatis effectum
 non consequatur: ergo efficacia gratiæ non
 ab ista contemperatione, sed ab intrinseca
 ejus virtute desumitur. *Ant. prob.* ab expe-
 rientia. SAULUS, quo tempore spirabat mi-
 nas & cædes in discipulos Domini, conver-
 sioni minime erat attemperatus, & maxime
 a Deo aversus: & tamen in momento muta-
 tus est in virum alterum, & e persecutore
 vas electionis effectus. Ipsemet conversio-
 nem suam non suæ attemperationi, sed soli
 beneplacito Dei attribuit ad Galat. I. *Cum*
placuit ei, qui me segregavit ex utero matris
meæ, & vocavit per gratiam suam. Ideo S.
 AUGU-

AUGUSTINUS hanc vocationem EFFICACISSIMAM appellat lib. de gratia & libero arbitrio. cap. 5. „ Ut de coelo vocaretur, & tam „ magna & efficacissima vocatione vocaretur, gratia Dei erat sola, quia merita ejus erant magna, sed mala. „

Ex adverso Angeli in gratia sanctificante constituti, eodem loco & tempore, quoad naturæ vires æqualiter dispositi, eadem prorsus gratia versatili erant præditi, eidemque perfecte contemperati: & tamen hæc gratia non in omnibus obtinuit effectum, seu, conversionem ad Deum, & perseverantiam in accepta sanctitate; etsi nulla contemperatio fingi possit in Angelis perseverantibus, quæ non fuerit etiam in Lucifero & Sociis; cum admodum verosimile sit, ex omnibus ordinibus aliquos peccasse. Adamus quoque eidem gratiæ versatili perfecte contemperatus, attamen „ terrente nullo, & insuper contra „ terrentis Dei imperium libero usus arbitrio, „ non stetit in tanta felicitate, in tanta non „ peccandi facilitate, „ ut loquitur AUGUSTINUS lib. de corrept. & gratia cap. 12. Utique Adamus integer magis erat gratiæ attemperatus, quam Saulus persecutor: & tamen in isto gratia habuit effectum, quem non obtinuit in illo. Ergo dispar fuit gratia: illi data versatilis, huic ab intrinseco efficax: consequenter ab attemperacione subjecti gratiæ efficacia repeti non potest.

306 *Prob. III.* Efficacia gratiæ in aliquo consistere debet, quod voluntatis consensum antecedit, & cum eo infallibiliter connectitur. Atqui gratia istam præviam & infallibilem cum assensu connexionem non habet ab attemperatione & dispositione liberi arbitrii: ergo in hac non consistit efficacia gratiæ. *maior* certa videtur; quia gratia operatur in nobis *ipsum velle & perficere*, & est illud medium, quo Deus consensum voluntatis a se intentum infallibiliter consequitur: secus propositum Dei frustraneum reddi posset: *min. prob.* contemperatio liberi arbitrii non nisi contingenter, adeoque nec certo, nec semper cum consensu gratiæ præstando conjungitur; eoquod ipsum arbitrium liberum admodum volubile sit, & facillime contingere possit, ut non obstante contemperatione ad gratiam eidem tamen non consentiat, ut constat ab exemplo Angelorum & Adami.

307 *Prob. IV.* E Vasquesii systemate sequitur l. unum ab altero non per gratiam, sed per naturalem contemperationem se discernere, quod PAULO repugnat. Sequela *prob.* in adversa hypothese gratia quoad suam naturam una eademque est in omnibus, scilicet versatilis, & ideo in uno homine effectum consequitur, quia iste vel ex natura, vel ex circumstantiis præsentibus gratiæ est attemperatus, non alter: ergo consentiens a repugnante non discernitur per gratiam, quam

quam uterque habet æqualem, sed per attemperationem subjecti, quæ non provenit a gratia, sed ante eam præsupponitur. Sequitur II. quod non debeamus Deum orare pro gratia, sed solum pro liberi arbitrii attemperatione concedenda; cum enim gratia sufficiens omnibus continuo præsto sit, maxime apud Adversarios, & ad ejus efficaciam nihil aliud desideretur præter arbitrii liberi accommodationem, hæc autem non a gratia proveniat, sed eam antecedere debeat; sequitur, quod non nisi pro ista naturali attemperatione nostra ad Deum dirigenda sit oratio: id quod Ecclesiæ precibus repugnat, cum qua oramus: *nostras etiam rebelles ad te propitius compelle voluntates*: non voluntates attemperatas, sed *rebelles*. Denique hoc totum systema scientiæ mediæ innititur, & a Moliniano non nisi verbis differre videtur.

OBJIC. I. S. AUGUSTINUS lib. I. ad Simplicianum, quem Episcopus & ab errore reversus conscripsit, quæst. 2. vim gratiæ reponit in attemperatione hominis ad gratiam & in circumstantiis congruis. Sic autem loquitur: „ Quamvis multi uno modo vocati „ sint, tamen quia non omnes uno modo affecti sunt, illi soli sequuntur vocationem, „ qui ei capiendæ reperiuntur idonei. - - - „ Si vellet ipsorum misereri, posset ita vocare, quomodo eis aptum esset, ut moverentur, & intelligerent, & sequerentur. „ Verum est ergo: *multi vocati, pauci vero*
X 2 *electi;*

„ *electi*; illi enim electi, qui *congruenter* vo-
 „ cati: illi autem, qui non congruebant,
 „ nec *contemperabantur* vocationi, non electi,
 „ quia non secuti, quamvis vocati. - - Nul-
 „ lius frustra Deus miseretur, cujus autem
 „ miseretur, sic eum vocat, quomodo scit ei
 „ congruere, ut vocantem non respuat. „

RESP. I. *Dist. ant.* Efficacia gratiæ con-
 sistit in attemperatione hominis ad gratiam,
 ut tamen hæc ipsa attemperatio a gratia
 proveniat, hujusque efficaciciæ effectus sit,
conc. ut sit mere naturalis, gratiam antece-
 dens, & ei efficaciam tribuens, *nego.* Nul-
 la enim naturali dispositione, aut subjecti at-
 temperacione Deum moveri ad conferendam
 gratiam, eodem libro AUGUSTINUS docuit,
 cujus verba exstant supra n. 173. sed & eo-
 dem libro scribit: „ si quæramus, utrum
 „ Dei donum sit voluntas bona, mirum, si
 „ negare quisquam audeat. At enim, quia
 „ non præcedit voluntas bona vocationem,
 „ sed vocatio bonam voluntatem, propterea
 „ vocanti Deo recte tribuitur, quod bene
 „ volumus: nobis vero tribui non potest,
 „ quod vocamur. Non itaque ideo dictum
 „ putandum est: *non volentis, neque curren-*
 „ *tis, sed misipientis est Dei*, quia nisi ejus
 „ adjutorio non possumus adipisci, quod vo-
 „ lumus (quod tamen Adversarii dicere de-
 bent qui gratiam non præviam, sed comitem
 jubent esse voluntatis) sed ideo potius, quia
 „ nisi ejus vocatione non volumus. „ Si et-
 iam

iam verba ipsa AUGUSTINI pro objectione allegata accurate expendantur, potius gratiam ex se efficacem & gratuitum Dei propositum commendant. Ait enim: omnes quidem per gratiam sufficientem vocari, sed quia hac gratia non omnes eodem modo afficiuntur, seu non efficaciter delectantur, ideo non omnes vocationem sequuntur: quamvis si ipsorum misereri vellet per gratiam efficacem, facillime moverentur. Denique AUGUSTINUS de isto loco objecto, & jam a Semipelagianis opposito lib. de prædest. sanct. cap. 4. dicit: „ in cuius quæstionis solutione laboratum est pro libero arbitrio voluntatis humanæ: sed vicit gratia Dei. „ Legantur reliqua ibidem.

RESP. II. Docet ibidem S. AUGUSTINUS, efficacem vocationem ad fidem non aliter fieri, nisi per delectationem inspiratam a Deo, & a gratia proveniente, non a naturali attemperatione. Ait enim loc. cit. „ Præcipitur, ut credamus, ut dono accepto Spiritus S. per dilectionem bene operari possimus. Sed quis potest credere, nisi aliqua vocatione, hoc est aliqua rerum testificatione tangatur? (seu, sine gratia ordinaria explicite, saltem ordinarie, nemo credere potest.) Quis autem habet in potestate, tali visu attingi mentem suam, quo ejus voluntas moveatur ad fidem? Aut quis habet potestatem, ut vel occurrat, quod eum delectare possit, vel delectet,

„ cum occurrerit? Cum ergo nos ea dele-
 „ ctant, quibus proficiamus ad Deum, in-
 „ spiratur hoc, & præbetur gratia Dei, non
 „ nutu nostro & industria, aut operum me-
 „ ritis comparatur; Quia ut sit nutus volun-
 „ tatis, ut sit industria studii, ut sint opera
 „ charitate ferventia, ille tribuit, ille largi-
 „ tur. „ Tota ergo vis gratiæ in delecta-
 ctione inspirata, non in attemperatione sub-
 jecti reposita est.

309 OBJIC. II. S. AUGUSTINUS lib. de do-
 no persever. cap. 14. de eadem gratiæ congrui-
 tate, seu attemperatione scribit: „ Ex quo
 „ apparet, habere quosdam in ipso ingenio
 „ divinum naturaliter munus intelligentiæ,
 „ quo inducantur ad fidem, si congrua suis
 „ mentibus vel audiant verba, vel signa
 „ conspiciant. „

RESP. Loquitur S. P. de naturali perspi-
 cacia & acumine ingenii, quo non nulli ca-
 paciores sunt ad ponderanda motiva credi-
 bilitatis, & naturalem assensum iis præstan-
 dum, ut dictum fuit n. 68. Porro hæc ipsa
 verborum, signorumve congruitas a Dei gra-
 tia provenit, non a subjecti attemperatione,
 ut patet ex AUGUSTINO numero præced.
 Resp. II.

310 RESOLUTIO III. Gratiæ efficacia non
 desumitur a consensu voluntatis in circum-
 stantiis congruis præstito, & per scientiam
 mediam præviso. *Contra Suarezum & Se-
 quaces.*

Prob.

Prob. I. Hæc opinio quoad rem eadem est cum Moliniana & Vasquesiana, & non nisi quoad modum loquendi differt; gratia enim utcumque in circumstantiis congruis concessa ejusdem est naturæ cum alia in circumstantiis minus propitiis concessa, seu mere versatilis, suamque efficaciam unice repetit ab extrinseco & contingente voluntatis consensu: ipsæ circumstantiæ congruæ nihilo differre videntur ab attemperatione VASQUESII: ergo iisdem argumentis merito impugnatur.

Prob. II. Ista quoque opinio opposita est 311 AUGUSTINO. Ergo pariter delevenda. *Ant. prob.* gratia quam AUGUSTINUS propugnavit, suam efficaciam fortitur ab omnipotentia Dei, & eam inter atque consensum hominis infallibilis datur connexio. Ergo est Augustino adversa. *ant. prob.* quoad I. membrum, verbis ejusdem lib. de corrept. & gratia cap. 14. „Deus sine dubio habet humanorum cordium, quocunque voluerit, „inclinandorum omnipotentissimam voluntatem. - - - Magis habet in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas. „Quod demonstrat exemplo Assueri Regis, quem iratum Deus subito inclinavit ad mansuetudinem. „Deus cor Regis, antequam sermonem mulieris præsentis (Ester) audisset, occultissima, & efficacissima potestate convertit, & transtulit ab indignatione „ad lenitatem, hoc est, de voluntate læden-

„ di in voluntatem benefaciendi, secun-
 „ dum illud Apostoli: *Deus enim est, qui o-*
 „ *peratur & velle.* Numquid homines, qui
 „ hæc scripserunt, imo & Spiritus Dei, quo
 „ Authore hæc scripta sunt, oppugnavit libe-
 „ rum arbitrium? absit. Sed omnipotentis in
 „ omnibus iudicium iustissimum & auxilium
 „ Dei misericordissimum, commendavit. „
 Inde vero etiam consequitur, quod gratiam
 efficacem inter & consensum connexio sit in-
 fallibilis; quia voluntas Dei consequens,
 qua hominis consensum per gratiam effica-
 cem decernit, & in hoc decreto prævidet,
 certissime semper impletur.

Prob. ant. quoad II. membrum. Con-
 sensus gratiæ Suaresianæ præstitus non est
 effectus omnipotentissimæ voluntatis divinæ,
 sed humanæ, & in eadem per scientiam me-
 diam prævisus, nec infallibiliter ad gratiam
 sequitur; huic enim gratiæ natura sua mere
 versatili potest homo non consentire, adeo-
 que consensus sequitur contingenter. Si e-
 nim infallibilis foret inter utrumque nexus,
 tunc consensus semper sequeretur; quia, ut
 inferunt Adversarii, omnis suppositio antece-
 dens infallibiliter connexa cum effectu, tol-
 lit libertatem: ex quo etiam fundamento,
 quamvis inepte, decretum Thomistarum
 prædeterminans impugnant.

312 *Prob. III. e finistris sequelis, quæ ex*
 isto systemate fluunt. Sequitur I. Deum a-
 liquando hominem salva ejus libertate non
 posse

posse convertere, quod omnipotentiae Dei injuriosum videtur, qui *potens est de lapidibus suscitare filios Abrahamæ*. Matth. III. & cujus efficax gratia a nullo duro corde respuitur; ideo quippe tribuitur, ut cordis durities primitus auferatur, ut loquitur AUGUSTINUS de Prædest. sanct. cap. 8. sequela prob. Deus secundum Adversarios hominem salva libertate convertere nequit, nisi ejus præviderit consensum; hanc enim præscientiam velut conditionem indispensabilem requirunt: secus consensum jam non libere secuturum arbitrantur. Atqui contingere potest, ut hominem prævideat in nullis circumstantiis etiam maxime congruis consensurum. Certe enim vix concipi possunt circumstantiæ magis propitiæ quam illæ, in quibus Angeli & Adamus erant constituti: & tamen contigit, ut huic gratiæ summe congruæ nec Adamus nec omnes Angeli consentirent. Quanto id facilius contingere potest in homine lapso, qui in circumstantiis congruis non est constitutus? ergo talem illæsa libertate non posset convertere: sicque Dei voluntas eluditur, & ejus omnipotentia exhauritur.

Sequitur II. Deum non habere nisi in- 313
certam & fallibilem conjecturam de consensu futuro; cum enim ille contingenter ponatur, etiam non nisi contingenter prævidetur. Nec habet Deus infallibile medium, in quo istum consensum certo prævideret; videret equidem per scientiam mediam in ipsa voluntate se ad

consensum in tempore determinatura, atqui voluntas humana est volubilis & causa mere contingens: ergo & assensus est mere contingens, nec idoneum medium fundandæ scientiæ certæ. Si autem consensus ideo infallibiliter sequitur, quia est a Deo prævisus, tunc voluntas in tempore non potest non consentire, secus scientiam Dei redderet fallibilem, si vero non potest non consentire, tunc necessario consentit, quia quod infallibiliter fit, id Adversarii *necessario* fieri supponunt, & id Thomistis continuo opponunt.

314 OBJIC. I. Argumentum a conversione Tyrriorum petatum, qui cum eadem gratia, quam habuerunt Corozaitæ, convertendi fuissent.

Sed præter responsionem n. 303. datam insuper argumentum in congruitas retorqueri potest, secundum quos sine gratia congrua nemo convertitur; quia huic soli prævidet Deus consensum fore præstandum. Quæro igitur, utrum Tyrri in conversione futuribili habuissent eandem gratiam non congruam, quam solam habuerunt Corozaitæ? tunc aut convertendi non fuissent, aut sequeretur, gratiam etiam non congruam aliquando obtinere effectum, quod eorum repugnat systemati, & purum Molinianismum sapit. Si autem Tyrri convertendi habituri fuissent gratiam congruam, quæ deerat Corozaitis, tunc injusta fuisset comparatio & increpatio; facile enim Christo objurganti respondissent, se

se quoque convertendos fuisse, si congruam illam, Tyriis conferendam, gratiam habuissent, maxime cum secundum P. Gabielem Antonium Tom. 2. Theolog. specul. pag. mihi 78. congruitas gratiæ consistat in maiore ejusdem intensione. Itaque hæc intensio vel est intrinseca ex ipsis gratiæ viribus: & tunc est gratia ex se efficax, quod volunt Thomistæ: vel ista intensio provenit ex comparisonem ad subjectum: & tunc nihil est aliud quam attemperatio Vasquesiana. Aut forte est lusus verborum nihil significantium.

OBJIC. II. e SS. Patribus, qui gratiæ 315 efficaciam per hoc explicant, quod Deus præviderit hominem eidem fore consensurum. Ita S. JOANNES Chrysostomus hom. 31. & 65. in Matth. de Matthæi & Pauli vocatione ait, *Deum tunc eos vocasse, quando noverat consensuros.*

RESP. SS. Patres simili modo loquentes id unum volunt, tunc eos a Deo efficaciter vocari, quando per gratiam efficacem vult, & facit eos consensuros, ita ut consensus non sit causa efficacis gratiæ, sed hæc sit causa consensus, quem Deus hominem converti volens per gratiam decernit, & in decreto per scientiam visionis infallibiliter prævidet. Ita fere Cardinalis TOLETUS S. J. qui in cap. V. Lucæ annot. 54. istum CHRYSOSTOMI locum sic exponit. „ Non potest autem Chrysostomus intelligi sic: tunc Christum vocasse discipulos, quando sciebat illos obtem-

„ temperaturos , nimirum per ipsius gra-
 „ tiam ; sciebat enim , quando ipse operatu-
 „ rus erat in eis , ut obtemperarent vocanti ,
 „ & tunc vocavit . Nisi sic intelligas doctri-
 „ nam non probo . „ Firmat autem suam
 expositionem illo PAULI ad Galat. 1. *Cum*
placuit ei , qui me segregavit ab utero Matris
per gratiam suam . Non ait Paulus , obser-
 vante eodem TOLETO , quando novit me
 obediturum , sed quando illi placuit , qui me
 per gratiam vocavit . Sed & S. AUGUSTI-
 NUS lib. de don. persev. cap. 18. & 19. ob-
 servat , quando apud aliquos verbi Dei tra-
 ctatores legimus Dei præscientiam , & agitur
 de vocatione electorum , præscientiæ no-
 mine prædestinationem intelligendam esse ,
 quæ est præparatio beneficiorum Dei , qui-
 bus certissime liberantur , quicunque libe-
 rantur .

316 OBJIC. III. S. AUGUSTINUS lib. sex
 quæst. ad Paganos quæst. 2. idem cum Chry-
 sostomo scribit : tunc voluisse hominibus ap-
 parere Christum , & apud eos prædicari do-
 ctrinam suam , quando sciebat , & ubi scie-
 bat esse , qui in eum fuerant credituri .

RESP. Hæc verba , quæ & Semipelagia-
 ni objecerant , ipse Augustinus exponit lib.
 de prædest. sanct. cap. 9. se „ sine præjudi-
 „ cio latentis consilii Dei aliarumque causa-
 „ rum hoc de præscientia Christi dicere vo-
 „ luisse , quod convincendæ paganorum in-
 „ fidelitati , qui hanc objecerant quæstionem ,
 „ suffi-

„ sufficere videretur. Quid enim est verius,
 „ quam præsciisse Christum, qui & quando
 „ & quibus locis in eum fuerant credituri?
 „ sed utrum prædicato sibi Christo a se
 „ ipsis habituri essent fidem (consensum)
 „ an Deo donante sumturi, id est, utrum
 „ tantummodo eos præsciverit, an etiam
 „ prædestinaverit Deus, quærere, ac disse-
 „ rere tunc necessarium non putavi. Proin-
 „ de quod dixi: *tunc voluisse hominibus &c.*
 „ posset etiam sic dici, tunc voluisse homini-
 „ bus apparere Christum, & apud eos præ-
 „ dicari doctrinam suam, quando sciebat,
 „ & ubi sciebat esse, *qui electi fuerant in ipso*
 „ *ante mundi constitutionem.* Sed quoniam si
 „ ita diceretur, Lectorem faceret intentum
 „ ad ea requirenda, quæ nunc ex admoni-
 „ tione Pelagiani erroris necesse est copio-
 „ sius & laboriosius disputari: visum mihi
 „ est, quod tunc satis erat, breviter esse di-
 „ cendum, *excepta*, ut dixi, *altitudine sa-*
 „ *pientie & scientie Dei, & sine præjudicio a-*
 „ *liarum causarum*, de quibus non tunc, sed
 „ alias opportunius disputandum putavi. „

Adversarios impense rogatos velim, ut
 quando de AUGUSTINI mente quoad gratiam
 disputatur, illa potissimum opuscula consule-
 re velint, ubi hanc quæstionem ex instituto
 pertractavit, videlicet de corrept. & gratia,
 de Prædest. sanctior. & de dono perseverantiæ.
 Ita jam olim censuerunt Episcopi Africæ in
 Sardinia exules in Epistola Synodica ad Joan-
 nem

nem & Venerium §. 18. Tom. II. operum S. FULGENTII de gratia. „ Præ omnibus studium gerite libros S. AUGUSTINI, quos „ ad Prosperum & Hilarium scripsit, memoratis fratribus ingerere. Quorum mentionem beatæ memoriæ Hormisdas sedis Apostolicæ gloriosus Antistes in Epistola, „ quam consulenti se sancto fratri, consacerdotique nostro Possessori rescripsit, cum „ magno præconio catholicæ laudis inseruit; „ cujus hæc verba sunt: De arbitrio tamen „ libero & gratia Dei, quid Romana, hoc „ est, Catholica sequatur & servet Ecclesia, „ licet in variis libris beati Augustini, & „ maxime ad Prosperum & Hilarium abunde possit agnosci, tamen & in scriniis Ecclesiasticis expressa capitula continentur. „

317 OBJIC. IV. Idem S. Pater in expositione quarundam propositionum Epistolæ ad Romanos propositione 55. ait: „ Non omnes, qui vocati sunt, secundum propositum vocati sunt; hoc enim propositum ad „ præscientiam & prædestinationem pertinet. Nec prædestinavit aliquem, nisi „ quem præscivit crediturum & secuturum „ vocationem suam, quos & electos dicit. „ Ergo vocatio secundum propositum, seu efficacia gratiæ consistit in præscientia prævisi consensus.

RESP. Concedo, Augustinum aliquando, dum adhuc erat Presbyter, ita & plane cum

cum Adversariis sensisse; sed ille lib. 1. retract. cap. 23. se ita sentiendo errasse profitetur. Quoniam ergo iste locus exponit scientiam mediam, & gratiam congruam tradit, consulendum est Adversariis, ut qui secuti sunt errantem, sequantur etiam retractantem.

OBJIC. V. Datur præscientia ante de- 318
cretum, & sine decreto: ergo gratia non est
efficax ab intrinseco, nec effectum obtinet
e decreto prædeterminante consensum, sed
efficax est ob prævisum consensum. *Ant. prob.*
ex S. AUGUSTINO, qui lib. de prædest. sanct.
cap. 10. ait: „ Prædestinatio sine præscien-
„ tia esse non potest, potest autem sine præ-
„ destinatione esse præscientia. „ Et S.
THOMAS 3. part. quæst. 1. art. 3. ad 4.
„ Prædestinatio supponit præscientiam futu-
„ rorum. „ Atqui secundum Augustinianos
„ & Thomistas præscientia sequeretur decre-
tum; quippe in ipso decreto conferendæ gra-
tiæ efficacis videret Deus consensum volun-
tatis infallibiliter futurum.

RESP. *Dist. ant.* Sine decreto datur
præscientia eorum, quæ Deus non operatur,
ut sunt peccata, quorum solus homo Au-
thor est, *conc.* eorum, quorum Deus est Au-
thor, *nego.* Ita certe AUGUSTINUS, qui post
verba allegata statim subdit. „ prædestina-
„ tione quippe Deus ea præscivit, quæ fue-
„ rat ipse factururus; unde dictum est: *fecit*
„ *quæ futura sunt.* Præscire autem potens
est

„ est etiam ea, quæ ipse non fecit, sicut „ sunt quæcunque peccata. „ Legatur etiam S. PROSPER ad cap. XV. Gallorum.

S. THOMAS loco cit. loquitur de prædestinatione Incarnationis Christi, quæ supponit prævisionem peccati originalis; nisi enim Deus in physica rerum præsentia lapsum Adami præsciisset, nunquam Dei filius humanam naturam assumpsisset. Itaque prædestinatio Christi supposebat præscientiam peccati, pro quo ut condignam satisfactionem præstaret, humana Christi natura in consortium divinæ assumenda prædestinata fuit.

319 OBJIC. VI. Systema gratiæ congruæ præ aliis facilius explicat concordiam gratiæ efficacis cum libertate arbitrii, aliasque difficultates complanat: ergo aliis præferendum est, eo ipso, quod istud Theologorum sit munus, ut Mysteria, quantum fieri potest, dilucident, & fidelium captui exponant. *Ant. prob.* In isto systemate I. explicatur, quomodo gratia antecedenter & infallibiliter cum consensu connexa sit, illæsa prorsus libertate. Illa enim infallibilitas non fundatur in natura gratiæ prædeterminantis, sed solum in præscientia Dei, qui hominem in illis circumstantiis libere consensurum prævidit.

II. Explicatur, quomodo gratia non sit solum denominatio extrinseca, sed aliquid antecedens & intrinsecum, quia antecedenter ad effectum denotat divinam præscientiam

tiam, qua stante gratia habet infallibilem effectum.

III. Datur differentia inter gratiam sufficientem & efficacem. Etli enim gratia quoad naturam sit eadem, efficax tamen habet effectum; quia illis in circumstantiis conceditur, in quibus prævius est homo eidem consensurus: sufficiens autem, licet vires præbeat completas, effectum tamen destituitur; quia eo tempore confertur, quo Deus prævidit hominem non consensurum.

IV. Exponitur, quomodo efficacia gratiæ sit gratuita nullisque meritis præcedentibus detur; quia prorsus gratuitum beneficium est, quod homini conferatur gratia eo tempore, quo fuit prævius eidem consensurus.

V. Declaratur, quod nullus se ipsum discernat ab altero; licet enim unus consentiat, non alter: hoc ideo fit, quia consentienti conceditur gratia in circumstantiis congruis, alteri non item. Itaque non per consensum, sed per circumstantias & gratiam, congruo tempore gratis concessam, ab altero discernitur.

VI. Datur ratio, quare cum eadem gratia unus convertatur, non alter; quia uterque habet sufficientem, cui unus libere consentit, absque novo & fortiore auxilio: alter vero libere repugnat, qui tamen completam potestatem consentiendi habuit.

RESP. I. Omisso antecedente nego *conseq.* hoc ipso enim, quod oppositum systema adeo facile deprædicetur, contrarium videtur AUGUSTINO, cui ista concordia semper difficillima & Mysterii plena visa fuit. Cumque ipsius sententia multis non rite intelligentibus adeo rigida visa fuerit, ut hominem ad quamdam desperationem adigi, & fatalem necessitatem induci quererentur, prout de Massiliensibus testantur PROSPER & HILARIUS, eo ipso systema oppositum non est Augustini, ideoque nec verum. Quis enim sibi persuadeat, quod Deus Ecclesiæ suæ facillimam hanc mysterii explicationem abscondere, & ad novissima MOLINÆ sociorumque tempora reservare voluerit? cum illa tamen PELAGII aliorumque erroribus vel confutandis, vel obviandis, vel tollendis pusillorum scrupulis tantopere fuisset adcommodata, ut Adversarii gloriantur.

RESP. II. Nego *anteced.* effectus enim sive consensus aut non sequitur infallibiliter, aut non libere. Non sequitur *infallibiliter*; quia nihil antecedit, quod hanc infallibilitatem inferat, cum effectus prævideatur ante omne decretum. Si autem infallibiliter sequitur, tunc non *libere*; si enim ante omne decretum verum fuit, Petrum gratiæ consensus, tunc non potest amplius dissentire: secus suo dissensu scientiam Dei fallibilem reddere posset, quod dici nequit.

RESP.

RESP. ad II. & III. Efficacia gratiæ suaresianæ revera est aliquid extrinsecum; eadem est enim entitas gratiæ, quam præscientia non immutat, sed solus effectus. Ipsæ etiam circumstantiæ congruæ, utpote mere extrinsecæ, gratiæ naturam non mutant. Sicut ergo gratia est mere sufficiens in circumstantiis non congruis, ita & solum sufficiens est in congruis, nisi effectus sequatur, a quo solo gratiæ efficacia pendet.

RESP. ad IV. *Concedo*, gratiam in adverso systemate gratuitam esse; nisi enim talis foret, salva fide propugnari non posset: sed quid inde? etiam sufficiens gratuita est, de quo tamen non quæritur: sed de efficacia, quæ secundum Adversarios non est a Deo, sed ab homine provenit, qui ante omne decretum prævisus est consentire.

RESP. ad V. Non satis declaratur, hominem discerni per gratiam, quæ in utroque est eadem. Quod ergo effectum in uno & non in altero habeat, unde provenit, nisi a libero unius consensu, per quem a non consentiente se discernit? quemadmodum enim alter in circumstantiis non congruis potuit consentire, ita ille in congruis dissentire. Ergo solus consensus hunc discernit ab altero.

RESP. ad VI. Datur ratio &c. *dist.* conformis menti S. scripturæ & Augustini, *nego.* datur ratio, pro libitu conficta, *conced.* Et-

iam MOLINA dat rationem, cur unus convertatur præ altero, nempe quia voluit, voluntate non adjuta per gratiam a sufficiente distinctam. Hæc autem ratio non est solida: fecus homo se ipsum suo consensu discerneret. Sed & SUARESIUS ex consequenti admittere debet, unum ab altero discerni non per vires gratiæ utrique æqualis, sed per circumstantias congruas & præscientiam, quæ sunt aliquid gratiæ prorsus extrinsecum, nec ejus naturam immutant.

320 RESOLUTIO IV. Efficacia gratiæ non consistit in quodam plurium gratiarum cumulo, quarum alicui indeterminatæ homo consensurus prævidetur.

Prob. I. Ista hypothesis eadem omnino est quoad substantiam cum præcedentibus, & pro fundamento innititur scientiæ mediæ: ergo iisdem subjecta est incommodis, iisque merito impugnatur argumentis. *Ant. prob.* omnes istæ gratiæ in cumulo repositæ natura sua mere sufficientes sunt, & non nisi una earum contingentem fortitur effectum a fortuito voluntatis consensu; si enim hæc ipsa *infallibilem* prævisa est habitura effectum: cui bono tantus gratiarum cumulus? quarum nulla prævisa est habitura effectum: hinc & illa indeterminata non nisi ab extrinseco suam efficaciam obtinet.

321 *Prob. II.* Eadem est difficultas de ista gratia indeterminata, quo in medio Deus prævideat ejus effectum infallibiliter secuturum.

rum. Ut enim instabilis humana voluntas eludere potest reliquas gratias, ita contingere potest, ut & ista in mera sufficientia hæreat, & tam parum, quam reliquæ, ejus consensum efficiat. Igitur vel ad solum hominis arbitrium cum MOLINA, vel ad attemperationem VASQUESII, vel ad circumstantias congruas SUARESII recurrendum est.

Prob. III. Hæc gratia indeterminata 322 non habet effectum ex omnipotentissima Dei voluntate: ergo non est illa, quam AUGUSTINUS cum Ecclesia propugnavit. *Ant. prob.* omnipotens & consequens Dei voluntas consensum & conversionem hominis elicit, quandoque ei placet, & ad nullum gratiarum cumulum, ad nullas circumstantias, ad nullam subjecti attemperationem alligata est. Ideoque hic gratiarum cumulus sine ratione confingitur. *Antecedens* declaratur ex elegantissimo S. PROSPERI carmine de ingratis: „ At vero omnipotens hominem cum gratia „ salvat, ipsa suum consummat opus, cui „ tempus agendi semper adest, quæ gesta „ velit, nec moribus ullis fit mora, nec causis anceps suspenditur ullis. „

Prob. IV. Ista hypothesis eum in finem 323 conficta est, ut humani arbitrii libertas cum gratia facilius in concordiam redigatur: atvero hæc nihilo felicius istud connubium tentat; hæc enim gratia indeterminata vel infallibilem habet effectum? & tunc eadem manet difficultas quoad libertatem salvandam;

dam; quia ut ex suis præjudiciis Adversarii inferre solent, quod infallibiliter ex antecedente sequitur, id necessario sequitur, nec impediri potest. Si autem effectum infallibilem non habet, tunc mere versatilis, contingens, Moliniana est: cujus tamen elogii invidiam declinare intendunt.

§. II.

De intrinseca gratiæ efficacia secundum Augustinianos & Thomistas.

324 **P**rædictis hypothesebus confutatis e diametro opposita est Augustinianorum, Thomistarumque sententia, qui gratiæ efficaciam non aliunde, quam ex ipsa ejus natura, & intrinseca virtute repetendam esse statuunt, ita, ut gratia efficax ex gratuito Dei decreto voluntatis consensum in & cum homine infallibiliter operetur, ipseque consensus, a gratia tamquam a causa pendens, in decreto prædestinante a Deo præsciatur, ipsa autem prædestinatio præscientiam præcedat.

325 **RESOLUTIO.** Gratia independententer a præviso contingente consensu, vel circumstantiis congruis, ex se & ab intrinseco efficax est.

Prob. I. e S. scriptura, quæ gratiæ efficaciam desumere videtur ex omnipotentis Dei decreto, cor hominis quo vult inclinantis. *II.* Ex ejusdem gratuita benevolentia,
per

per quam, non per prævifum confenfum verfatili gratiæ præftandum, unus ab altero difcernitur. Ergo gratiam delineat, non ab extrinſeco, fed ex ſe & infallibiliter efficacem. *Ant. prob.* quoad I. legitur Proverb. XXI. ; *Cor Regis in manu Domini, quocunque voluerit, inclinabit illud*: Sap. XI. *Virtuti brachii tui quis refiſtet?* Iſaiæ XIV. *Dominus exercituum decrevit*: & *quis poterit infirmare?* quibus in locis infallibilitas effectus non a circumſtantiis, fed a Dei decreto deducitur. Maxime autem huc facit illa Dei promiſſio apud Ezechielem XXXVI. 26. *Dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum ponam in medio veſtri, & auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum: & ſpiritum meum ponam in medio veſtri, & faciam, ut in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis, & operemini.* Hæc verba intelligi nequeunt de gratia verfatili, fed de gratia ex ſe efficaci; non enim dicit: ponam vos in circumſtantiis congruis, in quibus prævidi vos conſenſuros, fed corda veſtra lapidea, minime contemperata, & in circumſtantiis non congruis conſtituta, imo per duritiem repugnantiâ, emolliam, & in tenera & flexibilia convertam. Hæc enim gratia in circumſtantiis etiam minime congruis conſenſum hominis a peccando revocat, ſibiſque conſentire facit. Ait enim AUGUSTINUS homil. I. inter 23. „ Ut adulterium non committeres, ſuaſor „ defuit; ut ſuaſor deeſſet, ego feci. Locus „ & tempus defuit; ut hæc deeſſent, ego feci.

„ feci. Adfuit fuafor, non defuit locus, non
 „ defuit tempus; ut non consentires ego fe-
 „ ci. Agnofce ergo gratiam ejus, cui de-
 „ bes, quod non admififti. „ De hoc ipfo
 autem loco Ezechielis ait lib. de gratia &
 lib. arbit. cap. 16. „ Certum eft, nos facere
 „ cum facimus; fed ille facit, ut faciamus,
 „ præbendo (non gratiam verfatilem, fed)
 „ vires efficaciffimas voluntati, qui dixit:
 „ *faciam ut in justificationibus meis ambuletis,*
 „ *& judicia mea obfervetis, & faciatis.* „
 Gratia autem verfatilis, vel congrua, non
 facit, ut faciamus, fed dat folum, ut poffi-
 mus facere, & datur illis, qui prævifi funt
 effe facturi.

- 326 ANTECEDENS probatur quoad II. PAU-
 LUS ad Roman, IX. 16. ait: *Igitur non vo-*
lentis, neque currentis, fed miferentis eft Dei.
 18. *cujus vult miferetur, & quem vult indurat:*
 nempe fubtrahendo gratiam, non verfatilem
 (hanc enim nunquam fubtrahit) fed effica-
 cem. Utroque textu efficacia gratiæ in Dei
 miferentis decretum refunditur. Apud Ad-
 verfarios autem potius homini volenti & cur-
 renti adfcribendus eft effectus, qui gratiam de
 fe inefficacem fuo confenfu reddit efficacem.
 Idem PAULUS I. ad Corinth. IV. 7. unum ab
 altero difcerni docet per aliquid, quod non
 habet a fe, fed gratis a Deo accepit. Ergo
 Deus ipfum confenfum per gratiam in homi-
 ne efficit. *Quis enim te difcernit? inquit.*
Quid autem habes quod non accepifti? &c. Un-
 de

de sic arguere licet. Per id unus ab altero discernitur, quod non est utrique commune, nec ab homine provenit; secus haberet aliquid, quod non esset a Deo. Atqui sola gratia ex se efficax illud est, quod non est utrique commune, nec ab homine, sed a Deo provenit, *ergo &c. min. prob.* omnis alia gratia inefficax utrique communis est, & consensus eidem ab uno præstitus, non est a gratia: secus eundem etiam in altero effecisset.

Nec dicant Adversarii, consentientem ³²⁷ ab altero per hoc discerni, quod gratiam eo tempore & illis in circumstantiis acceperit, in quibus eum Deus consensurum prævidit, non item alter.

CONTRA est. Jam supra ostendi, Deum nullis circumstantiis coarctari, & hominem in statu summe propitio gratiæ versatili non consentire: alium vero etiam rebellem per gratiam efficacem subito converti, ut patet ab exemplo Angelorum, Adami, & Sauli.

Prob. II. Illa gratia efficax admittenda ³²⁸ est, quam negarunt Semipelagiani, propugnavit autem AUGUSTINUS universæ Ecclesiæ causam agens: atqui Massilienses non negabant gratiam inefficacem ad omnes actus salutares, excepto tantum initio fidei vel justificationis, necessariam, sed intrinsece efficacem, quam propugnabat AUGUSTINUS, *ergo &c. min. prob.* Massilienses iisdem argumentis impetebant gratiam Augustinianam,

quibus hodie utuntur Molinistæ adversus Augustinianos, & Thomistas: ergo eandem gratiam propugnavit AUGUSTINUS, quam tuentur hodie qui ejus sectatores se profitentur, hoc est, ex se efficacem. *Antecedens* patet ex epistolis PROSPERI & HILARII ad AUGUSTINUM. I. Enim nolebant pati, ut gratia dividatur in auxilium *sine quo*, statui Innocentiæ proprium, & auxilium *quo* fit infallibiliter, in hoc lapsæ naturæ statu ex principiis S. AUGUSTINI necessarium. II. Querebantur, quod per istam efficaciam gratiæ liberum auferatur arbitrium. III. Præceptum dicebant illi impossibile fore servatu, cui deest gratia efficax. IV. Frustra increpari & moneri, qui caret hac gratia, cum qua certo operaretur, & sine qua nunquam operatur. V. Sequi, quod Deus non omnes homines salvare velit. VI. Quod esset Personarum acceptor, aliquibus sine ratione dando, aliis subtrahendo gratiam tantopere necessariam. VII. Hac ratione sub vocabulo gratiæ fatum induci. VIII. Nutriri ignaviam, torporem, removeri industriam, & tolli virtutes. IX. Denique homines in desperationem præcipitari. Sed legantur ipsæ epistolæ, & Massiliensium oppositæ difficultates, quas solidissime post AUGUSTINUM dissolvit S. PROSPER Aquitanus, strenuus & ipse gratiæ vindex. Porro nemo non videt, istas objectiones contra gratiam versatilem opponi non posse, sed solum adversus intrinsece efficacem. Ergo hanc AUGUSTINUS propugnavit.

Prob.

Prob. III. S. AUGUSTINUS principia 329
 tradit prorsus opposita gratiæ versatili, ma-
 xime autem adcommodata intrinsece effica-
 ci, *ergo &c. Ant. prob. I.* Inter gratiam
 versatilem, & efficacem, istud ponit discri-
 men, quod illa faciat, ut homo *possit* bene
 operari, & perseverare: hæc autem faciat,
 ut homo infallibiliter *agat* & perseveret,
 quam negat habuisse Adamum integrum, &
 Angelos, docet autem concedi prædestinatis
 in hoc lapsæ naturæ statu, propter summam
 ejus infirmitatem. legatur caput X. XI. &
 XII. libri de corrept. & gratia in meis præ-
 lectionibus *de Deo creatore.* Econtra autem
 congrua illa gratia Adversariorum ex se non
 habet vires majores, quam habuit illa Ada-
 mo concessa. Unde sic infero: gratia Ada-
 mi versatilis & maxime congrua diversæ est
 naturæ a gratia efficaci hujus status infirmi:
 sed non est diversæ naturæ propter consen-
 sum vel circumstantias: ergo diversitas hæc
 oritur ab intrinseca gratiæ efficacis natura.
min. prob. gratia illa Adami versatilis & sum-
 me congrua non habuit effectum: efficax
 autem hujus status, ubi minime sumus gra-
 tiæ versatili contemperati, secundum Augu-
 stinum infallibilem semper habet effectum: er-
 go diversitas non oritur ex circumstantiis,
 sed ex ipsa gratiæ virtute.

SECUNDUM Augustini principium est, 330
 quod ad istam quæstionem, cur unus gratiæ
 cooperetur, non alter, alia non possit dari
 ratio, præter gratuitum vocantis Dei propo-
 situm,

fitum, cujus judicia sunt inscrutabilia, & apud quem non est iniquitas: facile autem respondisset cum SUARESIO, ideo unum consentire, quia gratia, utut mere sufficiens, in circumstantiis congruis ei concessa fuit, in quibus prævius fuerat consensurus: *ergo &c.* *Ant. prob.* nam lib. de spirit. & litt. cap. 34. scribit. „ Si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur, ut persuadeatur, illi autem non ita: duo sola occurrunt, quæ respondere mihi placet: *O altitudo! & numquid iniquitas apud Deum?* cui ista responsio displicet, quærat doctiores, sed caveat, ne inveniat præsumptores. „ Paria scribit Author librorum de vocatione gentium sub nomine PROSPERI lib. I. cap. 25. „ Contra omnem elationem de libero arbitrio gloriantem illa invictissima nititur Apostoli sententia dicentis: *quis enim te discernit?* &c. „ igitur profunditas illius quæstionis, quam secundum admirationem Apostoli *impenetrabilem* confitemur, per liberi arbitrii velle & nolle non solvitur; quia licet homini insit bonum velle & nolle, tamen non nisi donatum habet bonum velle. „ Atvero apud Adversarios ista quæstio neque profunda, neque impenetrabilis est, & per liberi arbitrii velle & nolle ab iis solvitur, quia eum ipsum in finem systema illud a MOLINA & Reformatoribus excogitatum fuit, ut istum nodum facilius solvere vel secare possent. *Ergo*

Ergo non est PROSPERI; non AUGUSTINI;
non PAULI; non genuinum.

III. Ejusdem principium est, quod gra- 331
tiæ efficaci nullum ne durissimum quidem cor
resistat, & illa propter omnipotentissimam
voluntatis divinæ efficaciam infallibilem sem-
per effectum obtineat, non propter consen-
sum per scientiam mediam prævisum, sed
propter ipsam delectationis virtutem, quam
videt in decreto & consensum in ipsa gratiæ
efficacia. Ideo lib. de gratia & lib. arbit.
eam appellat *magnam & efficacissimam volunta-
tem*. lib. de corrept. & gratia dicit prædesti-
natos *indeclinabiliter & insuperabiliter agi*. &
ibidem cap. 14. „ Non est dubitandum, ait,
„ voluntati Dei, qui in cœlo & in terra *omnia*
„ *quæcunque voluit, fecit*, & qui etiam illa,
„ quæ futura sunt, fecit. Isaïæ 45. juxta
„ 70. (non solum præscivit futura, sed fe-
„ cit) humanas voluntates non posse resiste-
„ re (potentia ad actum reducenda) quo-
„ minus faciat ipse, quod vult; quandoqui-
„ dem etiam de ipsis hominum voluntatibus
„ quod vult, cum vult, facit. „ Dein a-
gens de Saule, quem Deus a populo in Re-
gem eligi voluit, ait: „ Qui tamen hoc non
„ fecit, nisi per ipsorum hominum volunta-
„ tes, sine dubio habens humanorum cor-
„ dium, quocunque placeret inclinandorum
„ omnipotentissimam potestatem. Pergens
autem per exempla demonstrare assertum,
de Amasai Principe cum aliis Davidi se ad-
gre-

gregante I. Paralip. XI. 18. ait. „ Numquid
 „ ille posset adversari voluntati Dei, & non
 „ potius ejus facere voluntatem, qui in ejus
 „ corde operatus est, ut hoc vellet, diceret,
 „ & faceret? - - - Et quomodo spiritus il-
 „ los adduxit? Numquid corporalibus ullis
 „ vinculis alligavit? Intus egit, corda tenuit,
 „ corda movit, eosque voluntatibus eorum,
 „ quas ille in ipsis operatus est, traxit. Si
 „ ergo cum voluerit Reges in terra Deus con-
 „ stituere, magis habet in potestate volunta-
 „ tes hominum, quam ipsi suas, quis alius
 „ facit, ut salubris sit correptio, & fiat in
 „ correpti corde correctio, ut coelesti consti-
 „ tuatur in regno. „ Et lib. de Prædest.
 sanct. cap. 8. „ Nimium gratia ista (qua ad
 „ Christum venit) secreta est. Gratiam
 „ vero esse quis ambigat? Hæc itaque gra-
 „ tia, quæ occulte humanis cordibus divina
 „ largitate tribuitur, a nullo duro corde re-
 „ spuitur; ideo quippe tribuitur, ut cordis
 „ durities primitus auferatur. Quando ergo
 „ Pater intus auditur, & docet, ut venia-
 „ tur ad filium, aufert cor lapideum, & dat
 „ cor carneum. „

332 *Prob. IV. e S. THOMA*, quem quidem
 Adversariorum non nulli hac in quæstione si-
 bi oppositum esse fatentur, qui & ipse docet,
 gratiam infallibilem quidem, nihilo minus
 tamen liberum habere effectum, propter ef-
 ficaciam Dei moventis, scribit enim 1. 2.
 quæst. 109. art. 4. ad 3. „ Si Deus movet
 volun-

„ voluntatem ad aliquid, impossibile est,
 „ quod voluntas ad illud non moveatur.
 „ Non tamen impossibile est simpliciter; un-
 „ de non sequitur, quod voluntas a Deo ex
 „ necessitate moveatur. „ Et quæst. 6. de
 malo Articulo unico ad 3. „ Deus movet vo-
 „ luntatem immutabiliter propter efficaciam
 „ voluntatis moventis, quæ deficere non
 „ potest. Sed propter naturam voluntatis
 „ motæ, quæ indifferenter se habet ad di-
 „ versa, non inducitur necessitas, sed ma-
 „ net libertas. „ Hæc verba clare insinuant
 efficaciam gratiæ intrinsecam cum libertate
 voluntatis conjunctam. Item quæst. 23. de
 verit. art. 5. „ Voluntas divina est agens
 „ fortissimum, unde oportet ejus effectum
 „ ei omnibus modis assimilari, ut non solum
 „ fiat id, quod Deus vult fieri, quod est af-
 „ simile secundum speciem, sed ut fiat eo
 „ modo, quo Deus vult illud fieri, id est ne-
 „ cessario, vel contingenter, cito vel tar-
 „ de. „

Prob. V. Ratione. Per gratiam intrin- 333
 sece efficacem I. non destruitur libertas, II.
 magis declaratur supremum Dei in nos do-
 minium, & nostra ab eo dependentia: III.
 infallibilis certitudo prædestinationis. Ergo
 hæc admittenda est: *Anteced. prob.* quoad
 I. part. Quando sub motione gratiæ ex se
 efficacis ex parte intellectus remanet indiffe-
 rentia judicii & ex parte voluntatis electio,
 tunc integra libertas salva manet: atqui ita
 est,

est, *ergo. min. prob.* quoad I. Quodcunque verum supernaturale homini per illustrationem proponitur, cum unice ex revelatione proveniat, & quidpiam obscuri involvat, intellectus ad assensum non necessitatur, prout tamen in principiis scientificis, utpote evidentibus, & conclusionibus inde deductis contingit, ubi concessis semel præmissis conclusioni necessario assentiendum est, necessitate consequentis & consequentiæ, quoad specificationem & exercitium, ut loquuntur logici. Itaque intellectus potest non assentiri huic veritati, sicque manet indifferentia iudicii. vide n. 67. *min. prob.* quoad II. Quodcunque bonum voluntati proponitur, & quantumcunque eodem delectatur, quamdiu tamen homo viator est, ubi videt per speculum in ænigmate, nondum in objecto videt omnem bonitatem essentialem, sed quamdam solum boni majorem, minoremve participationem, ita, ut in objecto opposito aliquam etiam deprehendat rationem boni apparentis, quæ ipsum movere, vel saltem difficultatem sentiat in bono vero, quæ ipsum abstrahere potest ab ejusdem prosecutione: ergo superest potestas alterutrum eligendi, aut ab amore Dei abstinendi: in quo ipso ratio libertatis consistit. Id confirmatur a contrario. Ideo enim Beati in patria Deum necessario amant, quoad specificationem & exercitium, ita ut Deum nec odisse, nec ab ejus amore unquam cessare possint; quia Deum intuitive, ut est in se, videntes vident

dent summum & omne per essentiam bonum, nec aliquid extra Deum vident, quod eos ad se allicere, & a Deo avertere, vel in amando Deo difficultatem objicere posset. Ergo quia viatores non nisi participationem divinæ bonitatis percipiunt, & a bono creato adhuc moveri possunt, ideo alterutrum eligere possunt, & dum bonum verum eligunt, libere eligunt, quia illud eos magis, quam bonum oppositum tunc delectat.

Prob. II. Pars, quod per gratiam ex se 334 efficacem magis declaretur supremum Dei in nos dominium & nostra ab eo dependentia. Domini nomine intelligitur jus disponendi de re sua pro libitu, in nullius præjudicium: atqui per gratiam efficacem asseritur Deo jus disponendi de voluntate humana pro libitu, ut illam, quando vult, faciat consentire, nec id in ullius præjudicium cedit. Non Dei, qui Dominus est, & quidem omnipotens, & magis habet in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas. Non in præjudicium libertatis humanæ, ut patet e numero præced. & ulterius probatur. Adversarii plerique docent, Deum gratiam, seu concursum supernaturalem, homini indifferenter offerre, & esse paratum, ad illum actum concurrere, ad quem creatura prævie se determinaverit per gratiam excitantem. Unde sic infertur argumento ad hominem. Causa secunda determinans primam vel lædit illius libertatem, vel non? si lædit: er-

ergo Deus non libere cum homine concurrat,
& ad litteram conqueri poterit illis apud I-
saïam XLIII. 24. verbis: *servire me fecisti in*
peccatis tuis. Si autem non lædit, tunc ita
arguo. Causa secunda determinans primam
non lædit ejus libertatem: ergo & causa
prima determinans secundam ejus libertati
non officit. Item: humana voluntas se ipsam
formaliter determinans ad amorem libertati
suæ non præjudicat, quamvis cum amore
non possit conjungere ejus omissionem: ergo
& Deus voluntatem causaliter ad amorem
determinans non præjudicat ejus libertati,
etsi voluntas sic determinata, & se determi-
nans cum amore nequeat ejus omissionem
conjungere. Denique tale Deo attribuen-
dum est dominium, quale possibile & Deo
dignum est: atqui in systemate gratiæ Tho-
misticæ Deo attribuitur dominium possibile
& Deo dignum, utpote nullam ex parte Dei
imperfectionem involvens, nec humanæ li-
bertati præjudicium inferens, *ergo:* cum ta-
men apud Adversarios Deus non possit sem-
per pro libitu hominem salva ejus libertate
convertere, sed explorare & expectare de-
beat ejus consensum, quo non præviso con-
vertere eum nequit, quia, ut ipsi supponunt,
non libere converteretur. Hic tamen obser-
vare velim, hoc argumento, quod e supre-
mo Dei dominio ad demonstrandam intrin-
secam gratiæ efficaciam repetitur, non Au-
gustinianos, sed solos Thomistas uti, qui
motionem physicam ad actus etiam natura-
les

les hujus status, & *supernaturales* status innocentiae necessariam esse propugnant: quemadmodum & sequens argumentum non nisi Thomistis familiare est.

Prob. III. Pars, quod magis declaretur 335
infallibilis certitudo prædestinationis. Quod prædestinatio certa & infallibilis esse debeat, ex AUGUSTINO constat, qui lib. de dono persever. cap. 14. eam definit, quod sit *præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicumque liberantur*, & non uno in loco docet, determinatum esse prædestinatorum numerum, cui nullus additur, nullus demitur. Unde tale conficitur argumentum. Ut prædestinatio sit certa & infallibilis, executioni mandari debet per media certa, quæ effectum intentum infallibiliter consequuntur; secus enim Deus non haberet certam, sed conjecturalem, & fallibilem scientiam: sed, nisi admittatur gratia ab intrinseco efficax, prædestinatio executioni non mandatur per media certa & infallibilia; omnis enim alia gratia pendens a determinatione humanæ voluntatis, tanquam causæ contingentis, non nisi contingentem habet effectum, utpote quæ in circumstantiis maxime congruis non habuit effectum, in aliis habuit: *ergo* &c. Neque hic ad præscientiam prævisi consensus recurri potest; quoniam prædestinatio prorsus gratuita & omnem humani consensus præscientiam antecedere, non a Thomistis solum, sed quibusdam etiam Adversariis supponitur.

336 II. Prædestinatio debet habere certitudinem non solum *præscientiæ*, sed etiam *causalitatis*, hoc est, non solum certa esse debet de effectu secuturo, sed hic per media præordinata certo & infallibiliter sequi debet: atqui non nisi in systemate gratiæ ex se efficacis habetur ista certitudo causalitatis, apud Adversarios autem haberetur ad summum certitudo *præscientiæ*; quia fatentur, gratiam ad eliciendum consensum adhibendam suo effectu destitui posse, *ergo*. *Maj. prob.* e S. THOMA, qui quæst. 6. de verit. art. 3. docet: „ Non potest dici, quod prædestinatio supra certitudinem providentiæ „ nihil aliud addat nisi certitudinem præscientiæ, ut sic dicatur, quod Deus ordinat prædestinatum ad salutem, sicut & „ quemlibet alium. Sed cum hoc de prædestinato scit, quod non deficiet a salute: sic enim dicendo, non diceretur prædestinatus differre a non prædestinato ex „ parte ordinis, sed tantum ex parte præscientiæ eventus; & sic præscientia esset „ causa prædestinationis, nec prædestinatio „ esset per electionem prædestinantis: quod „ est contra auctoritatem scripturæ, & dicta sanctorum. Unde præter certitudinem præscientiæ ipse ordo prædestinationis „ habet infallibilem certitudinem; nec „ tamen causa proxima salutis ordinatur ad „ eam necessario (antecedenter) sed contingenter, scilicet liberum arbitrium. „ Et brevissime in primum ad Annibaldum distinct.

stinct. 40. quæst. unica art. 3. ad 2. „ Præ-
 „ destinatio respectu gratiæ & gloriæ habet
 „ certitudinem præscientiæ, & causalita-
 „ tis. „

OBJIC. I. Concilium TRIDENTINUM 337
 Sess. VI. cap. 5. docet, quod homo gratiam
 excitantem & inspirationem etiam abjicere
 possit. & can. 4. definit: „ si quis dixerit,
 „ liberum hominis arbitrium a Deo motum
 „ & excitatum non posse dissentire si velit,
 „ anathema sit. „ Hic sermo est de gratia
 efficaci; loquitur enim de illa gratia, per
 quam peccator ad justificationem disponitur,
 & eam actu consequitur, quæ utique secun-
 dum Thomistas efficax est. Unde ita infe-
 runt. Gratia efficax talis defendi debet,
 quam homo repudiare, & ei dissentire, ad-
 eoque suo effectui privare potest: atqui gra-
 tiam ab intrinseco efficacem nec repudiare,
 nec ei dissentire potest; quia consensus cum
 eadem essentialiter & infallibiliter connecti-
 tur, & quia secus Dei decretum ac scientia
 falleretur: *ergo* &c.

R. SP. I. Concilium TRIDENTINUM unice
 agit contra LUTHERUM & CALVINUM, qui gra-
 tiam intrinsece efficacem necessitantem asse-
 rebant, & ita ratiocinabantur. Datur gra-
 tia intrinsece efficax ex omnipotentis Dei
 decreto. Ergo, inferebat LUTHERUS, ho-
 mo non libere cooperatur, sed mere passive
 se habet. Ergo, inferebat CALVINUS, ho-
 mo resistere nequit, sed necessitate *antece-*

dente ad unum determinatur. Antecedens non damnat Concilium quantum ad efficaciam, sed sequelas inde deductas falsas & hæreticas declarat atque condemnat. Ut enim sæpissime inculcandum est, Concilium non erat congregatum ad dirimendas scholarum controversias, sed dogmata fidei & morum definienda. Thomistarum autem sententiam ab Ecclesia damnatam fuisse, non utique Adversarii audebunt palam asserere; cum ei Ecclesia magis, quam Adversariis favere videatur.

RESP. II. *Dist. min.* Gratiae efficaci homo resistere nequit in *sensu composito*, conced. in *sensu diviso*, nego. qua distinctione utique & Adversarii uti debent, si retorqueam: atqui gratiae congruæ resistere nequit; quia fecus non haberet infallibilem effectum, & Dei præscientia falleretur. Porro autem sensus hujus distinctionis non est ille CALVINI, quem Adversarii Thomistis non raro affingunt, quasi homo cum gratia compositus, seu sub actuali gratiae motione constitutus, non haberet potestatem resistendi; sed tunc solum, cum fuerit ab ea liber, seu gratia non affectus: non, inquam, hic est sensus distinctionis, sed iste, quod homo, in quo gratia efficax per suam delectationem consensum liberum operatur, non quidem dissensum cum consensu tunc possit componere, quod contradictionem involvit, sed adhuc tamen retineat potestatem ad oppositum.

Sicut

sicut enim homo se ad amorem determinans non potest pro eodem momento idem objectum non amare, & amorem cum ejus negatione, vel opposito conjungere: sic homo per gratiam efficacem delectatus, libere eligens Dei amorem, non potest ejus negationem cum eodem componere; quia contradictionem involvit, & semel ad amorem se determinans necessario *necessitate consequente* amat, quamvis retineat potestatem non amandi pro alio momento. Itaque sensus compositus involvit *potentiam simultatis* ad actus contrarios, vel contradictorios, quæ impossibilis est. Sensus autem divisus dicit *simultatem potentiae*; quia etiam actu amans adhuc habet potestatem non amandi pro alio instanti. Ideo subdistinguo *min.* non potest dissentire gratiæ *in - & pro sensu composito, conced.* in sensu composito, *pro sensu diviso, nego. min.* quomodo autem gratiæ efficaci antecederet libere & non necessario voluntas consentiat, ostendi n. 313. ubi totum traditur hujus libertatis fundamentum.

RESP. III. *Dist. maj.* Talis debet defendi gratia efficax, cui homo potest dissentire, potentia ad actum *reducibili, conc.* ad actum *reducenda, nego.* *Dist. min.* non potest gratiæ ab intrinseco efficaci resistere potentia ad actum *reducenda, conc. reducibili, nego.* Si enim aliquis gratiæ efficaci vel congruæ actu resisteret, evacuetur omnipotentis Dei decretum & falleretur ejus præscientia. Hac

ipsa distinctione utitur P. Gabriel ANTONIUS gratiæ congruæ propugnator tract. de Deo uno Cap. VII. Art. III. §. V. pag. m. 307. & Tract. de gratia cap. III. Art. IV. §. IV. pag. 74. seq.

338 Pro reliquis difficultatibus, quæ opponi solent, dissolvendis, quædam subjicio notamina.

I. Quando in SS. litteris occurrunt textus, quibus insinuatur, in hominis potestate esse repositum, ut faciat, quod ipsi placuerit, sive bonum, sive malum, ita intelligendi sunt, ut hominis libertatem commendent, non autem gratiæ efficacis necessitatem removeant. Differt autem homo a bruto, quod non, ut illud, ad unam contradictionis partem determinatus sit, sed libera electione, quam victrix delectatio in homine efficit, ad alterutrum se ipsum determinet secundum dicta n. 313.

Ita fere respondet S. THOMAS p. 1. quæst. 22. art. 2. ad 4. „ In hoc quod dicitur, Deum „ hominem sibi reliquisse, Ecclesiastici XV. „ non excluditur homo a divina providentia, „ sed ostenditur, quod non præfigitur ei virtus operativa determinata ad unum, sicut „ in rebus naturalibus, quæ aguntur tantum, quasi ab altero directæ in finem, „ non autem se ipsa agunt, quasi se dirigentia in finem, sicut creaturæ rationales per „ liberum arbitrium quo consiliantur, & eligunt. „

II. Ad

II. Ad textus SS. Patrum, qui ad spe- 339
ciem adversari videntur, facile respondetur,
illos ante exortam PELAGII hæresin scriben-
tes hunc sibi scopum præfixisse, ut humani
arbitrii libertatem contra impugnantes tue-
rentur, & gratiam cogentem vel necessitan-
tem, non autem ex se efficacem, repudia-
rent.

III. Dum S. THOMAS scribit, hominem 340
esse Dominum sui actus, seque ipsum deter-
minare, intelligi debet de formali determi-
natione, non exclusa prævia & causali de-
terminatione Dei per gratiam, quæ dele-
ctando facit, ut homo se ipsum ad bonum
verum determinet. Quando porro docet,
hominem non determinari ab alio, id qui-
dem in actibus naturalibus, aut etiam su-
pernaturalibus pro statu naturæ integræ
concessero: si autem sermo sit de actibus
supernaturalibus hujus status naturæ infir-
mæ, ita intelligo, hominem non determina-
ri ab alio ente creato, vel ab intrinseco, &
ne a Deo quidem per modum naturæ, sed
per modum creaturæ liberæ, modo eidem
congruo, ex dictis n. 332.

IV. Hæc propositio: *gratia efficax effe-* 341
ctum infallibiliter obtinet: & necessario obti-
net: non eundem sensum facit, qua tamen
in hallucinatione manifeste deprehenditur
P. Gabriel ANTONIUS, qui gratiam præmo-
ventem, prædeterminantem, seu, ut ait,
Z 5 *necef-*

necessitantem, pro synonymis usurpat Tom. II. tract. de gratia cap. III. ubi postquam §. II. hanc contra Jansenium posuerat conclusionem primam: *gratia efficax non consistit in gratia excitante, seu delectatione videlicet voluntatem ad consensum necessitante: est de fide*. Alteram subjungit Thomistis oppositam: *gratia efficax non consistit in gratia excitante, seu delectatione cœlesti voluntatem ad consensum physice determinante seu prædeterminante*. Hæc assertio est eadem quoad sensum cum priorē. Cum ergo prior de fide sit, etiam altera, quam Thomistæ in terminis defendunt, illo jubente de fide erit, & isti contra sanam fidem docebunt. Crediderim autem bonum virum suis præjudiciis abreptum non satis penetrasse Thomistarum systema; quoniam supponit, gratiam Thomistarum efficacem se tenere ex parte actus primi, quod illi constanter negant, & per gratiam excitantem, seu prævenientem, solum *posse*, per efficacem autem ipsum *agere* tribui docent. Absit ergo decepatrix ista motio. Gratia *infallibiliter* effectum suum consequitur; quia facit, ut homo deliberata delectatione bonum verum præ apparente eligat: non tamen *necessario* sequitur, ex n. 333.

342 V. Duplex igitur probe distinguenda est necessitas, una *absoluta & antecedens*, altera *conditionata, & consequens*. Illa oritur ex intrinseca terminorum connexione, vel suppositione causæ necessariæ ad unam contradictionis

tionis partem determinantis, per quam tollitur indifferentia iudicii & potestas alterutrum eligendi. Hac necessitate beati in patria Deum continuo amant, quia illum, ut est in se, summum bonum intuentes, nihil extra Deum concipere possunt, quod illos ab huius boni prosecutione & amore abstrahere, vel impedire posset, adeoque indifferentia iudicii & potestate aliud eligendi carent. Altera, seu *necessitas consequens*, oritur e libera voluntatis determinatione e duobus bonis, quorum utrumque eam movere valet, alterutrum eligentis. Hoc modo justus in via, postquam per gratiam efficacem delectatus ad Deum ex toto corde amandum se determinavit, eum *necessitate consequente* diligit; quia amorem cum ejus omissione uno eodemque actu conjungere nequit: quamvis ante determinationem potuerit non diligere; utcunque enim Deus justo videatur amabilis, in bono tamen apparente opposito, vel in ipso Deo amando, quem clare non intuetur, aliqua superest ratio vel difficultas, quæ eum ab amore abstrahere potest, sicque retinet iudicii indifferentiam & potestatem eligendi. Hæc ergo necessitas consequens libertati non officit, sed sola antecedens.

VI. Pari modo duplex secernenda est voluntatis *indifferentia*: una *negativa*, quam & privativam, suspensivam, vel potentialem appellant, estque mera carentia, seu suspensio ab omni actu. Hæc autem, cum imperfectione

fectionem involvat, ad essentiam libertatis non petinet; secus etiam Deo inesse deberet, qui tamen, ceu purus actus, hac indifferen-
tia caret. Alia est *positiva*, seu actualis, estque ipsum libertatis exercitium, seu vis eligendi, & ad unam contradictionis partem se determinandi, cum facultate etiam oppo-
situm, saltem pro sensu diviso, eligendi. Et hæc sola ad libertatis naturam pertinet. Ita-
que per gratiam efficacem tollitur quidem indifferencia privativa; quia facit, ut homo verum bonum libere eligat, ipsoque actu li-
bertatem exerceat: non autem tollitur indif-
ferencia objectiva iudicii, & ex parte volun-
tatis remanet indifferencia positiva.

344 VII. Hæc propositio: *quod ex inimpedibili per necessariam sequitur consequentiam, hoc inimpedibile est & necessarium*: a SIXTO IV. Romano Pontifice anno 1476. proscripta fuit, ut ex SYLVIO & Doctoribus Lovaniensibus probat GONETUS Tract. de prædest. disputa-
tat. 6. art. 7. Hinc male ratiocinantur Ad-
versarii, inferentes: gratia efficax est inim-
pedibilis, seu non repudiabilis: ergo con-
sensus voluntatis non libere, sed necessario
sequitur. Equidem fieri non potest, poten-
tia ad actum reducenda, ut gratiæ ex se ef-
ficacis impediatur effectus: inde autem ma-
le infertur, consensum non libere sequi. Quod
ipsi etiam Adversarii de gratia congrua dice-
re debent, quæ & ipsa suo effectui destitui
nequit, ni Dei præscientiam falli posse ad-
mittere velint.

§. III.

De gratiæ intrinsece efficacis natura.

Quamvis §. præcedente ostensum fuerit, 345
 gratiam in SS. AUGUSTINI & THOMÆ
 principiis intrinsecam habere efficaciam ad
 hominis consensum infallibiliter operandum,
 superest tamen indagandum de modo, quo
 hæc intrinseca gratiæ vis illum efficiat, an
physice, voluntatem ad operationem præmo-
 vendo, ut Thomistis placet, an solum *mo-
 raliter*, illustrando, suadendo, delectando,
 & eo fere modo persuadendo, quo orator
 propositis motivis convincentibus Auditores
 ad assensum trahit, ut tamen absolute, si ve-
 lint, dissentire valeant.

Quod ipsam gratiæ præmoventis natu- 346
 ram attinet, Thomistæ plerique eam in qua-
 litate quadam supernaturali, fluida, ac
 transeunte, voluntati impressa constituunt,
 eo fere modo, quo in physica docent, instru-
 mento ab artifice imprimi ejusmodi qualita-
 tem transeuntem. Sunt tamen ex ipsis Tho-
 mistis alii, qui eam constituant in immediata
 actione divina, vel decreto, aut actu intel-
 lectus divini practici, hominis consensum
 physice efficiente. Augustiniani plerumque
 eam sitam esse ajunt in interna quadam sua-
 vitate & charitate, quam Deus nobis inspi-
 rat, & qua immediate voluntatem ita dele-
 ctat, ut bonum per gratiam illustrantem
 propositum libere eligat, & oppositam quam-
 cunque

cunque carnis concupiscentiam vincat, quæ communiter **DELECTATIO VICTRIX** appellatur. Equidem istius delectationis victricis vocabulum multis bilem movere, & ejus assertores in erroris Janseniani suspensionem adducere solet: cum tamen inter istam, & Jansenianam assertionem magna sit differentia; isti enim defendunt delectationem *inde-liberatam*, & quæ concupiscentiam gradu minorem necessitate antecedente vincit, majorem autem superare non valet, ut contingit in statera. vide dicta n. 211. Illi vero, Catholici videlicet, propugnant delectationem *deliberatam*, qua voluntas a Deo affecta bonum verum libere eligit, & semel electum *necessitate consequente* exsequitur, quia consensum cum dissensu non potest conjungere ex dictis n. 333. & 337. Ideoque delectationis victricis assertores, qui JANSENII propositiones expresse damnant, & gratiam vere ac *relative sufficientem* propugnant, tueri se poterunt illis INNOCENTII XII. verbis ad Episcopos in Belgio anno 1694. perscriptis.

„ Demum ad extinguenda Theologorum jam
 „ pridem inter se excitata diffidia, fraterni-
 „ tatibus vestris injungimus, ne ulla ratio-
 „ ne quemquam vaga ista accusatione & in-
 „ vidioso nomine jansenismi traduci, aut
 „ nuncupari sinatis, nisi prius suspectum es-
 „ se legitime constiterit, aliquam ex his
 „ propositionibus docuisse, aut tenuisse. „

solum *moraliter*, sed *physice* hominis consensum efficit.

Prob. I. pars. Motio illa moralis, quæ fit solum per illustrationem intellectus & veri boni propositionem, non videtur satis distinguui a gratia illa PELAGII interna ex parte intellectus, quam in postremo suæ hæreseos statu ut simpliciter necessariam admisit ex n. 15. hoc unum enim ab illo AUGUSTINUS postulavit, ut gratiam ex parte voluntatis ad agendum necessariam fateretur: ergo eo ipso supposebat, gratiam intus illustrantem, & non solum per prædicationem forinsecus insonantem, ab eo admissam fuisse. „ Si consenserit, ait AUGUSTINUS lib. de „ gratia Christi cap. 47. etiam ipsam voluntatem & actionem divinitus adjuvari, ut „ sine illius adjutorio nihil bene velimus & „ agamus, eamque esse gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, nihil „ de adjutorio gratiæ, quantum arbitror, „ inter nos controversiæ relinquetur. „

Prob. II. Si Deus moveret solum *moraliter*, suadendo, alliciendo, tunc non magis operaretur in homine bonum, quam diabolus in eo operatur malum, qui non nisi suadendo allicere, non autem in animam physice agere potest. Atqui hoc dici nequit; ille enim canis est ligatus, qui latrare potest, mordere non potest nisi volentem. Ideo S. THOMAS quæst. 3. de malo. art. 3. ad quæstionem: utrum Diabolus sit causa pecca-

peccati, respondet: „ Dicendum, quod
 „ causa aliquid movens multipliciter dicitur.
 „ Quandoque enim dicitur causa id, quod
 „ est perficiens: & hæc proprie & vere cau-
 „ sa dicitur, quia causa est, ad quam se-
 „ quitur effectus: ad actionem autem perfici-
 „ entis statim sequitur effectus, non au-
 „ tem ad actionem disponentis, vel confu-
 „ lentis, vel imperantis; suasio enim non
 „ cogit invitum, ut AUGUSTINUS dicit lib.
 „ 83. quæst. 4. sic ergo dicendum est, quod
 „ diabolus humani peccati causa esse potest
 „ per modum disponentis vel persuadentis
 „ interius, aut etiam per modum præci-
 „ pientis, ut apparet in his, qui se manife-
 „ ste diabolo subdiderunt; sed per modum
 „ perficientis causa esse non potest. „ Er-
 go Deus per gratiam est causa perficiens, seu
 physice efficiens bonum.

349 *Prob. III.* Si gratia solum movet *mo-
 raliter*, tunc absolute & physice fieri potest,
 effectum aliquando non sequi. Quemadmo-
 dum enim, ut exemplo Adversariorum utar,
 moraliter loquendo impossibile est, ut vir
 gravis, mentisque compos se ipsum interfi-
 ciat, aut in plena meridie toto corpore nu-
 dus in Publicum forum prodeat, id tamen
 absolute & physice fieri potest: ita pariter
 quamvis moraliter impossibile seu difficilli-
 mum sit, ut gratiæ ex se efficaci aliquis non
 consentiat, fieri tamen absolute & physice
 potest, ut reluctetur. Atqui hoc dici nequit,
 loquen-

loquendo de potentia ad actum reducenda. Ergo. *min. prob.* I. secundum S. Thomam n. 332. *si Deus movet voluntatem ad aliquid, impossibile est, ut ad illud voluntas non moveatur.* *min. prob.* II. Fieri non potest, ut *consequens* Dei omnipotentis voluntas, unde intrinseca gratiæ efficacia oritur, effectum intentum non consequatur. *min. prob.* III. Si gratia solum movet moraliter, tunc solum moralis datur inter eam & consensum connexio, quæ contingens & non infallibilis est, adeoque non datur medium infallibile, quo Deus certo prævideat consensum futurum; qui absolute potest non sequi. Illud enim I. non foret scientia media, quam ipsi hac in quæstione Adversarii impugnant. Non foret II. decretum Dei prædefiniens, quod effectu suo destitui non potest, & quod Adversarii ex eo capite rejiciunt, quia cum hoc decreto putant libertatem hominis conciliari non posse. Non foret III. ipsa voluntas humana, utpote quæ plenissime indifferens est, & potest non consentire. Nihil ergo superest, nisi ut confugiant ad physicam rerum in æternitate præsentiam, quam tamen illi, saltem omnes, non admittunt.

Prob. II. pars. Secundum modum lo- 350
quendi scripturæ & AUGUSTINI, Deus per gratiam facit, ut faciamus, operatur in nobis velle & perficere, cor lapideum mutat in carneum, nostras etiam rebelles ad se propitius compellit voluntates, ipsasque a-
P. Scholliner Theol. Tom. VI. A a etio-

ctiones vitales in nobis & nobiscum operatur: atqui hæc verba denotant actionem physicam, ergo.

351 II. Homo se ipsum determinans *formaliter* ad consensum physice operatur, & modificatur, dum ex nolente & repugnante fit volens & consentiens. Ergo etiam Deus per gratiam hominem determinans *causaliter*, physice in eo operatur, physice delectat, physice immutat.

352 III. Ex physico gratiæ influxu nullum sequitur incommodum, nec ex parte Dei, ille enim ut supremus Dominus immediate in hominem operari potest, utpote qui magis in potestate habet voluntates hominum, quam ipsi suas: nec ex parte hominis; Deus enim operatur in eo, modo eidem conveniente, hoc est libere, ut tradit S. THOMAS: & voluntas se ipsam physice formaliter determinans suæ libertati non præjudicat. Ergo nec Deus causaliter eam prædeterminans, seu ipsam determinationem & consensum cum homine efficiens.

353 OBJICIT Clariss. HABERTUS. Si gratia physice præmoveret hominem, tunc idem etiam effecisset in statu naturæ innocentis: atqui hoc repugnat AUGUSTINO lib. de corrept. & gratia cap. X. & XI. & experientiae; quia illa gratia in Adamo & Angelis lapsis non habuit effectum, quem gratia physice efficax infallibiliter operatur, ergo.

RESP.

RESP. Nego *maj.* In statu enim innocentiae nec collata, nec necessaria erat gratia efficax, sed sola versatilis, propter integritatem naturae & status illius felicitatem: qua tamen nunc indigemus ad tantam infirmitatem redacti, ut ostendi de gratia Angel. in prælect. de Deo creat.

Alii, qui differentiam gratiae utriusque status negant, respondent negando minorem, & dicunt, Augustinum hoc unum velle, quod homo innocens non indiguerit auxilio efficaci quoad unum effectum, qui est naturam infirmam sanare, indiguerit autem gratia efficaci quoad effectum primarium, qui est, potentiam per gratiam versatilem concessam ad actualem operationem reducere, seu applicare. Hac autem efficaci gratia, quæ negata fuit Adamo, præditi erant Angeli perseverantes, sine qua non perseverassent.

RESOLUTIO II. Gratia efficax non consistit in qualitate creata transeunte, seu accidente absoluto. 354

Prob. I. Deus in quolibet operante immediate operatur, verba sunt S. THOMÆ quæst. 3. de potentia art. 7. sed si gratia foret quædam qualitas creata, tunc Deus hac mediante, & sic non immediate operaretur in homine consensum, ergo.

Prob. II. Deus in mundi productione nulla indiguit, nec usus fuit qualitate creata. Ergo nec indiget tali ente creato ad eliciendum hominis consensum. *Ant. prob.* 355

Ad ipsam qualitatem creandam non indiguit Deus prævia qualitate; quia sic secus procederetur in infinitum. Ergo nec ad creationem mundi, sed illum immediate produxit. Ita fere ratiocinatur S. AUGUSTINUS contra Arianos, qui docebant, Deum primo creasse verbum, & per hoc cetera. Si verbum creatum fuit, tunc indiguit verbo priore ad creandum verbum, & datur verbum verbi, quod absurdum est. Ergo per verbum, hoc est, filium, qui erat in principio apud Deum, omnia facta sunt.

356 *Prob. III.* Entia non sunt multiplicanda sine necessitate: atqui nulla est necessitas ejusmodi qualitatum, quæ in infinitum multiplicarentur, si, quoties Deus hominem movet, ejusmodi qualitatem imprimere deberet. Atqui his momentis non nulli etiam Thomistæ, licet peripateticis principiis insistentes, utuntur, qui repudiata qualitate gratiam formaliter esse dicunt actum imperii intellectus divini practici in decreto fundatum, quo Deus concipitur jubere: *fiat homo conversus, vel diligens*, quemadmodum in creatione concipimus imperantem: *fiat lux, & facta est lux.*

357 *RESOLUTIO III.* Gratia efficax nihil aliud esse videtur, quam *delectatio victrix*, seu dilectio a Deo inspirata, oppositam concupiscentiam vincens sensu supra n. 5. & 6. exposito.

Prob.

Prob. I. Præter gratiam internam, quæ intellectum illustrat, & quam PELAGIUS in ultimo statu non negavit, S. AUGUSTINUS necessariam esse docuit *inspirationem dilectionis, ut cognita sancto amore faciamus.* Ergo efficaciam gratiæ in dilectione & delectatione constituit.

Ant. prob. ejusdem testimoniis lib. II. de peccat. merit. & remiss. cap. 17. „ Ideo „ quisque nostrum bonum opus suscipere, a- „ gere, implere nunc scit, nunc nescit, nunc „ *delectatur*, nunc non *delectatur*, ut nove- „ rit, non suæ facultatis, sed divini mune- „ ris esse, quod scit, vel quod delecta- „ tur. - - - Tanto autem *magis delectat* „ opus bonum, quanto magis *diligitur* „ Deus summum, & incommutabile bonum, „ & Auctor qualiumcunque bonorum. „ & cap. 19. ait: „ Deum bonum ideo etiam „ sanctis suis alicujus operis justitiam ali- „ quando non tribuere, vel certam scien- „ tiam, vel VICTRICEM DELECTATIONEM, „ ut cognoscant, non a se ipsis, sed ab illo „ sibi esse lucem, qua illuminantur tenebræ „ eorum, & suavitatem, qua det fructum „ suum terra eorum. Cum autem ab illo „ illius adjutorium deprecamur ad facien- „ dam perficiendamque justitiam, quid a- „ liud deprecamur, quam ut aperiat, quod „ latebat, & suave fiat, quod non *delecta-* „ *bat.* Quia & hoc ab ipso deprecandum e- „ jus gratia didicimus, dum antea lateret, „ ejus gratia *dileximus*, dum antea non *de-*

„ *delectaret*, ut qui gloriatur, non in se, sed
 „ in Domino gloriatur. „ lib. de spirit. &
 „ litt. cap. 29. „ Inspirata gratiæ suavitate per
 „ Spiritum S. facit Deus PLUS DELECTARE
 „ quod præcipit, quam delectat quod im-
 „ pedit. „ & cap. 35. „ fieret, si tanta vo-
 „ luntas adhiberetur, quanta sufficit tantæ
 „ rei. Effet autem tanta, si & nihil eorum,
 „ quæ pertinent ad iustitiam, nos lateret,
 „ & ea sic *delectarent* animum, ut quidquid
 „ voluptatis dolorisve impedit, *delectatio* illa
 „ superaret. „ Hæc testimonia certe expo-
 „ ni non possunt de delectatione *habituali* gra-
 „ tiæ sanctificantis; quia ista delectatio victrix,
 „ ad opus bonum necessaria, etiam sanctis
 „ quandoque non adest, quibus tamen cha-
 „ ritas habitualis non deest.

358 Idem AUGUSTINUS lib. de gratia Christi
 cap. 10. petit a PELAGIO, ut „ eam gra-
 „ tiam aliquando fateatur, qua futuræ glo-
 „ riæ magnitudo non solum promittitur (per
 „ legem atque doctrinam) verum etiam
 „ creditur & speratur, nec solum revelatur
 „ sapientia, verum etiam & amatur. „
 „ legatur & cap. 13. Et cap. 35. „ Ut cre-
 „ dat aliquod adiutorium bene agendi ad-
 „ junctum naturæ atque doctrinæ per *inspi-*
 „ „ *rationem* FLAGRANTISSIMÆ ET LUMINO-
 „ „ SISSIMÆ CHARITATIS, „ Libro autem de
 „ corrept. & grat. cap. 11. loquens de adjuto-
 „ rio quo, seu gratia efficaci hujus status ait:
 „ secunda ergo plus potest, qua etiam fit,
 „ „ ut

„ ut velit, & tantum velit, tantoque *ardo-*
 „ *re diligat*, ut carnis voluntatem contraria
 „ concupiscentem voluntate spiritus VIN-
 „ CAT. „ & cap. 12. „ Tantum quippe spi-
 „ ritu S. accenditur voluntas eorum, (qui-
 „ bus datur gratia efficax) ut ideo possint,
 „ quia sic volunt, ideo velint, quia Deus o-
 „ peratur, ut velint. „ legatur etiam textus
 S. Augustini supra n. 308. Resp. secunda
 relatus.

Eodem delectationis vocabulo gratiæ ef- 359
 ficaciam exprimit S. PROSPER contra colla-
 torem cap. 3. „ Deus ex invito volentem
 „ facit, & quibuslibet modis infidelitatem
 „ resistentis inclinat, ut cor audientis, obe-
 „ diendi in se DELECTATIONE generata, ibi
 „ surgat, ubi premebatur: ibi discat, ubi i-
 „ gnorabat; inde fidat, unde diffidebat;
 „ inde velit, unde nolebat. *Etenim Domi-*
 „ *nus dabit suavitatem, & terra dabit fru-*
 „ *ctum suum.* „ & cap. 13. pag. 244. edit.
 FOGGINI. Cassianum interrogando arguit:
 „ Itane libera ista libertas, ut quantum ex
 „ se habeat fastidii, ut negligat gratiam Dei,
 „ tantum ex se habeat DELECTATIONIS, ut
 „ diligat? Itane illum vetustæ infidelitatis
 „ glaciale rigorem nullius *meridiani caloris*
 „ spiritus relaxavit, & torpor mentis obstri-
 „ ctæ de suo ardore concaluit; & dicente
 „ Domino, *ignem veni mittere in terram,*
 „ nulla ad cor frigidum scintilla pervenit, &
 „ cinis mortuus a semetipso in flammam
 „ charitatis exarsit? & cap. 18. pag. 276.

scribit. „ quod liberum arbitrium naturali-
 „ ter homini inditum maneat in natura,
 „ sed qualitate & conditione mutata per
 „ Mediatorem Dei & hominum hominem
 „ Christum Jesum qui ipsam voluntatem ab
 „ eo, quod perverse volebat, avertit, & in
 „ id, quod ei bonum esset velle, convertit;
 „ ut DELECTATIONE affecta, fide mundata,
 „ spe erecta, CHARITATE ACCENSA libera-
 „ lem susciperet servitutem, & servilem ab-
 „ jiceret libertatem: „

360 *Prob. Ratione.* Inconcussum S. AUGU-
 STINI, S. FULGENTII, S. THOMÆ principium
 est, propria uniuscujusque experientia ma-
 nifestum, hominem nihil agere, nisi quod
 præ opposito magis amat, eoque delectatur,
 illudque verissimum arbitror: *amor meus pon-*
dus meum, illuc feror, quocunque feror. Ut
 ergo Deus hominem faciat verum bonum o-
 perari, haud alio opus est, quam ut LUMI-
 NOSISSIMAM ET FLAGRANTISSIMAM CHA-
 RITATEM inspiret, qua suave ei fiat, quod
 eum antea non delectabat, & plus modo
 eum delectet bonum verum, quam eum an-
 tea delectabat bonum apparens. Ergo in
 delectatione victrici recte constituitur natura
 gratiæ efficacis. *Ant. prob.* S. AUGUSTINUS
 in expositione epist. ad Galat. pro regula po-
 nit: „ quod amplius nos delectat, secundum id
 „ operemur necesse est (necessitate videlicet
 consequente liberam electionem ex amore
 factam) „ v. g. occurrit forma speciosæ fœ-
 „ minæ, & movet ad delectationem forni-
 catio-

„ cationis. Sed si PLUS DELECTAT pulchri-
 „ tudo illa intima & sincera species castita-
 „ tis, per gratiam, quæ est in fide Christi,
 „ secundum hanc vivimus, & secundum
 „ hanc operamur. „ Docet alibi, serm. 6.
 de verbis Apostoli, etiam peccatum non nisi
 ex delectatione originem trahere: „ Quid-
 „ quid est peccatorum in dictis, in factis,
 „ in cogitationibus, non exoriuntur, ni-
 „ si ex mala cupiditate, nisi ex illicita
 „ *delectatione*. „ Idem docet S. FUL-
 GENTIUS lib. I. ad Monimum cap. 20. „ Quæ
 „ est autem iniquitas, nisi mala concupi-
 „ scentia? quam ex Deo non esse JOANNES
 „ Apostolus manifestat dicens I. Joan. III. 4.
 „ *si quis diligit mundum, non est charitas Pa-*
 „ *tris in eo: quia omne quod est in mundo,*
 „ *concupiscentia carnis est.* Hic autem mun-
 „ di nomine homines significat mundi istius
 „ dilectores, qui non ideo pro dilectione
 „ mundi puniendi, quia aliquam substantiam
 „ malam diligunt; cum substantia naturali-
 „ ter nulla sit mala, sed quia dilectionis or-
 „ dinem non tenentes, dum plus justo dili-
 „ gunt mundum, minus Deum diligunt,
 „ quam diligere debuerunt. - - - Peccati
 „ vero initium si attendatur, puto quod ni-
 „ hil est aliud quam ordinatarum a Deo re-
 „ rum inordinata rationalis creaturæ *dilectio*,
 „ quæ sponte perdendo dilectionis ordinem,
 „ perdidit & salutem. „ Eadem est D. THO-
 MÆ sententia in quæst. disput. de virtut.
 quæst. 2. de charit. Art. 6. in corp. „ Ex

„ hoc aliquis mortaliter peccat, quod ali-
 „ quid magis eligit, quam vivere secundum
 „ Deum & ei inhærere. Unde manifestum
 „ est, quod quicumque mortaliter peccat,
 „ ex hoc ipso magis amat aliud bonum
 „ quam Deum. Si igitur amaret magis
 „ Deum, præeligeret vivere secundum Deum,
 „ quam quocunque temporali bono potiri. „
 Si igitur ex inordinato amore & perversa de-
 lectatione peccamus, ergo ex amore ordi-
 nato & recta delectatione, quam a Deo in-
 spiratam accipimus, peccatum vitamus, &
 bonum verum operamur. Atqui gratia efficax
 facit nos bonum operari: ergo gratia est illa de-
 lectatio oppositam concupiscentiam vincens.

361 OBJIC. I. Non solus amor & delectatio
 ad operandum movet, sed etiam *timor Do-*
mini expellit peccatum, ut ait ECCLESIASTICUS
 I. 27. ergo gratia, quæ operatur in nobis
 velle bonum, non consistit in delectatione
 & amore.

RESP. *Dist.* textum, aliosque similes.
 Timor Domini *filialis*, qui est amor *initialis*,
 expellit peccatum, *conced.* timor *servilis*,
subdist. quo timor, *pœna damni*, qui ipse timor
 oritur ex amore concupiscentiæ, quo dili-
 gimus Deum ut nobis bonum, seu nostram
 beatitudinem *conced.* timor servilis *pœnæ sen-*
sus excludit peccatum, ab ipso actu timoris,
conced. ab animo timentis, *nego.* vide dicta
 in prælect. de poenit. n. 104. seq. 113. 114.
 omnis timor oritur ex amore boni oppositi,
 quod timemus amittere. Ita fere S. AUGU-

STINUS lib. de gratia Christi cap. 26. „ Quid
 „ autem, inquit, boni faceremus, nisi dili-
 „ geremus? aut quomodo bonum non faci-
 „ mus, si diligamus? Et si enim Dei man-
 „ datum *videtur* aliquando non a diligenti-
 „ bus, sed a timentibus fieri, tamen *ubi*
 „ *non est dilectio*, nullum opus bonum impu-
 „ tatur, nec recte bonum opus vocatur. „
 Id ostendo per exempla. Sic mercator in
 periculo naufragii constitutus, ut navis exo-
 neretur, ex metu amittendæ vitæ, quam
 magis amat, quam merces, has in mare pro-
 jicit, ut vitam conservet. Igitur ex amore
 vitæ, quæ eum amplius delectat, merces
 jactat. Viator a latrone invasus mortem
 minitante ni pecunias extradat, has ex me-
 tu porrigit, imo tradit ex amore servandæ
 vitæ, quia hanc plus quam nummos diligit.
 Qui ad peccandum allicitur, sed metu pœ-
 narum inferni conterritus a peccato abstinet,
 id ex amore facit, vel Dei, quem ut suam
 beatitudinem peccato amittendum plus dili-
 git quam præsentem concupiscentiam, vel
 ex amore sui, quia mavult se liberare a pœ-
 na æterna senius, quam momentanea per-
 frui delectatione. Iste autem posterior me-
 tus, proveniens ex amore sui, impedit qui-
 dem actum peccati, non tamen excludit vo-
 luntatem habitualement, conditionatam, inter-
 pretativam peccandi, qua ita constitutus est,
 ut illicita delectatione perfrui vellet, nisi
 propter eam perpetuo excrucians foret.
 Ut dictum est de attritione servili.

362 OBJIC. II. Homo non semper operatur ex majori qua prævenitur delectatione. Ergo efficacia gratiæ non consistit in delectatione victrice. *Ant. prob.* S. AUGUSTINUS lib. VIII. Confess. cap. 8. de se ipso testatur: „ Non faciebam, quod incomparabili affectu amplius mihi placebat. „

RESP. *Dist. ant.* Non facit ex majori delectatione *speculativa*, objectiva, tenente se ex parte intellectus illustrati, *conced.* ex majori delectatione *practica*, qua ipsa voluntas afficitur, *nego.* S. AUGUSTINUS in illa lucta carnis & spiritus ante perfectam conversionem constitutus, sed adhuc prava consuetudine quasi vinculis quibusdam constrictus, speculative quidem judicabat, deferendam esse vitam priorem, & novam inchoandam: sed practice adhuc magis afficiebatur prioribus voluptatibus, hinc non ex toto volebat illud verum bonum, & ideo concludit cap. 9. „ Non igitur monstrum, „ partim velle, partim nolle, sed ægritudo „ animi est, quia non totus assurgit veritate „ sublevatus, consuetudine prægravatus. „ Et ideo sunt duæ voluntates, quia una „ earum tota non est, & hoc adest alteri, quod deest alteri. „ legatur & cap. XI. habuit ergo tunc AUGUSTINUS gratiam, quæ efficax erat respectu indeliberatæ delectationis, & imperfecta illa desideria atque conatus eliciebat: sed respectu perfectæ conversionis non nisi sufficiens erat, & ex parte voluntatis

luntatis non aderat delectatio victrix. Idem de se fatebatur OVIDIUS:

*Video meliora proboque,
deteriora sequor.*

OBJIC. III. Si gratia consistit in delectatione victrice, sequitur, eadem præditos fuisse Angelos & Adamum, in quibus nulla vigeat inordinata delectatio terrena, adeoque delectatio charitatis in bono vero superior erat: & cum illa tamen peccarunt. Ergo in hac delectatione victrice non consistit gratiæ efficacia. 363

RESP. Nego *sequel.* & suppositum, quod illi habuerint, vel indiguerint gratia efficaci, in tanta felicitate, in tanta non peccandi facilitate. Aderat ergo illis charitas habitualis, & auxilium, *sine quo non* potuissent in iustitia accepta perseverare. Non aderat autem delectatio victrix, nec illa indigebant; quoniam natura integri cum illo auxilio sufficiente plenissime poterant superare modicam illam tentationem, uti revera cum eadem gratia perseverabant reliqui Angeli. In hoc autem naturæ infirmæ statu, tantaque concupiscentiæ rebellione, voluntas humana succumberet, nisi fortiori auxilio & victrice delectatione concupiscentia supprimeretur, ut tradit AUGUSTINUS lib. de corrept. & grat.

OBJIC. IV. S. THOMAS 3. part. quæst. 62. art. 6. ad 3. docet: „Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & mereri vitam
„ vitam

„ tam æternam. „ Et quæst. 70. art. 4. ☉
 „ Minima gratia potest resistere cuilibet con-
 „ cupiscentiæ, & vitare omne peccatum
 „ mortale, quod committitur in transgressio-
 „ ne mandatorum legis; minima enim cha-
 „ ritas plus diligit Deum, quam cupiditas
 „ millia auri & argenti. „ Ergo non opus
 est charitate intensa & delectatione victrice.

RESP. Loquitur S. THOMAS de gratia *habituali*, per quam homo in habitu appetitive Deum super omnia diligit, & cum gratia sufficiente actuali, quæ justo semper adest, resistere potest cuilibet concupiscentiæ, eoquod gratia sufficiens vires *relative* pares tribuat: sed sine efficaci actu non superat. vide quæ de hoc textu n. 154. dicta fuerunt.

Et hæc de gratia actuali sufficiant. Quoniam vero in decursu sæpius ad Epistolas PROSPERI & HILARII ad Augustinum scriptas provocavi, e quibus totum systema Semipelagianorum, illæque difficultates, quas & hodie Adversarii gratiæ ex se efficaci opponere solent, addisci possunt; hinc pro Lectoris commodo eas hoc loco adijcere placuit.

**S. PROSPERI ET HILARII
EPISTOLÆ DUÆ
AD S. AUGUSTINUM
DE
RELIQUIIS SEMIPELAGIANÆ HÆRE-
SEOS IN GALLIA SUBNASCEN-
TIBUS.**

Cum S. AUGUSTINI scripta contra Pelagianos, & præcipue liber *De Correptione, & Gratia* multorum animos in Galliis offenderent, & potissimum inter Massilienses Monachos gravis esset de iisdem scriptis exorta contentio, PROSPER gente Aquitanus, Scholasticus, & vir tum moribus, tum eloquio & studio clarus, nec non HILARIUS, qui consuetudinis S. AUGUSTINI deliciis potitus aliquando fuerat, & ejus doctrinæ salubri lacte nutritus, non solum pro datis sibi a Deo viribus, oblata occasione, licet essent laici, catholicam doctrinam tue-ri conati sunt, sed etiam de Massiliensium querelis, objectionibus, erroribusque AUGUSTINUM ipsum monuerunt, rogantes eum, *ut quæ in istis quæ-
stionibus obscuriora, & ad percipiendum difficiliora
essent, quam lucidissimis expositionibus dignaretur a-
perire.* Hæc quæ essent, ex subjectis utriusque epistolis cognoscere licebit, quantum vero vana es-
sent & injusta ex duobus libris *De Prædestinatione
Sanctorum*, quibus PROSPERO & HILARIO S. AUGUSTINUS respondit.

S. PROSPERI
EPISTOLA

AD

S. AUGUSTINUM

DE RELIQUIIS PELAGIANÆ HÆRE-
SEOS IN GALLIA SUBOLESCEN-
TIBUS.

*Domino, beatissimo Papæ, ineffabiliter mirabili,
incomparabiliter honorando, præstantissimo
patrono, AUGUSTINO PROSPER.*

I. Ignotus quidem tibi facie, sed jam ali-
quatenus si reminiscaris, animo ac ser-
mone compertus: nam per sanctum
fratrem meum Leontium (a) diaconum mi-
si epistolas (b) & recepi: nunc quoque bea-
titudini tuæ scribere audeo, non solum sa-
lutationis, ut tunc, studio, sed etiam fidei,
qua Ecclesia vivit, affectu. Excubante enim
pro universis membris corporis Christi vigi-
lantissima industria tua, & adversus hæreti-
carum doctrinarum insidias veritatis virtute
pugnan-

(a) Al. Leoninum.

(b) Al. epistolam.

pugnante; nullo modo mihi verendum putavi, ne onerosus tibi, aut importunus essem in eo, quod ad multorum salutem, ac perinde ad pietatem tuam pertinet: cum potius reum futurum esse me crederem, si ea, quæ valde perniciofa esse intelligo, ad specialem patronum fidei non referrem.

2. Multi ergo servorum Christi (c), qui in Massiliensi urbe consistunt, in sanctitatis tuæ scriptis, quæ adversus Pelagianos hæreticos condidisti, contrarium putant Patrum opinioni & Ecclesiastico sensui (d), quicquid in eis de vocatione electorum *secundum Dei propositum* disputasti. Et cum aliquamdiu tarditatem suam culpæ maluerint, quam non intellecta reprehendere, quidamque eorum lucidiorem super hoc atque apertiore beatitudinis tuæ expositionem voluerint postulare; evenit ex dispositione misericordiæ Dei, ut cum quosdam (e) intra Africam similia movissent, librum de *Correptione & Gratia*, plenum divinæ auctoritatis emitteres. Quo in notitiam nostram insperata opportunitate delato, putavimus omnes querelas resistentium sopiendas: quia universis quæ-

(c) Monachos intellige Massilienses, ex quibus erat Joannes Cassianus nominatissimus Semipelagianismi propugnator.

(d) Al. *Christianorum parum opinioni & Ecclesiastico sensui convenire.*

(e) Monachos Adrumetinos intellige.

quæstionibus, de quibus consulenda erat sanctitas tua, tam plene (f) illic, absoluteque responsum est, quasi hoc specialiter studueris, ut quæ apud nos erant turbata, componeres. Recensito autem hoc beatitudinis tuæ libro, sicut qui sanctam atque Apostolicam doctrinæ tuæ auctoritatem (g) antea sequebantur, intelligentiores multo instructioresque sunt facti: ita qui persuasionis suæ impediiebantur obscuro, averiores, quam fuerant, recesserunt. Quorum tam abrupta defensio primum propter ipsos metuenda est, ne tum claris tamque egregiis in omnium virtutum studio viris spiritus Pelagianæ impietatis illudat (h): deinde ne simplices quique, apud quos horum magna est de probitatis contemplatione reverentia, hoc tutissimum sibi æstiment, quod audiunt (i) eos, quorum auctoritatem sine iudicio sequuntur, asserere.

3. Hæc enim ipsorum definitio ac professio est. Omnem quidem hominem Adam peccante peccasse; & neminem per opera sua, sed per Dei gratiam regeneratione salvari. Universis tamen hominibus propitiationem, quæ est in Sacramento sanguinis Christi, sine exceptione esse propositam, ut quicumque ad fidem & ad baptismum accedere voluerint, salvi esse possint. Qui autem cre-

B b 2

dicturi

(f) Al. *plane*.(g) Al. *atque Apostolicam doctrinæ auctoritatem*.(h) Al. *eludat*. (i) Al. *audiant*.

dituri sunt (k), quive in ea fide, quæ deinceps per Dei gratiam sit juvanda, mansuri sunt (l), præscisse ante mundi constitutionem Deum, & eos prædestinasse in regnum suum, quos gratis vocatos, dignos futuros electione, & de hac vita bono fine excessuros esse præviderit. Ideoque omnem hominem ad credendum & ad operandum divinis institutionibus admoneri, ut de apprehendenda vita æterna nemo desperet, cum voluntariæ devotioni remuneratio sit parata (m). Hoc autem propositum vocationis Dei, quo (n) vel ante mundi initium, vel in ipsa conditione generis humani, eligendorum & rejiciendorum dicitur facta discretio, ut secundum quod placuit creatori, alii vasa contumeliæ sint creati, & lapsis curam resurgendi adimere, & sanctis occasionem teporis adferre: eo quod in utraque parte superfluous labor sit, si neque rejectus ulla industria possit intrare, neque electus ulla negligentia excidere. Quoquo enim modo se egerint, non posse aliud erga eos quam Deus definiuit, accidere, & sub incerta spe cursum non posse esse constantem: cum si aliud habeat prædestinantis electio, cassa sit adnitentis inten-

(k) Al. *sint*.

(l) Al. *quæ deinceps per gratiam sit adjuvanda mansuri sint*.

(m) Al. *præparata*.

(n) Al. *propositum vocationis, de quo*.

intentio. Removeri itaque omnem industriam, tollique virtutes, si Dei constitutio humanas præveniat voluntates, & sub hoc prædestinationis nomine, fatalem quamdam induci necessitatem; aut diversarum naturarum dici Dominum conditorem, si nemo aliud possit esse quam factus est (o). Atque ut brevius (p) ac plenius, quod opinantur, exponam: quidquid in libro hoc ex contradicentium sensu sanctitas tua sibi opposuit; quicquid etiam in libris contra Julianum ab ipso sub hac quæstione objectum, potentissime debellasti; hoc totum ab istis sanctis intentiosissime conclamatur. Et cum contra eos scripta beatitudinis tuæ, validissimis & innumeris testimoniis divinarum scripturarum instructa proferimus, ac secundum formam disputationum tuarum, aliquid etiam ipsi quo concludantur adstruimus, obstinationem suam vetustate defendunt; & ea, quæ de epistola Apostoli Pauli Romanis scribentis, ad manifestationem divinæ gratiæ prævenientis electorum merita proferuntur (q), a nullo umquam Ecclesiasticorum ita esse intellecta, ut nunc sentiuntur, affirmant. Cumque, ut ipsi ea exponant secundum quorum velint sensa, deposcimus, nihil se profitentur invenisse quod placeat, & de his taceri

B b 3

exi-

(o) Al. *fit.*

(p) Al. *Utque brevius.*

(q) Al. *præferuntur.*

exigunt, quorum altitudinem nullus adtigit. Eo postremo pervicacia tota descendit, ut fidem nostram ædificationi audientium contrariam esse definiant; ac sic etiam si vera sit, non promendam: quia & perniciose non recipienda tradantur (*r*), & nullo periculo, quæ intelligi nequeant, conticeantur.

4. Quidam vero horum in tantum a Pelagianis semitis non declinant, ut quum ad confitendam eam Christi gratiam, quæ omnia præveniat merita humana, cogantur; ne si meritis redditur, frustra gratia nominetur: ad conditionem hanc velint uniuscujusque hominis pertinere, in qua eum nihil prius merentem, quia nec existentem, liberi arbitrii & rationalem gratia creatoris instituat, (*s*) ut per discretionem boni ac mali, & ad cognitionem Dei, & ad obedientiam mandatorum ejus possit suam dirigere voluntatem: atque ad hanc gratiam, qua in Christo renascimur, pervenire per naturalem scilicet facultatem, petendo, quærendo, pulsando: ut ideo accipiat, ideo inveniat, ideo introeat, quia bono naturæ bene usus, ad istam salvantem gratiam, initialis gratiæ ope meruerit pervenire. Propositum autem vocantis gratiæ in hoc omnino definiunt, quod Deus constituerit nullum in regnum suum, nisi

(*r*) Al. tradatur.

(*s*) Al. instituerat.

nisi per Sacramentum regenerationis assumere, & ad hoc salutis donum omnes homines universaliter, sive per naturalem, sive per scriptam legem, sive per Evangelicam prædicationem vocari; ut & qui voluerint, fiant filii Dei, & inexcusabiles sint, qui fideles esse noluerint: quia iustitia Dei in eo sit, ut qui non crediderint pereant; bonitas in eo appareat, si neminem repellat a vita, sed indifferenter universos, *velit salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire.* Jam hic proferunt testimonia, quibus divinarum Scripturarum cohortatio (t) ad obediendum incitat hominum voluntates, qui ex libero arbitrio, aut faciant quæ jubentur, aut negligent: & consequens putant, ut quia prævaricator ideo dicitur non obedisse, quia noluit; fidelis quoque non dubitetur ob hoc devotus fuisse, quia voluit: & quantum quisque ad malum, tantum habeat facultatis ad bonum; parique momento animum se (u) vel ad vitia, vel ad virtutes movere, quem bona appetentem gratia Dei foveat, mala sectantem damnatio iusta suscipiat.

5. Cumque inter hæc innumerabilium illis multitudo objicitur parvulorum, qui utique excepto originali peccato, sub quo omnes homines similiter in primi hominis damnatione nascuntur, nullas adhuc habentes voluntates, nullas proprias actiones, non si-

B b 4

ne

(t) Al. *exhortatio.*

(u) Al. *animos . . . moveri.*

ne Dei iudicio fecernuntur; ut ante discretionem boni ac mali de usu vitæ istius auferendi, alii per regenerationem inter coelestis regni assumantur hæredes, alii sine baptismo inter mortis perpetuæ transeant debitores: tales ajunt perdi, talesque salvari, quales futuros illos in annis majoribus, si ad activam fervarentur ætatem, scientia divina præviderit. Nec considerant se gratiam Dei, quam comitem, non præviam humanorum volunt esse meritorum, etiam illis voluntatibus subdere, quas ab ea secundum suam phantasia, non negant esse præventas. Sed in tantum quibuscumque commentitiis meritis electionem Dei subjiciunt, ut quia præterita, non exsunt (x), futura, quæ non sint futura confingant; novoque apud illos absurditatis genere. & non agenda præscita sint, & præscita non acta sint. Hanc sane de humanis meritis præscientiam Dei, secundum quam gratia vocantis operetur, multo sibi rationabilius videntur adstruere, cum ad earum nationum contemplationem (y) venit, quæ vel (z) *in præteritis sæculis dimissæ sunt ingredi vias suas*, vel nunc quoque adhuc in veteris ignorantiae impietate deperunt, nec ulla eis aut legis, aut Evangelii illuminatio coruscavit: cum tamen in quantum prædicatoribus ostium apertum est, & via

(x) Al. *existunt*.

(y) Al. *vocationem*.

(z) *Act. XIV. 15.*

via facta est (a), gentium populus (b) qui sedebat in tenebris & in umbra mortis, lucem viderit magnam; & qui quondam non populus (c), nunc autem populus Dei sit; & quorum aliquando non misertus est, nunc autem misereatur: prævistos inquit a Domino credituros; & ad unamquamque gentem, ita dispensata tempora ac ministeria magistrorum, ut exortura erat bonarum credulitas voluntatum. Nec vacillare illud, quod (d) *Deus omnes homines velit salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire*; quandoquidem inexcusabiles sint, qui & ad unius veri Dei cultum potuerint (e) instrui intelligentia naturali, & Evangelium ideo non audierint, quia nec fuerint recepturi.

6. Pro universo autem humano genere mortuum esse Dominum nostrum Jesum Christum, & neminem prorsus a redemptione sanguinis ejus exceptum, etiamsi omnem hanc vitam alienissima ab eo mente pertranseat: quia ad omnes homines pertineat divinæ misericordiæ Sacramentum; quo ideo plurimi non renouentur, quia quod nec renovari velle habeant, prænoſcantur. Itaque quantum ad Deum pertinet, omnibus paratam vitam æternam: quantum autem ad arbitrii libertatem,

B b 5

tatem,

(a) Al. & Gentium.

(b) *Iſa. IX. 2. & Matth. IV. 16.*

(c) *Oſea II. 24. & Rom. IX. 25.*

(d) *I. Tim. II. 4.*

(e) Al. poterant.

tatem, ab his eam apprehendi, qui Deo sponte crediderint, & auxilium gratiæ merito credulitatis acceperint. In istam vero talis gratiæ prædicationem hi, quorum contradictione offendimur, cum prius meliora sentirent, ideo se vel maxime contulerunt; quia si (f) profiterentur ab ea omnia bona inmerita præveniri, & ab ipsa ut possint esse, donari, necessitate concederent Deum *secundum propositum*, & consilium voluntatis suæ, occulto iudicio, & opere manifesto (g), *aliud vas condere in honorem, aliud in contumeliam*; quia nemo nisi per gratiam justificetur, & nemo nisi in prævaricatione nascatur. Sed refugiunt istud fateri, divinoque adscribere operi sanctorum merita formidant: nec adquiescunt prædestinatum electorum numerum, nec augeri posse, nec minui; ne locum apud infideles ac negligentes cohortantium incitamenta non habeant; ac superflua sit industria (h) ac laboris indictio, cujus studium cessante electione frustrandum sit (i). Ita demum enim posse unumquemque ad correctionem, aut ad profectum vocari, si se sciat sua diligentia bonum esse posse (k), & libertatem suam ob (l) hoc Dei auxilio juvandam

(f) Al. *quasi* (g) *Ad Rom, IX. v. 21.*

(h) Al. *industriæ.*

(i) Al. *cassante electione frustrandum est.*

(k) Al. *si sciat se sua negligentia malum, bonum esse posse.*

(l) Al. *ab.*

dam, si quod Deus mandat, elegerit. Ac sic (m) cum in his, qui tempus acceperunt liberæ voluntatis, duo sint, quæ humanam operentur salutem, Dei scilicet gratia & hominis obedientia; priorem volunt obedientiam esse quam gratiam, ut initium salutis ex eo, qui salvatur, non ex eo credendum sit stare, qui salvat; & voluntas hominis divinæ gratiæ sibi pariat opem, non gratia sibi humanam subjiciat voluntatem.

7. Quod cum perversissimum esse revelante Dei misericordia, & instruente nos tua beatitudine noverimus, possumus quidem ad non credendum esse constantes, sed ad auctoritatem (n) talia sentientium non sumus pares: quia multum nos & vitæ meritis antecellunt, & aliqui eorum adepto nuper summo (o) Sacerdotii honore supererminent: nec facile quisquam præter paucos perfectæ gratiæ intrepidus amatores, tantis (p) superiorum disputationibus ausus est contraire. Ex quo non solum his, qui eos audiunt, verum etiam ipsis, qui audiuntur, cum dignitatibus crevit periculum; dum & multos reverentia eorum aut inutili cohibet silentio, aut incurioso ducit assensu: & saluberrimum ipsis videtur, quod pene nullius contradictione

(m) Al. si.

(n) Al. sed auctoritati.

(o) Al. summi.

(p) Al. tanto.

(q) Al. Unde si.

ne reprehenditur. Unde quia (q) in istis Pelagianæ pravitatis reliquiis non mediocris virulentia fibra nutritur, si principium salutis male in homine collocatur; si divinæ voluntati impie voluntas humana præfertur, ut ideo quis adjuvetur, quia voluit, non ideo quia adjuvatur velit: si originaliter malus receptionem boni non a summo bono, sed a semetipso inchoare male creditur; si aliunde Deo placetur, nisi ex eo, quod ipse donaverit: tribue nobis in hac causa, Papa beatissime, Pater optime, quantum donante (r) Domino potes, diligentiam pietatis tuæ, obsecro (s), ut quæ in istis quæstionibus obscuriora, & ad percipiendum difficiliora sunt, quam lucidissimis expositionibus digneris aperire.

8. Ac primum, quia plerique non putant Christianam fidem hac diffensione violari, quantum periculi sit in eorum persuasione patet facias. Deinde quomodo per istam præoperantem (t) & cooperantem gratiam liberum non impediatur arbitrium. Tum utrum præscientia Dei, ita secundum propositum maneat, ut ea ipsa, quæ sunt proposita, sint accipienda præscita: an (u) per genera causarum, & species personarum ista varientur: ut quia diversæ sunt vocationes, in his
qui

(r) Al. *juvante*.

(s) Al. *tuæ, ut*.

(u) Al. *aut*.

(t) Al. *præparantem*.

qui nihil operaturi salvantur, quasi solum Dei propositum videatur existere; in his autem, qui aliquid boni acturi sunt, per præsscientiam possit stare & propositum: an vero uniformiter, licet dividi præsscientia a proposito temporali distinctione non possit, præsscientia tamen quodam ordine sit subnixa proposito: & sicut nihil sit quorumcumque negotiorum, quod non scientia divina prævenierit; ita nihil sit boni, quod in nostram participationem non Deo auctore defluerit. Postremo quemadmodum per hanc prædicationem propositi Dei, quo fideles fiunt, qui præordinati sunt ad vitam æternam, nemo eorum, qui cohortandi sunt impediatur, nec (x) occasionem negligentiae habeant, si se prædestinatos esse desperent. Illud etiam qualiter diluatur, quæsumus patienter insipientiam nostram ferendo demonstres, quod retractatis priorum de hac re opinionibus, pene omnium par invenitur & una sententia, qua propositum & prædestinationem Dei secundum præsscientiam receperunt; ut ob hoc Deus alios vasa honoris, alios contumeliæ fecerit, quia finem uniuscujusque præviderit, & sub ipso gratiæ adiutorio, in qua futurus esset voluntate (y) & actione præscierit.

9. Qui-

(x) Al. *ne*.

(y) Al. *gratia, voluntate, & actione*.

9. Quibus omnibus enodatis, & multis insuper, quæ altiore intuitu ad causam hanc pertinentia magis potes videre, discussis: credimus & speramus non solum tenuitatem nostram disputationum tuarum præsidio roborandam, sed etiam ipsos, quos meritis atque honoribus claros caligo istius opinionis obscurat, defecatissimum lumen gratiæ recepturos. Nam unum eorum præcipuæ auctoritatis, & spiritalium studiorum virum, sanctum Hilarium (z) Arelatensem Episcopum, sciat beatitudo tua admiratorem sectatoremque in aliis omnibus tuæ esse doctrinæ; & de hoc quod in querelam trahit (a), jam pridem apud sanctitatem tuam sensum suum per litteras velle conferre. Sed quia utrum hoc facturum, aut quo fine sit facturum, incertum est, & omnium nostrum fatigatio, providente hoc præfenti sæculo Dei gratia, in tuæ charitatis & scientiæ vigore respirat (b), adde eruditionem humilibus, adde increpationem superbis. Necessarium & utile est etiam, quæ scripta sunt scribere, ne leve existimetur, quod

(z) Evectus est Hilarius ad cathedram Arelatensem anno Ch. 429. Nonnulli hic substituendum esse conjecerunt: *Honoratum*, Baronius vero irreptitia esse censuit & expungenda verba hæc: *Arelatensem Episcopum*. Sed utrique emendationi mss. Cod. fides, & ipsius epistolæ contextus repugnant. Præterea repugnat quoque Chronologiæ ratio.

(a) Al. *trahitur*.

(b) Al. *sperat*.

quod non frequenter arguitur. Sanum enim putant esse, quod non dolet (c), nec vulnus superducta (d) cute sentiunt: sed intelligant perventurum ad sectionem, quod habuerit perseverantem tumorem. Gratia Dei & pax Domini nostri Jesu Christi coronet te in omni tempore, & ambulanti de virtute in virtutem glorificet in æternum, Domine Papa beatissime, ineffabiliter (e) mirabilis, incomparabiliter honorande, præstantissime patrone.

HILARII

(c) Al. dolent.

(d) Al. superductum.

(e) Al. & ineffabiliter.

HILARII
AD
S. AUGUSTINUM
EPISTOLA
DE EODEM ARGUMENTO.

*Domino beatissimo, ac toto affectu desiderando,
& multum in Christo suspiciendo Patri, AU-
GUSTINO HILARIUS. (a)*

I. Si cessantibus contradicentium quæstio-
nibus gratæ sunt plerumque studiofo-
rum inquisitiones, ut etiam illa, quæ absque
periculo ignorarentur, ediscant; arbitror gra-
tiores

(a) Hilarium hunc plane constat alium esse ab Hi-
lario Arelatense. Ipse se *laicum* prodit n. 9. &
jam notum Augustino *deliciisque præsentia* ipsius
olim *potitum* n. 10. & minime dubium do-
ctrinæ ab Augustino propugnatae n. eodem.
Contra vero Hilarius Arelatensis S. Augustini
de Prædestinatione sententiam *in querelam tra-*
hebat, & numquam in Africam peregrinatus
est, ut conjicitur ex ejusdem vita, & ex vita
S. Honorati, quam ipse conscripsit. Præterea
Hilarius hic AUGUSTINUM appellat *patrem*,
& ab Augustino vicissim *filius* nuncupatur initio
libri

tiorem fore sedulitatem nostræ relationis, quæ dum indicat secundum quorundam prosecutiones quædam adversantia veritati, non tam sibi quam illis, qui turbantur & turbant, per consilium sanctitatis tuæ fatagit provideri, Domine beatissime, ac toto affectu desiderande, & multum in Christo suscipiende pater.

2. Hæc sunt itaque, quæ Massiliæ, vel aliis (b) etiam locis in Gallia ventilantur. Novum & inutile esse prædicationi, quod quidam secundum propositum eligi (c) dicantur, ut id nec arripere valeant nec tenere, nisi quod credendi (d) voluntate donata, excludi putant omnem prædicandi vigorem, si nihil quod per eum excitetur, in hominibus remansisse dicatur. Consentunt omnem hominem in Adam periisse, nec inde quemquam posse proprio arbitrio liberari: sed id conveniens asserunt veritati, vel congruum prædicationi, ut cum postratis, & nunquam suis viribus surrecturis adnunciatur obtinendæ salutis occasio; eo merito quo voluerint,

libri de *Prædestinatione Sanctorum*; quo nomine eundem Hilarium & Prosperum, Augustino mortuo, appellavit etiam Cælestinus Papa in epistola ad Galliarum Episcopos. Hæc quoque in Hilarium Arelatensem nullo pacto conveniunt.

(b) Al. *vel etiam aliquibus.*

(c) Al. *eligendi.*

(d) Al. *nisi credendi.*

luerint, & crediderint, a suo morbo se posse sanari, & ipsius fidei augmentum, & totius sanitatis (e) suæ consequantur effectum. Ceterum ad nullum opus vel incipiendum, nedum perficiendum, quemquam sibi sufficere posse consentiunt: neque enim alicui operi curationis eorum adnumerandum putant, exterrita & supplici voluntate unumquemque ægrotum velle sanari. Quod enim dicitur, *Crede & salvus eris*, unum horum exigi asserunt, aliud offerri; ut propter id quod exigitur si redditum fuerit, id quod offertur deinceps tribuatur. Unde consequens putant, exhibendam (f) ab eo fidem, cujus naturæ id voluntate conditoris concessum est: & nullam ita depravatam vel extinctam putant, ut non debeat, vel possit se velle sanari; propter quod vel sanetur quis a sua, vel si noluerit cum sua ægritudine puniatur. Nec negari gratiam, si præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantum medicum quærat, non autem quidquam ipsa jam valeat: nam illa testimonia ut est illud (g): *Sicut unicuique partitus est mensuram fidei*: & similia, ad id volunt valere, ut adjuvetur (h), qui coeperit velle, non ut etiam donetur ut velit, rejectis ab hoc dono aliis pariter reis, & qui (i) possent

(e) Al. *sanctitatis*.

(f) Al. *Unde non consequens putant exigendam*.

(g) *Rom. XII. 3.*

(h) Al. *juvetur*.

(i) Al. *pariter, qui*.

sunt similiter liberari, si ea quæ pariter indignis præstatur credendi voluntas, etiam ipsis similiter præstaretur. Si autem, ajunt, dicatur vel talem omnibus remansisse, qua vel contemnere quis valeat, vel obedire; de compendio putant rationem reddi electorum vel rejectorum, in eo quod unicuique meritum propriæ voluntatis adjungitur.

3. Cum autem dicitur eis, quare aliis vel alicubi prædicetur, vel non prædicetur; vel nunc prædicetur, quod aliquando pene omnibus, sicut nunc aliquibus gentibus non prædicatum sit: dicunt id præscientiæ esse divinæ, ut eo tempore, & ibi, & illis veritas adnunciaretur, vel adnunciatur, quando & ubi prænoscebatur esse credenda. Et hoc non solum aliorum Catholicorum testimoniis, sed etiam sanctitatis tuæ disputatione antiquiore se probare testantur. Ubi tamen eandem gratiam non minore veritatis perspicuitate docueris (k), ut est illud, quod dixit sanctitas tua (l) in quæstione contra Porphyrium, de tempore Christianæ religionis, tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat & ubi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri. Vel illud de libro in epistolam ad Romanos (m):

C c 2

Dicis

(k) Al. docuerit.

(l) Ep. 102. quæst. 2. n. 14.

(m) In expositione quarundam propositionum Ep. ad Rom. propos. 62.

Dicis (n) itaque mihi, quid adhuc conqueritur? Nam voluntati ejus quis resistit (o)? Cui sane inquisitioni, inquis, sic respondet, ut intelligamus spiritualibus viris, etiam non secundum terrenum hominem viventibus, patere posse prima merita fidei & impietatis, quomodo Deus præscientia eligat credituros, & damnet incredulos: nec illos ex operibus eligens, nec istos ex operibus damnans: sed & illorum fidei præstans, ut bene operentur, & istorum impietatem deserendo obdurans, ut male operentur. Et iterum in eodem libro superius (p): Æquales omnes sunt ante meritum, nec potest in rebus omnimodo æqualibus electio nominari. Sed quoniam (q) Spiritus sanctus non datur nisi credentibus; non quidem Deus elegit (r) opera, quæ ipse largitur, cum dat Spiritum sanctum, ut per charitatem bona operemur; sed tamen elegit fidem, quia nisi quis (s) credat, & in accipiendi voluntate permaneat, non accipit donum Dei, id est Spiritum sanctum, per quem infusa charitate bonum possit operari. Non ergo elegit Deus opera cujusquam in præscientia, quæ ipse donaturus est; sed fidem elegit in præscientia, ut, quem crediturum esse præscivit, ipsum elegerit (t), cui Spiritum

(n) Al. dicitur.

(o) Rom. IX. v. 19.

(p) Ibidem prop. 60.

(q) Al. nominari, quoniam.

(r) Al. hic & in seq. semper: eligit.

(s) Al. quisque.

(t) Al. eligeret.

Spiritum sanctum daret, ut bono operando etiam æternam vitam consequeretur. Dicit enim Apostolus (u) : Idem Deus qui operatur omnia in omnibus. Nusquam autem (x) dictum est, Deus credit omnia in omnibus. Quod enim credimus, nostrum est; quod autem operamur, illius: & cetera in eodem opere, quæ se acceptare & probare testantur, tamquam convenientia Evangelicæ veritati.

4. Cæterum præscientiam & prædestinationem vel propositum ad id valere contendunt, ut eos præscierit, vel prædestinaverit, vel proposuerit eligere, qui fuerant credituri. Nec de hac fide posse dici (y): *Quid habes quod non accepisti?* cum in eadem natura remanserit, licet vitiata, quæ prius sana ac perfecta donata sit. Quod autem dicit sanctitas tua, neminem perseverare, nisi perseverandi virtute percepta; hætenus accipiunt, ut quibus datur, inertī licet, præcedenti tamen proprio arbitrio tribuatur, quod ad hoc tantum liberum asserunt, ut velit vel nolit admittere medicinam. Ceterum & ipsi abominari se & damnare testantur, si quis quidquam virium in aliquo remansisse, quo ad sanitatem progredi possit, existimet. Nolunt autem ita hanc perseverantiam prædicari, ut non vel suppliciter emereri, vel

Cc 3

amitti

(u) 1. Cor. XII. 6.

(x) Al. numquam vero.

(y) 1. Cor. IV. 7.

amitti contumaciter possit. Nec ad incertum voluntatis Dei deduci se volunt; ubi eis, quantum putant, ad obtinendum vel amittendum, evidens est quaecumque initium voluntatis. Illud etiam testimonium, quod posuisti (z), *raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus*; tamquam non canonicum definiunt omittendum. Unde illam præscientiam sic accipiant, ut propter fidem futuram intelligendi sint præsciti: nec cuiquam talem dari (a) perseverantiam, a qua non permittatur (b) prævaricari, sed a qua possit sua voluntate deficere & infirmari (c).

5. Afferunt inutilem exhortandi consuetudinem, si nihil in homine remansisse dicatur, quod correptio valeat excitare: quod quidem inesse naturæ sic se dicere confitentur, ut hoc ipso quod ignoranti veritas prædicatur, ad beneficium præsentis gratiæ referendum sit. Nam si sic prædestinati sunt, inquiunt, ad utramque partem, ut de aliis ad alios nullus possit accedere, quo pertinet tanta extrinsecus correptionis instantia? Si non ab homine, etsi non fides integra, saltem vel dolor compunctæ infirmitatis exoritur, aut periculum demonstratæ mortis horretur? Nam si non potest timere quis unde terretur,

nisi

(z) Sap. IV. 11.

(a) Al. *nec cuiquam dari.*

(b) Al. *permittitur.*

(c) Al. *Et infirmari afferunt tam utilem exhortandi consuetudinem.*

nisi ea voluntate, quæ fumitur, non ex eo culpandus, quod nunc non vult, sed in eo & cum eo, qui sic aliquando noluit (d), ut eam damnationem cum suis posteris mereretur incurrere, ut numquam recta, semper autem prava vellet appetere. Si autem est qualiscumque dolor, qui ad exhortationem corripiantis oriatur; hanc ipsam dicunt causam, propter quam vel rejiciatur alius, vel alius assumatur: atque ita non opus esse partes constitui, quibus nec adjiciendum sit aliquid, nec detrahendum.

6. Deinde molestum (e) ferunt, ita dividi gratiam, quæ vel tunc primo homini data est, vel nunc omnibus datur (f) ut ille (g) acceperit perseverantiam, non qua fieret ut perseveraret, sed sine qua per liberum arbitrium perseverare non posset: nunc vero Sanctis in regnum per gratiam prædestinatis non tale adjutorium perseverantiæ detur, sed tale, ut eis perseverantia ipsa donetur: non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum etiam, ut per hoc donum nonnisi perseverantes sint. His verbis sanctitatis tuæ ita moventur, ut dicant quamdam desperationem hominibus exhiberi. Si enim, ajunt, ita Adam adjutus est, ut & stare posset in justitia, & a justitia declinare; & nunc ita Sancti juvantur, ut

Cc 4

declinare

(d) Al. voluit.

(e) Al. moleste.

(f) Al. detur.

(g) Lib. de Corrept. Et Gratia cap. 11. Et 12.

declinare non possint, siquidem eam acceperunt volendi perseverantiam, ut aliud velle non possint; vel sic quidam deferuntur, ut aut nec accedant, aut si acceperint & recedant: ad illam voluntatem pertinuisse dicunt exhortationis vel comminationis utilitatem, quæ & persistendi & desistendi obtinebat liberam potestatem; non ad hanc, cui nolle justitiam inevitabili necessitate conjunctum est; præter illos, qui sic concreati sunt his, qui cum universa massa damnati sunt, ut exciperentur per gratiam liberandi. Unde in hoc solo volunt a primo homine omnium distare naturam, ut illum integris viribus voluntatis juvaret gratia volentem, sine qua perseverare non poterat; hos autem amissis & perditis viribus credentes tantum, non solum erigat prostratos, verum etiam suffulciat ambulantes. Ceterum quicquid libet donatum sit prædestinatis, id posse & amittere & retinere (*h*) propria voluntate, contendunt. Quod tunc falsum esset, si verum putarent eam quosdam perseverantiam percepisse, ut nisi perseverantes esse non possint. (*i*).

7. Inde est, quod & illud pariter non accipiunt (*k*), ut eligendorum rejiciendorumque

(*h*) Al. *amitti*, & *retineri*.

(*i*) Al. *possent*.

(*k*) Ibid. cap. 12. & 14.

que esse definitum numerum velint (l): atque illius sententiæ expositionem, non eam, quæ a te est deprompta, suscipiant; id est, ut nonnisi *omnes homines salvi fieri velit*, & non eos tantum, qui ad Sanctorum numerum pertinebunt; sed omnes omnino, ut nullus habeatur exceptus. Nec hoc timendum, quod quidam eo invito perire dicantur: sed quomodo, ajunt, non vult a quoquam peccari vel deferi justitiam, & tamen jugiter illa deferitur contra ejus voluntatem, committunturque peccata; ita eum salvari (m) velle omnes homines, nec tamen omnes homines salvari (n). Testimonia etiam Scripturæ (o), quæ de Saule vel de David posuisti, non pertinere putant ad quæstionem, quæ de exhortatione versatur. Alia autem ad id referunt, ut ex his eam gratiam accipiant commendari, qua unusquisque post voluntatem juvatur; vel ad ipsam vocationem, quæ præstatur indignis. Hoc enim & illis locis tuorum opusculorum, & aliorum, quæ persequi longum est, se demonstrare testantur.

C c 5

8. Par-

(l) Al. nolint. Al. non accipiunt, quod eligendorum rejiciendorumque esse definitum numerum voluit (id est, ut puto: sanctitas tua.)

(m) Al. salvare.

(n) Al. velle salvari.

(o) Lib. I. Reg. X. 25. Lib. I. Par. XII. 18.

8. Parvulorum autem causam ad exemplum majorum non patiuntur afferri. Quam & tuam sanctitatem dicunt eatenus attigisse, ut incertum esse volueris, ac potius de eorum poenis malueris dubitari. Quod in libro tertio (p) *de libero arbitrio* ita posuisse (q) meministi, ut hanc eis occasionem potuerit exhibere. Hoc etiam de aliorum libris, quorum est in Ecclesia auctoritas, faciunt: quod perspicit sanctitas tua non parum posse juvare contradictores, nisi majora, aut certe vel paria proferantur a nobis. Non enim ignorat prudentissima pietas tua, quanto plures sint in Ecclesia, qui auctoritate nominum in sententia teneantur, aut a sententia transferantur. Ad summam, fatigatis omnibus nobis, ad id persecutio (r) eorum, vel potius querela convertitur, consentientibus etiam his, qui hanc definitionem improbare non audent, ut dicant: Quid opus fuit hujusmodi disputationis incerto tot minus intelligentium corda turbare? Neque enim minus utiliter sine hac definitione ajunt, tot annis, a tot tractatoribus, tot præcedentibus libris & tuis & aliorum, cum contra alios, tum maxime contra Pelagianos, Catholicam fidem fuisse defensam.

9. Hæc,

(p) *Cap. 23.*

(q) *Al. ita positum, ut &c.*

(r) *Al. persecutio.*

9. Hæc, mi pater, & alia interminabiliter plura, ut summa mea vota confitear, per me deferre maluisssem; vel, quia hoc non merui, saltem prolixiore tempore omnia, quibus moventur, collecta dirigere: ut quidquid de hac re contradicatur, quatenus refelli, vel si id non potest, tolerari deberet, audirem. Sed quia neutrum ex voto provenit, malui quomodo potui hæc comprehensa dirigere, quam penitus de tanta quorundam contradictione reticere. Sunt ex parte tales Personæ, ut his consuetudine Ecclesiastica laicos summam reverentiam necesse sit exhibere. Quod quidem ita curavimus Deo juvante fervare, ut, cum opus fuit, non taceremus quæ ad quæstionis hujus assertionem exiguitas nostrarum virium suggerebat. Sed nunc summatim quantum festinatio perlatoris admisit, hæc velut commonendo suggesti. Tuæ sane (s) prudentiæ est dispicere quid factò opus sit (t), ut talium & tantorum superetur, vel temperetur intentio. Cui ego jam parum prodesse existimo te reddere (u) rationem, nisi & (x) addatur auctoritas, quam transgredi infatigabiliter contentiosa corda non possint. Sed plane illud tacere non debeo, quod se dicant tuam sanctitatem,

(s) Al. *sanctæ*.

(t) Al. *quid factò opus, ut.*

(u) Al. *retegere*.

(x) Al. *etiam*.

ctitatem, hoc excepto, in factis & dictis omnibus admirari. Tuum erit decernere, quomodo sit in hoc eorum contradictio toleranda. Nec mireris, quod aliter vel aliqua in hac epistola addidi, quantum puto, quæ in superiore non dixeram: talis est enim nunc eorum definitio, præter illa (y), quæ per festinationem aut oblivionem fortasse præterii.

10. Libros (z), cum editi fuerint, quos de universo opere tuo moliris (a), quæso habere mereamur; maxime ut per eorum auctoritatem, si quæ tibi in tuis displicent, a dignitate tui nominis jam non trepidi sequeftremus. Librum etiam *de gratia & libero arbitrio* non habemus: superest ut eum, quia utilem quæstioni confidimus, mereamur accipere. Nolo autem sanctitas tua sic me arbitretur hæc scribere, quasi de iis, quæ nunc edidisti, ego dubitem. Sufficiat mihi poena mea, quod a præsentiae tuæ deliciis exulatus, ubi salubribus tuis uberibus nutriebar, non solum absentia tua crucior, verum etiam pervicacia quorundam, qui non tantum manifesta respuunt, sed etiam non intellecta reprehendunt. Ceterum hac suspitione in tantum (b) careo, ut potius infirmitatem meam, qua

(y) Al. *præter illam, quam.*

(z) *Retractionum libros intellige.*

(a) Al. *de universo opere moliris.*

(b) Al. *hac suspitione virtutum.*

qua tales parum patienter fero, notabilem putem. Qualiter autem ad hæc consulendum iudices, ut dixi, tuæ sapientiæ derelinquo. Nam ad me hoc pertinere credidi, pro ea quam Christo vel tibi debeo charitate, ut quæ in quæstionem veniunt, non tacerem. Quicquid pro ea gratia, quam in te pusilli cum magnis miramur, volueris aut valueris, gratissime accipiemus tamquam a nobis charissima, & reverentissima auctoritate decretum. Sane quia, urgente perlatore, timui ne vel non omnia, vel hæc ipsa minus digne, conscius mearum virium, possem dirigere: egi cum viro (c), tum moribus, tum eloquio & studio claro, ut quanta posset collecta suis litteris intimaret; quas conjunctas his destinare curavi. Est enim talis, qui etiam præter hanc necessitatem, dignus tuæ sanctitatis notitia judicetur. Sanctus Leontius Diaconus cultor tuus, cum meis parentibus multum te salutat. Memor mei paternitatem tuam Dominus Jesus Christus Ecclesiæ suæ annis pluribus donare

re

(c) PROSPERUM indicare videtur, cujus est superior epistola.

re dignetur, Domine Pater. *Et infra:* Sciat
sanctitas tua, fratrem meum, cujus maxi-
me causa hinc discessimus, cum matrona
sua ex consensu perfectam Deo continentiam
devovisse. Unde rogamus sanctitatem tuam,
ut orare digneris, quo hoc ipsum in eis

Dominus confirmare, & cu-
stodire dignetur.

Scholliner, Hermann, 1722-1795

P. Hermann Scholliner, Benedictini Oberaltacensis, Ss. Theol. Doctor. ...
Praelectiones Theologicae in XII. Tomos divisae, ...

Bd.: 6

Augustae Vindel. ; Oeniponti 1766

Dogm. 895-6

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10399413-1

VD18 80212298